

Dirshu
דרשו'ה' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לקראת שבחת מלכתא

סיפורים ומעשים מיוחדים של רבותינו הקדושים לפי סדר פרשיות השנה
עונת רוננו: משורר לבבות לאהבת השם ותבדד ונורחני הקדושה
לקראת שבת מלכתא

לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

סיפורים ופנינים מרתקים

גליון מס' 453

פנינים לחג הסוכות פ"ה

'עם נחיתת המטוס בארץ התקשר הגר"י אברמוב לבית מרן, והודיע שברשותו אתרוג מהודר עד מאוד, אבל צריכים רחמי שמים שלא יקחו לו את האתרוג'. רבינו השיב: "עיניים להם ולא יראו". עם הגעתו למעבר המכס, נדרש רבי יחזקאל להניח את המזוודה על המסוע של השיקוף...

הגר"ר איסר זלמן שוב שליט"א, תלמידו חביבו של מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל ומשגיח דישיבת 'אמרי משה', על השמחה הגדולה שהיתה שרויה על פני מרן בכל ימות השנה ובייחוד בחג הסוכות

יעקב א. לוסטיגמן

חג הסוכות, זמן שמחתנו, הנו זמן נפלא לשוב ולעסוק בדמותו של אותו גאון וקדוש, רבן של כל בני הגולה מרן רבינו הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, אשר בכל עת היתה שפוכה נהרה של שמחה על פניו, וניתן היה לראות שהוא מקיים בכל רגע ממש את דברי הפסוק "עבדו את ה' בשמחה, בואו לפניו ברננה".

אחד האנשים היותר קרובים למרן זצ"ל היה הגר"ר איסר זלמן שוב, תלמידו חביבו של מרן זצ"ל, ומשגיח דישיבת 'אמרי משה' אותה ייסד רבינו זצ"ל, וקראה על שם רבו הגאון רבי משה סוקולובסקי זצ"ל.

בשיחה שקיימו עם הרב שוב, ביקשנו שיתאר לנו כיצד היה נראה חג הסוכות בצל סוכתו של מרן ראש הישיבה זצ"ל, והרב שוב נענה ודלה מזיכרוננו עובדות והנהגות, כמו גם אמרות טהורות ששמע מפיו של מרן זצ"ל, וכל אלו יחד יש בהם כדי להכניס את הקורא הנעים למעט מזעיר מההרגשה שהרגישו המסתופפים בצלו, כאשר הודו חפץ עליהם והשפיע עליהם מקדושתו ומשמחה הרבה שהיתה מפעמת בקרבו בכל עת.

"אי אפשר לתאר במילים את שמחתו הגדולה של רבינו זללה"ה בשעה שהיה מקיים מצוה", פותח הרב שוב את דבריו, "ולא דווקא על מצוות של חג הסוכות אני מדבר, אלא על כל מצווה ומצווה, ואפילו מצוות תקיעת שופר, שזהו זמן של אימה וחרדה גדולה, היתה מלווה אצלו בשמחה עצומה.

"לראות את מראה קירון עור פניו, השמחה והחיך ששכנו עליהן לאחר המלכת הקב"ה בתקיעת שופר, זה היה מחזה שיכול היה להמיס כל לב.

"וכמעשהו בר"ה כך גם היו הסובבים זוכים לראותו בקיום שאר מצוות, שהרי ידוע מה שאמר אדונינו האריז"ל שכל המדרגות הגדולות שזכה להן לא זכה אלא בזכות זה שקיים מצוות בשמחה, וזוהי מעלה גדולה וחשובה מאוד בעבודת ה'.

"ביתר שאת ניתן היה לראות את השמחה על פניו בחג הסוכות, ממש במשך כל החג מבואו ועד צאתו, מרוב חביבות המצוה היה

“וראה זה פלא, בדיוק באותו רגע שהמזווה שלו נכנסה אל מכונת השיקוף, התחוללה מהומה בצד השני של החדר. היה שם יהודי שהביא איתו כמה אתרוגים מהודרים, וגילו אותם במכונת השיקוף...”

“הרופא שהיה בא לבקר בתכיפות, לא הבין על מה כל המהומה. הרי סוכות זה רק שבוע אחד, ולמה צריכים לעשות כזה עסק גדול מהעניין ומשקיעים כל כך הרבה כסף ומאמץ כדי שמרן יוכל לקיים את המצווה כהלכתה.

“אמנם, כשהגיע הרופא לבדוק את מרן בימי חול המועד, הוא נכנס לסוכה וראה את הנהרה המיוחדת שהיתה שפוכה על פניו של מרן, התרגש הרופא עד מאוד ואמר, אכן נודע הדבר, כעת אני מבין למה היה שווה כל ההשקעה. כשאני רואה את האושר האנסופי על פני הרב, אני מתחיל להבין מה המשמעות של מצוות סוכה מבחינתו, ואם כך, היא אכן שווה כל הון שבעולם”.

באחת השנים הגיע מגדל אתרוגים אחד

“חביבות גדולה מאוד היתה אצלו כמובן גם לארבעה מינים”, מספר הגרא”ז שוב. “היה משקיע מאוד בבחינת המינים כדי שיהיו מהודרים בתכלית ההידור, והידור גדול היה לו באתרוג. רבינו היה מקפיד שלאחרונה יהיה גידול אחיד, ‘כמגדל’. שלא יהיה אתרוג עם צורה של כדור שהנו רחב ופתאום הופך צר, אלא שהוא הולך ונהיה צר בשיפוע אחיד, ממש כמו מגדל.

“באחת השנים הגיע מגדל אתרוגים אחד, והביא למרן אתרוג יפהפה, נקים לחלוטין בלי שום ‘בלעטל’ וגם נראה כמגדל עם ‘עם אף עקום’, כלומר שראש של האתרוג נוטה הצידה. מרן לא אבה לקחת את האתרוג הזה. המגדל מצדו אמר למרן שהוא שמע שאומרים בשם המהר”ל דיסקין שזוהי צורה של יהודי, עם אף עקום, השיב לו מרן: “אבל אתרוג כזה הוא לא היה לוקח”.

“בערב חג הסוכות, כשהיה אוגד את הלולב כנהוג, נראתה על פניו קורת רוח נפלאה, וכשהיה מוציא את האתרוג מהקופסה ומתבונן בו, יכלו לראות שהשמחה קורנת ממנו החוצה. חיוך רחב היה ממלא את פיו בשמחה של מצוה.

שמח שמחה גדולה, הן בישיבה בסוכה והן במצוות לולב ובקיום הנענועים.

“ככלל, רוב ימי החג היה מרן זצ”ל מקפיד לשבת כמה שיותר בסוכה, ולא רק לעצמו זיכה במצווה רבה זו, אלא גם היה מזרז ומעודד את כל באי ביתו ושומעי לקחו שיכנסו וישבו בסוכה, כי בכל רגע ורגע מקיימים בזה מצוות עשה מדאורייתא, וצריכים להיות שוטה מופלג כדי לוותר על ההזדמנות הנפלאה הזאת לזכות במצווה כה גדולה וחשובה מעצם הישיבה בצילא דמהימנותא.

“והיה רבינו יוצא מהסוכה רק לצורך גדול כמו לתפילה בבית הכנסת, להשתתפות בשמחת בית השואבה, ולהשתתפות באירוע שמחת החג של ‘עזר מציון’ שהיו עושים לשמח חולים ונדכאים, ומרן היה מגיע להשתתף כדי לשמח אותם, אבל אם לא היה לו צורך גדול ממש לצאת מהסוכה, לא היה זו ממנה ונשאר בה בחביבות גדולה למצוה ובשמחה גדולה ממש בכל ימי החג וחול המועד.

“עד כמה היתה הישיבה בסוכה חביבה עליו, נוכל ללמוד מכך שאף שדרכו היתה להתפלל בליל שמחת תורה בקרב בני ישיבתו ‘גאון יעקב’, לא אבה לנסוע לישיבה ברכב בערב שמחת תורה, כי לא רצה להפסיד את ישיבת הסוכה, ולכן היה מחשב כמה זמן הליכה נדרש כדי להגיע לישיבה, והיה יוצא מביתו בדיוק כפי הזמן הזה לפני שעת תפילת ערבית בהיכל הישיבה.

“כשהזקין וההליכה קשתה עליו ניסו לשכנע אותו שבכל זאת ייפרד מהסוכה קצת לפני זמן הדלקת נרות וייקחו אותו לישיבה ברכב כדי לחסוך ממנו את ההליכה המייגעת, אבל הוא בשום אופן לא הסכים לוותר על עוד כמה דקות של ישיבה בסוכה.

“לבסוף הושגה הסכמה שייבנו לו במיוחד סוכה בישיבה, וכך יוכל להגיע ברכב מבעוד יום ולאחר מכן לשבת בסוכה עד שתחשך. להצעה הזאת הסכים מרן, ומדי שנה היה בחר מהישיבה בונה סוכה מיוחדת, ומרן היה מודה לו על כך באופן אישי ומברך אותו מקרב לב. רבינו היה יושב בסוכה מרגע בואו לישיבה, ולא זו ממנה במשך כל בין השמשות עד כארבעים דקות אחרי השקיעה, ורק אז היה יוצא מהסוכה ונכנס לתפילת ערבית בהיכל הישיבה.

“ויש לנו ללמוד מזה, כמה צריך יהודי לנצל כל מצוה שבאה לידו, לקיימה בזריזות ובשמחה, כי השמחה הגדולה ביותר ליהודי היא עבודת הבורא, בכל לבבך ובכל נפשך”.

כדי לאפשר למרן לדור בסוכה שבוע שלם, היו צריכים ‘להפוך עולמות’

“זכורני שבחג הסוכות של שנת תשע”ח, פחות משלושה חודשים לפני הסתלקותו לשמי מרום, כאשר כבר היה תשוש וחלוש עד מאוד, הביע רבינו את רצונו לקיים מצוות סוכה כמו בכל שנה, למרות חולשתו הגדולה ומצבו הרפואי הלא יציב.

“כדי לאפשר למרן לדור בסוכה שבוע שלם, היו צריכים ‘להפוך עולמות’, עם ציוד מתאים וכל מה שנדרש כדי שיהיה אפשר להעביר אותו לשבוע ימים מחדרו שבתוך הבית אל הסוכה הקטנה.

מהודר לברכה. סביר להניח שאם היה יודע על גודל הזכות שנפלה בחלקו באותו רגע, היה רוקד משמחה, ולא מרים קול זעקה, והפקיד היה מפנה את מבטו כדי לראות מי הוא זה שרוקד כמשתגע בבית המכס...

דבר מעניין מאוד מספר הרב שוב: פעם שמע רבינו שבדרך כלל אפשר למצוא ד' מינים מהודרים יותר בירושלים עיר הקודש, והיה מי ששאל את מרן ואמר לו שזה פלא בעיניו כי הרי מאותם שדות ופרדסים שמביאים את ארבעת המינים לירושלים מביאים גם לשאר המקומות, וכיצד זה תהיה הסחורה בירושלים מהודרת יותר מזו שבמקומות אחרים?

"השיב לו מרן, שהגמרא במסכת סוכה, דף מ"א, מביאה ברייתא בזו הלשון: "תניא, רבי אלעזר בר צדוק אומר: כך היה מנהגן של אנשי ירושלים, אדם יוצא מביתו ולולבו בידו, הולך לבית הכנסת לולבו בידו, קורא קריאת שמע ומתפלל ולולבו בידו, וכו' הולך לבקר חולים ולנחם אבלים לולבו בידו". שואלת הגמרא מאי קא משמע לן? מה אנחנו לומדים מהברייתא הזאת? ומתרתת הגמרא "להודיעך כמה היו זריזין במצות".

"אמר לו רבינו, ייתכן שבגלל שאנשי ירושלים היו זריזים כל כך במצוות ובייחוד במצוות לולב וארבעת המינים, כך שהם הותירו רושם בירושלים עיר הקודש, ומכוח זריזותם במצווה זו, עד היום יש בירושלים כח מיוחד של מצוות ד' מינים, והקב"ה מסובב את זה כך שהמינים היותר מהודרים יגיעו דווקא לירושלים עיר הקודש".

והאמת היא שיש בזה לימוד של מוסר השכל עצום לכל אחד ואחד מאתנו, כאלפיים שנה חלפו מאז שאנשי ירושלים היו זריזים כל כך במצוות לולב, ובכל זאת הרושם של זריזותם נשאר למשך אלפיים שנה ועד ימינו אנו קל יותר למצוא בירושלים מינים מהודרים בזכותם. צא וחשוב כמה גדולה ההשפעה של מי שזריז במצוות על בניו ונכדיו! מעבר לכך שהזריזות במצוות היא חינוך נכון שמלמד את הילדים לקיים את המצוות מתוך אהבת ה' ושמחה במצוותיו, יש לה גם כח סגולי שמשפיע לטובה על הילדים והנכדים, שיהיה להם יותר גישמאק ויותר הצלחה בעבודת ה',

"לרבינו היה הידור מיוחד, במוצאי שנת שמיטה היה משתדל לקחת דווקא אתרוג מארץ ישראל שנתקיימה בו מצוות השמיטה. עם זאת, באחת השנים של מוצאי שביעית לא הצליחו למצוא למרן אתרוג ראוי ומהודר כראוי, והגאון רבי יחזקאל אברמוב שליט"א, ראש ישיבת 'כתר תורה' שמע על כך, והביא עמו אתרוג מהודר מארה"ב. היה זה אתרוג מזן חזן איש שגדל בקליפורניה.

"דא עקא, זה לא פשוט בכלל להביא לארץ אתרוגים ביבוא אישי בערב חג הסוכות. מקפידים על זה מאוד במעבר המכס, ומונעים בכל תוקף הכנסה של אתרוגים מחו"ל לארץ, שלא בצורה מסודרת על ידי יבואנים גדולים שמקבלים אישורים מיוחדים ממשרד החקלאות וכדו'.

"עם נחיתת המטוס בארץ התקשר הגר"י אברמוב לבית מרן, והודיע שברשותו אתרוג מהודר עד מאוד, אבל צריכים הרבה רחמי שמים שלא ייקחו לו את האתרוג בשדה התעופה.

"שמע רבינו את הדברים והשיב בברכה קצרה וקולעת: "עיניים להם ולא יראו".

עם הגעתו למעבר המכס, נדרש רבי יחזקאל להניח את המזוודה על המסוע של מכונת השיקוף, ובדרך הטבע בכזה מקרה מגלים מיד את תכולת המזוודה.

"וראה זה פלא, בדיוק באותו רגע שהמזוודה שלו נכנסה אל מכונת השיקוף, התחוללה מהומה בצד השני של החדר. היה שם יהודי שהביא איתו כמה אתרוגים מהודרים, וגילו אותם במכונת השיקוף. בעקבות כך דרשו ממנו לפתוח את המזוודה ולמסור לידיהם את האתרוגים, לצורך החרמתם. היהודי החל לצעוק במר נפשו שהוא מסרב לכך בכל תוקף ודרש שיתנו לו לדבר עם הממונה. הזעקות היו כל כך גדולות, שהממונה על בידוק המזוודות הסיר את עינו מהמסך, ולא בחן את תכולת המזוודה של הרב אברמוב, כשבינתיים המסוע ממשיך את פעולתו, והמזוודה יוצאת מהצד השני מבלי שנבדקה. הרב אברמוב פשוט לקח את המזוודה מעל המסוע והמשיך בדרכו עם האתרוג היקר שאכן שימש באותה שנה כאתרוג של מצווה בידיו הטהורות של ראש הישיבה זצ"ל. אכן, עיניים להם ולא יראו את האתרוג, כי ברגע הנכון הוסט המבט לכיוון אחר".

כשהרב שוב מספר את המעשה, עולה אצלנו המחשבה על כך שמעניין לראות איזו זכות עצומה נפלה בחלקו של אותו יהודי יקר שאתרוגיו הוחרמו. הוא הפסיד אולי כמה אתרוגים, אבל זכה להיות זכאי שעל ידו גלגלו זכות נפלאה לספק לגדול הדור אתרוג

לתגובות, הארות, והצעות

כתבו לעורך 'לקראת שבת' במייל: 10dirshu@gmail.com

גליון 'לקראת שבת' י"ל בחסות

'אמונה וחסד' דפוס וכריכ"ה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה

לע"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל

נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

פגשתי בני זוג מבוגרים, אחד ממכריהם לחש לי שכל אחד מהם משתכר משכורת חודשית של עשרות אלפי שקלים. שוחחתי עם בני הזוג, הם סיפרו לי שהם בדרך לחו"ל. שאלתי אותם בחיוך: "נו, ומה אתם מביאים לילדים שלכם משם?" הם לא חייכו...

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א על השמחה ועבודת ד'

"וְשִׂמְחָתָהּ בְּחֶגְדָּה" (דברים ט"ז, י"ד)

כן נמצא כי הוא מסתלק מן העולם, כשיש בידו פחות מחצי תאוותו! לכן עלינו לשים אל ליבנו כי מטרת האדם בעולם אינה לקבץ ממון לרוב, אלא לקיים את מצוות ה' בחשק, בהתלהבות ובאש של קדושה בבחינת "מטבע של אש"!
ישנם סיפורים למכביר, וצריך ללמוד מהם את הלקח. לא לשכוח לרגע שאנחנו לא פועלים מאומה, הכל מן השמים, "כי ממך הכל ומיידך נתנו לך" (דברי הימים א כט, יד).

סיפור לי יהודי, עשיר מופלג

סיפר לי יהודי, עשיר מופלג, שבצעירותו הציע לו משהו עבודה. הוא שמח על ההצעה ועמד לנסוע למקום העבודה, אבל אז התברר לו שאין לו כסף לאוטובוס! איך הוא יגיע לעבודה? הוא ישב ובכה. בסוף אמא שלו מצאה כמה שקלים ונתנה לו.
כסף לאוטובוס לא היה לו, וכיום הוא מגלגל עשרות מיליונים. מצד שני, אין מה לבכות על כסף. ברוך ה', הולכים על הרגליים, רואים בעיניים. ברוך ה', יש משפחה, יש נחת. תודה לה'! יש כאלה שהיו משלמים על כך הון.

פגשתי בני זוג מבוגרים, אחד ממכריהם לחש לי שכל אחד מהם משתכר משכורת חודשית של עשרות אלפי שקלים. שוחחתי עם בני הזוג, הם סיפרו לי שהם בדרך לחו"ל. שאלתי אותם בחיוך: "נו, ומה אתם מביאים לילדים שלכם משם?"

אדם השקוע עד צוואר בתשוקה לממון, מאבד את הפרופורציות והאיזון בחייו, כאשר שום דבר אינו עומד לנגד עיניו, מלבד הלהט לצבר עוד כסף, רכוש ונכסים!

אשה התקשרה וספרה כי היא ובעלה התקרבו מעט לתורה ולמצוות. אך ישנה בעיה אחת: במשך רוב שעות היום בעלה צמוד למחשב, ומשחק בבורסה, פעם מפסיד ופעם מרוויח. כשעולה בידו לגרוף רווחים הוא מרוצה ושמח עד לב השמים. אך כשהוא מפסיד, ה' ירחם, הוא מסתובב בבית זועם כארי בסוגר!

לפעמים הוא משקיע במניה מבטיחה, שלפתע יורדת פלאים, וכך הוא מפסיד ברגע אחד את כל הרווחים שהצליח לצבור במשך שנה שלמה. ראשו מסתובב כל היום סביב ההשקעות, העליות והצניחות, עד שלאשתו המסכנה כבר אין חיים.

לפעמים באים אנשים, ותוך כדי השיחה הם שולחים פקודות לרכישת מניות ומכירתן. הם לא מסוגלים להיגמל מזה ולו לרגע אחד! פעם בא אדם להתיעצות. תוך כדי שיחה הבחנתי כי הוא מתעסק במכשיר הסלולרי, ומסמן לי: "רגע, שניה!"

"אמור לי, מה זה 'רגע', 'שניה'?" שאלתי, "סתם, אני פשוט רוצה להבין, הרי אנחנו באמצע שיחה!" "סליחה!" השיב האיש, "זה פשוט עסקים, יש עכשיו מניה רצינית, אני בודק האם לרכוש או לא!" מדובר במרדף בלתי פוסק, כי טבע האדם שלא להסתפק במה שיש בידו, אלא לרצות להרוויח עוד ועוד, עד שבסופו של דבר הוא מפסיד הכל, וביתו וחיייו מתפרקים, רחמנא ליצלן.

הכסף משגע אותו ומטשטש את לבו

אדם שנדבק בתאוות הממון נמצא בסכנה גדולה. הכסף משגע אותו ומטשטש את לבו עד שכל חייו נהפכים למרוצה אחר רווחים מהירים.

חז"ל (קהלת רבה א, ג) מעידים כי "אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו". יש לו מאה רוצה מאתים, יש לו מאתים רוצה ארבע מאות!

מקשים המפרשים, הרי חצי תאוותו כן בידו, שהרי מתוך המאתיים שאליהם הוא מתאוה, יש לו מאה, ואם כן מדוע אומרים חז"ל כי "אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו"?

אלא הכוונה היא, שכשיש לו מאה הוא רוצה עוד מאתים נוספים, ואם

הם לא חייכו, והשיבו: "אין לנו ילדים". קשה לתאר את העצב הנורא שהיה על פניהם.

צריך להיות מאושרים במה שיש, לא להסתכל על מה שאין. לחיות באמונה, בביטחון. להודות לה' על כל מה שהוא נותן לנו, ולזכור שהכל נועד לתכלית אחת - לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם.

בפרקי אבות (ד, א) שנינו: "איזהו עשיר, השמח בחלקו". רמת האושר אינה עולה, בהכרח, ביחס ישיר לרמת העושר. במקרים רבים, דווקא העושר הוא שמסלק את השמחה ואת השלווה, וגורם כאב ודאגה.

מרבן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל סיפר סיפור יפה בעניין זה:

מלך אחד רצה להכיר מקרוב את אנשי ממלכתו, לראות את אופן התנהלותם, ולהבין את הלך מחשבתם. כדי שיוכל להתקרב אל התושבים, נהג המלך להתחפש באופן שלא הכירוהו, וכך עבר בערים שונות ובבתים שונים. עד מהרה הבחין, שמרבית התושבים אינם מרוצים. לכולם יש תלונות - מוצדקות או לא - ולכולם יש דאגות.

ערב אחד עבר המלך ליד בית מט לנפול, ושמע קולות שירה ונגינה בוקעים מתוך הבית. הציץ המלך מן החלון, וראה שהדירה קטנה וצפופה, ורהיטיה מועטים וישנים. בני הבית ישבו ליד השולחן, כשלפניהם מעט לחם, אך פניהם נהרו משמחה, והם שרו וניגנו, עוד שיר ועוד ניגון.

תמה המלך: לשמחה מה זו עושה, כשהעני גדול כל כך?

החליט המלך לבוא גם ביום המחרת, ושוב מצא את בני הבית שמחים ומרוצים, שרים ומנגנים.

נכנס המלך לבית, ושאל את אבי המשפחה: "איזה מאורע חשוב ומשמח ארע לכם, שאתם שמחים וצוהלים זה היום השני?"

אמר לו האיש: "לא מאורע חד פעמי התרחש כאן, אלא שמח אני שמחה גדולה ותדירה, ומודה לה' על המשפחה שנתן לי בטובו, על אשתי היקרה ועל ילדי האהובים. עני ורש אני, ועובד קשה לפרנסתי. בסוף כל יום, הנני הולך בשמחה לקנות מזון לבני משפחתי במעט הפרוטות שהשתכרתי, וכולנו סועדים את ליבנו - אמנם בפת חרבה, אבל באחדות ובשמחה, מתוך תודה והודיה לבורא שנתן לנו את מזוננו".

שמע המלך, והחליט להעשיר את העני ואת בני משפחתו בעושר גדול. גילה להם אפוא את זהותו, הזמין לארמון, ומילא את כיסיהם במטבעות זהב.

שבו בני המשפחה אל ביתם הדל, והכניסו את כל מטבעות הזהב לארגז ישי, שישמש להם ככספת.

אמר אבי המשפחה לאשתו: "יש לנו בארגז מאה מטבעות זהב, אבל כדי למלא את הארגז אנחנו זקוקים לעוד מאה מטבעות נוספים. בואי נתחיל לעבוד קשה, את ואני וכל בנינו, ונהיה עשירים גדולים".

יצאו כולם ליעבודה טרם שחר, וחזרו בלילה עייפים ותשושים, עצבניים ומתסכלים. ולמה? האחד טוען שהוא עובד קשה ולא מרוויח מספיק. השני טוען שהוא מרוויח יותר מאחיו, ולא הוגן שיתחלקו בכסף באופן שווה. השלישי מקנא בשני אחיו, וכלם גם יחד מתלוננים שהכסף בורח מהר מדי, ולא מצליחים לחסוך מספיק...

הלכה לה השמחה. אין אכילה בצוותא, אין שירים וניגונים, אין ריקודים, ואין אהבה, אחווה ושלוה.

לאחר זמן מה הגיע שוב המלך. עמד בחוץ, וציפה לשמע שירה שמחה ביותר, ולראות את האור על פניהם, מאחר שכבר עשירים גדולים הם, ויש להם כל טוב.

למרבה מבוכתו, ראה אותם מפורדים ומפוזרים, עוסקים איש איש בענייניו. אין שירה ואין ריקודים, אין זכר לשמחה על הפנים.

נכנס המלך, ושאל את אבי המשפחה לפרש הדבר. אמר לו האיש: "מעט שנתת לי את מטבעות הזהב, שבתה כל שמחה. אין אחדות בינינו ואין שלווה, אין אושר ואין חיים... רק עובדים ומתייגעים למלא את הקופסא עוד ועוד זהב..."

אמר לו המלך: "חביבי, תן לי בחזרה כל מה שנתת לי, וקבל בחזרה את השמחה, שאבדה לך".

איזהו עשיר? השמח בחלקו.

מי יזכה בארמון?

המשל הבא מובא בשם רבי דוד הנגיד, נכדו של הרמב"ם:

מלך אחד בנה ארמון נפלא, וסביבו בוסתן וגנים רחבי ידיים, ומפלי מים צלולים מפכים בנחת בין הפרחים הססגוניים, המבשמים את האוויר בניחוחם. ליד הארמון נסלל שביל, שבו רשאי כל אדם להלך, ולהביט על הארמון המפואר.

שלט גדול הוצב בחזית הארמון, וכך היה כתוב שם: "האדם השמח בחלקו - ארמון זה מיועד עבורו".

חיש מהרה יצאה השמועה והתפשטה בממלכה, וניסו כולם לנחש מיהו האדם השמח בחלקו, שיזכה לקבל את הארמון הנפלא במתנה. ישב המלך וחיכה בארמונו, אך איש לא בא להצהיר שעומד הוא בתנאי הסף, וזכאי להיות בעלי של הארמון. כמובן, רבים חלמו על הארמון ונכספו לזכות בו, אבל אף אחד לא ראה את עצמו מתאים. אף אחד לא היה עשיר די הצורך, כדי לשמוח במה שיש לו...

יום אחד הגיע ממרחקים עשיר מופלג ביותר. הוא הביט לרגע בשלט, וחיוך עלה על פניו. לו עצמו יש טירה נפלאה, עם אגם רוגע ושלל פרחים מרהיבי עין, אבל ארמונו של המלך בכל זאת מפואר וגדול יותר... יהיה נחמד מאוד לזכות בו.

נכנס האיש, ופנה אל המלך: "הוד מעלתו, אני האיש הראוי והמתאים לקבל את הארמון מאת המלך".

"ומדוע דווקא אתה?" הקשה המלך.

"יש לי עושר מופלג ובתים ונכסים, ומשום כך אני שמח. ומאחר שאני שמח, אני זכאי לקבל את ארמונו של המלך".

"אתה שמח?" השיב לו המלך, "אילו היית שמח בחלקך, לא היית נותן עיניך בארמון שלי..."

ראוי לכל אדם לשמוח במה שיש לו - בין מעט ובין הרבה - ולתת תודה לבורא העולם על כל חסדיו וטובותיו.

כאשר נשכיל להודות לבורא יתברך בכל לב, נזכה לשפע של ברכה וישועה.

(קטעים מתוך הספר 'משכני אחרך', פרשת תרומה)

בעוד הם מטפסים במדרגות של הבית, אומר רבי אליהו מאיר לבעל הבית: "רבי יוסף, הבאנו לך את אליהו הנביא...". היהודי היה משועשע, אליהו הנביא זה חשוב מאוד, אבל אני לא ר' יוסף. בטח אתם מתכוונים לגביר ר' יוסף שמתגורר כאן במרחק של ארבעה בתים... טעיתם בכתובת

הגאון רבי יחיאל צוקר, מחבר ספרי "להאיר" מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' - מי שזוכה להיות חבוק בידי של הקב"ה ולעשות את שליחותו נאמנה, יודע שאין טעויות בעולם

למען ידעו דרתיכם כי בספנות הושבתי את בני ישראל (ויקרא כג מג)

יום שישי ערש"ק פרשת כי תצא תשפ"ד, הטלפון שלי מצלצל ומצדו השני של הקו מדבר ידידי הרה"ג ר' אליהו מאיר אלטמן שליט"א, השווה בארה"ב לצד אביו הגדול הגאון רבי אברהם שליט"א ואחיו רבי מיכאל. הם יצאו לאחיו בני ישראל לזכות אותם להיות חלק מהרבצת התורה של הרב אלטמן מזה למעלה מחמשים שנה.

וכך הוא מספר:

אמש רצינו להיכנס לגביר מכובד, ר' יוסף שמו, עשינו בירורים ומסתבר שהוא די סגור בקבלת הקהל שלו. את הצדקות הוא מעביר בצורה אחרת, ואילו את הדלת הוא מאוד לא אוהב לפתוח, אבל בכל זאת הפוטנציאל לזכות ממנו לסכום משמעותי יותר הוא גדול, ושווה לנסות, הם קבלו את הכתובת. רחוב... מס' 1 והם נוסעים לכיון.

הם הגיעו לבית מס' 1 והרב אליהו מאיר ניגש אל הדלת ונוקש לה קלות, משלא נענה חיזק את נקישותיו, ועדיין, כמצופה, הדלת לא נפתחה, הוא חזר אל הרכב ואמר שלא פותחים, הם החליטו להתקדם לכתובת הבאה, הם רק החלו לנסוע והם רואים שרכב שחור נעצר ליד הבית, אמנם הרכב ד"י מיושן אבל בכל זאת, חוזרים למקום ואז הם רואים שהיוצא מהרכב הינו דוור שמביא דבר דואר לבית, הוא נקש בדלת פעמיים והדלת נפתחה ע"י בעלת הבית.

אחיו רבי מיכאל עזב את המכונית ורץ לעבר הדלת, רגע לפני שהיא נסגרה, הוא אמר יושב כאן ברכב אבי, ראש ישיבה חשוב שחצה זה מכבר את גיל התשעים, הוא מבקש לפגוש את בעלך. בסדר אמרה, היא תשאל את בעלה, ומשמע בעלה שמדובר ברב זקן ושבע ימים הסכים לקבלו. חזר רבי מיכאל לרכב הוציא את הרב, ויחד תמכו שניהם באביהם שליט"א משני צידיו. הליכתו של האב קשה מעט, ראייתו לקויה ממש, ובלי עזרה יקשה עליו מאוד לצעוד את כבדת הדרך הקצרצרה הזאת.

בעוד הם מטפסים בגרם המדרגות של הבית, אומר רבי אליהו מאיר לבעל הבית שהגיע כדי להקדים את פני הרב הישיש: "רבי יוסף, הבאנו לך את אליהו הנביא...".

היהודי היה משועשע, אליהו הנביא זה חשוב מאוד, אבל אני לא

ר' יוסף. בטח אתם מתכוונים לגביר הנודע ר' יוסף שמתגורר כאן במרחק של ארבעה בתים... טעיתם בכתובת.

לא לא, אמר רבי אליהו מאיר, אנחנו מחפשים אותך!

כששמע זאת בעל הבית, אמר שלכבוד אליהו הנביא הוא צריך ללבוש את החליפה ולחבוש את הכובע... ואכן מיהר להתלבש כיאה לכבוד האורח החשוב עם מלבושי כבוד כראוי.

הם נכנסו לבית, והרב אלטמן הישיש פותח כדרכו בצרור ברכות, שיזכו בבית הזה לשמחה ובריאות, נחת דקדושה ואריכות ימים ושנים... ואז הוא מספר על עברו בארגונייה, את מה שקבל מרבנותיו, כאן כבר מצטרפת הגברת לשיחה, כשבנם בן השמונה עומד לצידו של הרב.

היהודי פונה לרב בכאב, הם מתמודדים עם בן מתבגר שהם חוששים מאוד לעתידו הרוחני. החלו בני הזוג להתיעץ עם הגאון הישיש מה עליהם לעשות, והגר"א אלטמן החל שופך ברגש רב שעליהם רק להעניק לו אהבה וחיבה, הזוג שמח לקבל הוראות ברורות.

היהודי תרם תרומה מכובדת לשיבה ואף הבטיח שאחרי שיסיים בימות החורף המתקרב עסקה מוצלחת בעז"ה, הוא גם יכפיל את תרומתו, אך בזה לא תם העניין...

"הרי האמת היא שאתם רוצים להיכנס לר' יוסף...", אמר להם,

"ידעתי גם ידעתי שהוא לא פותח דלתות, אבל יש לנו קשרי שכנות טובה עמו, ארים לו טלפון אבקש שיקבל אתכם מפני כבוד התורה. מאמירה למעשה הוא מרים טלפון, והלה כהרגלו מתעקש שלא לקבלם, אך הוא ממש לוחץ אותו לקיר, והם הוזמנו. הם הלכו יחדיו לר' יוסף שקבלם בסבר פנים יפות ותרם תרומה מכובדת. פלאי פלאים! מה שנראה כטעות אנוש, הקב"ה שולח להם את הטעות, הדוור הגוי מגיע בדיוק באותו רגע, זה נותן למשפחה כוח להתמודד עם צרתם, זה מביא יד חדש לשיבה ובנוסף תרומה מאותו תורם שידוע כמי שאינו פותח דלתות, וכפי הנראה עוד צפיות הפתעות רבות בעקבות ה'טעות' הזאת...

במשך עשרות שנים הגאון הרב אלטמן יוצא לניכר

אני רוצה לציין נקודה חשובה, במשך עשרות שנים הגאון הרב אלטמן יוצא לניכר, לזכות את היהודים להיות שותפים בהחזקת תורה, יש לו קביעות שלפני שהוא יוצא ומיד כשחוזר הוא מוסר שיעור כללי בפני מאתיים אברכי כולל 'עטרת צבי', ואף פעם לא מעד בלשונו ואמר שהוא יוצא לחו"ל, או נוסע לאמריקה, תמיד הוא אומר "אני יוצא לאחינו בני ישראל", גם בפעם האחרונה ערב לפני נסיעתו התקיימה סעודת ה'מלווה מלכה' השנתית של המוסד, ובנו בדרשתו אמר "מחר אנו יוצאים לאמריקה", הרב, שהינו כבד שמיעה, אך את המילים שאינו מוכן לקבל הוא שומע מיד, זעק בו במקום "אינני נוסע לאמריקה, אני הולך לאחינו בני ישראל".

ביום מן הימים שאלתיו מדוע הוא מתעקש על המשפט הזה? והוא גילה את סודו, "אני בשליחות בעולם", הסביר לי, "בצעירותי קיימתי את השליחות בטיפול וחינוך של נערים מגיל מתיבתא ועד החתונה. כשראיתי שכוחותי לא עומדים בזה, המשכתי בשליחות להעמיד אברכים תלמידי חכמים, [זכורני שעם סגירת הישיבה כשהכולל שלו מנה עשרה אברכים הודיע שהוא הולך להרחיב את הכולל למאה ואחד אברכים! היתה זו בדיחה שהתהלכה באשדוד באותם ימים... תוך עשר שנים הכולל כמעט הכפיל את מספר היעד. זו היא שליחות!] "כשאני הולך לנדיבי עם", המשיך הרב אלטמן במתק לשונו, "אני באותה שליחות, עלי הוטל לדאוג לאברכים, אני בשליחות. בשליחות הזאת אני צריך להמשיך להרביץ תורה ומוסר".

וזה מה שהוא עושה, לא משנה למי מגיע, כמה הוא תורם, הוא יחזור אליו שנה אחרי שנה ולו בשביל לתת לו חיזוק באידשקייט... כדי שילדיו יראו שמרביצי תורה באים לביתם... אולי זה יתן להם עוד קצת כוח בימי נעוריהם אל הפיתויים השונים הצפויים להם בימי חייהם הקרובים והרחוקים... השעות האלו הן לכאורה בזבז זמן יקר שבו יכול להשיג כספים גדולים יותר לכולל, אבל הוא לא 'ביזנס מן', הוא בשליחות, ושליחות צריך לקיים, התוצאות הן לא שלו, אלא של הקב"ה.

התורה אומרת בפרשת כי תבא:

"ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגה פי תשמע בקול ה' אלקיך:"

ומסביר רש"י "ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגה. אע"פ שלא תשתדל אתה להשיגם: כי תשמע בקול ה' אלוך. וזה כשתהיה תורתך קבע ומלאכתך עראי ולפי"י שיגון הברכות בלתי השתדלות". אדם העושה תורתו קבע ומלאכתו עראי באופן טבעי לא יכול להתפרנס כראוי, פוק חזי אדם צריך לפרנס משפחה בארץ ישראל בתקופתו אם לא יעבוד לפחות שבע שעות ביממה הוא לא יתחיל את החודש, רק לכיסוי המשכנתא הוא זקוק לכמה שעות עבודה ביום, וכאן לוקח האדם על עצמו ללמוד שבע שעות ועובד שלש שעות, אין סיכוי שיוכל להתפרנס, ספק אם יצליח לכסות את תשלום המשכנתא... אוכל וביגוד בוודאי לא יצליח לרכוש לו ולבני ביתו.

אומרת לו התורה, נכון, כל החשבונות האלו נכונים אם אתה הוא המפרנס, אבל הקב"ה ישב בראש השנה וקבע כמה יגיע לשולחן בשנה הקרובה, הן אמת שהפרנסה לאחר קללת בזעת אפיך תאכל לחם, עוברת דרך צינור ההשתדלות. אבל כל זה אם אתה חי בדרך הטבע, אך אם אתה מבין את תפקידך בעולם, אתה בשליחות השליחות שלנו היא לחיות חיי תורה.

קשה לך "וכי תאמרו מה נאכל?" עונה התורה "ובאו עליך כל הברכות והשיגה" אתה לא צריך להשתדל לא תספיק לבדוק את חשבון הבנק הוא כבר התמלא, והשיגה, אתה שואל איך? מאותם מקומות שהנך בטוח שטעית, שם לא הכתובת שמביאה כסף, ולא, הוא הבורא יתן לך דווקא דרך הכתובת הטועה שלך!!!

בחג הסוכות אמרה תורה צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, ואין הרבה מצוות שבהם אמרה תורה מה טעמם ותכליתם, אבל במצוות הישיבה בסוכה כן גילתה לנו התורה:

בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת: לְמַעַן יָדְעוּ דִּרְתֵּיכֶם כִּי בַּסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מִמִּצְרָיִם מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: (ויקרא כג)

בחז"ל ישנה מחלוקת האם הסוכות הכוונה לענני כבוד או סוכות ממש, והכל תמיהם, מילא אם הכוונה לענני הכבוד נחא, היה כאן השגחה פרטית מיוחדת שחוו בכל רגע בתוככי הענן, אבל אם זה סוכות, מה המיוחד שחיו ישראל במדבר כמו בדואים?

אם יורשה לי אני מבקש לומר תחושה, מסתמא אם אבקש למצוא לכך מקור אגלה שרבים וגדולים הקדימו אותי ברעיון הזה, בלעם כשבא לקלל את ישראל ביקש להכניע אותם תחת הקליפה שלו שהיא "עין רעה, רוח גבוהה ונפש רחבה - קנאה תאוה וכבוד". הוא מבקש לחשוף את היהודי לעולם המתקדם בצעדי ענק ונותן אפשרויות בלתי מוגבלות של ראוותנות והשגיות, הוא מנסה פעמיים ולא מצליח, בפעם השלישית הוא מנסה לעשות עוד צעד 'עוקף אלוים':

וַיָּרָא בָלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרַךְ אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא הָלַךְ כְּפָעַם כְּפָעַם לְקַרְאֵת נְחָשִׁים וַיֵּשֶׁת אֶל הַמִּדְבָּר פָּנָיו: אומר רש"י הוא לא ניסה יותר שהקב"ה יכניס בפיו קללה כי גילה שהקב"ה אינו חפץ כי אם לברכם, הוא נשא עינו למדבר כדברי התרגום הסתכל והעלה את חטא העגל שנעשה במדבר, מתוך הבנה שכשיזכיר את חטא העגל

עודם ממהרים להסתלק, נפרם קשר משרוך מנעליו של רבי חיים אורי פריינד ונעמד הוא בחדר המדרגות של הבניין כדי לקשור את מנעלו. רבי נטע פריינד שכל מחשבתו היתה לברוח, פנה אליו: 'דמו של אותו יהודי הולך להישפך, ואתה עסוק בקשירת נעליים!'

סיפור מופלא מחייו של הגה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל כפי שסיפר אחיו הגאון הנודע רבי חיים אורי פריינד שליט"א חבר בד"צ 'העדה החרדית'

מאת הרב טוביה פריינד

יום רגיל בהיר, לאחר תפילת שחרית בבית הכנסת סאטמאר שברחוב יואל בעיה"ק ירושלים, שם קבע הגה"צ רבי נטע [פריינד זצ"ל את מקום תפילתו מידי יום ביומו, יחד עם אחיו יבדלחט"א הגאון רבי חיים אורי פריינד שליט"א, חבר ביד"צ 'העדה החרדית'. לאחר התפילה, כבכל יום, היה רבי חיים אורי שליט"א מגיע לדרוש בשלום אחיו הגדול ולשוחח עמו בדברי תורה וחסידות. ואף באותו יום הגיע לשוחח עמו בפילפול דאורייתא ודברי חסידותא. תוך כדי שיחתם, ניגש אל שני האחים איש אחד, ובידו 'שטר הלואה' וביקש שיחתמו לו 'ערבות' לגמ"ח שמנהל פלוני. רבי חיים אורי הביט על אחיו רבי נטע, הוא חשש לחתום לו, שכן הכיר במקצת את האיש שעמד לפניהם, ופקפק אם יכול לעמוד בתשלום ההלוואה. אך כיון שראה שאחיו רבי נטע חפץ לחתום לו ערבות, חתם גם הוא כ'ערב' על שטר ההלוואה. - - - השניים המשיכו לשוחח בדברי תורה, ולאחר מכן פנו לדרכם בהרבצת תורה לתלמידים - רבי נטע לשיבת 'עץ חיים', ויבדל"ח רבי חיים אורי שליט"א לשיבת 'תולדות אהרן'. למחרת, לאחר התפילה, חזר מחזה זה, של שני האחים הגאונים משוחחים בתורה, תוך כדי, ניגש יהודי נכבד ממכריהם, שאף הוא ניהל גמ"ח, ועדכן אותם: "אתמול חתמתם שניכם 'ערבות' ליהודי שחייב כבר לי כספים בסכומים גדולים, תדעו כי בזה שחתמתם לו 'ערבות' תצטרכו לשלם את החוב, כי כפי הנראה אין כוונתו וביכולתו לשלם. שני האחים רבי נטע ולהבדח"ח רבי חיים אורי ביקשו לברר את העניין, ולצערם נוכחו לדעת, כי אכן כנים הדברים, והאיש חייב כספים רבים וייתכן שלא ישלם את החוב. ביקשו לחזור מחתימתם.

רבי חיים אורי ניגש לבעל הגמ"ח, ושאלו אם פלוני כבר הגיע לקחת או קיבל כבר את ההלוואה? משנענה שעדיין לא קיבל את ההלוואה, הודיע לבעל הגמ"ח גם על דעת אחיו רבי נטע, כי היות שביררו אודות מצבו של מבקש ההלוואה, הרי שמבקשים לבטל את ה'ערבות' ולא יעניק לו את ההלוואה על ה'ערבות' שלהם. וידע, כי אם יעניק לו הלוואה, אינם 'ערבים' לפירעונו. כעבור כמה חודשים, הגיע בעל הגמ"ח לרבי נטע, כשמציג את 'שטר ההלוואה' עליו חתם הוא ואחיו רבי חיים אורי 'ערבות', ותינה לפניו כמה שבועות

עברו מזמן הפירעון, והלה מתחמק לשלם את ההלוואה, לכן הגיע לבקש את הפירעון מה'ערבים'. רבי נטע ענה לו: 'הלא הודענו לך טרם ההלוואה כי מבטלים אנו את ה'ערבות', אם כן מדוע הענקת לו את ההלוואה על סמך ערבות שלנו?! - - - אך בעל הגמ"ח ענה, כי גם אם ביקשתם לבטל את הערבות, אך בפועל העניק לפלוני את ההלוואה ואפילו אם היה לו טעות ושכח מביטול החתימה, אך בפועל העניק לו את הסכום על סמך השטר שקיבל, בו הם חתומים כ'ערבים'.

בעל הגמ"ח ששמע את ה'פסק', ניגש לרבי נטע, ואמר לו בזה הלשון:

רבי נטע פנה אל אחיו הגאון רבי חיים אורי שליט"א, לשאול בדעתו, ואף הוא סבר, כי אין הם צריכים לשלם את ה'ערבות', כיון שבמפורש חזרו בהם והודיעו טרם לקח הלה את ההלוואה, אך היות והם 'נוגעים' בדבר, ניגשו יחד אל הדיין הגאון רבי אברהם יצחק אולמן שליט"א, כיום חבר בד"צ העדה החרדית, שאף הוא התפלל באותו בית המדרש, לברר את העניין, ולאחר ששמע את שני הצדדים, פסק, כי אין הם צריכים לשלם את ה'ערבות', היות

שהודיע לבעל הגמ"ח קודם שהעניק את ההלוואה לפלוני.

בעל הגמ"ח ששמע את ה'פסק', ניגש לרבי נטע, ואמר לו בזה הלשון: "זה שנים רבות שהנני מנהל את הגמ"ח, ידעתי כי יש אנשים שאינם משלמים ויש איסור דאורייתא שלא תהיה לו כנושה, אך כל קיום הגמ"ח שלי הוא אודות ה'ערבים', שידעתי כי יש מקום לפרוע את החובות. אך אם 'ערבים' נכבדים כמותכם מוצאים היתרים ודרכים האיך לא לשלם את הערבות, הרי שהנני סוגר את הגמ"ח!" - - - מששמע רבי נטע את הדברים, נהיו פניו חיוורות, בגללו יסבלו יהודים?! לאחר שהתעשת, פנה ואמר לבעל הגמ"ח: "תן לי כמה דקות, ואראה לסדר את העניין!"

רבי נטע פנה אל ידידו הרב החסיד רבי פנחס ברנדווין ז"ל, שאף הוא ניהל גמ"ח, ואמר לו כי נצרך בדחיפות לסכום כסף גדול, וביקשו שיעניק לו הלוואה על הסכום? רבי פנחס אמר לו כי בביתו יש לו את הסכום הנדרש, ויכול הוא להעניק לו את הלוואה.

רבי פנחס התגורר כמה פסיעות מביהכ"נ סאטמאר, פנה והלך אל ביתו, ורבי נטע אחריו בכדי לקחת את הסכום. מיד לאחר רבי נטע קיבל את ההלוואה, ופנה לבעל הגמ"ח להעניק לו את התשלום ה'ערבות' שחתם-וביטל לפלוני.

לאחר מכן סיפר את הדברים לאחיו רבי חיים אורי, שלקח הלוואה לשלם את ה'ערבות' שביטלו. ולמרות שהדין פסק שהם פטורים מלשלם, אך היות ששמע מבעל הגמ"ח שהולך לסגור את הגמ"ח, הרי שלקח הלוואה מרבי פנחס ברנדווין כדי לכסות את ה'ערבות'. - - - והוסיף ואמר לאחיו הגר"ח א, שבהיות שעשה את הדברים על דעתו, הרי שלוקח את כל החוב על עצמו. אך הגאון רבי חיים אורי שליט"א הודיעו כי גם הוא ייקח על עצמו מחצית מתשלום ההלוואה. - - - והעיקר היו שני האחים מרוצים, שלא ייסגר ח"ו הגמ"ח, וימשיך להעניק הלוואות ולהחזיק יהודים נצרכים.

אך בכך לא תם הסיפור - - -

עד כאן, סיפור מופלא של 'לפנים משורת הדין' מיהודי צדיק, שעבד את בוראו כל השנים בכל מאודו. אך בכך לא תם הסיפור - - -

אחד האישים הצדיקים, אליו היה הגה"צ רבי נטע זצ"ל מקושר עד למאוד, היה הגאון הצדיק ה'משגיח' רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, שכינוהו בשעתו 'רב-יחזקאל-ווארשיווער' - מגדולי 'בעלי-המוסר' שהשפיע רבות על דמותו. לאחר הסתלקותו של הגר"י לוינשטיין זצ"ל, השתוקק רבי נטע מאד לשיחותיו ולדרשותיו, אותם שינן תמיד לתלמידיו מדברות החיזוק שזכה לשמוע ממנו משך השנים. באחד השבתות הגיע רבי נטע להתפלל בבית הכנסת באיאן, שבשכונת בתי הורנשטיין, בירושלים. היה זה בעקבות 'אויפרוף' לבן אחיו הגה"צ רבי סנדר פריינד זצ"ל, מפארי וחשובי חסידי באיאן.

באותה שבת ניגש להתפלל מוסף לפני התיבה ה'בעל תפילה' החסיד רבי דוד רוזנבלאט ז"ל. תפילתו היתה במתיקות ועריבות בהשתפכות הנפש. לאחר התפילה ניגשו אליו האחים רבי נטע ולהלבדל"ח רבי חיים אורי, ושאלוהו: 'אווואו נעמט מען אזא דאווינען?' - 'היכן לוקחים תפילה כזאת?' - ענה להם רבי דוד:

'אלעס איז דער משגיח רבי חצקל' ווארשיווער' - 'הכל המשגיח רבי יחזקאל (לוינשטיין) מווארשא'. והוסיף וסיפר להם: 'יש לי פלטה (מ'פאטיפון', היה זה טרם שימוש ב'קלטות' וה'טייפים') בבית, בה הוקלט שיחת מוסר מרבי יחזקאל, ובתוך הדברים שומעים אותו זועק: 'דאווינען, דאווינען, אלעס הייבט זיך האן מיטן דאווינען...' הכל מתחיל בתפילה'...

רבי נטע ביקש הימנו, שיפנה מזמנו כדי להשמיע לו את אותן שיחות. אך רבי דוד שהיה טרוד אמר לו שיראה לקבוע לו יום אחד, שיפעיל עבורו את מכשיר ה'פאטיפון' כדי להשמיע משיחות ה'משגיח' רבי יחזקאל ז"ע. ורבי חיים אורי ביקש אף הוא להגיע יחד עם אחיו רבי נטע, לשמוע אותם.

מספר הגאון רבי חיים אורי שליט"א: "ביום מן הימים, בהגיע לישיבה [תולדות אהרן' בה כיהן כ'ראש הישיבה'], בא אלי בחור ואמר לי שבחזן ממתין לי יהודי. 'צאתי החוצה, וראיתי שזהו ה'בעל תפילה' רבי דוד רוזנבלאט, המבקש לבשר לי: 'מחר תוכל לבוא אל ביתי יחד עם אחיך רבי נטע, ואפעיל את ה'פאטיפון' כדי שתשמעו את שיחת ה'משגיח' אותה הנכם משתוקקים לשמוע'..."

"פניתי אל אחי רבי נטע, וסיפרתי לו את שאמר לי רבי דוד רוזנבלאט, שמחר הננו יכולים לבוא אל ביתו לשמוע את השיחה. אך רבי נטע שהיה טרוד בהרצת תורה לתלמידים, דחה לכמה ימים את העניין".

ממשיך רבי חיים אורי שליט"א לספר: "כעבור כמה שבועות, מגיע אלי בחור, ואומר לי: 'ראיתי אתכם משוחחים באיזה יום עם רבי דוד רוזנבלאט, לבטח הנכם מידידיו ומכיריו, אז באתי לבשר לכם הודעה מצערת, כי נסתלק לבית עולמו. בישרתי את הדבר לאחי רבי נטע, שגם הוא הצטער מאד, וביקש שבעת שנעלה יחד לנחם את בניו, נדבר עמם על ה'אוצר' הנפלא שנפל בחלקם, 'הקלטה' נדירה משיחות מוסר של הגאון הצדיק רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל. ונאמר להם שאביהם נאות להשמיע לנו אותה".

באחד מהימים הלכו שניהם לנחם את המשפחה, וסיפרו להם האחים על מה ששח להם אביהם אודות ה'פלטה' וה'הקלטה' משיחת הגה"צ רבי יחזקאל זצ"ל, אך הבנים לא הבינו וידעו במה המדובר, וגם לא שמעו על כך מאביהם מעולם!

תוך שרבי נטע ולהבדל"ח רבי חיים אורי, משוחחים עמם, הבחין רבי נטע באותו 'לווה' ש'החתים' אותם על ה'ערבות' ולא שילם את חובו. מיד פנה רבי נטע אל אחיו רבי חיים אורי ולוחש לו בשקט: 'בא ונלך מכאן, מהר, נו...', ויצאו במהירות החוצה. לשאלת רבי חיים אורי: 'מה קרה?' - השיב לו רבי נטע: 'לא ראית?' - 'מה?' - שואלו רבי חיים אורי, 'אותו יהודי ('הלוה' שלא פרע את חובו) נכנס לכאן וראיתי שמתבייש מעמנו'... - אומר לו רבי נטע: 'לכן מיהרתי ללכת כדי שלא ייתקל בנו ויתבייש' - - -

עודם ממהרים להסתלק, נפרם קשר משרון מנעליו של רבי חיים אורי, ונעמד בחדר המדרגות של הבניין כדי לקשור את מנעלו. רבי נטע שכל מחשבתו היתה לברוח, ראה כי אחיו רבי חיים אורי אינו ממחר אחריו, כשסיבב פניו לראות מדוע מתעכב? ראה כי

האחראי על המחסן עמד שם חיוור כמו סיד: "תראה מה עשית", הוא נזף בי, "מה זה הרעיון של הפרס המשונה הזה, הילד הזה יוצא מפה עם כמויות אדירות!!!". אבל אני פרצתי בצחוק... שאל אותי האיש: "מה אתה צוחק, הא לוקח מפה ציוד במאות שקלים, תיכף הוא מגיע לאלפי שקלים..."

מגיד המישרים הג"ר אליעזר יוטקובסקי שליט"א ובמגוון שאלות וסיפורים נפלאים לחג הסוכות

מגיד המישרים הג"ר אליעזר יוטקובסקי עם שאלות ששאלו ילדי 'אנחנו וצאצאנו' את מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, התשובות שענה מרן, והסיפורים הנפלאים שהרב יוטקובסקי מוסיף עליהן

מקרה: ראובן מתגורר בסמוך לתחנה המרכזית בירושלים, ויש לו חצר קטנה, בסמוך לרחוב. באזור יש לא מעט חנויות של מזון מוכן, חטיפים ומאפים, ומטבע הדברים מסתובבים שם המוני אנשים, שחלקם הופכים רעבים כשהם מריחים את ריח הפלאפל העולה מהחנויות הרלוונטיות.

כשמתקרב חג הסוכות תוהה ראובן בשאלה: יש לו אפשרות להכין סוכה שתוכל לקלוט את המבקשים לקיים מצוות סוכה ולאכול בה, אבל האמת שהם פטורים מסוכה, כדן 'הולכי דרכים'.

שאלה: האם מוטל עליו לבנות סוכה כדי לזכותם במצווה, או שמאחר והם פטורים אין בכלל עניין לעשות זאת?

תשובת מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: אכן, הולכי דרכים פטורים מן הסוכה, אבל אין ספק שהרוצה להחמיר על עצמו ולאכול בסוכה תבוא עליו ברכה וראוי להשתדל בכך, ולכן הבונה סוכה כדי לזכות את הרבים, אף שאינו חייב לעשות זאת מעיקר הדין, בכל זאת שכרו הרבה מאוד על פי פעלו, כשהוא משתמש ברכושו ובקרקע הפרטית שלו כדי להכניס אורחים ולזכותם במצווה רבא ויקירא כמצוות סוכה, מי יכול לעמוד במחיצתם שלך מזכי הרבים!

אבל אני אספר לך מעשה

מעשה נפלא מובא בכתבי רבי שמעון פלמן שליט"א, שמביא בשם 'דרך עץ החיים', על רבי יצחק רוזנטל שהיה מנהל כולל 'מדרש בני ציון', ועורך הירחון 'כרם ציון', ומשתי משרות אלו היתה פרנסתו.

לימים השתפר מצבו הכלכלי, והוא הרגיש שאם יתאמץ קצת לצמצם את הוצאותיו הוא יוכל להסתפק במשכורת אחת מבין השתיים, ולהקדיש זמן רב יותר להתעלות בלימוד התורה.

בא לפני הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, ושטח בפניו את שאלתו, האם נכון יהיה לעזוב את ניהול הכולל, ובמקום לדאוג שאחרים ילמדו תורה, ישב הוא עצמו ויעסוק בה בחדווה רבה, ואת פרנסתו ימצא מהמשכורת שהוא מקבל עבור עריכת ירחון 'כרם ציון'.

רבי איסר זלמן שמע את השאלה ברוב קשב, ולבסוף אמר לו כך: אתה עשה הבנתך, אבל אני אספר לך מעשה וממנו תוכל להבין

כיצד ראוי לנהוג בכזה מקרה.

מעשה היה ביהודי ששימש כשד"ר של ישיבת סלוצק, ותפקידו היה לכתת רגליו בכפרים ובעיירות, כדי לקבץ תרומות לטובת הישיבה וכלל האברכים. הלה היה יהודי תלמיד חכם והוצעה לו משרת רב באחד הכפרים באזור. הוא בא לפני מרנא החפץ חיים וביקש להיוועץ עמו כיצד עליו לנהוג, כשנפשו בשאלתו לעזוב את העבודה המפרכת הטורדת את זמנו ומונעת ממנו ללמוד ולהתפלל כראוי, ובמקום זאת לעסוק בתורה בנחת כרבו של כפר קטן.

מרנא החפץ חיים אמר לו "שיהיה בהצלחה", והלה הבין שהוא יכול אכן לעשות כרצונו. הוא פנה לצאת מהבית, אבל לפני שחצה את מפתן הדלת קרא לו החפץ חיים בחזרה ושאל אותו 'כמה עולה להזמין אצל סנדלר זוג נעליים?'.

משך האיש בכתפיו ואמר שהוא לא יודע, כבר כמה שנים שלא קנה זוג נעליים, אבל הוא מעריך שהמחיר צריך להיות כשני רובלים לזוג. הודה לו הח"ח על המידע החשוב שסיפק לו, והאיש פנה לצאת מהבית.

שוב קרא לו הח"ח ושאל אותו: "כמה לדעתך מרוויח הסנדלר על כל זוג שהוא מוכר?".

הוא השיב שאינו יודע, שהרי מעולם לא היה סנדלר... אבל הח"ח ביקש ממנו שבכל זאת יעזור לו לעשות את החשבון, ולאחר

בתחילתו... מיד בבואו שאלו מרנא החפץ חיים: "כמה דפי גמרא כבר למדת היום?", השיב האברך הצעיר שהוא לא הספיק ללמוד אפילו דף אחד, הן היום עדיין בתחילתו ועד עכשיו הוא הספיק רק להתפלל, לטעום משהו ולאחר מכן עשה את דרכו לכאן, לא היה סיפק בידו אפילו לפתוח גמרא.

השיב לו החפץ חיים: "אני כבר הספקתי ללמוד למעלה מ-100 דפי גמרא".

תמה השואל, כיצד ייתכן הדבר, הרי עדיין בוקר, איך ייתכן שכבר הספיק מרנא ללמוד כל כך הרבה דפי גמרא?

הסביר לו מחפץ חיים: "אני תיקנתי תקנה פה בישיבה שלנו, שכל בחור לומד לפחות דף גמרא אחד מיד בבוקרו של יום, ובזכות התקנה הזאת, כל אחד מבחורי הישיבה כבר למד לפחות דף אחד, וכל אלו נזקפים לזכותי כי אני הוא זה שזיכה אותם בכך, הרי לך למעלה ממאה דפי גמרא שכבר למדתי היום...".

התשובה היתה ברורה, והרב מפוניבז' שב לעסוק בזיכוי הרבים, וזכה להקים מוסדות תורה עוד לפני השואה וביתר שאת לאחריה, כשהקים עולה של תורה והיה למייסד עולם התורה, בישיבת פוניבז' ושלוחותיה השונות, כאשר כיום רוב מניין ובניין הישיבות מבוסס על היסודות של פוניבז' ובוגריה.

ערכנו הגרלה ובגורל עלה ילד יקר וחביב מאוד

לפני מספר שנים, עשינו במסגרת 'אנחנו וצאצאינו' מבצע מיוחד ללימוד משניות בעל פה, ולאחריו הגרלה נושאת פרסים יקרי ערך. הפרס הראשון היה שהזוכה יוכל להיכנס למחסן הפרסים הענק של 'אנחנו וצאצאינו', ובמשך עשר דקות הוא יכול להוציא פרסים מהמחסן ככל אוות נפשו. כל מה שעובר את מפתן הדלת אל מחוץ למחסן במשך אותן עשר דקות, הרי אלו שלו! אבל עשר דקות בדיק, ואפילו לא שניה אחת יותר.

ערכנו הגרלה ובגורל עלה ילד יקר וחביב מאוד, שאכן ידע משניות רבות בעל פה, בן למשפחה טובה איכותית.

קבענו מועד שבו הוא יכול לבוא לממש את זכותו ולהוציא במשך עשר דקות ככל העולה על רוחו.

יום לפני המועד שנקבע, בא אלי הילד החביב ושאל אותי אם הוא יכול לשלוח שליח במקומו. "יש לי אח זריז מני עשרת מונים, אני אשמח אם הוא יוכל להחליף אותי, בוודאי יכול להספיק ולהוציא הרבה יותר פרסים".

הסכמתי בשמחה, למה לא?

אבל כשהגיע אחיו למחרת והחל את הפעילות, חשכו עיני... התברר שהילד זריז במיוחד, הוא התנפל על המחסן, מצא שקית בפינה והחל פשוט להעמיס משחקים, ממלא שקית ומניח בחוץ, ממלא עוד שקית ומניח בחוץ, לאחר מכן שכלל את השיטה, הוא מילא ארבע וחמש שקיות בפעם אחת ורץ החוצה.

האחראי על המחסן עמד שם חיוור כמו סיד: "תראה מה עשיתי", הוא נזף בי, "מה זה הרעיון של הפרס המשונה הזה. זה שייך למשלים על עולם הזה ועולם הבא, זה לא משהו שצריכים לנסות בבית...".

שחישבו את עלות העור המעובד, המחטים וחוטי התפירה, בלא הכלים והדבק שצריכים להכניס כדי שהנעל תחזיק מעמד לאורך שנים, והגיעו למסקנה שהסנדלר מרוויח על כל זוג רובל שלם.

הודה לו החפץ חיים על הסיוע בניתוח המאזן הכספי של הסנדלר הממוצע, והשד"ר מסלוצק שוב פנה לצאת מהבית, כשהחפץ חיים שוב קורא לו ושואל אותו עוד שאלה: "יש דבר כזה בית חרושת לנעליים? שמכנים שם נעליים בכמויות גדולות?".

השיב האיש שבוודאי, אבל הנעליים האלו זולות יותר, כי האיכות שלהם פחותה מנעליים שמכין סנדלר מקצועי במסירות ובמיומנות עם תשומת לב מקסימלית לכל נעל ולכל סוליה.

"אז למה בעלי בית החרושת לא עובר להיות סנדלר? הרי ברור שסנדלר מרוויח על זוג נעליים יותר ממה שהבעלים של בית החרושת מרוויח זוג!", ניסה החפץ חיים לברר.

"בגלל שסנדלר מספיק לייצר רק זוג אחד ביום, והבעלים של בית החרושת מייצר בכל יום 20 או 30 זוגות, כך שבסופו של דבר הוא מרוויח הרבה יותר מהסנדלר", השיב האיש בפשטות.

כשפנה שוב לצאת מהבית, קרא לו החפץ חיים בפעם האחרונה ואמר לו "שמעו אוזניך מה שפ"ך מדבר! אתה, יש לך בית חרושת. אתה מייצר מדי יום מאות ואלפי שעות של לימוד תורה. אולי הבחורים בישיבה לא לומדים באותה עמקות שאתה יכול ללמוד אם תשב על התורה והעבודה בהשקט ובשלווה, אולי התפילות שלך ייאמרו בכוונה גדולה יותר, אבל כשאתה מכתת את רגליך ודואג להחזקת הישיבה, אתה צובר בכל רגע ורגע אינספור זכויות של לימוד תורה, תפילה וכו'. ואתה רוצה לסגור את בית החרושת כדי להפוך לסנדלר שמייצר זוג אחד של נעליים ביום???".

החליטו לשאול את פיו של הכהן הגדול מאחיו מרנא החפץ חיים

כשבא הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן, הלא הוא הרב מפוניבז' זצ"ל, בברית הנישואין, העניק לו חמיו נדוניה מכובדת כיאה לבחור בן עליה שכמותו, כדי שיוכל לשבת על התורה ועל העבודה ולהתעלות במעלות התורה.

אבל הרב מפוניבז' לא הסתפק בלימוד, הוא רצה לזכות עוד רבים אחרים, וכך היה מכתת רגליו ומקים מוסדות תורה וחסד, מתקן את הטעון תיקון ומעמיד את הדת על תילה.

חמיו של הרב בא אליו בטרונאי, "אני נתתי לך נדוניה כדי שתשב ותלמד, ואתה הולך לעסוק ולזכות אחרים שילמדו??? אם כן למה זה אנוכי, או שתחזיר את כספי הנדוניה או שתעזוב את כל העיסוקים ותשב ללמוד".

השיב לו הרב מפוניבז' ומי יימר שהלימוד שלי חשוב יותר מלזכות עשרות ומאות יהודים אחרים שילמדו גם הם?

החליטו לשאול את פיו של הכהן הגדול מאחיו מרנא החפץ חיים, והרב מפוניבז' שם פעמיו לעיירה ראדין. הוא יצא בבוקר השכם, מייד אחרי התפילה וכעבור זמן מה הגיע לראדין, כשהיום עוד היה

הילד הזה יוצא מפה עם כמויות אדירות!!!".

אבל אני פרצתי בצחוק...

שאל אותי האיש: "מה אתה צוחק, הא לוקח מפה ציוד במאות שקלים, תיכף הוא מגיע לאלפי שקלים..."

אמרתי לו: "תן לי, אני אנסה לעצור אותו ואחרי שיעברו עשר הדקות אספר לך למה אני צוחק".

ניגשתי לילד כדי להסיח את דעתו, ולהאט את קצב העבודה שלו: "אואה, אני רואה שאתה ילד זריז", החמאתי לו, "תגיד בן כמה אתה? איך קוראים לך, מי זה אבא שלך? באיזה חידור אתה לומד?". הוא עצר לרגע, הסתכל עלי במבט נחוש ואמר לי: "הרב, אני אענה לך על כל השאלות אחרי שיחלפו עשר הדקות, עכשיו יש לי עבודה לבצע!".

עמדתי בצד, חסר אונים, הבטחות צריך לקיים, אי אפשר לבטל באמצע את הפרס הראשון רק כי זה מגיע למספרים שלא שיערתי מראש... אבל עדיין צחקתי וצחקתי...

כשחלפו עשר הדקות, כבר היה הילד זקוק לעזרתם של כל אחיו ואחיותיו שבאו לסחוב את השקיות עם הפרסים, עד היום יש להם במחסן שלהם חנות שלימה של צעצועים, בלי עין הרע.

או אז שאל אותי הממונה על המחסן, אז למה באמת צחקת? השבתי לו שהילד הזה אומנם חריף זריז, אבל דווקא הזריזות שלו היתה בעוכריו...

"תראה, הוא ילד חכם מאוד. מה היה קורה אם במקום להתנפל על המחסן ולהתחיל לשלוף החוצה שקית ועוד שקית, הוא היה מקדיש את שתי הדקות הראשונות לתוכנית עבודה מסודרת? הא היה סוקר את המחסן, ומוצא את המלגזה הידנית הצהובה שעומדת ממש כאן מול העיניים, ילד חכם וחריף כמוהו היה יכול ללמוד בתוך דקה או שתיים איך להפעיל אותה, ואז היה ניגש לפינה ההיא, מעמיס משטח שלם עם משחקים, מוציא החוצה וחוזר לקחת עוד כמה משטחים..."

"למזלנו הוא התנפל עם שקיות, במקום לקחת משטחים, ועל זה צחקת..."

האם היה פעם מישהו שזכה לזכות את הרבים

כמו רבי ברוך רוזנבלום או רבי אלימלך בידרמן

הדברים האלו הם מוסר השכל לכל אחד מאיתנו. אתה יכול לשבת ולהתעסק רק עם העולם הבא שלך, אכן, תצליח להוציא שקים מלאים כל טוב אל מחוץ למחסן. אבל אם תעסוק בזיכוי הרבים, אתה יכול להוציא משטחים על גבי משטחים, כל יהודי שהעליתי על דרך המלך, מביא אחריו משפחה שלימה, דורי דורות של יהודים שומרי תורה ומצוות בזכות הפעילות שלך...

הדברים האלו נכונים שבעתיים בדור שלנו. לפני 100 שנה, מזכה הרבים הכי גדול היה זה שמסר שיעור 'עין יעקב' בבית הכנסת לעשרה בעלי בתים, ואם הוא היה מוצלח במיוחד היו לו עשרים ואפילו שלושים בעלי בתים. אתם יודעים מה? היו ראשי ישיבות

שמסרו שיעורים לעשרות ואפילו במקרים חריגים מאוד כמה מאות תלמידים.

בזמנינו, הטכנולוגיה מביאה איתה לא מעט סכנות, אבל גם הזדמנויות אדירות. האם היה פעם מישהו שזכה לזכות את הרבים כמו רבי ברוך רוזנבלום או רבי אלימלך בידרמן ושאר הדרשנים שמוסרים שיעור אחד שמגיע לעשרות אלפי יהודים שמתחזקים בזכותו?

היום יש אפשרויות בלתי מוגבלות לזיכוי הרבים, מי שיש לו שכל פונה לכיוון הזה מתחיל להוציא משטחים, משאיות שלמות מלאות ועמוסות בזיכוי הרבים!

אזעקה בסוכה

מקרה: הנושא הבא נקדיש לאחינו שבדרום ושבצפון, וגם לאלו שבמרכז, שנסו בשנה שעבר פעמים רבות אל הממ"דים והמקלטים. תחל שנה וברכותיה.

בני משפחת קורליצובקר יושבים בסוכתם וסועדים את סעודת חג הסוכות, והנה נשמעת אזעקה עולה ויורדת. הם ממהרים לקחת איש איש את צלחתו ועוד צלחת אחת עם סלט או תוספת, ורצים אל הממ"ד שבתוך הבית כדי להתגונן כנדרש מפני מתקפת הטילים והרקטות המתקרבת לעיר מגוריהם.

כמובן שמי ששומר על ההנחיות יודע שאחרי אזעקה צריכים להמתין כעשר דקות עד שלא יישארו שברי ירוט באוויר, והיציאה אל המרחב הפתוח לא תהיה מסוכנת.

בינתיים הם פורסים מפה על השלחן בממ"ד, וממשיכים את סעודתם, שהרי השהיה בסוכה בדקות אלו מסוכנת ובוודאי הם פטורים מהסוכה.

שאלה: האם אחרי עשר דקות מחוייבת משפחת קורליצובקר לחזור לסוכה, או שהם יכולים להשלים את סעודתם בחדר הממ"ד?

תשובת מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: האמת שהמשנה ברורה מחלק בין שינה לאכילה, ודווקא בשינה הוא כותב שמי שירדו גשמים בסוכתו ונכנס לבית לישון, ואפילו לא נרדם אלא רק התארגן לשינה בבית, פטור ואינו חייב לחזור לסוכה, ולעומת זאת באוכל כן חייב לחזור ולאכול בסוכה.

עם זאת, ייתכן לומר שהחילוק בין שינה לבין אכילה אינו עקרוני אלא טכני, מאחר ולשינה צריכים להתארגן והוא כבר התארגן לשינה בבית, בלבישת בגדי השינה והצעת המיטה והכנת מים לנטילת ידיים וכדו', לכן אינו צריך לחזור לסוכה, לעומת זאת אכילה זה רק ענין של לקחת את הצלחת ולחזור לסוכה ואין בזה טרחה, ולכן חייב לחזור.

אם אכן זה המקור להבדל בין אכילה לשינה, ייתכן לומר שגם באכילה, אם המשפחה כבר ערכה שולחן עם צלחות וסכו"ם ומפיונים וכוסות ובקבוקי שתיה וכו', החזרה לסוכה כרוכה בטרחה, ולכן יהיו פטורים מלחזור לסוכה.

לגופה של שאלה נמנע הרב מלהכריע באופן ברור, ואמר שיש לעיין בדבר. ובוודאי מי שרוצה להרוויח עוד ועוד מצוות, יטריח את עצמו

לחזור לסוכה כי כל רגע בסוכה וכל אכילה בסוכה הם רווח גדול.

ונסיים במעשה על גודל השפעתה של תפילה נרגשת

את המעשה הבא כבר הבאנו כאן ב'צוף התורה' בגיליון של פרשת נח תשפ"ד, אבל בכל זאת נביא אותו שוב לכבוד חג הסוכות לרגל יומא דהילולא של אדונינו הגר"א, אשר יחול ב"ט בתשרי, ג' דחול המועד סוכות.

ומעשה שהיה כך היה, שבאותה עת היתה מלחמה קשה מאוד בין רוסיה ובין ליטא, והעיר וילנא היתה בקו החזית ונפלו בה פגזים רבים שגרמו למותם של 33 מיהודי העיר רח"ל.

ביקש הגר"א להכריז על יום תפילה, ונאספו כולם לבית הכנסת, אנשים נשים וטף ללא יוצא מן הכלל. והנה באמצע התפילה נשמעה חבטה עצומה וכל בניין בית הכנסת רעד. הגאון מוויילנא אמר מיד "בטל בטל בטל", והסכנה חלפה. התברר שפגז רוסני פגע בכיפת בית הכנסת ונגעץ בה, אבל בחסדי שמים לא חדר את הכיפה ולא נגרמה פגיעה נפשו.

עוד באותו המעמד התבשרו יהודי וילנא שהמלחמה הסתיימה, לאחר שהליטאים החליטו באורח פלא להיכנע לרוסים, והסכנה חלפה באותו הרגע.

ונסיים במעשה על גודל השפעתה של תפילה נרגשת, שכן כוחה של תפילה לסיים מלחמות, ולחולל גדולות ונצורות בכל התחומים, ובמיוחד להשגת הצלחה ברוחניות, ואספר מה שבדידי הווא עובדא. ב"ה זכיתי להקים ולנהל ארגון בשם 'תורת', שמעודד תלמידי ישיבות לסיים את המסכת הנלמדת בישיבה ולשנן אותה שוב ושוב, עד שיוכלו להיבחן עליה ב'שקלא וטריא' מתחילת המסכת ועד סופה.

הארגון הזה יקר מאוד ללבי ואני משקיע בו מאמצים מרובים, כי הפירות שלו נפלאים, וב"ה מדי שנה אלפי בחורים זוכים לדעת מסכתות שלמות בעל פה, אשריהם ואשרי חלקם.

לכן, לפעמים אני יוצא לפעילות באופן יזום ובלתי מתוכנן בעליל, כמו אותה פעם שהלכתי ברחובה של עיר, וראיתי בניין של ישיבה שבה טרם ביקרתי. הצצתי בשעוני וראיתי שיש לי עשרים דקות עד המטלה הבאה שאני חייב לבצע, ניגשתי לשער, ביקשתי מהשומר שיפתח לי כי אני רוצה להיכנס לישיבה.

שאל אותי השומר 'מי אתה?' והשבתי לו 'מרצה'.

הוא פתח את השער, נכנסתי וביקשתי לדבר עם ראש הישיבה שחזר על השאלה: מי כבודו?, והשבתי לו 'אליעזר יוטקובסקי' - אני רוצה למסור שיחה קצרה בפני תלמידי הישיבה ברשות ראש הישיבה שליט"א'...

הוא הופתע מהתשובה, ואמר לי "הרב יוטקובסקי, אם אני זוכר נכון אתם מתעסקים בעיקר עם פעילות לילדי ישראל, פה זה ישיבה, הם כבר לא לומדים ב'אנחנו וצאצאינו'...

השבתי לראש הישיבה שיש לנו גם ארגון שנקרא 'תורת' וסיפרתי

בקצרה על פעילות הארגון...

פניו של ראש הישיבה התכרכמו "שמעני אדוני, הפעילות שלך מבורכת מאוד, אבל... הישיבה שלנו היא לא הכתובת המתאימה. זאת לא ישיבה רגילה, כאן לומדים בחורים עם לקויות למידה שונות, הלוואי שיצליחו ללמוד משניות כמו שצריך, אתה מדבר איתי על מסכתות שלמות???"

חשבתי שהוא מגזים, ואמרתי לו שאדברה, אולי השיחה שלי תדרבן אותם להשקיע יותר, ומי יודע, אולי יהיו הפתעות.

הא הסכים, ואני עליתי לדרוש, הלהבתי את הבחורים, עד שראיתי שהעיניים שלהם נדלקות והם באמת רוצים סיים מסכתות שלמות, או אז השלמתי את השיחה.

הגיע אלי בחור ושאל אותי את השאלה הכי כואבת ששמעתי אי פעם: "הרב, אני דיסלקט", הוא אמר, "אני לא מצליח לקרוא אפילו שתי שורות בלי טעות. איך אני יכול ללמוד מסכת ולשנן אותה? זה בלתי אפשרי!!!"

החוורתי. הבנתי שראש הישיבה לא הגזים בכלל... חשבתי רגע ואז שאלתי אותו: "אתה מקפיד לכבד את הורייך?", השיב לי בחיוב. "אתה מניח כל ים תפילין?", בוודאי, "אתה מתפלל שלש תפילות ביום במניין", כן ברוך ה'. "אתה שומר שבת כהלכתה?", בהחלט, איך אפשר שלא...

"אם כך, אתה בחור מושלם", אמרתי לו, "אתה עושה בדיוק את מה שהקב"ה מצפה ממך, ואתה עושה את זה בשלימות. כל מה שדיברתי, נוגע למי שיכול יותר..."

בעצב רב יצאתי מהמקום, הרגשתי שציערתי בחורים ושמתי להם רף שהם לא יכולים להשיג. אבל הסיפור לא נגמר...

שבועות אחדים לאחר מכן הגיע ראש השנה. הבחור הזה בא הביתה מבית הכנסת, ואכל את הסעדה של ליל החג בדממה. שאלו אותו מה קורה והוא לא השיב תשובה ברורה. הוא היה שקוע במחשבות במשך כל הסעודה, ולאחר הסעודה הוא ביקש מהוריו שיבואו איתו לבית הכנסת השכונתי.

ההורים הסכימו, הם הבינו שהוא נמצא בסערת רוחות ושיתפו פעולה.

ביקש הבחור שגם האחים והאחיות יצטרפו, וההורים סימנו להם שיעשו כדבריו.

וכך צעדה לה כל המשפחה לבית הכנסת שהיה ריק מאדם, הם נכנסו, הגברים לעזרת גברים והנשים לעזרת נשים. הבחור ניגש לארון הקודש, הליט את פניו מתחת לפרוכת, וגעה בבכייה נוראה.

"ריבונו של עולם", הוא אמר, "נתתי לי ידיים ורגליים, אוזניים פה עיניים, בראת עולם שלם עם עצים ובעלי חיים, הכל מתפקד כל כך יפה כל כך נפלא. אבל העיקר הוא לימוד התורה! למה אגרע? למה כולם יכולים ללמוד ורק אני לא? למה אני לא יכול לקרוא אפילו שתי שורות ברצף? כל כך הרבה התאמצתי, כל כך הרבה התפללתי, כל כך הרבה הלכתי למכונים ולמדתי בכל מיני שיטות, ההורים שלי שילמו עשרות אלפי שקלים כדי לקדם אותי בקריאה ושום דבר לא

ואספרה בזאת מעשה נפלא שסיפר הגאון רבי חזקיהו יוסף קרלנשטיין שליט"א, שאירע עם אנשים שהוא מכיר באופן אישי, ומעשה שהיה כך היה: היה בחור מעולה שבמעולים, ממשפחה טובה, למד בישיבה טובה, עלה והתעלה במעלות התורה היראה, בלי עין הרע. בהגיעו לפרקו דיברו בו נכבדות, ואחת ההצעות אכן החלה להתקדם...

מדוע השמחה בחג הסוכות גדולה יותר מבשאר הרגלים, ועל כוחה של תשובה אמיתית

"ושמחת בחגך" (דברים ט"ז, י"ד)

מאת: הרב אברהם פוקס

יודעים דברי הרמב"ם שכותב בסוף הלכות לולב, שאף על פי שיש מצוה לשמוח בכל המועדות, בחג הסוכות היתה במקדש שמחה יתירה שנאמר ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים.

מפרט הרמב"ם: "וכיצד היו עושין? ערב יום טוב הראשון היו מתקנין במקדש מקום לנשים מלמעלה ולאנשים מלמטה כדי שלא יתערבו אלו עם אלו. ומתחילין לשמוח ממוצאי יום טוב הראשון וכן בכל יום ויום מימי חולו של מועד מתחילין, מאחר שיקריבו תמיד של בין הערבים לשמוח לשאר היום עם כל הלילה..."

"והיאך היתה שמחה זו? החליל מכה ומנגנין בכנור ובנבלים ובמצלתים וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו. ומי שיועד בפה בפה. ורוקדין ומספקין ומטפחין ומפזזין ומכרכרין כל אחד ואחד כמו שיועד ואומרים דברי שירות ותושבחות. ושמחה זו אינה דוחה לא את השבת ולא את יום טוב.

"מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה. אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות. אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע."

תיאור נפלא ומרומם כל כך, איזו שמחה גדולה היתה שם! אבל הרמב"ם מוסיף גם מסר עבירינו לזמן הזה, לחג הסוכות ולכל ימות השנה, וכך הוא אומר שם בסיום אותו הפרק:

"השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת הא-ל-ל שצוה בהן. עבודה גדולה היא. וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להיפרע ממנו, שנאמר "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב". "וכל המגיס דעתו (מתגאה) וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעיניו במקומות אלו - חוטא ושוטה! ועל זה הזהיר שלמה ואמר אל תתהדר לפני מלך. וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו הוא הגדול המכובד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אמר "ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני". ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה' שנאמר והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה'."

מעניין לציין שהרמב"ם מסיים את העיסוק בהלכות אלו בחתימה הבאה: "סליקו להו הלכות לולב, שבח לבוחן כליות ולב".

ולכאורה צריכים לשאול למה הוא בחר דווקא בתואר הזה לבורא עולם, "בוחן כליות ולב", ולא בתואר אחר?

אולי אפשר לומר שהפשט הוא שרק הקב"ה יודע אם אדם שמח באמת או שהוא רק עושה את עצמו, ורק הקב"ה יודע אם זה שאדם לא נמנע מלרקוד ולפזז לכבוד התורה, זה בגלל שהוא מתגאה, או בגלל שאין לו כח פיזי לרקוד וכדו', ולכן בסיום האמירה החריפה הזאת על חשיבות העניין של שמחה לכבוד התורה וחומרת העניין של מי שמתגאה ואינו שמח, זה המקום לזכור שהקב"ה הוא בוחן כליות ולב...

על כל פנים יש לנו לשאול ולחקור, למה באמת היתה שמחה יתירה בחג הסוכות יותר משאר המועדות. הרמב"ם כבר הזכיר את הטעם שכתוב "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים", אבל אנחנו יודעים שיש מצוות שמחה בכל הרגלים, וצריכים אם כן טעם למה באמת בסוכות שמחים יותר.

אפשר למצוא לזה הסבר בדברי ה'פלא יועץ' בערך 'שמחה', שם הוא מבאר שבעצם אי אפשר לדרוש מאדם לשמוח בכוח, כי זה דבר המסור ללב "אם יאמרו לו שיצטער או שלא יצטער, שישמח או

שלא ישמח וכדומה, לא יוכל לעשות הפך ממה שלבו חפץ?", אלא הוא מסביר ש"על פי שכלו יהלל איש שיהפך את לבו וינהגוהו אל המקום אשר יהיה שמה הרוח, על ידי מחשבות טהורות תדירות. והן אמת שעניינים אלו עקרים תלוי לפי מעשיו של אדם ולפי זכות הנפש".

כלומר הדרך להגיע לשמחה היא לשמור על טהרת הנפש, להרגיל את עצמו למחשבות טהורות והתנהגות נאותה על פי התורה, וכך מגיעה השמחה לאדם.

ולכן, מכל הרגלים, דווקא סוכות זה זמן של שמחה גדולה יותר, כי אחרי יום כיפור, כולנו זכים ונקיים הלב טהור ומזוכך, יש לנו 'זכות הנפש', היא מזוככת ומטהרת, ואז השמחה גדולה במיוחד.

מעשה נפלא שסיפר הגאון רבי חזקיהו יוסף קרלנשטיין שליט"א

אבל יש בעיה... יש אנשים שיגידו שגם אחרי יום כיפור הם מרגישים עצבות, והסיבה לכך, לפחות בחלק מהמקרים, היא שהם חושבים שאולי התשובה שעשו לפני ראש השנה ויום כיפור לא היתה מושלמת, ולכן לא התכפרו עוונותיהם באמת, ואם כן אין להם סיבה לשמחה. ואמנם גם את מצוות 'חזרה בתשובה' היה אומר מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שהיא נעשית בגלל אהבת ה' ולא בגלל מרה שחורה, והיא צריכה להיעשות מתוך שמחה - עבדו את ה' בשמחה. ואספרה בזאת מעשה נפלא שסיפר הגאון רבי חזקיהו יוסף קרלנשטיין שליט"א, שאירע עם אנשים שהוא מכיר באופן אישי, ומעשה שהיה כך היה:

היה בחור מעולה שבמעולים, הוא בא ממשפחה טובה, למד בישיבה טובה, הסתובב עם חברים טובים ובעיקר למד טוב, עלה והתעלה במעלות התורה היראה, בלי עין הרע.

בהגיעו לפרקו דיברו בו נכבדות, ואחת ההצעות אכן החלה להתקדם, הברורים שנעשו העלו שמדובר בבת ישראל כלילת המעלות ביראת שמים ובמידות ובכל העניינים.

מאחר ואסור לו לאדם לקדש אשה קודם שיראנה נועדו החתן המיועד והמדוברת הנכבדה כמקובל, ולאחר שדיברו על הנושאים החשובים שצריכים לדבר, השאיפות המשותפות לבית של תורה וכדו', הגיעו לשלב הסיכום.

או אז אמרה המדוברת שהיא מבקשת לפתוח את סגור לבה ולשתף עם הבחור משהו על העבר שלה, כי חשוב לה שיידע את זה לפני שהוא אומר 'כן', מאחר ואינה רוצה לגנוב את דעתו חלילה.

"דע לך שלפני מספר שנים היתה לי ירידה רוחנית", היא אמרה בשפל קול, "לתקופה קצרה איבדתי את האחיזה האיתנה בחינוך הטוב שקיבלתי בבית הורי, והתפתיתי אחרי חברות לא טובות, עד כדי כך שנשרתי מהסמינר למשך עשרה חודשים תמימים.

"אבל אחרי זה תפסתי את עצמי, שבת בתשובה שלמה על חטאי והגעתי למצב רוחני טוב יותר מזה שהייתי בו קודם לאותה נפילה". הבחור שמע את הדברים הללו ובא במבוכה גדולה. מצד אחד

ההצעה נראית מצוינת ואין חולק על כך שהמדוברת היא באמת כלילת המעלות.

מצד שני... יש פה עבר, יש פה היסטוריה... האם יהיה נכון לסגור שידוך שכזה???

הוא התחבט מאוד ולבסוף החליט לעלות אל מרן הגראי"ל שטיינמן ולשטוח בפניו את שאלתו.

מרן זצ"ל שמע את דבריו בקשב רב, ולאחר שסיים לשטוח את צדדי השאלה, שאל אותו מרן בפשטות: "ומה דעתך, אתה חושב שצריכים לעשות כזה שידוך או לא???"

השיב הבחור בשלילה, לדעתו אין לגשת לכזה שידוך... והוא הוסיף ואמר, "אני לומד בישיבה מצוינת מהחשובות והטובות ביותר, ואני עצמי, כך אומרים, מהמצוינים שבה, ממש עידית. אף פעם לא היתה לי שום נפילה, אני תמיד צעדתי בדרך העולה מעלה מעלה, למה אני צריך לכרוך את גורלי ולהקים בית עם אשה שלא עלינו חוותה נפילה ברוחניות???"

אם תגע ביין שלי, נראה לי שאני לא אוכל לשתות ממנו

כששמע זאת מרן הגראי"ל התאדמו פניו, והוא החל לדבר אל הבחור: "אם תגע ביין שלי, נראה לי שאני לא אוכל לשתות ממנו, כדין יין נסך", אמר מרן לבחור הנדהם. "יש לך סייעתא דשמיא שאתה זה שבא לשאול אותי על השידוך ולא אבי הנערה. אם האבא שלה היה בא לכאן ושואל אותי אם לסגור את השידוך איתך הייתי אומר לו שיברח משידוך כזה. להשתדך איתך? חלילה לו! הבת שלו ראויה להרבה יותר, אמרת שאתה עידית?..."

הבחור נבהל עד עמקי נשמתו, ידיו רטטו בפחד ובהלה, הוא לא הבין מה היה חטאו ופשעו, בסך הכל הוא הביע דעה והרי ראש הישיבה ביקש ממנו שיחווה את דעתו בעניין.

אבל מרן לא השאיר אותו זמן רב בתהייה: "אתה לא מאמין בכח התשובה", הלם בו מרן בדיבורו, "אם אתה חושב שנפילה רוחנית היא כתם תמידי ונצחי שלא עוזרת תשובה כדי למחות אותו - היין שלך הוא יין נסך! יהודי צריך לדעת שעל כל חטאים תכסה תשובה, ומי שחטא ישוב ויימחל לו, ישוב ויירפא לו! זה מעיקרי האמונה".

הבחור פרץ בבכי מטלטל, לבסוף כשקצת נרגע מבכיו, שאל הבחור: "אז הראש ישיבה אומר שכן לעשות את השידוך הזה? לסגור ווארט?"

ענה לו מרן: "רוץ הביתה ותגיד לאבא שלך שמחר סוגרים את השידוך, ולא רק ווארט, מחר בלילה תעשו כבר את מסיבת האירוסין וחתומת שטר התנאים! כזה שידוך חוטפים, אסור לחכות, שמא יקדמנו אחר...".

מספר הגר"ח קרלנשטיין, שהוא מכיר את אותו הזוג, הם נשואים כבר שנים ארוכות, וב"ה זכו לבית של תורה ויראה טהורה, ובניהם ובנותיהם כולם ממש זרע ברוך ה'.

אם כן, השמחה בחג הסוכות תלויה בעיקר באמונה ביום הכיפורים.

הוא שאל אותי כמה כסף הוא צריך לתת כדי לראות ישועה... השבתי לו שאני לא מחלק ישועות, אני מארגן ילדים שאומרים תהילים, אבל אני כשלעצמי לא מבטיח כלום, ולכן גם לא יכול לומר לו כמה כסף לתת...

מגיד השיעורים הרה"ג ר' עמרם בינעט על שמחה ועצבות, ומה שגורם להן

"ושמחת בחגך" (דברים ט"ז, י"ד)

כל ילד יהודי יודע שהשיר הכי חזק והכי נפוץ בחג הסוכות זה 'ושמחת בחגך' והיית אף שמח'. למעשה מדובר ביותר משיר אחד, ויש מספר ניגונים על המילים הנפלאות הללו, שהן כמובן פסוק מהתורה הקדושה.

רש"י אף מוסיף ש'והיית אף שמח' זה לא לשון ציווי אלא לשון הבטחה. צדיקים אמרו שחג הסוכות זה 'ראש השנה לשמחה', מי ששמח בסוכות זוכה לשמוח כל השנה.

אבל גם ידוע מה שאומרים משמו של הגאון החסיד מוויילנא, רבינו הגר"א, שאמר שמצוות 'ושמחת בחגך' היא אחת המצוות הקשות ביותר לקיום.

ובאמת השאלה היא שאלה חשובה, איך זוכים לשמחה? זה לא שיש איזה כפתור שאפשר ללחוץ עליו כדי להפעיל את רגש השמחה, על פניו, אדם אינו יכול לכפות על עצמו לשמוח. אז מה באמת עושים?

**

ימים אחדים לפני כתיבתו של מאמר זה, ניגש אלי יהודי שאיני מכיר, הוא זיהה אותי לפי התמונה, ושאל אותי אם אני זה שמפרסם בקביעות מאמרים בגיליון הנפלא 'לקראת שבת'. השבתי בחיוב, אכן, נפלה בחלקי זכות גדולה.

הוא הודה לי בחום ואמר כמה הוא נהנה מהמאמרים האלו, אבל אז הוסיף ואמר לי שיש לו כמה סיפורים מאוד חזקים שהוא היה רוצה לחלוק עם הציבור ולכן הוא שואל ואיך אפשר לפרסם את הסיפורים האלו בגיליון.

הסברתי לו שב'לקראת שבת' יש צוות כותבים, ואני יכול לקשר אותו עם אחד הכותבים שאולי ירצה לראיין אותו אם הוא ישמע שיש לו סיפורים שיכולים להביא תועלת לציבור. הזהרתי אותו שלא כל סיפור נכנס ב'לקראת שבת', ושגם לי עצמי לא פעם אומרים לי שהסיפור הזה לא מספיק טוב, כי אין בו מסר חינוכי, והסיפור ההוא לא מספיק טוב כי הוא משדר פחד ואימה וזה לא מה שאנחנו רוצים להשיג באמצעות הגיליון וכו' וכו'.

הוא שמע, סבר וקיבל, ואז אמרתי לו שאני אתן לו את פרטי הקשר של אחד מאנשי הצוות. משום מה הוא חשב שאני עומד לתת לו כתובת מייל, ומיד התחיל להתנצל שהוא לא עובד עם מיילים, אין לו בכלל גישה לכלים טכנולוגיים מכל סוג שהוא, הוא מאוד מתנצל אבל הכלי הטכנולוגי הכי 'מתקדם' שהוא מכיר זה מכשיר הפקס.

אמרתי לו: ידידי היקר, לא תכננתי לתת לך כתובת מייל, אני עצמי צריך לבקש עזרה בבית שיעורו לי לכתוב כתובות באנגלית... רציתי לתת לך מספר טלפון.

לאחר מכן חשבתי ביני ובין עצמי, לה אותו יהודי הרגיש צורך להתנצל על כך שאין לו גישה לאימייל. מפני כבודו לא אמרתי לו כלום, אבל רציתי לומר לו, אם החלטת שאתה גודר את עצמך בעניין הזה ולא מתקרב למחשב ודומיו, אתה צריך להתגאות בזה, לא להתבייש. זה לא סיבה להיות נבוך, ההיפך הוא הנכון, אתה צריך לשמוח בהחלטה שלך. ואם אתה נבוך, אולי זה בגלל שאתה לא שלם עם הגדר הזה שבו גדרת את עצמך???

האם יש לנו 'כפתור שמפעיל את העצבות'?

באותו ערב חשבתי על זה שוב, והבנתי שבעצם זה נכון להרבה מאוד דברים. כשאנחנו עושים משהו שאנחנו לא שלמים איתו, כל ההרגשה שלנו לגבי מובלבלת ולא מסודרת. ככל שהחלטה יותר חזקה והלב שלנו שלם יותר עם המעשים שלנו, אנחנו עושים אותם עם יותר ביטחון ובצורה החלטית ועוצמתית יותר.

ומכאן לתובנה נוספת: השמחה היא פרי השלמות הפנימית. רק אדם ששלם עם עצמו יכול לשמוח, אדם שאינו בטוח בדרכו, לא יכול לשמוח במעשיו ובהישגיו. ולכן, השלב הראשון לשמחה הוא שלמות פנימית.

אבל זה לא רק זה... מקודם אמרנו שאין לנו 'כפתור שמפעיל את

השמחה, ושאדם לא יכול לגרום לעצמו לשמוח.

אני רוצה לשאול אתכם, תגידו ידידי היקרים, האם יש לנו 'כפתור שמפעיל את העצבות'? האם יש לנו מעין 'מעלית' כזאת שאנחנו נכנסים לתוכה, הדלתות נסגרות, אנחנו לוחצים עם 'מינוס 12' וצוללים לעמקי תהום הדיכאון? בוודאי שלא.

ובכל זאת, כל אחד ואחד מאתנו יכול להכניס את עצמו לעצבות גדולה מאוד בתוך עשר דקות לכל היותר.

איך עושים את זה? עוצמים עיניים חזק, מתרכזים במחשבה ומתחילים לחשוב על דברים מעציבים. לא חייבים להרחיק נדוד עד השואה, אפשר לדמיין דברים שקורים כאן ועכשיו, לדמיין טרגדיות נוראות ומוזעזעות, ופשוט להיכנס לאווירה של עצב נורא.

אז למה שלא נעשה את אותו הדבר בשמחה?

מי שיעצום את עיניו, ויתחיל לחשוב בינו ובין עצמו על כל הטובות הנפלאות שהקב"ה בירך אותנו, יש לו משפחה, יש לו גוף מתפקד, ידיים ורגליים, עיניים ואוזניים, יש לו חברים, לפעמים גם כסף, דירה, אפילו אם היא שכורה, יש לנו תורה ומצוות! אנחנו לובשים ציצית ומרוויחים שכר עצום, מברכים לפני ואחרי שאנחנו שותים ואוכלים וקונים לעצמנו עולמות נצחיים, זה לא משמח???

מי שיהיה שלם עם עצמו בפנימיות, וירגיל את עצמו לחשוב חיובי, בוודאי יזכה לשמחה.

למה הוא מספר לי את זה?

ויש עוד נקודה שאני רוצה לבטא בשורות הבאות בעניין של שמחה ועצבות.

לפני כמה שנים ניגש אליי יהודי והשיח לפני את כאבו על איזו צרה שיש במשפחתו, שהם מתפללים עליה כבר זמן רב ולא נענו עד כאן. למה הוא מספר לי את זה? כי אני מנהל 'חברת תהילים' בשם 'ענני', בה אומרים מדי ערב שבת למעלה מאלף ילדים, כמה עשרות פרקי תהילים, וב"ה רבים תרמו וראו ישועות. גם הוא זקוק לישועה, ולכן הוא רוצה לתרום לחברת התהילים שלי.

אמרתי לו בשמחה רבה, אני אשמח לקבל כל תרומה, זה באמת עולה לי כסף רב להחזיק צוות של משגיחים שמפעילים את הילדים ושומרים עליהם, ציוד ההגברה, וכמובן הממתקים והפרסים שאני מחלק לילדים.

הוא שאל אותי כמה כסף הוא צריך לתת כדי לראות ישועה... השבתי לו שאני לא 'באבא' ולא מחלק ישועות, אני מארגן ילדים שאומרים תהילים, ואני רק יכול לומר לו דבר אחד, מעולם לא הפסיד אדם מאמירת תהילים, וכל מי שתרום, בסופו של דבר ראה ישועה, אבל אני כשלעצמי לא מבטיח כלום, ולכן גם לא יכול לומר לו כמה כסף לתת...

הוא לחץ אותי לקיר, הכריח אותי לנקוב בסכום, ולבסוף נקבתי בסכום לא קטן בכלל... היהודי הזה לא מצמץ, הוא ספר לי את הכסף בו במקום, ונתן לי את השמות הרלוונטיים לאותה ישועה. באותו שבוע סיפרתי לילדים על כך שבא יהודי ובכה בפני שהוא

זקוק לישועה גדולה, ורק התהילים של ילדי 'ענני' יכולים להציל אותו. אמרתי להם שהוא נתן סכום כסף גדול ובאמת השבוע הבאתי לילדים ממתק יותר משמעותי מכל שבוע, אבל בתמורה הם צריכים לכוון על השמות שאני אתן להם באופן מיוחד. הילדים נענו לאתגר, והתפללו מכל הלב, אפילו ראיתי דמעות בעיניהם של כמה מהילדים.

עברו כמה שבועות, ובלכתי ברחוב ראיתי את אותו יהודי עומד בפתחה של חנות. ניגשתי אליו ואמרתי לו "תגיד, רק לבכות אתה יודע? למה לא באת לספר לי שכבר נושעתם???"

הוא קפץ ממקומו כאילו נשך אותו נחש חלילה. "מאיפה אתה יודע?", הוא שאל, "אפילו אני לא ידעתי עד לפני חמש דקות, מי גילה לך? מה, כולם כבר מדברים על זה??? רק שלא יעשו לנו עין הרע חלילה".

אמרתי לו, לא ידידי, אף אחד לא מדבר וגם אני לא ידעתי עד לפני חצי דקה. אבל כשעברתי כאן וראיתי אותך, הצצתי לך אל תוך העיניים וראיתי שמחה גדולה מנצנצת בהן, לפיכך ידעתי שיש לך בשורה מאוד משמחת שאתה נוצר בלבך!!!

אני רואה שאתה ממש שמח היום

בבית הכנסת בו אני לומד בקביעות עם החברותא שלי, היה נוהג ללמוד גם בחור די מבוגר שלא זכה במשך שנים להקים בית בישראל, ועם הזמן הא מצא את עצמו לבד בישיבה לאחר שכל הבחורים בשיעור שלו ובשלושה שיעורים מתחתיו כבר התחתנו. הוא עזב את הישיבה והחליט שהוא חוזר לגור בבית הוריו, אבל את רוב היום הוא בילה בבית המדרש, שם היה לומד, חלק מהיום עם חברותא וחלק מהיום בגפו.

ביום מן הימים שמתי לב שפניו של הבחור אינן כתמול שלשום. הוא היה נראה לי עליז מאוד. לא אמרתי דבר, אבל תוך כדי לימוד שמעתי אותו פתאום מזמזם לעצמו ניגון שמח, ראיתי שכשהוא קם לקחת ספר מהארון הוא פוסע בצעדים זריזים, הוא פותח את הספר בהתלהבות, עד שלא הצלחתי להתאפק ושאלתי אותו: "לשמחה מה זו עושה? אני רואה שאתה ממש שמח היום, ספר לנו מה קרה שנשמח יחד איתך?".

אמר לי הבחור: "אתה כבר השני שאומר לי את זה היום, ואני באמת מאוד שמח. אחרי תקופה ארוכה שלא הציעו לי שום שידוך, אתמול והיום הגיעו כמה וכמה הצעות, וחלק מהן נראות ממש רציניות, לכן אני שמח!".

לעומת זאת, לא פעם אני עומד בכניסה לשיטבלך וכדו', וסוקר את פניהם של הבאים לבית הכנסת. במבט קל אפשר לראות אם האדם שמגיע לבית הכנסת עצוב או שמח, יש מי שמגיע בצעדים עולזים, חיוך על פניו והוא מקדים שלום לכל אדם בשמחה רבה, ויש מי שמגיע עם גב שחוח, ועם 'האף למטה', פנים רציניות מדי, וגם כשאומרים לו שלום הוא משיב בשפה רפה, אם בכלל.

לצערי אני חייב לומר שרוב האנשים נכללים בקטגוריה השנייה. השמחה היא מצרך קצת נדיר במחוזותינו. כשרואים יהודי שמח, זה

אולם לעיתותי ערב של אותו היום נבהל ר' שלמה כאשר בפוגשו את שכנו, הבהיר לו הלה, שהדבר לא יקום ולא יהיה, סוכה זו אינה יכולה לעמוד על מקומה העכשווי, באשר השטח שעליו נבנתה הסוכה שטחו הוא, שהוא מחנה את רכבו בו

כל שנה וגם בסוכות תשפ"ה מתרחש הדבר,

בכל חג ומועד מתחדשת ההארה והאורה שבאה לעולם שבשלה אנו חוגגים את החג

מאת: הרב אליהו שור

כל שנה וגם בסוכות תשפ"ה מתרחש הדבר - הרי כולנו יודעים מפי ספרים וסופרים שבכל חג ומועד מתחדשת ההארה והאורה שבאה לעולם בשעת הנס והפלא שבשלה אנו חוגגים את היום טוב. א"כ גם בזמנינו אנו, זאת אומרת גם לשנת תשפ"ה.

ואם כן התמיהה עולה וצפה לגבי מצות בניית סוכה בחג הסוכות שטעם המצוה הוא זכר לענני הכבוד, איזו הארה מחודשת שיין מענני הכבוד גם בימינו אנו? הרי בבתינו אנו יושבים, מוגנים מפגעי מזג האוויר השונים, ואיננו הולכים במדבר וביערות כאבותינו ביציאתם ממצרים?

נציג שאלה נוספת: נצטוונו לעשות סוכות זכר לענני הכבוד, ואילו ליזכר המן והבאר ועוד שאר ניסים שאירעו לאבותינו ביציאתם ממצרים לא נצטוונו מאומה לעשות מעשה לזכרם? והשאלה העולה: למה? מאי שנא ענני הכבוד משאר הניסים שאירעו לאבותינו בלכתם במדבר?

מה הקשר בין עננים לכבוד?

שאלה נוספת ואחרונה קשורה לעצם המילים 'ענני הכבוד', מהו פשר הצירוף המוזר 'ענני הכבוד', מה הקשר בין עננים לכבוד? שאלה זו האחרונה שאל מאן דהוא קמיה הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע ביושבו עם חסידיו, וכהרף עין ענהו הרה"ק תשובה פלאית! בהקדמו שדבר ידוע הוא שכל אדם באשר הוא שם מוציא הבל והד כלפי אוירו של עולם מפיו ומשני הנחיריים שבאפו. ואדים אלו עולים מעלה עד שהם נמוגים - כך אנו חושבים, אולם המחקרים השונים הוכיחו שכשיושבים שני בני אדם יחד, ומוציאים שניהם הדים והבל, אזי מתחברים האדים יחד בעלותם מעלה!

אולם זהו דווקא בתנאי ששני האנשים שיושבים יחד אוהבים אחד את השני ברעותא דליבא, ואזי מתחברים אדיהם יחד, ונהיים כמין ענן קטן.

אולם אם יושבים כמה אנשים שהקשר בין האחד לשני הוא אפסי, או גרוע מכך, אינם סובלים האחד את רעהו, הרי שכל אחד אידו עולה מעלה באופן נפרד ויחיד, ואינו מתחבר עם אידי הזולת כך שאין הם מצטרפים להיות כמין ענן...

אבותינו שיצאו ממצרים - הדגיש הרה"ק רבי ישראל - הלכו במדבר שש מאות אלף רגלי, שכל אחד אהב את זולתו אהבה חזקה ואיתנה עד למאוד, כאיש אחד בלב אחד, כך שאידי כולם שעלו מעלה התחברו יחד מרוב אהבתם, ונתהוו למארג נפלא של 'ענני הכבוד', וכך כביכול היו להם לבני ישראל ענני כבוד ביציאתם ממצרים. ובשכך, וכי לא יקראו להם ענני 'כבוד'? וכי יש כבוד יותר גדול לכלל ישראל מאשר העובדא שאהבו אחד את השני באופן הכי חזק, עד כדי כך שמאדיהם ומהבליהם נתחברו יחד 'ענני הכבוד', שבסופו של דבר שמרו עליהם עצמם מרוח, סועה וסער!

השטח שעליו נבנתה הסוכה שטחו הוא ובו הוא מחנה את רכבו

עתה ניחא מה שציווה הקב"ה לעשות זכר לענני הכבוד דווקא - מסביר עפ"י זה המגיד הגאון רבי שלמה לוינשטיין שליט"א בספרו 'ומתוק האור' - מה שלא מצינו במן, באר ושאר ניסים, לפי שנס זה הוא יחודי ביותר, באשר הוא התרחש אף מאתערוותא דלתתא, ומרוב שכלל ישראל אהבו אחד את השני אהבה איתנה, מה שלא מצינו בשאר ניסים ופלאות שהתרחשו עם אבותינו ביציאת מצרים! אם כן - מדגיש ומעורר מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

המשך בעמוד 19

את שכנו, הבהיר לו הלה, שהדבר לא יקום ולא יהיה, סוכה זו אינה יכולה לעמוד על מקומה העכשווי, באשר השטח שעליו נבנתה הסוכה שטחו הוא, שהוא מחנה את רכבו בו.

ר' שלמה ניסה להרגיעו, "הרי שנינו יודעים ששטח החניה הכולל גדול וריק הוא. מה עוד שמקסימום תוכל בשבוע זה להחנותו במקום אחר, מה יקרה מכך". אולם השכן סירב בכל מחיר לוותר על מקום חנייתו ויהיה זה לשבוע ימים בלבד.

ר' שלמה בעל הלב זהב שמידות טובות משובצות בתוכו, החליט לוותר לאלתר למען השלום. ומבלי אומר ודברים נפנה לתור מקום חילופי ומתאים לבניית סוכתו הרחבה, כשהוא אף משתדל לדון את שכיני הליזה לכך זכות, בהוסיפו זכות זו לזכויות הרבות שצבר מיום ראש השנה שעבר.

בצהרי היום של יום שלישי של חול המועד נשמע רעש אדיר וחזק שכמוהו לא נשמע זמן רב באיזור, הרעש נשמע מכיוון הבנין. ולכששקע האבק נתברר גודל הנס והפלא. כאשר סלע גדול התנתק לפתע מצלע ההר שממול הבנין ודהר בחוזקה רבה אל עבר הבנין, כשהוא נעצר בדיוק במקום החניה של השכן, ומוחץ לגמרי את רכבו עד שלא נשאר ממנו שריד ופליט!

או אז נתברר גודל שכרו של הוותרן במידותיו, שכן אם לא היה ר' שלמה מוותר ומפנה את סוכתו למקום אחר, הרי ש... מפחיד לחשוב מה היו התוצאות!

צאו וראו שכרו של ההולך בטח ודבק במידותיו של הקב"ה!

- זהו תפקידנו בחג הסוכות! לעורר ולהתעורר שגם עלינו ישתרגו אותם ענני כבוד מופלאים, וזאת ע"י היותנו מחוברים אחד לשני, ואוהבים אחד את השני! וכך יתקיים גם בנו שיפרוש עלינו הקב"ה את סוכת שלומו!

לפניכם איפוא סיפור קטנטן אשר התרחש בחג הסוכות - ומסרו בציודו, כיצד עלינו להתנהג בין אדם לחבירו ועל כוח השלום והוותרן במידותיו!

איש תם וירא שמים הוא ר' שלמה (השם בדוי, הסיפור אמיתי!), אוהב תורה ומכבדה, ובעיקר בעל מידות טובות ולב זהב. בנה ר' שלמה את סוכתו כל שנה במרפסתו הצרה והיחידה שפנתה לרחוב הצדדי, ושם קיים את מצוות החג בשמחה ובטוב לבב.

ברוך ד', גדלה המשפחה, גדיים נעשו תישיים והוצרכו גם הם לישון בסוכה, ובשכך החליטו ר' שלמה ורעייתו שאי אפשר יותר לבנות את הסוכה במקום הקבוע והצר, וכי מוכרחים למצוא מקום חילופי לבנותה שם.

ר' שלמה תר וחיפש משך כמה ימים ברעיונו ובמוחו היכן יוכל לבנות את סוכתו שיוכלו כולם להיכנס עד"יה וברחבות, עד שנפלה עינו על שטח החניה שצמוד לבנינו. 'הן שטח החניה גדול ורחב ידים הוא, בטח אוכל לבנות שם את סוכתנו באופן נרחב ובאין מפריע'.

אומר ועושה. תוך כמה שעות ובעזרת בניו הבחורים והבוגרים כבר עמדה סוכתם מוכנה להפליא, כשכולם מקווים שאכן תקלוט סוכה זו את כולם באופן המועיל והמרווח ביותר שאפשר.

אולם לעיתותי ערב של אותו היום נבהל ר' שלמה כאשר בפוגשו

המשך מעמוד 15 | הרב אברהם פוקס

בתשובה. ואותה שעה "נעשות לו זדונות כשגגות", ואילו בסוכות, בשעה שיהודי מקיים ומחבב את המצוה של ארבעה מינים, הרי זו תשובה מאהבה, ואותה שעה "זדונות נעשין לו כזכויות". אם כן, ככל שנשת"רו עוד עבירת ישנות מוסתרות בפינות שבלב, יותר זכויות אפשר לקנות בהן... זיכרו איפוא, יהודים, מי מכם יש לו איזה עבירה, ימהר נא ויצרף אותה היום לחשבון!...

ואם כן, בוודאי ובוודאי שבסוכות צריכים אנו לשמוח שמחה יתירה, בתפילה שבעז"ה נזכה עוד השנה לקיים את שמחת הרגל כתיקונה, על ידי אכילת בשר קדשים בירושלים עיר הקודש, ולשמוח בשמחת בית השואבה, במהרה בימינו, אמן.

כל יהודי חייב להאמין שיום הכיפורים מכפר עם התשובה, כל מי שעשה תשובה והתוודה על חטאיו, זכה שהתכפרו לו עוונותיו ביום הכיפורים, וממילא הוא מגיע לסוכות זך ונקי וטהור, ויכול לשמוח בשמחה עילאית כל ימות החג.

אבל יש כאן עוד עומק. מסופר על הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע כי בשנה אחת ביום טוב ראשון של סוכות נכנס בחופזה לבית המדרש והכריז בקול רם: מי מכם, יהודים, יש לו איזו עבירה?

מכל קרן זוית שבלבכם חפשו והוציאו והביאו לי עבירות!... שכן המדרש אומר: "ולקחתם לכם ביום הראשון - ראשון לחשבון עוונות". ומה הפשט בכך? אלא בראש השנה וביום כיפור יהודי חוזר

המשך מעמוד 9 | רבי נטע פריינד זצ"ל

כזו, שלא לפגוע ביהודי שסירב לשלם לגמ"ח, כשהחוב נופל עליו, והוא עצמו פנה לקחת הלוואה כדי לפרוע 'ערבות' שביטל, בזמן שפסקו לו שאין צריך לשלם. ולא רק שלא תבע אותו בבית הדין לשלם חזרה את ה'ערבות', אלא ברח כמטחווי קשת, כדי שלא להלבין את פניו ולפגוע בכבודו חס ושלום. - זה היה רבי נטע!"

(קטע מתוך ספר תולדותיו העומד לצאת לאור)

קושר הוא את שרוך נעלו, פנה ואמר לו: 'דמו של אותו יהודי הולך להישפך, ואתה עסוק בקשירת נעליים!'

סיים הגאון רבי חיים אורי פריינד שליט"א את הסיפור: "הכרתי היטב את אחי הרה"צ רבי נטע זצ"ל, ואף למדתי אצלו כ'תלמיד' בישיבת 'עץ חיים'. רבות אוכל לספר על מדרגותיו הנפלאות, עליהם עמל כל ימי חייו; על הרבצת תורה לתלמידים שנים רבות. ידעתי גם ידעתי כמה זהיר היה בדברים שבין אדם לחבירו, אך לראותו בדרגה

אבל אתם מבינים ויודעים איך נראה 'סיום אברכי', של חבורת אברכים המסיימת מסכת במסגרת כולל ערב, מביאים לחמניות טריות וסלטים מכובדים, איזה מין ממיני ה'בורקס' ודומיו למנה 'מרכזית', וכדומה. בעיני בני המקום דומה היה האירוע יותר ל'אזכרה' מאשר לחגיגה. אבל אז היה ה'אירוע' האמיתי...

שמחה יהודית אמיתית היא שורש פורה לליבות יהודים, קרובים מאוד ורחוקים מאוד

מאת: הרב צבי גטקור

חג האסיף

על חג הסוכות נאמר בתורה, "ושמחת בחגך.. והיית אך שמח", פסוק זה הוא השיר הניגון והריקוד שעמו נכנסים לסוכות ואיתו יוצאים מסוכות, וזה באמת ממהותו של החג, 'זמן שמחתנו', ואף שדין השמחה הנלמד מהפסוק ישנו בכל המועדים, עדיין ה'מקור' הוא חג הסוכות.

חג האסיף, מציין הגר"א גולדבלט שליט"א, הוא לא רק חג האסיף הגשמי אלא גם חג האסיף הרוחני, כעת אחרי שהחדרנו לליבנו את ה'אמונה' בחג הפסח, וקיבלנו את ה'תורה' בחג השבועות, ויראת הדין ומלכות השם בימי הדין והכפרה שעברו עלינו.

כעת הגיע זמן האסיף, לאסוף את הכל, את כל הקניינים הללו, ולשמרם לנשמה לשנה הבאה, וזה נעשה בחג הסוכות, אם נשים לב, בחג הסוכות, מתרכזים להם כל ענייני המועדים, ה'אמונה' - צילא דמהימנותא - כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בצאתם ממצרים, ה'תורה' - שמחת תורה, ויראת הדין - ביום החיתום הושענא רבה, כל אלו התאספו ובאו לחג אחד, חג שבו נאסף את כל מה שלמדנו והפנמנו, לשמר ולקיים לשנה הקרובה.

וכיצד היא דרך הקיום, איך משמרים קניינים רוחניים, מהו החומר משמר של קניינים רוחניים, השימור של ההישגים הרוחניים היא השמחה. שמחה נותנת כוח, שמחה פותחת את הלב ומחדירה עמוק לתוכו את הרגשות שנקנו, השמחה נותנת אורך רוח, לשמור ולקיים ולעשות.

גם אצלנו פנימה וגם החוצה, שמחה יהודית אמיתית היא שורש פורה לליבות יהודים, קרובים מאוד ורחוקים מאוד.

וה'גוי' איננו, נעלם כאילו בלעתו האדמה

בישיבת מיר שבעיירה מיר חגגו את חג שמחת תורה, בריקודים ובצהלה כמו במיר, כולם רקדו עם כל הלב והנשמה, ופיזו בכל עוז לפני ספרי התורה, אך מנהל הישיבה התהלך מוטרד, לאן נעלם ה'גוי', כמו כל מקום שמכבד את עצמו, גם במטבח הישיבה הועסקו גויים, שלאחד מהם הייתה משמרת בשבת ובחג, והוא היה למעשה

ה'גוי' של שבת של הישיבה, והנה שני ימי חג לפנינו, שמיני עצרת ושמחת תורה, וה'גוי' איננו, נעלם כאילו בלעתו האדמה.

זו בעיה שחייבים לפתור אותה, כי כעת בשני ימי החג ישנם דברים רבים שלא הוכנו מראש כי סמכו על כך שהגוי יעשה אותם בדרך המותרת, וכשהוא נעלם מי יעשה את כל אותם דברים, סתם גוי מן השוק לא יודע בדיוק מה לעשות, ולהדריך אותו זו ג"כ יכולה להיות בעיה הלכתית. בקיצור בראך.

עברו שני ימי החג, המטבח התנהל והסתדר איכשהו גם ללא הגוי של שבת, והגיע יום איסרו חג, הגוי הופיע בבוקר השכם כבכל יום לעבודה כאילו לא נעלם, מנהל הישיבה שכעסו גאה על הערל הסורר, הרים עליו צעקות, היכן היית יומיים, עד שכבר צריך אותך באמת אתה נעלם?, לאיפה נעלמת, מדוע ברכת?

הגוי לא התפעל וענה בשאלה מצידו, מנהל, ראית כמה בקבוקי 'משקה' הכניסו כאן למטבח?

בטח שראיתי ענה המנהל, מה זה שייך, מה הקשר שלכן תברח? אך ה'גוי' הסביר: תשמע, אני לא יודע מה את חושב, אבל טיפש אני לא, מה קורה אחרי שחברה צעירים כמו שיש לכם בישיבה שותים את הבקבוקים האלו אני יודע, ולחטוף מכות, או לשבור כמה עצמות, זה לא מה שמגיע לי, ולכן ברחתי ליומיים עד שיעבור החג שלכם, יגמרו המריבות, יסתיימו המכות, ויתפקחו השיכורים.

המנהל לא ידע את נפשו מצחוק, 'ראש של גוי' הוא הפטיר לעצמו, רואה בקבוקים, הפועל יוצא הוא מכות והשתוללויות. 'שמחה' אמיתית יהודית, לא הוללות והשתוללות, אלא שמחה פנימית, ריקודי הוד והתרגשות, של 'ושמחת בחגך', רק יהודים יודעים ומכירים. וזה סודם.

לפני כמה שנים למדתי מידי ערב בעיר יבנה

לפני כמה שנים למדתי מידי ערב בעיר יבנה, שם למדנו קבוצה של אברכים, ובלא אומר ודברים, התקבצו לצידנו נערים ומבוגרים שראו לומדים ורצו לטעום גם, הרב רבי יעקב קניג שליט"א, שארגן אותנו, ראה כי טוב, והדגיש לנו כי לתועלת העניין כשנסיים את המסכת הנלמדת חובה עלינו לערוך סיום מסכת ולהזמין אליו את כלל המשתתפים מי ברב ומי במעט.

והי היום לאחר כמה חודשי לימוד, סיימנו בס"ד את מסכת 'ערכין', מסכת מקיפה וגדושה, וערכנו סיום, במשך כמה ימים הזמנו את כל המי ומי ל'סעודת הסיום' הגדולה..

אבל אתם מבינים ויודעים איך נראה 'סיום אברכי', של חבורת אברכים המסיימת מסכת במסגרת כולל ערב, מביאים לחמניות טריות וסלטים מכובדים, איזה מין ממיני ה'בורקס' ודומיו למנה 'מרכזית', ועוד קינוח לבסוף.

בעיני המשתתפים בני המקום דומה היה האירוע יותר ל'אזכרה' מאשר לחגיגה, זה הרי פחות מכיבוד שמביאים בני משפחה לכבוד יום השנה לקרובם, אבל ישבו איתנו ושמעו את שיחתו של ראש החבורה, אכלו, ואז, אולי לקוראים זה ישמע פשוט, אבל אז היה ה'אירוע' האמיתי, האברכים שילבו יד ביד, קמו ממקומם, והחלו בריקוד סוער.

עיני צדה את אחד המשתתפים בחור מבוגר, שמסתכל בפה פעור, פניתי אליו והצעתי לו להצטרף, הוא נכנס רקד, ובסיום הריקוד אמר לי, אני בא ללמוד איתכם כל יום! זה פשוט לא יאומן מה שהיה כאן.

לפליאתי הוא הסביר: קבוצת אנשים, לא שתו משקה חריף, אין מוזיקה ברקע לא סוערת ולא רגועה, יושבים ואוכלים ארוחת ערב דלה, ובסיומה 'קמים לרקוד', עם כל הלב הנשמה והשמחה. זה משהו שאני אומר לך, בתור צעיר שקצת מכיר, אין בכל העולם.

מהיכן השמחה, האור והאושר, זה כנראה התורה, כדאי לי וודאי להתחבר אליה.

אז נכון, אנחנו ב"ה שמחים ומאושרים שאנחנו יודעים שמחה מה היא, אבל עדיין שומה עלינו לא לשכוח אותה, לא להסתרך אחרי היום יום, לשאוב מלוא חפניים שמחה פנימית אמיתית, ולשמר בקרבנו את האמונה והתורה, מתוך שמחה של מצוה.

לתגובות, הארות, והצעות

כתבו לעורך 'לקראת שבת' במייל: 10dirshu@gmail.com

מדוע

אזמרים פעם שניה

'זיכול'

בליל שבת?

הצטרף למאות אלפי הלומדים

בתוכנית הלימוד והמבחנים של 'דרשו'

ב'דף היומי בהלכה'

וכל השאלות יעלמו...

הצטרף כבר עכשיו!

לפרטים, קבלת לוח לימוד, או רישום
בעמדות 'נדרים' ובמוקד 'דרשו' 02-5609000

משה הוא בחור בעל תשובה שנכנס לשיבה ממש לפני מספר שבועות. הוא התחיל את צעדיו בעולם התורה ממש מאפס. בשיעור הגמרא הכל חדש לו, סגנון החשיבה, הארמית, הלימוד של גמרא ורש"י, ובעיקר צורת הלימוד עם חברותא. הוא בא אלי כאשר התברר לו שהוא לא מצליח להשתלב

על הסוד של דירת העראי ועל שדווקא שם אנו נמצאים תחת כנפי השכינה

מאת: הרב ישראל היימן

בספכת תשובו שבועת ימים (ויקרא כג מב)

מחוץ לקופסא, שניתן להסתדר גם בצורה אחרת. יש לזה חשיבות גדולה דווקא כאשר הם יזכו לחזור לחיים המסודרים. בתקופה הזו הם מתרגלים לחשוב על עוד אופקים ולפתח יכולות מחוץ לתבנית המסודרת של החיים.

הוא נתן להם לחשוב דווקא כעת כאשר הם לא נמצאים במרוץ הרגיל ואין להם את העומס של להרוויח כסף ולעסוק במאזנים ודוחות כספיים על אופציות נוספות להגדיל את הרווחים ולהקטין את ההוצאות. הוא הסביר להם שלפחות פעם בשנה חייבים לעצור משגרת העבודה ולהתרגל לחשוב על ייעול ופריצה קדימה.

ויש גם את הצד השני...

משה הוא בחור בעל תשובה שנכנס לשיבה ממש לפני מספר שבועות. הוא מתחיל את צעדיו בעולם התורה ממש מאפס ובצעדים קטנים ומהססים.

בשיעור הגמרא הכל חדש לו, סגנון החשיבה, הארמית, הלימוד של גמרא ורש"י, ובעיקר צורת הלימוד עם חברותא.

להכין את השיעור ולאחר מכן להקשיב למגיד השיעור ובסוף לחזור על החידושים שהתחדשו בשיעור עם חברותא נוסף, מצד אחד זה ממלא את כל יומו, מצד שני זה ממש עולם חדש ולא מוכר. הוא בא אלי כאשר שבועות מספר עברו והתברר לו שהוא לא מצליח להחזיק מעמד עם חברותא אחת יותר מכמה ימים. זה שובר אותו

השנה יש הרבה מאד אנשים שיצאו כבר מזמן לדירת עראי... משפחות רבות שכבר חודשים ארוכים נמצאים רחוק מהבית ומהסביבה המוכרת. חג הסוכות הוא הזמן להתבונן קצת בנושא העראי והקבוע ומה ניתן לקחת מהם לשנה כולה ולחיים בכלל. סיפר לי יועץ כלכלי מסוים שלאחרונה ידיו מלאות עבודה. אנשים רבים חווים שינויים בכל מרחבי החיים, ההוצאות משתנות וההכנסות פחות מסודרות. גם משפחות שחיות מסודר ובתקופה רגילה אין להם שום בעיה, כאשר הכל מתבלגן, או שהם מפונים מהיכנסה או שהם בעלי עסקים הקשורים למקום מסוים, אפילו התקציב הביתי הרגיל צריך ארגון מחדש.

הוא מספר בין היתר על משפחה אחת מהדרום שגם פינו אותה מביתה וגם מטה לחמם נשבר. הם גרו באחד הקיבוצים סמוך לקו הלחימה, הם היו מפעילים שם בית הארחה קטן שיועד למטיילים שעוברים בערבה ועושים מסלולים ארוכים של ימים ושבועות, הם נותנים שם שירותי לינה והתארגנות וכן מכולת קטנה עם ציוד שמותאם למטיילים ולצרכיהם, בקיצור משהו שבנוי על תירות בדרום. עם תחילת המלחמה הם נאלצו להתפנות לבית מלון. גם בהמשך הם שכרו דירה בעיר לא רחוקה וניסו להפעיל משם את מה שהם מכירים - כמובן ללא הצלחה מהסיבה הפשוטה שכמעט ואין מי ששם את נפשו בכפו לטייל בדרום...

הם לא אנשים עניים בכלל, יש להם גם חסכונות מספיקים, אבל המצב הלא מוכר וחוסר הסדר בחיים החדשים אליהם הם נזרקו יצרו מצב של בלבול והם באו אליו לקבל עזרה.

מבדיקה של הנתונים התברר שהם זכאים לפיצויים ולמלגה גבוהים מאוד מהרשויות. היועץ עזר להם להגיש את כל המסמכים ולקבל את כל המגיע להם. התברר שבסופו של דבר יש להם מספיק איך לחיות ואולי אפילו גם לחסוך קצת... החיים התאזנו ולכאורה הכל היה בסדר. אבל ליועץ היה מסר חשוב נוסף לומר להם:

הוא הסביר להם שלפעמים דווקא כאשר יש סדר קבוע ותבנית שאין עליה עוררין אפשרויות הראייה מצטמצמות. החיים בתוך מסגרת יש להם חשיבות עצומה אבל אין להם את הראייה המרחבית. דווקא כאשר הם יצאו מתוך הסדר הקבוע הם גילו שניתן להסתדר גם

ומוציא לו את כל החשק והטעם מהלימוד.

כשגיששתי מעט התברר לי שהוא מהטיפוסים שזורמים עם החיים... הוא לא אוהב לתכנן מידי הרבה מראש וגם לא מצליח להיות עקבי על דבר מסוים הרבה מאוד זמן. לימוד הגמרא דורש עקביות וזה מכניס אותו לחץ ומכאן מקור כל הבעיות.

ישבתי איתו זמן רב להסביר לו את חשיבות הכניסה למסגרת, דיברנו על החיים שמלאים תבניות ומסגרות שונות, מחיי נישואין ועד עבודה או מקום לימודים. ניסינו יחד לייצר את היכולת להכניס את החיים לסדר ולעקביות ובכך ליצור את התבנית לכניסה מסודרת ללימוד הגמרא בצורה הישיבתית.

זו דוגמא לכך שללא סדר בחיים, ללא תבנית קבועה, לא שייך להצליח במרבית תחומי החיים. זה ברור שהבסיס הוא סדר משמעת עצמית ומסגרת.

אבל חייבים גם את היציאה מהשגרה.

דירת העראי אליה אנו יוצאים לשבוע בשנה אמורה לתת לנו את הראייה המרחבית, את החלק של יציאה מחוץ לתבנית. עברנו את הימים הנוראים בהם בנינו את המסגרת לכל השנה. כל אחד חזר בתשובה, שם לעצמו ולרצונותיו הגשמיים גבולות, העמדנו את החלק של המבנה הבסיסי של החיים. אבל אין אפשרות להשלים את העבודה בלי לקבל גם את היכולת לצאת לפעמים מהתבנית הקבועה ולבחון את העבודה שלנו אם היא לא נעשתה 'מלומדה' או נשחקה עם הזמן. זה הסוד של דירת העראי ולכן דווקא שם אנו נמצאים תחת כנפי השכינה.

לתגובות, הארות, והצעות

כתבו לעורך 'לקראת שבת' במייל: 10dirshu@gmail.com

המשך מעמוד 13 | הרב אליעזר יוטקובסקי

עוזר. אבא שבשמים, למה????."

הוא פרץ בבכי נורא, וההורים הצטרפו אליו, ואיתם האחים והאחיות, כל המשפחה בכתה איתו, הם כולם ידעו כמה כואב לו המצב, כמה הוא מתאמץ ולא מצליח, והבכי הזה שבר את כל המחיצות והגיע עד כסא הכבוד!

אחרי ראש השנה סיפר הבחור לראש הישיבה שלו על המעשה, וראש הישיבה נרעש ונרגש מאוד. הוא סיפר את זה לכמה חברים, אחד מהם יהודי בעל יכולת שהתרגש גם הוא ואמר שהוא מוכן לממן לבחור הזה שיעורי עזר בשיטות הכי מתקדמות כדי לחלץ אותו מהמיצר ולעזור לו לדעת לקרוא.

אבל הבחור שהנו ירא שמים גדול שמע שרוצים לקבוע לו סדרת שיעורים אצל מורה פרטית מומחית גדולה בעניין וסירב בתוקף. זה לא מתאים, הוא אמר, אני כבר אחרי בר מצווה ואני רוצה ללמוד רק אצל גברים.

חיפשו וחיפשו עד שנמצא גבר בעל מומחיות גדולה מאוד לנושא

הזה, אותו יהודי שילם לו סכום גדול במיוחד לסדרה ארוכה של שיעורים, ואט אט החלו להיפתח שערי החכמה לבחור הצדיק, שהחל לקרוא כאחד האדם.

בבין הזמנים האחרון הוא סיים את מסכת ברכות, ונבחן עליה שקלא וטריא מתחילה ועד סופה, כל הציבור שהשתתף באירוע השתתף גם במבחן הפומבי, שאלו אותו שאלות מכל המסכת, כולל חידות מורכבות, והכל הוא ידע לענות בבהירות נפלאה.

בין היתר שאלו אותו על יתומה שמופיעה במסכת ברכות, ושלא הקימו לה קרן, ובכל זאת לא היתה לה בעיה כספית... הוא השיב מייד שזאת 'אמן יתומה' והיא מופיעה בדף מז עמוד א'...

מכאן נלמד כמה גדול כוחה של תפלה. ראש השנה כבר חלף עבר, אבל יש עוד הזדמנות ב'הושענא רבא', בואו נליט את פנינו בפרוכת ונגעה בבכייה, נבקש מהקב"ה שירעיף עלינו טללי טובה וברכה, ברוחניות ובגשמיות, ויכה את צוררינו מכה ניצחת, וירם קרן ישראל עמו בגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

המשך מעמוד 17 | הרב עמרם בינעט

תופס את העין, כי זה חריג יותר למרבה הצער.

למה זה באמת קורה? אני מניח שרובנו כן שלמים עם עצמם, כל אחד יודע שהוא צועד בדרך הנכונה, ומי שחושב שהדרך שלו לא נכונה, עושה פעולות כדי לתקן את דרכיו.

אבל אנחנו לא מספיק יושבים וחושבים ומתבוננים בכל הטובות שמקיפות אותנו. אנחנו מתעסקים הרבה יותר עם מה שלא טוב, לעומת מה שכן טוב, ולכן מצב הרוח שלנו נראה בהתאם.

חד הסוכות, זה זמן מצויין לקבל על עצמנו להשתנות בהקשר הזה, להתחיל לשמוח, בכל עת ובכל זמן, לא צריכים 'כפתור להפעלת השמחה' בשביל זה, כל מה שאנחנו צריכים זה להסתכל יותר על החיובי ופחות על השלילי, והשמחה ממילא תגיע.

**

ועוד נקודה לסיום. חשבתי ביני ובין עצמי, למה באמת התורה

נתנה לנו את השמחה הזאת של מצווה דווקא בחג הסוכות? אמנם המצווה לשמוח היא בכל הרגלים, ובכלל בכל ימות השנה צריכים להיות בשמחה ובטוב לבב, אבל בכל זאת, סוכות זה הזמן העיקרי שמוקדש לעניין הזה. למה באמת?

התשובה היא שהשמחה מגיעה מטהרת הלב. אם תעשו את ה'תרגיל' הזה שציינתי, לעמוד בכניסה לשטיבלאך ולבדוק את פניהם של הבאים, בעיצומו של חודש תמוז למשל, תראו הרבה יותר פנים נפולות. אבל אם תעשו את זה למחרת יום הכיפורים, תראו הרבה פנים שמחות וצוהלות, למרות שזה יום עמוס מאוד עם הרבה מאוד דברים שצריכים להספיק ויש לחץ גדול בהכנות לקראת החג הממשמש ובא. למה? כי אחרי יום כיפור הלב טהור ונקי, והטהרה מביאה לידי שמחה.

(להארות והערות, ניתן לפנות לרב עמרם בינעט 052-7653990)

לפתע קפץ הג"ר נתן מהעגלה במהירות. מהקפיצה נפלו נעליו, וכך כשרק גרביים לרגליו, החל לרקוד על השלג הקר כבחור צעיר ונמרץ... לא הבנתי מה קורה, ממשיך ה'חתם סופר' את סיפורו, קפצתי מיד אחריו, תפסתי אותו והעליתי אותו שוב אל העגלה, אך הוא מיהר לצאת ממנה...

על השמחה הגדולה ב'שמחת בית השואבה'!

הרב ישראל ליוש

מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו!

מאה זהובים, תמורת ההלוואה שהרב הלווה לי, וכאות תודה הבאתי לרב מתנה נאה, טבעת משובצת באבן יקרה..."
ה'חתם סופר' לקח את הטבעת, עיין בה מכל צדדיה, העמידה מול האור ובחן את צבעיה הבהקים והנאים. פניו נהרו משמחה... "אכן, אבן מבריקה ונאה... מעולם לא ראיתי כזאת... כמדומה שאין לאף עשיר בעירנו אבן כה יקרה..." כך שיבח ה'חתם סופר' את יופיה ואת ערכה של הטבעת...

התלמידים נדהמו, הרי יש בזה ממש איסור ריבית, וכי יעלה על הדעת שמורם ורבים ייכשל באיסור כה חמור? הכיצד יעירו לו בזהירות ולא יעברו מאידך על איסור כבוד רבם? עוד הם משוחחים ביניהם על כך בשקט, ודנים כיצד יזכירו לרבם את האיסור ריבית דאורייתא, אומר ה'חתם סופר' לראש הקהל: "האבן אכן יפה מאוד, אך לו היית מביא לי אותה לפני ההלוואה, הייתי שמח מאוד לקבלה, אך היות והלוויתי לך כסף, הרי זה איסור ריבית ועל כן לא אוכל לקבל ממך את הטבעת..."

עתה גדלה תמיהת התלמידים שבעת"ם, אם רבם זכר את האיסור ריבית וכלל לא התכוון לקחת את הטבעת, מדוע, אם כן, סקר אותה מכל צדדיה ושיבח אותה כל כך?

הם שאלו על כך את ה'חתם סופר', והוא השיב להם שלמד כך ממעשה שהיה אצל מורו ורבו הגאון רבי נתן אדלר זצ"ל: "פעם נאלץ מורי ורבי לנסוע לדבר מצוה, ומפני חשיבות הענין החליט לצאת במוצאי שבת. ראשי הקהל ניסו להניא אותו מלצאת אל המסע בשעת לילה, כי הדרכים היו מושלגות בגובה רב והקור היה עז, ומחמת חולשתו עלול הרב לחלות חלילה. אולם הג"ר נתן לא הסכים איתם וציווה עלי להזמין עגלה רתומה לשני סוסים חזקים. ואכן כך עשיתי, ולבקשתי, אף הסכים שאתלווה עימו לדרך...

באמצע הדרך, נעצרה העגלה והעגלון הסביר שמחמת גובה השלג אין לסוסים די כח לשאת את העגלה. אף תקלה זו לא הרתיעה את מורי ורבי, הוא הוסיף לו עוד כמה זהובים וביקש מהעגלון שיילך אל הכפר הסמוך ויביא עוד שני סוסים חזקים ויחד הם יצליחו להוביל את העגלה. בינתיים ישבנו בעגלה ועסקנו בתלמוד תורה.

כעבור שלוש שעות הגיע העגלון והחל לרתום את הבהמות שהביא לעגלה. לפתע קפץ הג"ר נתן מהעגלה במהירות. מהקפיצה נפלו נעליו, וכך כשרק גרביים לרגליו, החל לרקוד על השלג הקר כבחור צעיר ונמרץ...

מה זכתה מצוות ניסוך המים לשמחה כה גדולה, עד כדי כך שמי לא ראה כשמחתה, לא ראה שמחה מימיו?
שמעתי מהגאון רבי גבריאל קנופלט שליט"א, ראש ישיבת 'מנצ'סטר', בשמו של מבי"ט, שהרי ידועים דברי הגמ' שכאשר הפריד הקב"ה בין המים העליונים למים התחתונים, התלוננו המים התחתונים על כך שהם צריכים להתנתק מהעולמות העליונים ומהשכנות עם כסא הכבוד, והקב"ה הרגיע אותם ואמר להם שרב חלקם בכך שמהם ינסכו מים בבית המקדש...

והדברים מתמיהים! כיצד ניסוך המים פעם בשנה, יכול להשתוות לשכנות קבועה ליד הקב"ה? מדוע העובדה שינסכו מהם מים בבית המקדש הרגיע את טענת המים התחתונים, הרי הם מוותרים בכך מלשכון כבוד בקביעות בעולמות העליונים?

אין זה אלא, כי קיום מצווה אחת שווה עשרת מונים, אף יותר ממדורים קבועים אצל השכינה הקדושה. עתה נבין מה זכתה מצוות ניסוך המים לשמחה כה גדולה, כי על ידה ובזכותה זכינו להכיר בערכה של מצווה, הנה יש בה כדי להחליף קדושה נשגבה כמשכן בעולמות העליונים. בזכות מצווה אחת שווה למים לשכון בתחתונים!

שוב ראיתי בספר 'באר יוסף' שכתב ברוח דברים אלו, אלא שהוא הביא שהמדרש מוסיף שאכן המים התחתונים לא נרגעו אחר שהציע להם הקב"ה ניסוך המים, משום שזה רק פעם אחת בשנה, וע"כ הבטיח להם עוד שעל כל קרבן יקריבו מלח הבא מן המים, ורק אז נתרצו. אך מכל מקום, מבאר הבאר יוסף, עדיין יש להביא ראיה על רום ערכה של מצוה אחת, כי הרי הקב"ה שכל דרכיו משפט, כדי שלא להטיל קנאה במעשה בראשית וכדי לפייסם, הציע להם לכתחילה רק מצוות ניסוך המים, א"כ בוודאי שבאמת כבר יש במצוה זו פיוס ועילוי למים התחתונים, לעומת יתרון המים העליונים, אמנם הם לא הסתפקו בזה, אבל בעיני הקב"ה הרי שקיום מצוה הוא ודאי בתמורת משכן בעליונים.

על ערכה של מצוה והשמחה שהיא גרמה לגדולי וצדיקי הדורות, נלמד מהסיפור הבא:

מורן ה'חתם סופר' זי"ע למד עם שני תלמידים. והנה דפיקה נשמעה בדלת, אל החדר נכנס ראש הקהל של 'פרשבורג'. "הנה אני מחזיר

והקללה על הזכרת חטאם תחול.

על דרך הפשט, מזכיר בלעם את אותו חטא שמקורו היה ב"ודי זהב" שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל (הושע ב י) כלומר עם ישראל גילה בחטא העגל שיש לו בהחלט שייכות לאותו אורח חיים של קנאה תאוה וכבוד, הכסף והזהב מדבר אליהם, ומשם רצה להוביל אותם לחיים כאלו.

ומה עצר אותו מלקלל:

וַיֵּשְׂא בִלְעָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשֶׁבֶטָיו וַתְּהִי עֲלֵיו רוּחַ אֱלֹהִים: וַיֵּשְׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר... מֶה טָבוּ אֶהְיֶה יַעֲקֹב מִשְׁפָּנְתִּי? יִשְׂרָאֵל:

הוא ראה את עם ישראל חי בתנאי מדבר, המקסימום שהיה להם זה אוהלים, חיים כמו בדואים, אוכלים לחם אחד ושתיים מי באר, ועם כל זה טוב להם, לא חסרים הם מאומה. הם אפילו לא מנסים לשפר את תנאי המחיה, אם היו רוצים לשפר היו מציצים כל אחד באהל חברו לראות מה אפשר להתקדם, ולא, פתחי בתיים אינם מכוונים, לא מעניין אותם מה קורה אצל הזולת, טוב להם באהל.

וכל כך למה? כי הם יצאו ממצרים ישר לידיים של הקב"ה, והם תלויים בו ורק בו. וממילא לא ידבר אליהם לא קנאה לא תאוה ולא כבוד.

ואם כן, שני הביאורים בחז"ל אחד הם: עם ישראל ישב בסוכות בזה הם חשו שיש להם כל מה שהיו זקוקים, הם לא בקשו יותר, אם אלו הם תנאי המחיה שהקב"ה מייעד עבורם אות וסימן שזה הטוב ביותר, מזה הושפע להם ענני כבוד, הם זכו לחיות תחת כנפי השכינה.

על כך מסיימת פרשת הסוכות: "אני ה' אלהיכם". אומר הספורנו: 'באר שכל אלה לתכלית נאות לנו מכון מאתו יתברך כי הוא אלוקינו לא יגרע ממנו עיניו' מי שחי בשליחות וגורל שהטיל עליו בוראו זוכה שלא יגרע ממנו עיניו הוא מוקף בהגנה ובשפע האלוהי.

את זה מבקש הקב"ה שנדע לדורות, אם נצא מדירת קבע, מאותה תחושת קביעות שלנו, שנראה לנו שאנו קובעים את תנאי החיים ונשב בדירת עראי, אבל בצילא דהימנותא, בצילו של הקב"ה, לא נדאג את דאגת המחר, נשאל את עצמינו רק שאלה אחת, האם אני מיישם נכון את השליחות נזכה גם אנו לענני כבוד, נזכה לחיבוק של הקב"ה, כמבואר בגר"א שזהו שיעור דפנות הסוכה שמים כהלכתו ושלישית טפה, זה בדיוק צורת חיבוק של יד, הימינו תחבקני של הקב"ה תלפף אותנו.

והנה סיפור מפליא

והנה סיפור מפליא איך נראה מי שחי בידיים של הקב"ה, כיום כמעט בכל בית יהודי מכיל ארון הספרים 'רמב"ם פרנקל', דורנו התברך

בההדרת ספרי הקודש בצורה נפלאה, אך אין ספק שזכות ראשונים למחולל המהפך הזה היה רבי שבתי פרנקל זצ"ל בהוצאת הרמב"ם. בשנת תשל"ה כשרבי שבתי החל במלאכתו הגדולה להדפסת הרמב"ם הוא החל לחפש בנרות אחר כתבי יד של הרמב"ם ומפרשי בכל רחבי העולם, הוא שמע שבמוזיאון בקהיר במצרים ישנו כתב עתיק, הוא נסע למצרים וניהל משא ומתן מפרך, בתחילה הם התעלמו ממנו והוא לא חדל מלנדנד להם, עד שהסכימו למכור לו אותו במחיר מופקע ממש, והוא לא נרתע, הוא רכש זאת, חפצו להגיה את הרמב"ם ולהדפיסו בגרסה הכי מדויקת היה שווה לו כל הון שבעולם.

הוא נטל עמו את כתבי היד והפליג לאמריקה, הביא את זה למשרדו והחל ממשש בידיו את האוצר יקר הערך שכה עמל עליו, עוזרו שהתעניין גם הוא בכתב יד הנדיר, כשבידו השניה אוזן כוס קפה, ובשגה כוס הקפה נשפך כולו על כתב היד, כשהנייר הישן בן מאות השנים מתכווץ מיד, הכתב החל מתפשט על הנייר... חלק ניכר מהכתבים יצאו מכלל שימוש.

העוזר כמעט התעלף, מה יקרה ברגע זה לרבי שבתי, מדובר באוצר נדיר יחיד בעולם, הכסף שהושקע בו יכול להעשיר את רבי שבתי, הוא לא היה מסוגל להרים את עינו לכיוונו.

אבל רבי שבתי יצא מהחדר ואחרי דקה חזר עם כוס קפה מהביל, הושיט לעוזרו ואמר: ברור אפוא שהקב"ה לא חפץ שנוציא את הרמב"ם מתוך כתב היד הזה, אבל את הקפה של הבוקר אתה צריך לשותות!!!

את ההמשך אינני יודע, אבל רמב"ם פרנקל המושלם שמבוסס את שינויי נוסחאות, התקבל בכל תפוצות ישראל, כל צורב ותלמיד חכם סומך על השינויים ששנויים בו, עולם התורה מתענג ומשתעשע אתו עד אין קץ.

כך בדיוק נראה מי שמבין שהוא כאן בשליחות, וגם אם חש שהשליחות שלו בעולם זה להדפיס רמב"ם מושלם ומדוקדק, והדרך הקשה לעשות זאת עלתה לו בבריאות, בימים ושנים ובממון רב, אבל הוא בידיים של הקב"ה, וכשהקפה נשפך עליו, זה לא העוזר עשה זאת, זה יד ה', ואין מקום לשינוי במצב הרוח, כי כשהמשלח אומר לו השליחות היא לא בדרך שאתה חושב, אין הווא אמינא שננסה בכל זאת לעשות אותה כפי הבנתנו, שהלא בסה"כ אנו שלוחיו, וקיום רצונו זהו השליחות האמתית.

והתוצאה? התוצאה לא קשורה למה שאנחנו נעשה, אנחנו לא קבלני הצלחות! אנחנו עושים! השליחות תצא לפועל בכל דרך אחרת, אנו נעשה כאן, והקב"ה יסייע לנו משם.

לע"נ אבי מורי ר' נתן ב"ר יחיאל מאיר זצ"ל
וזוגתי מרת רבקה ב"ר יהודה ע"ה

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?

חדש!!! ניתן להרשם בכל עמדות 'נדרים פלוס' ברחבי הארץ

האם ניתן לקדש על מיץ ענבים שעבר תהליך המונוע תסיסה? והנוהגים על פי קבלה להוסיף מים ליין לפני קידוש - האם יכולים לנהוג כן גם במיץ ענבים?

חכמינו ז"ל אמרו במסכת בבא בתרא: "סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום", כלומר, ניתן לקדש על מיץ ענבים, ואין צורך להמתין עד שיתסוס ויהפך ליין. וכתבו הפוסקים, שעם זאת, מצוה מן המובחר לקדש על יין ישן, דהיינו שעברו עליו לפחות ארבעים יום מעת סחיטתו מן הענבים. והגרש"ז אויערבך זצ"ל הקשה, שהרי במסכת ברכות אמרו שתיקנו לברך על היין ברכת 'בורא פרי הגפן' משום שהוא סועד את הלב ומשפח, ואילו מיץ ענבים שלא הפך ליין, אינו משפח, ומדוע אפוא מברכים עליו הגפן, ומדוע יש לו חשיבות של יין? ותיירץ, שכיון שהמיץ ראוי להפך ליין, הוא נחשב כיון. והגר"ש ואזנר זצ"ל הוסיף, שעל אף שגין שאינו משכר פסול לנסכים, והגמרא במסכת בבא בתרא מקבילה [במידת מה] את כשרות היין לקידוש לכשרותו לנסכים, אין ההקבלה אמורה לענין זה של יין שאינו משכר.

ומיץ ענבים שעבר תהליך המונוע תסיסה, ואינו מסוגל עוד להפך ליין - לדעת המנחת יצחק והגרש"ז אויערבך זצ"ל, די בכך שבטרם עבר תהליך זה היה ראוי להפך ליין, והוא כשר לקידוש; וכן דעת הגר"ש ואזנר זצ"ל, שמיץ ענבים זה כשר לקידוש לכתחילה. אולם לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, מיץ זה פסול לקידוש; ומספק, אף אין לברך עליו 'הגפן' אלא 'שהכל'. וכמו כן, מיץ ענבים טרי שטרם הוציאו ממנו את החרצנים והזגים - הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאינו נחשב ליין כלל, ופסול לקידוש.

ובנוגע להוספת מים למיץ ענבים טהור כדרך שמוסיפים ליין - לדעת החזון איש, הגר"ש ואזנר זצ"ל, והאור לציון, ניתן להוסיף מים בהתאם לחוזק טעם המיץ, אך נחלקו אם המים מצטרפים להשלים ל'רביעית', או שנדרשת רביעית מהמיץ עצמו. ולדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, אף תוספת של מעט מים פוסלת את מיץ הענבים; וכן דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאף צידד שלא לברך 'הגפן' על מיץ ענבים שנמהל במים. אולם, יש שכתבו בשמו, שהנוהגים על פי קבלה להוסיף טיפות מים ספורות ליין בסמוך לקידוש, יכולים לנהוג כן גם במיץ ענבים.

האם ניתן לכתחילה לקדש על יין לבן? ויין שעמד בבקבוק פתוח במקרר - האם הוא כשר לקידוש?

נאמר בספר משלי, כאזהרה לאדם שלא ישתה לשכרה: "אַל תִּתֵּן יַיִן פִּי יִתְאַדָּם", ופירושו - אל תתן עיניך ביין שמראיתו אדומה. ולמדו חכמינו ז"ל מכך, שהיין האדום משובח מן הלבן, ולכן מצוה לקדש ולהבדיל על יין אדום. אולם, כשאין יין אדום, או שהלבן משובח יותר - ניתן לכתחילה לקדש על יין לבן. ויש מהראשונים שסוברים, שיש לבן פסול אף בדיעבד; ולדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל, לדעה זו, אין לקדש אף על יין לבן המהול במעט יין אדום, למרות שמראהו הפך לאדום. והמנהג כדעה הראשונה, שהיין הלבן כשר לקידוש; אך כאמור, לכתחילה אין לקדש

על יין לבן, ויש להקפיד על כך במיוחד ביין לבן מאוד.

ועוד בענין כשרות היין לקידוש: בספר מלאכי נאמרה תמיהה על מקריבי קרבן בעל מום: "הֲקָרְבָהוּ נָא לְפָתְתָהּ, הֲרִצָּהּ, אוֹ הִשָּׂא פָנֶיהָ?" [פָּתָה = שליט; פָּתְתָהּ = שליטך]. בדרכה של תמיהה זו, נתנו רבותינו ז"ל טעם לאיסורים דאורייתא ודרבנן שונים, האוסרים שימוש בדברים פסולים, מאוסים וכדומה, לצורכי המקדש, או לצורכי מצוה. וכך גם בנוגע לקידוש וההבדלה - אסור לקדש ולהבדיל על יין שריחו רע, וכן

אסור לקדש ולהבדיל על יין שהיה מגולה למשך זמן מה, מחשש לקלקול טעמו וריחו; ויש אומרים, שאף בדיעבד, אם קידש ביינות אלו, צריך לשוב ולקדש. ולכתחילה, יש להחמיר אף ביין שהתגלה לזמן קצר. וזאת, מלבד איסור 'גילוי' שנהג בזמן חז"ל, ואשר יש הסוברים שהוא נוהג גם בזמן הזה.

ולדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל, לכתחילה, יש להקפיד שלא להשאיר את היין מגולה אפילו רגע. ויין המונח בכלי פתוח בתוך ארון או מקרר, לדעת הכף החיים, אינו נחשב למגולה; וכן דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, שארון ומקרר הסגורים באופן ששרצים אינם יכולים להיכנס אליהם, אפילו כלי פתוח הנמצא בתוכם נחשב כמכוסה. והוסיף האור לציון, שאף טעמו של היין אינו פג באופן זה. וכיסוי של נייר המונח על כוס - הורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל בשם החזון איש, שנחשב לכיסוי מספיק, והיין שבכוס אינו נחשב למגולה.

מהי המחלוקת המפורסמת בנוגע לנפח ה'ביצה' - 'השיעור הגדול' ו'השיעור הקטן'? ועל אילו שיעורי תורה נוספים משליכה מחלוקת זו?

לקיום מצוות רבות, ובנוגע להלכות רבות, ניתנה מידת נפח של 'כביצה'. בגמרא נאמר חשבון מסוים כיצד למדוד את נפחה של הביצה בהתאם למידות מקווה המכיל ארבעים סאה, כאשר בסיס החישוב הוא שנפח הסאה הוא פי 144 מנפח הביצה, [1 סאה = 6 קב = 24 לוג = 144 ביצים]. ויש מגדולי האחרונים - הצ"ח והחתם סופר - שמדדו בביצים בנות זמננו בצורת מדידה המבוססת על דברי חז"ל, ומובאת בטור ובשולחן ערוך, ומצאו שהכמות המתקבלת מביצים בנות זמננו היא מחצית מזו המתקבלת על פי המדידה הנ"ל שבגמרא. ומשום כך, הכריעו שהביצים התקטנו למחצית מגודלן בזמן חז"ל. וכן נקטו אחרונים נוספים, והגר"א בכללם, לכל הפחות לחומרא. דעה זו מכונה 'השיעור הגדול', משום שהיא מצריכה שתי ביצים כנגד כל ביצה שבזמן חז"ל. לעומת זאת, על פי מדידותיו של המשנה ברורה, ובהשוואה לדברים אחרים שנאמרו בגמרא, אף לו התקטנו הביצים, לא התקטנו אלא בכרבע מנפחן לכל היותר, כלומר, שביצה בזמן חז"ל, היא לכל היותר קרוב לביצה ושליש בזמננו. ולדעת פוסקים אחרים, מידת הביצה לא השתנתה כלל, ודעה זו מכונה 'השיעור הקטן'.

ומידת הביצה השנויה במחלוקת, משליכה גם על מידת ה'רביעית'; משום ש'רביעית' פירושה רביעית הלוג, ונפח הלוג שווה לנפחן של שש ביצים, כך שרביעית ממנו היא ביצה ומחצה. ולדעת המשנה ברורה, מחלוקת זו משליכה גם על מידת ה'כזית', אשר נפחה [לדעתו] מחושב תמיד כמחצית מנפח הביצה.

ולהלכה - לדעת המשנה ברורה: בדינים דאורייתא, חובה להחמיר. וכן בדין שעיקרו מדאורייתא, כגון קידוש של ליל שבת, ראוי להחמיר; ולכל הפחות ראוי להחמיר [כש'השיעור הגדול' הוא לחומרא] כפי ההשערה שהביצה התקטנה בכרבע מנפחה, כנ"ל. אבל בדינים דרבנן, ניתן להקל בהתאם למנהג; ואף כשהנדון הוא על כמות האכילה לחיוב ברכה אחרונה, וכיוצא בזה. וביאר הגר"י קניבסקי זצ"ל, שלדעת רוב הפוסקים איסור ברכה לבטלה הוא דרבנן, ואף לדעה שהוא מדאורייתא - כאשר הברכה היא על פי שיטה מסויימת, או מתוך מחשבה שגויה כי צריך לברך, האיסור הוא מדרבנן. ולדעת החזון איש, הכרעת ההלכה היא כשיעור הגדול, ואף לקולא; אך במקום שהשיעור הגדול הוא לקולא בדאורייתא, ראוי להחמיר.

(מ"ב דרשו חלק ג, עמודים 96-100)

המשך מעמוד 24 | הרב ישראל ליוש

"הרי יודע אתה שראשי הקהילה כלל לא רצו שאסע, ובכל זאת נסעתי, כי רציתי לקיים מצוה. הנה הקב"ה שילם לי מיד במצוה נוספת, שהרי 'שכר מצוה מצוה'... אילו הייתי נשאר בעיר כרצונם, לא היתה לי הזדמנות לקיים מצות כלאי בהמה, הנה בזכות המצוה שקיימתי התגלגלה לפני מצוה נדירה, כלאי בהמה..."

עתה מבינים אתם מדוע לקחתי את הטבעת היקרה והבטתי בה בהנאה מכל צדדיה, הסביר להם ה'חתם סופר', שמחתי שמחה רבה על שנפלה בחלקי מצוה נדירה של הימנעות מאיסור ריבית. הרי המצוה הזו אינה מצויה אצל אנשים כמוני... מי יעז לתת ריבית לרב? איך לא אשמח, אם כן, כשבאה לפני מצוה כה חשובה?...

לא הבנתי מה קורה, ממשיך ה'חתם סופר' את סיפורו, קפצתי מיד אחריו, תפסתי אותו והעליתי אותו שוב אל העגלה, אך הוא מיהר לצאת ממנה, תוך כדי שהוא אומר לי: "וכי אינך רואה...?" והראה לכיוון הבהמות שהביא העגלון "הרי הוא הביא שור... איסור דאורייתא לא תחרוש בשור וחמור יחדיו..."

מיד קראתי לעגלון והסברתי לו שאסור לנו לנסוע כך עם שור וחמור יחדיו. הוספנו לו עוד כסף ובקשנו שיילך שוב אל הכפר להביא דוקא סוסים...

כשישבנו בעגלה וחיכינו לעגלון, שאלתי את מורי ורבי: "מדוע שמח הרב כל כך והחל לרקוד, עד כדי כך שאפילו לא הסביר כלום על מעשיו...?"

טוענאמיר

טענימות ויהיגים מתוך הפרשה

צעל הטורים

פנינים מתוך פירוש 'צעל הטורים' על הפרשה

ואפי' מרע"ה לא ידע אלא יחידו של עולם

ב"ה וב"ש וברוך זכרו אמן

וְזֹאת הַפְּרָכָה. לעיל מינה כתיב אשר אני נותן לבני ישראל
וסמך ליה וזאת הברכה לומר אני מסכים על ברכתם

וְזֹאת הַפְּרָכָה. בגימ' זו היא התורה כי בזכות התורה ברכה
אף הוֹכֵב עַמִּים. בגימט' גרים שאף העתידין להתגייר עמדו
בסיני. וכן את אשר ישנו פה ס'ת תורה שכולם היו שם בעת מתן
תורה.

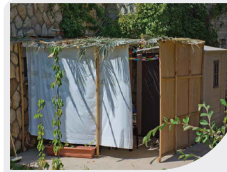
וְלֹאֲדָא אָמַר. בברכתו של גד תמצא כל אלפא ביתא לפי
שמרע"ה קבור בחלקו שקיים כל התורה כולה מאל"ף ועד תי"ו
וכן בברכת יוסף לפי שאורנו של יוסף היה מהלך אצל הארון
לומר קיים זה מה שכתוב בזה

נִפְתָּלִי שֶׁבַע רְצוֹן. ר"ת נשר שהיה קל כנשר לעשות רצון
אביו שבשמים

שְׁחָקִים. איתא במדרש ששם בשמים יש רקיע ששמו שחקים
ששם שוחקים מן הצדיקים.

הַרְאִיתִיךָ. מלא י' כי י' פסוקים בתורה שכתוב בהם אשר
נשבע להם להביאם לארץ והראהו י' קדושות שבא"י

וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ בְּנֵי. חסר אל"ף שלא ידע איש את קבורתו ואפי'
מרע"ה לא ידע אלא יחידו של עולם ב"ה וב"ש וברוך זכרו אמן

מצוה זו היא מן המצוות הבודדות
שהקב"ה מפרט בהן בתורתו
הקדושה בפירוש את טעמי המצוות

מאת: הרב אליהו שור

"בְּפֶסֶת תִּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים" (ויקרא כג, מב)

טעם המצוה: זכר לענני הכבוד!

שבשעה שיצאו אבותינו ממצרים והלכו במדבר ארבעים שנה
רצופות, לא עצרה השמש את מהלכה, וגם הגשם לא הפסיק מליירד מן
השמים, וסדר השנה נמשך כרגיל כמו בכל השנה כולה. אם כן עולה
התמיהה כיצד התקיים עם שלם במדבר מבלי שיכנוס שרד וחום ובלא
לחלות ולהצטנן מגשמי הברכה והרוחות, מבלי מחסה ומסתור.

אלא שהקב"ה דאג גם לפרט זה ופרש את ענניו עליהם בדיוק למטרה
זו, כשהם משמשים למחסה ולמסתור מגשם רוח וחום באופן הרמטי וכך
יכלו בני ישראל להלך בנחת ובביטחה מבלי לחשוש מפגע מזג האוויר
השונים. והם הנקראים 'ענני הכבוד'.

מצוה זו נוהגת: בכל מקום ובכל זמן. לזכרים, ולא לנקיבות - שהיא
מצוות עשה שחזמן גרמא.

ספרי היסוד העוסקים במצוה זו: גמ' ומשניות מסכת סוכה, רמב"ם
הלכות סוכה בחלק ז'מנים', טור ושו"ע אורח חיים סימנים תרכ"ד - תרמ"ד

וְלִקְחֶתֶם לָכֶם... וְכַפֹּת תִּמְרוֹס (ויקרא כג מ)

והביכורי יעקב כתב שמלבד הטעם
שע"פ נסתר יש להיזהר בכך גם מצד הדין,
כיון שבקל ייקטם ראשו או תיחלל התימנות
בעת הנגיעה בכותל.

נענע לפני עלות השחר את הד'
מינים, ואמר שעושה 'אימונים'

המשנ"ב כותב שאין צריך להפוך פניו
לצד שמנענע, אלא פניו יהיו למזרח ויטה
את ראש הלולב לצד שמנענע, (ודווקא את
ראש הלולב, אבל לא יטה את הלולב לגמרי.
ביאורים ומוספים), וכן לצד מערב יטה ראש
הלולב על כתפו ומוליך ומביא ג' פעמים.

אכן הכף החיים כתב שמדברי האריז"ל
משמע שיש לסבב את פניו עם הלולב לכל
צד שמנענע בו, וכן נוהגים המקובלים.
ובשער הציון (תרנ"א ס"ק מ"ט) כתב
שכל אחד יעשה כמנהגו.

הג"ר זונדל סלנטר נענע לפני עלות
השחר את הד' מינים, ואמר שעושה 'אימונים',
ובשו"ת משנת יוסף ביאר שהתאמן לכוון
כוונות הסוד בנענועים במהרה, כדי שיוכל
לנענע עם הציבור ועם הכוונות הקדושות.

לעצור רוחות רעות, וטעם הנענוע מעלה
ומטה הוא כדי לעצור טללים רעים.
והגרש"ז אויערבך כתב שיש להסתפק
האם צריך לכוון את כוונת הנענועים
כיון שכל תקנת הנענועים היתה לשם כך
(כמבואר בגמ'), או שאף שזוהי סיבת התקנה
מ"מ אין מוטל על האדם לכוון אלא שהוא
מקיים מצוה דרבנן, ונשאר בצ"ע.

בשעת הנענועים יש להיזהר על פי
הסוד שלא יגע ראש הלולב בכותל

האריז"ל כותב שבשעת הנענועים יש
להיזהר על פי הסוד שלא יגע ראש הלולב
בכותל, וכן הובא ביסוד ושורש העבודה,

לפיכך צריך לנענע שדרה ועלים
כדי להשמיע קולם, שזהו השיר
והרינון של העצים.

שיטת המחבר שאופן הנענוע הוא
שמוליך ידו מכנגדו והלאה פעם אחת, ובעת
ההולכה מנענע ג' פעמים, ואח"כ מביא את
הלולב אצלו, ובעת ההבאה ג"כ מנענע ג'
פעמים, וכן עושה לכל צד וצד.

שיטת הרמ"א שצריך להוליך ולהביא ג'
פעמים, ובעת ההולכה וההבאה יעשה את
הנענועים.

הרמ"א כותב שבכל נענוע צריך שיהא
טורף הלולב ומכסכו העליון, וכתב המשנה
ברורה שכוונתו לכיסוס מעט, והמנענעין בכוח
עד שכמעט שהלולב נשבר עי"ז הוא טעות.

ובטעם הכסוס כתב הלבוש שכיון
שחכמים הסמיכו את מצות נענוע על הפסוק
אז ירננו עצי היער, שמשמעו שהעצים ירננו,
לפיכך צריך לנענע שדרה ועלים כדי להשמיע
קולם, שזהו השיר והרינון של העצים.

טעם הנענוע לארבע צדדים הוא
שמנענעין למי שארבע רוחות שלו, כדי

ויש להבין מה אכפת לנו מה יאמר השטן

בשמחת תורה היה רבינו מרן הגרי"ג אדלשטיין זיע"א, שרוי בשמחה מיוחדת, ובכל שנה לאחר התפילה היה נושא דברים מענייני של יום, ולפעמים היה מכין ורושם את הדברים לפני המועד בפתקה בכתב ידו. נתגלגלה לידינו אחת הפתקאות, בה רשם בקצרה את הנקודות ממה שהכין לומר בשמחת תורה תשנ"ט, והרחבנו קצת בביאור הדברים על פי רשימות השומעים.

הנה נוהגים בשמחת תורה שמיד כשמסיימים את התורה, לקרוא מבראשית, והטעם לזה כתב הטור (או"ח סימן תרסט) ורגילין להתחיל מיד בראשית כדי שלא יהא פתחון פה לשטן לקטרג לומר כבר סיימו אותה ואינם רוצים לקרותה עוד, ע"כ. והיינו כדי שלא יקטרג השטן ויאמר ששמחים על שכבר גמרו את התורה ויותר לא ילמדו, לכן מתחילים שוב בבראשית, להראות שאינו כן, ואדרבה אנו ממשיכים בלימוד התורה בלי שום הפסק.

ויש להבין מה אכפת לנו מה יאמר השטן, הרי הקב"ה יודע מחשבות, ולפניו גלוי האמת שאיננו שמחים משום זה, אלא אנו שמחים בתורה, וכי יש לחוש שהשטן ירמה כביכול? הרי אם זה לא אמת, בודאי שאינו יכול לקטרג, ואם האמת הוא כמו שאומר השטן מה יעזור לזה שמתחילים בראשית.

וצריך לומר שיתכן שהאמת כדברי השטן, שכל היום עסוקים בשמחה של תורה, ואף על פי כן אינם רוצים לקרותה עוד, כי כך הטבע שבזמן שגומרים את התורה יכול להיות רפיון, וכמו שרואים בסוף הזמן בשיבות בדרך הטבע יש רפיון, ויש יצר הרע של בטלה, ששמחים בגמר הלימוד, כתינוק הבורח מבית הספר.

וכן כתוב כבר בדור המדבר (במדבר י, לג) "ויסעו מהר השם", ואמרו חז"ל (שבת קטז, א) שהיה שם פורענות, והיינו כדאיאת במדרש (ילקוט בעלותך) שנסעו מהר סיני בשמחה כתינוק הבורח מבית הספר, ופירש הרמב"ן 'קרא החטא פורענות אף על פי שלא ארע להם ממנו פורענות', והיינו למרות שזו הייתה נסיעה על פי השם, אבל היה חטא בזה ששמחו בפריקת עול תורה.

ולכן אנו מתחילים מיד מבראשית, כדי להשפיע בזה על עצמנו, להתעורר מזה נגד היצר הרע שהוא השטן, ולחזק בנו את הרצון ללימוד התורה ביתר שאת, ובזה יתבטל הקטרוג.

(דרכי החיזוק סוכות תשפ"ד)

ויפציר בו חבירו לתת לו חצי אתרוג בעד כסף מלא

וְלִקְחָתֶם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּגֹּמֶץ מִן הַחֶפֶץ חַיִּים זַע"ל אמר פעם משל למה הדבר דומה: איש כפרי אחד, נבער מדעת, נסע לעיר לפני חג הסוכות לקנות אצל סוחר ירא

וחרד, אתרוג מהודר בעד חתנו המופלג. כשחזר לביתו עם אתרוג מהודר ביותר באמתחתו, פגע בו שכן אחד בור ועם הארץ כמותו, מבני הכפרים הסמוכים אליו, ויתפאר לפניו על רוב הדרת האתרוג אשר רכש עבור חתנו התלמיד חכם. ויפציר בו חבירו לתת לו חצי אתרוג בעד כסף מלא, והסכים לבקשתו ויחלקו את האתרוג לשניים בבערותם, ויתן לו החצי, כשאת החצי השני צרר בצרורו ויביאהו לחתנו בארשת סיפוק ושמחה. ויקצוף חתנו עליו על חצי האתרוג שהביא לו, ויאמר לו חותנו: מדוע תכעס, הלא בעצמי שמעתי מפי המוכר הירא והחרד שבחים מופלגים על שיא הידורו של אתרוג זה ובמיטב כספי שלמתי עליו? ויאמר לו חתנו במרידות וכעס, הלואי והבאתם אתרוג פשוט אבל שלם, מאשר חצי אתרוג הדר שבהדר, שפסול לגמרי.

כן הדבר, הטעים מרן ה"חפץ חיים" ואמר, אנחנו רואים סוג אנשים שמהדרים מאוד במצוות שבין אדם למקום אך מזלזלים במצוות שבין אדם לחבירו, או להיפך, הרי אלו בבחינת אתרוג מהודר החתוך לחצאין. מוטב היה אם לא היו מהודרים כל כך אבל שלמים, לקיים שני סוגי המצוות ביחד גם בין אדם למקום וגם בין אדם לחבירו.

ספר נתיבי אשר מהג"ר אשר רזנבוים זצ"ל תלמיד ה"חפץ חיים", עמ' צו (מתוך 'ביאורי החפץ חיים' - על התורה)

במה נתייחדו שני מועדים הללו להיות קרואים בתואר "עצרת"

פוסק הדור מרן רבי משה שטרנבוך שליט"א: מצאנו שני מועדים הנקראים בלשון "עצרת", הראשון הוא חג שמיני עצרת, (וכמו שנאמר "ביום השמיני מקרא קודש יהיה לכם וגו' עצרת הוא"), והשני הוא חג השבועות הנקרא בלשון חז"ל בשם "חג העצרת", וצריך ביאור במה נתייחדו שני מועדים הללו להיות קרואים בתואר "עצרת" יותר משאר מועדים.

ויש לפרש דלשון "עצרת" רומז 'לעצור' משגרת החיים ולהתבונן בקניינים הרוחניים שרכשנו וזכינו להם, ועניין זה שייך דוקא לשני המועדים הללו הבאים לנעול את תקופת החגים שקדמה להם, שהרי שמיני עצרת בא לאחר כל ימי המועדים דתשרי, ותכליתו להשלים את כל קומת העבודה דחודש תשרי ולהגיע לייחוד עם הקב"ה, וכמו כן חג השבועות בא לאחר ימי חג הפסח וימי ספירת העומר, ותכליתו להשלים את כל קומת העבודה דפסח וספירת העומר שהרי תכלית יציאת מצרים הוא עבור התורה, וכיון שימים אלו נועדו להבליע בקרבנו את כל הקניינים הרוחניים שעמלנו עליהם במשך ימי המועדים שקדמו להם, לזה צריכים 'לעצור' בחג ולהתבונן איך לשמור בקרבנו לכל השנה כולה את כל הקניינים וההשגות הגבוהות שזכינו להם בימים הקדושים הללו.

(מתוך 'ביאורים והנהגות' - ויקרא)

צידה לדרך

אלה מועדי ה' (ויקרא כג לו)

תניא, אמר ר' עקיבא, במה הכתוב מדבר, אם ביום הראשון הרי כבר נאמר שבתון, ואם בשביעי הרי כבר נאמר שבתון,

הא אין הכתוב מדבר אלא בחולו של מועד, ללמדך שאסור בעשיית מלאכה. (חגיגה יח א)

השחיל מרן הגר"ח קנייבסקי זיע"א את ראשו וגופו מהחלון וקפץ החוצה

בערב החג קיבלנו מאחד מנכדיו הגדולים של מרן הגר"ח קנייבסקי זיע"א עובדה מפעימה שיש בה כדי לעורר חיוזוק אדיר לתפילה במנין ובזמן, גם אם הדבר לא תמיד קל, ואפילו אם נראה כבלתי אפשרי.

וכך סח לנו הנכד: היה זה בליל שבת חוה"מ סוכות תשמ"ה, הייתי ילד כבן חמש, באתי לבקר בסוכה של הסבא והסבתא. הסתובבנו בבית, ובשלב מסוים כבר התקרב שעת ערבית. סבתי הרבנית הצדקנית ע"ה הקפידה כל יום (מאז שהתחתנו כל הילדים), ללכת לבית הכנסת להתפלל בציבור שלוש תפילות ביום. כשהתקרב זמן התפילה, היא קמה וירדה לבית הכנסת.

ילד קטן הייתי והתלויתי אליה, אלא שאצלי היה מפתח הבית, ומשום מה בלי לשאול רשות, נעלתי את הבית, שלא ישאר פתוח, והשארתי את המפתח בחדר ההמתנה, ושכחתי שבפנים נשאר הסבא זיע"א שקוע בלימוד.

כעבור כמה דקות, רבינו שנשאר בסוכה יחד עם אדם נוסף ששהה אצלו, מבחין בשעון שעל השולחן, כי בעוד מספר רגעים מתחילה תפילת ערבית. מרן הקפיד מאז ומתמיד להתפלל במנין הראשון, ארבעים רגעים אחרי השקיעה, ולא לאחר אותו בשום מחיר. זריזין מקדימים.

הוא קם לכיוון הדלת, אבל אז מגלה כי... הבית נעול בלי יכולת לצאת. לא היה לו שום מושג היכן המפתח.

בלי אומר ודברים נטל מרן כסא וקירב אותו לחלון הקטנטן שעל יד דלת הכניסה המפורסם (40 ס"מ על 40 ס"מ), טיפס בגובה מטר וחצי, השחיל את ראשו וגופו מהחלון וקפץ החוצה מן החלון, ולאחריו האורח וירדו לבית הכנסת. למחרת, כשהגעתי לביתו הוא ראה אותי וחיך תוך כדי שהוא מעיר לי 'למה נעלת אותי אתמול?'... העובדה הזו נחרטה בזכרוני, שמעידה יותר מהכל על הקפדה בכל קוצו של יוד.

(מתוך דברי שיח פרשת נח תש"פ, בתיקוני עריכה)

בכל שנה בחג הסוכות היה הגה"צ רבי ירחמיאל קראם זצ"ל מספר את אותו המעשה עם המהרי"ל דיסקין

את ההכנות לחג הסוכות היה פותח הגה"צ רבי ירחמיאל קראם זצ"ל ב... מחסן, לא פחות. מחסן בו היו מרוכזים ומקוטלגים עשרות קלסרים עבי כרס על כל חג ומועד. גם לחג הסוכות היו לו קלסרים רבים בהם היה שומר את כל העיתונים והמוספים של חג הסוכות משנים עברו.

כך ולא אחרת הייתה הכנתו לחג, בדברי תורה הקשורים לחג לבירורי הלכה ששמע ובירר בימי חייו, כי זו הייתה משאת נפשו. 'לא ניתנו ימים טובים לישראל אלא כדי שיעסקו בהם בתורה'.

ההכנה המרכזית שלו לחג הייתה 'לשמחת יום טוב' היינו לדברי תורה השייכים למועד. לא פעם הוא הסביר כי זו המשמעות של 'והשיאנו ה' אלוקינו את ברכת מועדיך', היינו מלשון נישואין וקשר. האדם צריך להתקשר לחג בקשר אמיץ וזאת על ידי לימוד והתעסקות בענייני החג.

אי אפשר לשכוח את מראה ר' ירחמיאל בחג הסוכות, עד שיש אומרים, ובצדק רב, שזה היה 'החג שלו'. הוא היה יושב בסוכה, כאשר כל השולחן שמולו מלא בספרים, בחוברות, ובמוספים השונים המכילים דברי תורה ומחשבה מן אל זן בענייני החג. 'אם אין הכרח לצאת, לא יוצאים מהסוכה', היה אומר ועושה.

בכל שנה בחג הסוכות היה מספר את אותו המעשה עם המהרי"ל דיסקין זלה"ה:

המהרי"ל דיסקין היה מקיים בביתו בחג הסוכות לאחר תפילת ערבית 'זכר לשמחת בית השואבה'. בשנה אחת אמר לכולם: 'הבה נרקוד ביתר שאת, מי יודע אם נזכה בשנה הבאה'. השומעים שמעו ונבהלו, למה רומז רבם? אולי בשנה הבאה הוא כבר לא יהיה חלילה בין החיים. אזרו אומץ ושאלוהו: 'למה התכוון רבינו?'

פתח להם המהרי"ל דיסקין את הרמב"ם בהלכות לולב (פ"ח הי"ד) והקריא את הכתוב: 'מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה, הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנים ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות, אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמע'.

'מעשה', סיים המהרי"ל דיסקין את דבריו, 'מאמינים בני מאמינים' אנו שבשנה הבאה יבנה בית המקדש, או אז אנו לא נוכל לרקוד, אלא רק להסתכל על גדולי חכמי ישראל הרוקדים. אם כן מן הראוי שננצל עכשיו את האפשרות לרקוד בשמחת בית השואבה'.

(מתוך הספר 'ירחמיאל')

ללא מילים

לתגובות, הארות, והצעות

כתבו לעורך 'לקראת שבת' במייל: 10dirshu@gmail.com

פנה אלינו הרב וואזנר בחום ואמר: "הזוכרים אתם לפני כחמישים שנה איך ביחד בנינו את עצמנו?!"...

הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א על אהבת המצוות שפיעמה אצל גדולי הדורות: אהבת המצוות שפיעמה אצל גדולי הדורות היתה תוצאה ישירה של הערכתם לחיים הרוחניים, לדברים הנצחיים, הערכיים.

תמיד שזכינו להיכנס בימי חג ומועד להקביל את פני רבינו מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל 'שבט הלוי', שמתי לב כי הוא משתדל להתייחס לכל אחד ממשחרי פניו באופן אישי. אצל זה מתעניין על מקום עבודתו, אצל השני על סבו, אצל השלישי על הגמ"ח שהוא מפעיל ועוד כהנה וכהנה.

אחרי תקופה נודע לי ממורי הוראות בבית דינו שאצלו זוהי שיטה. הוא קיבל על עצמו נוהג קבוע לשאול כל אחד מהנכנסים שאלה אישית, כדי שירגיש שקיבל יחס חם ואישי, ויחוש בנוח בביתו.

ובאחד הביקורים כשישבתי סמוך אליו, יחד עם עוד אברך בן גילי, ושתינו גדלנו יחד בשכונת 'זכרון מאיר' בילדותנו, פנה אלינו הרב וואזנר בחום ואמר: "הזוכרים אתם לפני כחמישים שנה איך ביחד בנינו את עצמנו?!"... [י"י זיך צוזאמען אונז זאך געבויט"...]. היה זה משפט ספוג במידות טובות וענוה גם יחד. הלא כשהוא בנה רוחנית את 'זכרון מאיר' יחד עם חבר תלמידי חכמים מבני השכונה, אנו היינו נערים צעירים... אולם הוא אמר זאת כדי שינעם לנו.

ושמעתי מהגאון רבי ישראל ויזל שליט"א, רב קהילת 'חניכי הישיבות' באחזות ברכפלד, שזכה לשמש לפניו בהוראה, כי באחת השנים, כאשר בא להקביל את פני רבו ברגל, הגיע אז באקראי גם רב חשוב אחר עם פמליה כבודה. לאחר כעשרים דקות, הרב ויזל הרגיש שכבר ישב מספיק, קם, איחל לרב וואזנר 'גוט מועד' ויצא. אך כאשר הרחיק מעט, שמע לפתע את קולו של הרב: "רבי ישראל! רבי ישראל!..." הוא הסתובב אחרוני, וראה את הרב רץ אחריו. הרב תפס את שני ידיו בחמימות רבה והתעניין: "מה שלום כבוד? איך הוא לומד? מה לומדים? מה שלום בני הבית והילדים?..."

נראה בחוש שהרב מנסה לפייסו, שמא נפגע מכך שלא היה מספיק פנוי אליו...

(אוצרותיהם אמלא)

מדוע לא רצה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לברך את נער הבר מצוה שיגדל בתורה

הרה"ח רבי דוד בידרמן, מזקני וחשובי חסידי קרלין סטולין מספר: לפני הבר מצוה של בני התעוררה שאלה הלכתית לגבי הנחת התפילין. היות ובני היה שולט בשתי ידיו, ולא היה הכרע היאך לנהוג, האם לפי רוב המלאכות או אלפי מלאכת הכתיבה - כידוע שנחלקו בזה גדולי ומאורי הפוסקים.

קיימתי בעצמי 'וקמת ועלית' לפוסק הדור מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל עם השאלה.

וכבר הורה זקן שכשאלך עם בני לתומי ברחוב אגיד לו לזרוק אבן (בלי שידע שזה מבחן כלשהו), ולפי היד שיזרוק את האבן יניח בחברתה - היד הכהה - את התפילין.

לפני שנפרדנו לשלום ביקשתי ממנו להאציל מברכתו את נער הבר מצוה שילמד בהתמדה ויגדל בתורה.

אמר: אין ברכות כאלו מועילות כלל, זה תלוי אך ורק בנער הבר מצוה, אם ילמד כהוגן ובשקידה יגדל בתורה.

לאחר עריכת מבחן זריקת האבן באיתי שוב אל מרן הגרי"ש זצוק"ל ומסרתי לו את תוצאותיה, בדיוק באיזה אופן הרים את האבן ואיך זרק. והורה מה שהורה.

לסיום אמרתי למרן הגרי"ש זצוק"ל שיש לי פירכה לכאורה על דבריו בענין ברכת הצדיק לגדול בתורה: ראיתי בספרו של החיד"א שהרמב"ם מכנה את הר"י מיגאש כרבו, זאת למרות שהרמב"ם היה רק בן 7 שנים בפטירתו של הר"י מיגאש, מפני שהר"י מיגאש בירכו שיגדל ויצליח בתורה!...

נענה בטבעיות - וההדגשה כאן היא על הטבעיות בה נאמרו הדברים! - איני יודע מה כתוב בחיד"א, אנא עובדא ידענא, בילדותי קיבלתי ברכת כהן מהסבא קדישא מרן ה'חפץ חיים' זצוק"ל שאגדל בתורה, והלא עיניך הרואות שזה לא הועיל במאומה...

(מעשה למעשה, ישראל למברגר יתד נאמן סוכות תשפ"א)

כל גדולי ירושלים וחכמיה היו באים להביט בריקוד הזה

הרה"ג רבי מאיר צימרוט שליט"א: חז"ל (במדרש שיר השירים) אמרו, "נגילה ונשמחה בך" - מרמז על שמחת תורה, שבו אנו שמחים "בך" - בכ"ב האותיות שבהן ניתנה תורה.

ללמדנו, כי שמחים אנו בכל אות ואות שיש בתורה. כל אות קובעת שמחה לעצמה, כל אות שבתורה היא אוצר נפלא בפני עצמו. אין לשער את חשיבותה של כל השגה, של כל ידיעה, בתורה הקדושה! "נגילה ונשמחה" בכל אות ואות שבתורה הקדושה.

ידוע ומפורסם, שרבי איסר זלמן מלצר זצ"ל היה נוהג לרקוד ריקוד מיוחד בישיבת "עץ חיים", במעגל גדול, עם ילדים קטנים שזה עתה התחילו ללמוד את אותיות הא"ב. כל גדולי ירושלים וחכמיה היו באים להביט בריקוד הזה, והיו מתפעמים בכל פעם מחדש מרבי איסר זלמן, שיחד עם גדלותו העצומה בתורה, חסידותו וצדקותו, מצא לנכון לרקוד עם הילדים הקטנים, שהתחילו ללמוד את האותיות הקדושות.

ומה שרו בריקוד הזה? רבי איסר זלמן היה קורא בקול רם, ובמנגינה נעימה. את האותיות: קמץ א' - א' קמץ ב' - ב', והילדים היו חוזרים אחריו: "קמץ א' - א', קמץ ב' - ב'", וכך היה רוקד איתם, בהתלהבות ובשמחה, עד שהיו מסיימים את כל כ"ב האותיות. ככל הנראה, המקור למנהגו הוא מדברי חז"ל שהביאנו: "נגילה ונשמחה בך בכ"ב אותיות שבתורה".

ידוע שבים שמחת תורה, זו הפעם היחידה בשנה, שמעלים לתורה גם ילדים קטנים שטרם הגיעו לגיל בר מצוה, ואולי רמז יש בדבר: אנחנו שמחים אפילו באלו שיודעים רק לקרוא את האותיות: "נגילה ונשמחה בך" - זה יום שמחת תורה, שבו שמחים בכ"ב האותיות שבתורה.

(מתוך 'דורש טוב' סוכות)

צילום: ישראל בורחמן

בַּסֵּכֶת הַשְּׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים

אמר הגר"א מוילנא: המצוה הקשה ביותר היא מצות שמחת החג, שמוטל על האדם להיות שמח וטוב לב כל ימי החג, לרבות ימים ולילות ללא הפסק אף לרגע, וחובה זו היא ח' ימים רצופים 192 שעות, 11,520 דקות, אכן מצוה קשה מאד!

הרב חנניה צ'ולק שליט"א על מעלות הסוכה והחג

ט. כתב הגר"א (ליקוטי תהילים כ"ז-ט): חג הסוכות (בו נידונין על המים) הוא זמן השפעות גשמיות ופרנסה לכל השנה.
י. כתב ה'מכתב מאליהו' (ח"ד): שבעת ימי חג הסוכות משפיעים לטובה על כל השנה הבעל"ט.
יא. כתב רבי חיים פאלאג'י (ב'מועד לכל חי'): מצות סוכה מגנה לחיות הנפש, וסגולה לחיים ארוכים.
יב. איתא בפסיקתא דר"כ: כל המקיים מצות סוכה בעוה"ז, הקב"ה מיסך עליו מהמזיקין שלא יזיקו אותו, ומיסך עליו מהמזיקין לעתיד לבוא (וכ"ה בזוהר דף קל"ב). ובפסיקתא איתא: אני נותן לו חלק לעתיד לבוא, שלא יהא העוף יכול להסתכל בו, והקב"ה מושיבו בסוכתו של לווייתן.
יג. ובזוהר (פר' תצוה) כתב: סגולה היא להגן על האדם בעת צרתו. ט"ו. וב'יפה ללב' כתב: ע"י מצות סוכה זוכה לישב בא"י. וב'שם משמואל' (ס"פ אמור) כתב: ע"י מצות סוכה זוכה לבנים.
ט"ז. וה'שפת אמת' כתב: ע"י מצות סוכה זוכה להבין את התורה.
י"ז. וב'תפארת שלמה' כתב: בכח מצות הסוכה להמשיך שפע פרנסה.
יח. וב'עטרת ישועה' כתב: ע"י מצות הסוכה מבטל צער גידול בנים.
י"ט. ו'שמחת בחגך' - המצוה הקשה ביותר - אמר הגר"א מוילנא: המצוה הקשה ביותר היא מצות שמחת החג, שמוטל על האדם להיות שמח וטוב לב כל ימי החג, לרבות ימים ולילות ללא הפסק אף לרגע, ולא עוד אלא שאסור שיעלה בדעתו שום רגע מחשבה והרהור של דאגה בכל עניין שבעולם, ולא יתערב שום צער ויגון בשמחת החג. וחובה זו היא ח' ימים רצופים 192 שעות, 11,520 דקות, אכן מצוה קשה מאד! ('אוצרות התורה' - סוכות)

א. ה'כף החיים' (תרכ"ה ח) מביא מהזוהר (תיקון ע. דף קל"ב): מי שעושה לעצמו סוכה, הקב"ה מסכך עליו בעוה"ב, ומגן עליו מכל מלאכי חבלה כשיוצא מהעוה"ז והולך לאותו עולם.
ב. כתב רבי חיים פלאג'י בחשיבות נתינת צדקה לצרכי החג והכנסת עניים לסוכה, שהם חלק מז' אושפיזין קדישין.
ג. כתב ה'אבודרהם': בכל רגע ורגע ששוהה בביתו חוץ לסוכה על דבר שאינו הכרחי - עובר על מצוות עשה מהתורה, זולת הלימוד כשהוא בעיון רב, והתפילה שהתירו רבותינו (סוכה כ"ח): חוץ לסוכה. וע"ז ידון כל הדוים לבקרים תפקדנו, לרגעים תבחננו, כמה רגעים בחג מטייל אדם חוץ לסוכה, ועובר בכל רגע על מצוות עשה.
ד. מצות סוכה מצוה גדולה וחשובה עד מאד, וע"כ ראוי שלא לדבר בסוכה כי אם דברי תורה וקדושה. ויזהר שלא לדבר דברים אסורים כדברים בטלים, לשה"ר ורכילות, ויזהר שלא לכעוס בה, דזה בזיון לסוכה ולקדושתה, וישיב בה בדרך ארץ, כפי שיושב בפלטין המלך ("אלף המגן" סי' תרכ"ו כ"ג). עוד כתב (שם בסקכ"א) דביאת אליהו תהיה בסוכות.
ה. המקיים מצוות סוכה כתיקונה, מובטח לו שלא תבוא מריבה לביתו כל השנה ("כף החיים" אות תרכ"ו).
ו. מצות סוכה היא מגן ביום רעה, שנאמר (תהילים כ"ז) 'כי יצפנני בסוכו ביום רעה יסתירני בסתר אהלו' (הגר"א).
ז. כתב ה'מטה אפרים' (תרכ"ו): מהסוכה נמשכת לאדם רפואה לכל רמ"ח איבריו.
ח. כתב ה'שפת אמת' (סוכה תרל"ד): מצות הסוכה נותנת תוספת הארת קדושה לדירתו של האדם לכל השנה.

גליון 650
שנה י"ד תשפ"ה

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

המוזווה שהבריחה את השד

מעשה היה ברבי יהודה הנשיא ששלח לו השר ארטובן מתנה מרגלית יקרה ביותר. אמר לו: וכי אתה יכול לשלוח לי דבר שערכו כמרגלית זו, שלח לו רבינו הקדוש מוזווה, אמר לו אותו עשיר, אני שלחתי לך דבר יקר כל כך ואתה שלחת לי דבר ששוה כמה פרוטות! אמר לו רבינו הקדוש אתה שלחת לי דבר שיש לו ערך, שיש דבר שעולה ערכו על זה, ואילו אני שלחתי לך דבר שאין לו ערך, שאפילו תעריף כנגדה את כל הכסף והזהב והמרגליות שבעולם לא ישוו כנגדה, כמו שנאמר "וכל חפצריך לא ישוו בה" (משלי ג' - ט"ז). ועוד, אתה שלחתי לי דבר שצריכים לשומרו, שלא יבואו גנבים ויגנבו אותו, ואילו אני שלחתי לך דבר שאתה ישן בפנים והוא שומר עליך מבחוץ, שנאמר "בהתהלךך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצותך היא תשיחך" (משלי ו' - כ"ה) "בהתהלךך תנחה אותך" - בעולם הזה, "בשכבך תשמור עליך" - בשעת המיתה, "והקיצותך היא תשיחך" - לעתיד לבוא! באותה שעה נכנס שד בביתו של ארטובן שהיתה בת יחידה, ובאו כל הרופאים ולא הועילו לה, כיון שנטל ארטובן את המוזווה ושם על הפתח, מיד ברח אותו שד, ונטל רבינו הקדוש את המרגלית לעצמו.

(ירושלמי פאה פ"א)

לע"נ

הר"ר יוסף ב"ר זאב ז"ל

ובנו הר"ר מרדכי ז"ל

ב"ר יוסף ז"ל

נלב"ע ט"ו תשרי תנצב"ה

פרשת השבוע

אתרוג שלא על מנת לקבל פרס

מסופר על הגאון הקדוש מוילנא ויע"א, (יומא דהילולא י"ט תשרי) שהיה מחבב ביותר מצוה זו של ארבעת המינים, מדי שנה באים היו לביתו סוחרים וילנא, ומביאים לפניו ממבחר אתרוגיהם, והגאון היה בוחר בעבורו את הנראה לו היפה ביותר. פעם אחת הביא אחד הסוחרים לפני הגאון אתרוג מהודר ביופיו, שמח הגאון באתרוג ובקש לשלם בעבורו את מלוא מחירו, איני מבקש ממון בעבור האתרוג, אמר הסוחר, מבקש אני את שכר מצות ארבעת המינים שיקיים רבנו בחג זה. מסכים אני לתנאי זה השיב הגאון, אני אקח את האתרוג, ולך יהיה שכר מצוה שאקיים באתרוג זה. באותה שנה ראו באי ביתו. כי היה הגאון שמח שמחה יתרה באתרוגו המהודר. לתמיהתם. הסביר הגאון, כל ימי משתוקק אני לקיים את מאמר חו"ל (אבות א' ג') הוי "משמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס", אדם צריך לעבוד את השי"ת ללא ציפיה לקבלת שכר על מעשיו, אולם תמיד יש לאדם את שכר המצוה שקיים. השנה באה

הודמנות לירי, שמקיים אני מצוה, ואין אני מקבל את שכרה, אשרי שזכיתי לך, שמח אני שמחה גדולה.

א"ל תבואיני ר'גל ג'אווה

(תהלים ל"ו י"ב)

עובדא ששמעתי מפי איש אחד, שהיה נוכח או בשלחנו של דו"ז הגה"ק משינאווא זיע"א, ודיבר אז בשמחה על אודות האתרוג המהודר שנודמן לו. ונענה אחד מהמסובין שהיה מבני משפחתו ואמר, האתרוג שלי יותר מהודר מן האתרוג של הרבי, ואמר לו דו"ז הק', האתרוג שלך פסול הוא. מיהר הלה לביתו והביא את האתרוג שלו להראות את יופיו לעיני כל. וכשלקחו דו"ז ביד קדשו, הסיר תיכף ומיד את הפיטם, והראה איך שהיתה מחוברת ונעוצה שם על ידי מחט. נענה הלה בהתפעלות, יגיד נא הרבי מנין ידע זאת? ענהו דו"ז הק', הנה אתרוג הוא פרי עניו, וכשראיתי את הגאות שנגרם לך ע"י האתרוג, ידעתי בבירור שהאתרוג פסול.

(שפע חיים)

זמני השבת

זמני יציאת החג
ירושלים: 6:41 ת"א: 6:43 ר"ת: 7:18

חג הסוכות

זמני כניסת החג
ירושלים: 5:30 ת"א: 5:45

מאז עקידת יצחק לא היה ניסיון כה קשה שיהודי עמד בו בצורה מופלאה שכזו.

פעם היסב הבעש"ט הקדוש זיע"א לסעודת מצוה בחברת תלמידיו הקדושים, ביניהם נכח גם תלמידו הגדול וממשיך דרכו הרה"ק רבי דוב בער המגיד ממעזריטש זיע"א. באמצע הסעודה שקע הבעש"ט בדבקות שנמשכה שעה ארוכה, ממראה פניו המהורהרות קשה היה לדעת אם משהו מעיק על לבו או שהוא שקוע במחשבותיו, כל אותה עת נותרו התלמידים שקטים ומכונסים בתוך עצמם מרוכזים בפני רבם ונוהרים שלא להפריע לו, אולם משנתמשך הדבר זמן רב יותר מן הרגיל ניסו התלמידים להשיב את רבם אליהם, תחילה פתחו בניגון חרישי שהיה אהוב עליו במיוחד, ושאותו נהג לנגן מעת לעת בהתעוררות מיוחדת, אך הרבי לא הגיב, אז העלה אחד מבחירי החבורה קושיה תורנית בנושא שהצדיק שח בו רגע לפני ששקע בהרהוריו, היו אלה שיטות יעילות בדרך כלל, שהתלמידים השתמשו בהן בהודמנויות קודמות, אך למרבה הפליאה ואולי גם הדאגה הפעם לא הועילו כל השיטות, והבעש"ט נותר מנותק מן הנעשה סביבו.

איש לא שם לב לדלת שנפתחה ולדמותו של ר' דוד שהופיעה על מפתן בית המדרש, הוא חמק פנימה מכוון וחושש, כמי שידוע שאין מקומו במחיצת הצדיק ותלמידיו הקרובים, ר' דוד היה יהודי כפרי טיפוסי שהתפרנס ממלאכות כפיים מודמנות כמו רבים מחבריו הכפריים, ידיעותיו בתורה היו דלות ביותר, לעומת זאת נחשב ר' דוד לירא שמים ומהדר במצוות ככל שאפשר לו מצבו הכלכלי הדחוק. פתאום התנער הבעש"ט משרעפיו כמי שהתעורר זה עתה מחלום עמוק.

הוא הפנה את ראשו לאחוריו והבחין בר' דוד המצטנף בירכתי בית המדרש, "בוא לכאן ר' דוד" קרא לעברו הרבי בקול גדול, "גש הנה בני ושב לצדי" הוסיף בחיבה, ר' דוד הנבון הסמיק עד שורשי שערות ראשו, אולם כשהרבי קורא יש לצייט, בברכיים רועדות התקרב אל השולחן והושב על הכיסא הקרוב ביותר אל הרבי, הבעש"ט קירב אליו צלחת מלאה, מזג במו ידיו יין אל כוסו, ועודדו לסעוד את לבו. התלמידים הביטו משתאים במתרחש לנגד עיניהם, היה ברור להם כי הופעתו של ר' דוד בבית המדרש היא שעוררה את רבם מהתפשטות הגשמיות בו היה נמצא, הם לא הופתעו כלל מן העובדה, שבעוד הם לא הבחינו כלל בבואו של ר' דוד, הרי שרבם חש בכך מיד, אף שדלת בית המדרש הייתה מכיוון עורפו, השאלה שהטרידה אותם הייתה הכיצד יהודי פשוט כר' דוד הצליח במקום שבו הם התלמידים הקרובים וכל שיטותיהם כשלו? אבל הבעש"ט נהג בר' דוד בטבעיות מוחלטת בלא שנראה היה כי הוא ער לתחושת

תלמידיו ולתמיהתם, כעבור זמן הטיל הרבי על ר' דוד שליחות מסוימת מחוץ לכותלי בית המדרש, כשיצא את הדלת, נתחייך הרבי אל תלמידיו ואמר: יודע אני יודע מה מעיק על לבכם, ובכן שמעו סיפור קצר על ר' דוד זה ותחליטו אתם בעצמכם אם אמנם ראוי הוא ליחס מיוחד אם לאו.

ר' דוד הוא יהודי קשה יום העמל קשות לפרנסת רעייתו וילדיו, לא תמיד מאיר לו המזל את פניו, ויש תקופות שבהן משוטט חסר פרנסה והרעב הוא בן בית אצלו. בחג הסוכות בשנה שעברה, ראה ר' דוד את היהודים העשירים המוציאים את אתרוגיהם הנאים מנרותיקיהם המוכספים, קנאה של מצווה מילאה את לבו, "מדוע לאנשים אלה מגיעה הזכות להתנאות לפני הקדוש ברוך הוא במצוות?" שאל את עצמו, למה לא יוכל יהודי פשוט אמצעים כמותי, להפגין גם כן פעם את חיבתו למצוות באמצעות אתרוג נאה ומהודר? אומר ועושה, מאותו יום ואילך החל ר' דוד לחסוך פרוטה לפרוטה משכרו הדל והעלוב, את הפרוטות צבר במקום מסתור, על שקית הבד שעטפה את המטבעות רשם באותיות קטנות אך ברורות אתרוג, במהלך השנה ידע ר' דוד זמנים קשים ביותר, אך גם בהם נהג להפריש מטבע כלשהו למטרה הנכספת, מפעם לפעם נוהג היה להוציא את המטבעות מן השקית ולמנות אותם, באותם רגעים היה כבר רואה לנגד עיניו את עצמו מגיע לבית הכנסת, מסיר את עטיפת הפשתן הרכה ושולף מתוכה אתרוג צהוב נקי הדר של ממש.

ימים אחדים לפני חג הסוכות האחרון, נפתח כמקובל שוק האתרוגים, בדרכו לביתו נהג ר' דוד לעבור דרך השוק, ולהתבונן באתרוגים בתחושה של קרבה מופלאה ומענגת, כאילו המתיק איזה סוד כמוס עמם, הוא לא פנה אל האתרוגים מן הסוג הירוד שסביבם התקבצו היהודים העניים, אלא אל המפוארים שבהם. המוכרים בראותם את ר' דוד ממשש באתרוגים המהודרים ביותר, הביטו בו במבט סלחני, ר' דוד כבר רצה מספר פעמים לשלוף את צרור הכסף שבכיסו ולרכוש את אחד האתרוגים הנאים, אבל הוא החליט להתאזר בסבלנות, הסכום שברשותו היה אמנם נכבד, אך לא די עבור אתרוג מן המשובחים שבמשובחים, הוא החליט אפוא להמתין עד לערב החג ממש, אז ידע שמוזלים כל המחירים באופן משמעותי, ועם קצת מזל יוכל להשיג אתרוג משופרא דשופרא, מן השורה הראשונה.

ואמנם כך היה, בערב חג הסוכות שוטט ר' דוד בין הדוכנים, ובאחד מהם נמצא אתרוג שלעצם מראהו נעתקה נשימתו, הוא שאל את המוכר למחירו וזה נקב בסכום שעלה אך במעט על זה שנמצא בכיסו, בלחץ קל הצליח להשוות בין השניים, הוא הוציא את הצרור, מסרו למוכר ובתמורה קיבל לידיו את האתרוג המהודר שעליו כה חלם.

משל ונמשל

הושענא למענך אלקינו הושענא

משל למה הדבר דומה, למלך אריה במלוכה שנסע לאיוה עיר בארץ ממלכתו, ולפני שבא לשם לשכון כבוד, הוציאו קול במחנה כי המלך מגיע לעיר וישהה שם לזמן מוגבל, ולכל אחר יותן האפשרות לבוא לפניו להתחנן על נפשו, ולבקש את ערכו ומבוקשו ותעש, כי חפץ חסד הוא ורוצה להטיב עם עמו ונחלתו. וכן היה, שבמשך כל הזמן שהיה המלך שוכן בקרבם, באו כל העם לפניו בשאלתם ובקשתם, ובהגיע יום האחרון יום אשר בו נוסע המלך ועוזב את העיר, הכריזו והודיעו לאמור, המלך נוסע. ויהי ביום ההוא, ויגש איש אחר אשר טרם ביקש את בקשתו, ויתייצב לפני המלך לבקש בקשה, וכראות המלך את זאת, נתמלא חימה ושאל ברוגז, למה התרשלת והתמהמהת לבוא עד הנה, ביום האחרון כאשר אנכי מתכוון לנסוע, הלא היה לך די זמן לבוא ולהתחנן לפני, ואין זו הררך להתעצל ולזלזל עד כדי כך, ולהשאיר את זאת ליום האחרון. וענה האיש הלזה ואמר, אדוני המלך, אל יחר אפך בעבדך, כי דרכי ומחשבותי לא כדרך מחשבות שאר בני אדם, אשר באו לפני המלך רק כדי לבקש את מבוקשם וטובתם, כי כל הדורש רק לטובת עצמו דורש ומקבל שכר. לא כן אני עברך, לא באתי הנה לבקש בעד עצמי, כי אם לבקש בעד המלך וטובתו לבדו, וכשמוע המלך את דברי עבדו הנאמרים באמת ובתמים, הוטבו דבריו ומצאו חן ושכל טוב בעיניו, ובמקום רוגז נהפך עליו ברחמים, ויפקוד להטות עמו חסר ולהטיב אחריתו.

הנמשל כן הוא עמנו היום ביום הושענא הבא, אשר מיום ר"ח אלול הופיע ובא אלינו מלכינו מלך הכבוד יתב"ש, ומני אז ניתן לפנינו האפשרות להיות דורש ה' בהמצאו ולקוראו בהיותו קרוב, ודלתות שמים נפתחו לבוא לפניו ולשפוך לב כמים אל א-ל שבשמים, כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ובשוועו אליו, ישמע ויושיע. ובעוה"ר לא שמנו לב לזה משך כל ימי הסליחה והרחמים, החל מר"ח אלול וימי הסליחות, ימי הויכרון הרת עולם ובין כסה לעשור, וביום הכיפורים זמן כפרה לכל עוונותינו, וכן בכל משך הימים אשר פרס עלינו חג הסוכות את שלומנו, לא עשינו להטיב מעשינו כל צרכנו, ורק עכשיו ביום האחרון של ימי הרחמים, אשר המלך מ"ה הקב"ה עודנו אתנו יום הושענא רבה, אשר בו מסירת הפתקין, נתעוררנו לבוא אל שער המלך טרם נועל השער לפני הדופקים, ואיך לא יכסה הבושה את פנינו לבוא לפני המלך ביום האחרון, לבקש ממנו סליחה ורחמים, תחת אשר יהיה עלינו להיות זריזים מקדימים, ולא לזלזל בימים האלו אשר יעבורו. אמנם מענה אחת יש בפנינו ובפניות עמנו בית ישראל, כי לא למעננו באנו לבקש כי אם בפניות עמנו בית ישראל כי לא למעננו באנו לבקש כי אם למענך אלקינו, ובכן, הושענא למענך אלקינו הושענא.

(בשם הרה"ק ה"שמוח משה" מאוהל זיע"א)

כעת משהחזיק בחזיקו את משאת נפשו בכל השנה האחרונה, לא היה גבול לאושרו, כל הדרך התנגנה מפיו מנגינה עליזה שבקעה היישר מתוך לבו המתרונון, כשנכנס לביתו, הייתה רעייתו עסוקה בהכנת תבשילי החג ממעט המצרכים הדלים שהיו בביתה, כששמעה את שירת בעלה הנכנס, חשבה לרגע שבינתו נשתבשה עליו, "לשמחה זו מה עושה?" שאלה בטון מודאג, הביטי נא אשת חיל, השיב לה בחדווה, ובלא להוסיף מילה הושיט לה את האוצר הצהבהב שברשותו, כדי שזו תחווה עליו את דעתה האישית.

ענייה של הרעיה הנאמנה הביטו כלא מאמינות באתרוג הנאה, עברה דקה ארוכה עד שעכלה במוחה את הרעיון, שבעלה רכש אותו בכספם תוך שהוא חוסך אותו מפיות בניהם הקטנים, באותו רגע איבדה את עשתונותיה וברגע של חולשה קירבה את האתרוג אל פיה ונגסה בשיניה את פיטמו, באותה שנייה הפך האתרוג המהודר משאת נפשו של ר' דוד, לחפץ דומם וחסר ערך, הבעל הנדהם בלע את רוקו בהלם, אולם חיש מהר התעשת וכבש את סערת נפשו, "כנראה צודקת את" הפטיר לעבר אשתו, ופנה לענייני הבית בלב שבור, "ובאמת מניין לו ליהודי פשוט שכמותי התאוה לאתרוג כה מהודר?" שאל את עצמו בהשלמה. כעת נותר בכיסים ריקים לגמרי, ואפילו דמי חברות באתרוג הקהילה לא היה בידו לשלם, בסופו של דבר נאלץ ליטול את אחד מכלי הבית המועטים, ולמשכנו, וכשהמטבעות הדלים שקיבל בתמורה היו בידו רץ כל עוד רוחו בו אל ראש הקהל ומסרם לקופת הציבור, נקל לתאר את הצער העמוק שמילא את לבו של ר' דוד, כשנאלץ בבוקר החג להתייצב בתור הארוך שהשתרך בבית הכנסת לברך על אתרוג הקהילה, כה קרוב היה לאתרוג מהודר משלו, למרות כל זאת לא הוסיף לדבר דבר עם אשתו בעניין הזה, לא בחג עצמו ולא בימים שלאחריו, אדרבה בראותו את הכעס העצום שהסבה לה רכישת האתרוג, אף התאמץ לשמחה ככל יכולתו. באותו הרגע שב ר' דוד מן השליחות ונכנס לבית המדרש, הבעש"ט הקדוש השלים את דבריו במשפט הבא מבלי שהאיש יבין שהדברים קשורים בו, דעו לכם תלמידיי היקרים כי מאז עקידת יצחק לא היה ניסיון כה קשה שיהודי עמד בו בצורה מופלאה שכזו.

צ'ין אדם לחברו

המצטער פטור מן הסוכה

מסופר: אל הרה"ק רבי חיים עוזר גרודינסקי זיע"א, בא פעם אורח לחג הסוכות, הגאון קיבל אותו בסבר פנים יפות, והזמין אותו לאכול בסוכה. ורבי חיים עוזר בעצמו היה חלש ומצונן, ואכל בבית מפני שהמצטער פטור מן הסוכה. באמצע הסעודה נכנס ר' חיים עוזר לסוכה, וישב ודיבר אתו בידידות גרולה. התפלא האורח, מדוע מקורם נכנס לאכול בביתו, ועכשיו הוא חוזר לסוכה. אמר לו הגאון, המצטער פטור ממצות סוכה, אבל לא פטור ממצות הכנסת אורחים.

למי הכין הצדיק את הקרשים

מסופר על הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זיע"א, שהיה נוהג להכין הרבה קרשים, כדי להשאיל אותם אחרי יום הכפורים לעניי העיר לשם עשיית סוכותיהם. פעם אחת בא אליו בערב סוכות סנדלר עני והוא צולע ברגלו האחת, בבקשה להשאיל לו כמה קרשים לסוכה, הצדיק השיב לו כי כבר אולו כל הקרשים, ולצערו לא יוכל לעזור לו.

וילך העני לחפש קרשים במקום אחר, וראה הצדיק מבעד החלון, שהוא הולך ושב מבית לבית לבקש קרשים. נכמרו רחמיו על העני, פרץ בבכי ואמר: רבונו של עולם, ראה נא עד כמה גדולה וחביבה מצות סוכה לבני ישראל, ועד כמה

הם מוסרים נפשם עליה, בחוץ יורד עכשיו גשם, ורפש וטיט ברחובות העיר, ובכל זאת הולך הסנדלר העני הזה עם רגל שבורה, בנעלים קרועות, ומחפש קרשים כדי שיוכל לקיים מצות סוכה, השקיפה איפוא ממעון קדשך מן השמים, וברך את עמך ישראל ופרוש עליהם סוכת שלומך. ואחרי זה עלה הרה"ק מלעכוויטש על גג ביתו, פירק מגג כמה קרשים, וציוה למשרתו לרוץ אחרי הסנדלר ולתתם לו, ויצוהו אף לעזור לו בבנין הסוכה.

הצדיק שהזמין לסוכתו דווקא

אנשים פשוטים

הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זיע"א היה נוהג להזמין אל סוכתו דווקא אנשים פשוטים, מן הדרגה הנחותה ביותר. איתם היה אוכל את סעודות החג, מאזין לדבריהם ומשמיע באוזניהם את דברי תורתו. היו האנשים תמדים על מנהגו זה. וכי אין הוא יכול למצוא לו חברותא הולמת יותר? פעם שאלוהו לטעם הדבר. השיב רבי לוי יצחק על דרך הצחות: לעתיד לבוא, כשיזמינו את כל הצדיקים לסוכת עורו של לוייתן, ארצה גם אני, כמוכן, להיכנס לאותה סוכה. ואולם שומרי הפתח ודאי יעכבו אותי ויאמרו בכעס: איך אדם שכמותך מעז להידחק בין צדיקים וגדולי עולם? אוכל להשיב על כך: גם אנוכי הזמנתי לסוכתי אנשים פשוטים, וכלל לא התביישתי בהם.

תלולא דצדיקא

יום חמישי ט"ו תשרי

יעקב אבינו

הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא ב"ר ישכר בער (תרנ"ו)

יום ששי ט"ז תשרי

הרה"ק רבי שמעון מירוסלב ב"ר ישראל (תרנ"ו)

הגה"ק רבי צבי הירש ב"ר שלמה שפירא (דרכי תשובה - תרע"ו)

יום ראשון י"ח תשרי

הרה"ק רבי משולם איגרא ב"ר שמשון (אב"ד פרעסבורג - תקס"ב)

הרה"ק רבי נחמן ב"ר שמחה מברסלב (תקע"א)

יום שני י"ט תשרי

הרה"ק רבי אליהו ב"ר שלמה זלמן (הגאון מוילנא - תקנ"ח)

הרה"ק רבי יעקב יצחק ב"ר אשר (היהודי הקדוש - תקע"ד)

הרה"ק רבי אליעזר (יחזקאל) ב"ר יצחק פאפו (פלא יועץ - תקפ"ד)

(הרה"ק רבי יצחק אייזיק מלענטשנא (תלמיד החוה"ק - תקפ"ט)

יום שלישי כ' תשרי

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשל ב"ר יעקב (רבי העשל מקראקא - תכ"ד)

יום רביעי כ"א תשרי

הרה"ק רבי מנחם מענדל ב"ר אליעזר מפרימישלאן (תלמיד הבעש"ט - תקל"א)

הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב ב"ר ישראל מרוזין (תרס"ד)

יום חמישי כ"ב תשרי

רבי אהרן הלוי הורביץ מסטראשילא ב"ר משה חקפ"ט

יום ששי כ"ג תשרי

הרה"ק רבי יחיאל מיכל טירער מדורוהי ב"ר יעקב יוסף

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נטילאל הכהן רביטבין שליט"א
מחבר "בם אני אומר" רפרס "ספר הדרש" על המצוות.

הלכות מזווה (ח)

(א) חצר שאינה פתוחה לבית, לבני ספרד פטורה ממזווה, ולבני אשכנז ראוי להחמיר לקבוע מזווה בלא ברכה. (שו"ת שנות חיים הלכות מזווה תשובה א')
(ב) בית של אחד, והחצר של אחר, לכולי עלמא יש להחמיר לקבוע מזווה בלא ברכה. (שו"ת אבני נזר חיו"ד סימן שפ"ב אות ז')
(ג) חצר שפתוחה לבתים, שבמיעוט הבתים גרים גוים, יש להחמיר לקבוע בה מזווה בלא ברכה. ואם משמשת לשם שם כלים, אפשר שיש לקבוע שם מזווה בברכה. (אור שמח פ"ו מהלכות מזווה ה"ז)
(ד) חדר אשפה, פטור ממזווה, כיון שאינו דירה של כבוד. (וראה עוד בארוכה בכל הנ"ל בספר שער יוסף שהביא כל השיטות)

לע"נ

מרת פייגא מלכה שיינברגר ע"ה
ב"ר יהודה לייב זצ"ל
נלב"ע י"ד תשרי תנצב"ה

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

פני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת לכוונת "עין חמד" - מכללת ציון

שבת חוה"מ ספוח - איך להיות שמים

ושמחת בחגך והיית אף שמים

דרתיכם כי בספוח הושבתי את בני ישראל...
אני ה' אלתיכם" (ויקרא כ"ג, מ"ב-מ"ג).

הב"ח כתב: "ועיקר המצווה הוא להביא לידי האמונה בהשם יתברך, שהוא הבורא ומנהיג את כל העולם כולו. ברצותו שיעבדו תחת יד מצרים, וברצותו רוח להם בהוציאם מארץ מצרים, כי הכל בידי שמיים ומזה יבין להנהיג ה' עימו, כי הכל לטובתו הגמורה, ובידיים טובות הוא נתון בכל עת ובכל שעה".

בחג הסוכות דווקא מזמינים את שבעת האושפזין, מכיוון שעם כל הקושי שעבר עליהם הם לא שאלו שאלות.

אברהם אבינו התנסה בעשרה ניסיונות. רק בגיל 100 נולד לו בנו והוא העלה אותו לעקידה. יצחק אבינו פשט את צווארו. יעקב אבינו ברח מעשיו, היה בבית לבן וכן מה שנעשה עם דינה בתו. יוסף הצדיק היה בכלא במשך 12 שנים. אהרון נפטרו לו שני בניו. דוד המלך אומר תשבחות לה' למרות שחמיו נלחם בו ובנו אבשלום רצה להורגו.

"למען ידעו דרתיכם" (ויקרא כ"ג, מ"ג) - שיש מנהיג לבירה! זאת הסיבה שצריך לכתחילה לבנות סוכה באופן שרואים את הכוכבים. כדי שהאדם יתבונן וירם עיניו כלפי מעלה.

בברכת שבת שלום וחג שמח
הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות מברשת ציון

שבת חוה"מ

שבת	כנסת לבית	צאת לבית	ויכוח
י"מ	17:27	18:38	19:16
י"א	17:45	18:36	19:13
י"ב	17:46	18:37	19:13
י"ג	17:47	18:38	19:16

הצלחה בגור"ר

יצחק אריאל בן טובה
שמואל אימן בן אסתר זרי
מאיר ישראל בן רחל ברכה-
ליאור יהושע סומך וב"ב
יהודה אריה בן רחל ברכה
רונן אברהם וב"ב
רחל ברכה בת פדילה דליה
נעם יצחק בן רחל ברכה
יוסף ליאור בן דליה אפרת-
שלמה ודנה דוד וב"ב
י.מ.ש כדורי
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב
עמית בן אהרון וב"ב
נתנאל בן ג'ניה

דיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה נינט
אילן בן ג'ולייט
אנאל חביבה בת שולמית
מיטל בת מלכה
טליה עדן אסתר בת שולמית
שירי ימנה בת שולמית
שושנה שירה בת סילביה
אברהם גורג' בן דליה אפרת
סיון רבקה בת אלן אסתר

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי
אילנה בת רוחמה
סיון בת אסתר
דניאל בן שרה
נעמה בת יפה
אסף בן סופיה
לימור בת פרידה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה
ימנה נינט בת סטה-
מרדכי ניציר בן פרחיה-
סימני בת סוליקה
אורן בן אסתר
נעם יצחק בן רחל ברכה
שירה שילת בת אורי
לביא ישראל בן תמר חיה
מוריה בת רחל ברכה
יהודה אריה בן רחל ברכה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה
משה בן נדימה
רפאל משה בן רחל
רחל ברכה בת פדילה דליה
רונית בת סבירה
רפאל אבידן בן תקווה
בנימין בן ברכה
נעימה בת שרה
נעם אלימלך בן אושרית-
לימור בת פרידה
מאיה בת עדי
יהודית אסתר פראדל בת חיה-
ימים

המוטו של חג הסוכות: "ושמחת בחגך והיית אף שמים". בתפילה אנחנו מתארים את חג הסוכות בביטוי זמן שמחתינו.

האברבנאל כותב: והיית אף שמים- להבטיחו, שאם ישמח ויגיל בחג הסוכות, יהיה שמח וטוב לב כל השנה, ואם תתעצב בראשית השנה- בעיצבון תאכלנה. כי כן טבע המציאו, השמח בחלקו שמחה וששון ישיג. והנאנח בלי סיבה, יאנק דום כל הימים.

השאלה זועקת לשמיים: איך ניתן לשמוח? אנשים עם כל כך הרבה בעיות וצרות ל"ע, דאגות בריאות ופרנסה- כיצד ניתן לקיים מצווה זו של השמחה?

הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל ראה יהודי בשכונת 'שערי חסד' בירושלים, הולך עם גב כפוף ופנים עצובות. הרב שאל אותו: "מה קרה? מדוע פניך נפולות? וכי בגלל הצרות?". הרב המשיך ואמר: "אני מכיר אדם שאשתו נפטרה עליו בגיל צעיר, ואם לא די בכך הן שלו נהרג בתאונה מול עיניו כשפגע בו אוטובוס. ואם זה לא מספיק, שלושת בניו הגדולים ללא ילדים- ערירים! ולמרות כל זאת הוא לא נפל לעצבות".

היהודי שאל בפליאה: "מיהו אותו אדם?". הרב השיב: "אני!" (ידוע שתמונות של רבינו הוא מחיך ומלבין שיניים).

המתכון להיות שמח הוא לחיות באמונה שהכל מאיתו יתברך. גם אם יש לו קושיות הוא יודע שהוא בן אהוב של הקב"ה.

בתורה כתוב: "בספוח תשבחו שבעת ימים כל האזרח ב'ישראל ישובו בספוח. למען ידעו

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה
לאלוהי ניציר בן ימנה וגלית בת מסודי

להצלחת אברהם גורג' בן דליה אפרת וב"ב
לרפואת הנפש והגוף של יהודה אריה בן רחל ברכה

לע"נ פיבי בת מזל ע"ה ונועם בן אורנה ז"ל

העלון מוקדש לעילוי נשמת
משה בן גורג'יה ז"ל

לעילוי נשמת
אדי אדוניו מזרחי בן שרה סרח

לרפואה שלימה
לנוריאל בן אסתר

לרפואה שלימה
לאיידה חיה בת אסתר
ולילד אלחנן רפאל בן אריס
ולילד אורי חיים בן שלי

שואל ומשיב בהלכה – משיב הרוח

מתי מתחילים לומר 'משיב הרוח' ומהן ההלכות הנוגעות בדבר?

שאלה: ?

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי שליט"א:

תשובה: !

מתחילים לומר 'משיב הרוח' ומוריד הגשם בתפילת מוסף של שמחת תורה. הזכרה זו אינה שאלה ובקשה על הגשם, אלא היא שבח לבורא עולם. לכן הזכרה זו נקראת 'גבורות גשמים'. אבל שאילת טל ומטר שבברכת השנים, היא בקשה מה' יתברך על הגשם.

יש מספר הבדלים בהלכה בין הזכרת גבורות גשמים שבברכת "אֶתְּהָ גִּיבּוֹר" לבין שאילת טל ומטר שבברכת השנים: ההבדל הראשון הוא שמזכירים גבורות גשמים כבר מתפילת מוסף של שמחת תורה, ואילו שאילת גשמים רק מליל ז' במר-חשוון כמו שיתבאר בהלכות הבאות.

בגמרא מובא (ברכות לג.) שמזכירים גבורות גשמים בברכת "אֶתְּהָ גִּיבּוֹר" מכיוון שהיא ברכה על תחיית המתים. ירידת גשמים שקולה כנגד תחיית המתים, לכן קבעו אותה בתחיית המתים.

שאילת גשמים קבעו בברכת השנים מכיוון שהיא ברכה לפרנסה. ירידת גשמים גם היא עניין של פרנסה לעולם.

מנהג הספרדים וחלק מעדות האשכנזים שבימות הקיץ אומרים בברכת 'אֶתְּהָ גִּיבּוֹר' 'מוריד הטל'. למנהג זה אם שחך לומר 'משיב הרוח' ואמר 'מוריד הטל' וכבר סיים ברכת מחיה המתים לא חוזר. אבל אם לא הזכיר 'משיב הרוח' וגם לא הזכיר 'מוריד הטל' (כמנהג חלק מעדות האשכנזים בימות הקיץ), אם לא התחיל עדיין את ברכת 'אֶתְּהָ קְדוּשָׁה', יאמר 'משיב הרוח' ומוריד הגשם' בין ברכת 'מחיה המתים' לברכת 'אֶתְּהָ קְדוּשָׁה' וימשיך את התפילה. אבל אם התחיל כבר את ברכת 'אֶתְּהָ קְדוּשָׁה' - אין לו תקנה ועליו לחזור לראש התפילה.

חולה שנאלץ להתפלל ביחידות בבית בשמיני עצרת וכן בני הכפרים שאין להם מניין, ימתינו בתפילת מוסף עד השעה שבודאי התפללו בעיירות מוסף ואז יתפללו ויאמרו 'משיב הרוח'.

עצות וסבלות לחם הסוכות הקדוש

1. סאלה לרפואה: להדליק נר בכל יום לאופסנין שבאותו היום.
2. סאלה לאדם שיש לו מחלוקות רבות בביתו: לימוד מסכת סוכה בתוך הסוכה.
3. סאלה לנרצ של קיימא: יתלו ד רימונים ב ד סוכות של רבנים ולאחר סוכות יעשו מיץ מהרימונים הללו. את המיץ יש לחלק למספר נשים כדי שישתו.
4. סאלה לבצל יוסיוריס: ינשק את קירות הסוכה כיוון שהם באידת הרחמים.
5. מומלץ לתלות בסוכה שמן זית ולהשאירו עד סוף החג כדי שישאף את קדושת הסוכה והאופסנין. בשמן זה יש סאלה עצומה להדלקת נרות החג החנוכה הקרה ובא.
6. סאלה לנרצ קיימא ולידה קלה: לתלות אתרוגים בסוכה ולאחר סוכות לעשות מהם ריבה ולאכלה ב-6"ט בשבט.
7. מומלץ היום הושענא רבא, יום החיתום הקדוש והנורא לקרוא את כל ספר התהילים.
8. סאלה לשמירה: ישמור חתיכות מהערבה שחבט בה בליף הושענא רבא.
9. סאלה לאי שיש לו כאב לב, שיקח את האתרוג שברכו עליו בחג וישאף אותו עם מעט כמון. יסנן את המים וישתה שבע לאימות כנגד שבעת ימי החג ויהיה לו בצל"ה לב כריא וחזק לעבודת ה' יתברך. (סאלות ישראל. לבוש יוסף)

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?"

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

לשמיעת השיעורים של הרה"ג אליהו פנחסי יש להתקשר 073-3718395

מינויים

לקבלת העלון חנים במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PrineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון,

חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084

כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26א ת.ד. 83375. מברשת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי

בטל' 052-6329144

(הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים- האדמו"ר הרב מרדכי יששכר בער לייפר זצ"ל

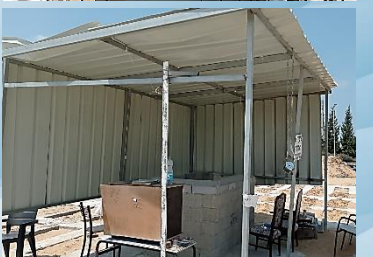

האדמו"ר הרב מרדכי יששכר בער לייפר מפיטסבורג זצ"ל- נולד ב-ט"ו טבת ה'תשט"ז (1955) בפיטסבורג שבארה"ב. חוטר לגזע בית נדבורנא ופרימישלאן. בשנת ה'תש"ל (1970) אביו ומשפחתו עלו לישראל וגרו באשדוד שהיתה שממה רוחני. אביו עמל הרבה כדי לקרב את פשוטי העם. בהמשך אביו ביקש מרבינו שיגיע לארץ הקודש. רבינו עלה לארץ ולמד בישיבת גרודנא באשדוד, בישיבת צאנז ובישיבת טשיבין בירושלים. בבחרותו, בכל פעם לפני שיצא לרחוב היה מתפלל לקב"ה שיציל וישמור את עיניו ממראות אסורים. לאחר נישואיו התגורר בלייקווד שבארה"ב, שם עלה והתעלה במעלות התורה. לאחר מכן חזר לארץ והתגורר בישוב טלזסטון. בשנת ה'תש"ן (1990) נפטר אביו ורבינו מונה למלא את מקומו באדמו"רות באשדוד ובבורו-פארק ושימש כאדמו"ר השלישי מפיטסבורג.

בהנהגתו הוקמו באשדוד מוסדות רבים, כמו כן הוקמה 'קריית פיטסבורג' למגורי החסידים. הלחין ניגונים רבים. חלקם יצאו לאור בסדרת התקליטים 'ניגוני חסידי פיטסבורג'. מתמיד עצום והשקיע את כולו בתורה הקדושה. תפילותיו היו בהשתפכות הנפש. רבים פנו אליו ונושעו. תמיד אמר מילה טובה לזולת ונזהר מאוד שלא לפגוע באף אדם. כשהיה חשש של פגיעה, היה ניגש כדי לבקש סליחה. בדרשותיו עורר בבכיות נוראות להיזהר ולהישמר מאוד מפגעי הרחוב והזמן. גם בזמנים שסבל ייסורים נוראים, תמיד קיבל כל אדם בסבר פנים יפות. כל אחד שנכנס אליו הרגיש כאילו הוא בן יחיד ולרבי יש את כל הזמן שבעולם בשבילו. כדי לחפש פיתרון לבעיות תלמידיו לא ישן לילות. חידושיו היו בכל חלקי פרד"ס התורה. בחודש אב ה'תש"פ (2020) נדבק בנגיף הקורונה. למרות שלא יכל לראות את חסידיו היה מתקשר אליהם ומתעניין בשלומם. אושפז בבית"ח לניאדו. לאחר כחודש וחצי שהיה מורדם ומונשם חלה הידרדרות במצבו הרפואי. נפטר ב-י"ז תשרי ה'תשפ"א (2020), ב' חוה"מ סוכות. חי כ-65 שנים. ציונו בבית העלמין באשדוד בחלקת פיטסבורג. בנו, ר' משולם אליעזר ממלא את מקום אביו באדמו"רות.

סבא (מצד אביו): האדמו"ר ר' יוסף (האדמו"ר הראשון מפיטסבורג, מח"ס 'צדקת יוסף').
אביו: האדמו"ר רבי אברהם אבא (האדמו"ר השני מפיטסבורג. מח"ס אמונת אברהם). **אמו:** מרת רחל (בת האדמו"ר רבי איתמר בוזנבאום, האדמו"ר הזקן מנדבורנא). **אשתו:** מרת אביבה מרים (בת רבי יצחק אייזיק ליבס, ראב"ד איגוד הרבנים באמריקה ומח"ס בית אב). **מרביתיו:** אביו, האדמו"ר ר' אברהם אבא לייפר, הגאון רבי אהרון קוטלר זצ"ל. **מתלמידיו:** הגאונים רבי אליהו טורבר (דומ"צ חסידי פיטסבורג), הרב יהושע השיל איגל, הרב אביגדור וייס.
ילדיו: האדמו"ר ר' משולם אליעזר (ממלא מקומות של רבינו, חתן ר' ניסן רוזנבאום, האדמו"ר מקרטשניף ירושלים), מרת מלכה (נישאה לר' יעקב הגר), ר' יעקב (ראש ישיבות פיטסבורג, נישא לאסתר, בת הרב ישראל אליעזר אדלר האדמו"ר מדז'יקוב-ויז'ניץ), ר' יוסף (רב קהילת פיטסבורג בבני ברק. נישא לעטיל, בת הרב ישראל ארנסטר), מרת שרה טויבא (נישאה לר' אליעזר זוסיא שטרן), מרת איידל בינה (נישאה לר' מנחם מנדל דוד פלדמן), הינדא יוכבד (נפטרה בגיל 4 ממחלה קשה), מרת דבורה (נישאה לר' אלעזר ארנסטר), מרת רחל (נישאה לר' דוד מתתיהו קורנריך). **מספריו:** **יפתגמי אורייתא**- מדברי תורתנו לפי סדר השבתות ומועדי השנה.

לרבי היתה רגישות עצומה לכבוד הזולת. פעם נכח בשמחת צדיקים שבה השתתפו אלפי אנשים. הרבי ישב בשולחן המזרח על יד אחד הרבנים שהיה איש שיחה מלבב ביותר ונעם לו לשבת במחיצת הרבי. בשלב מסוים הרבי קם לאחל ברכת לחיים לאדמו"רים והרבנים שישבו בשולחן המזרח. כשהגיע לאדמו"ר בעל השמחה, בדיוק התפנה מקום סמוך. בעל השמחה כיבד את הרבי זצוק"ל לשבת בסמיכות אליו, אבל הרבי סירב. בעל השמחה חזר והפציר, אבל הרבי שוב לא הסכים והסביר שכבר הוא יושב סמוך לפלוני שעלול להיות לו חולשת הדעת אם יעבור מקום ממנו, ואכן רבינו חזר למקומו הקודם שהיה מרוחק ממרכז השולחן.

תלמידו הרב אביגדור וייס שליט"א (מחנך ומחשובי המשפיעים וראשי החבורות בפיטסבורג) סיפר כי פעם אחת במוצאי יו"כ"פ לאחר הצום הוא לא חש בטוב. אבריו ושריריו כאבו מאוד. הוא ניסה לשכב וכאביו רק גברו. הוא הרגיש צורך להתקשר לרבי כדי לבקש ברכה. האדמו"ר שמע על מצבו ואמר לו: "קח אקמול ויעבור לך". הוא עשה כדברי רבינו, נטל אקמול ושכב לנוח מעט. כאשר הקיץ היתה השעה מאוחרת לאחר חצות לילה, הטיש שרבינו עשה בשולחנו הטהור במוצאי יו"כ"פ כבר התחיל. מדובר בטיש השמח ביותר מכל השנה. הוא מיהר לצאת אל הטיש, ונכנס בשקט רב שלא יבלוט. הרבי קלט אותו במבטו ושאל אותו בסימון בידיו אם כבר הוטב לו והוא הניד את ראשו בחיוב. כעבור חודשיים, באחד מימי החנוכה, כשעבר אצל הרבי, רבינו אמר לו: "אני מאחל לעצמי שנה שמחה, כמו השמחה שהיתה לי בשעה שראיתי אותך מגיע אל הטיש במוצאי יום כיפור". **כל כך היתה דאגתו והרגשתו לזולת.**

המשב"ק הותיק הרה"ח ר' משה יהודה וייס סיפר שכשחזר עם הרבי בסיום קבלת קהל לפנות בוקר. הרבי היה מותש ובקושי היה יכול ללכת לאחר שהקשיב שעות לצרותיהם של ישראל. כשחלפו ליד הבניינים, הרבי הניף את ידו לעבר בניין שבו התגורר אברך שבאותו זמן המתין כמה שנים לילדים ואמר מתוך צער עמוק: **"פלוני, מה יהיה איתו? אין לו ילדים!"**. האברך ישן במיטתו והרבי למטה עובר ליד ביתו וחושב עליו ואין לו מנוחה מצרתו. (הסיפורים מעובדים מתוך המודיע)

ויתור וישועה מפלגה

לפשר מעשהו בשעה זו. ר' שלומי שלא ידע מי האורח שהבהיל אותו ניסה להתחמק ולהמשיך בלימודו עם כל הרתחא.

האורח התעקש עד שבילית ברירה ר' שלומי סיפר את מה שאירע עם הדוד בסוכה. היהודי מקנדה התפעל מהסיפור ושאל אותו היכן הוא גר. ר' שלומי הרגיש כי האורח מבזבז את זמנו, ענה לו את הכתובת המדויקת והמשיך בלימוד עם כל החשק, תוך כדי שהוא רומז ליהודי מקנדה שלא יפריע לו. לילה של מסירות נפש לתורה עבר האברך, הכל כדי לא לגרום אי נעימות לדוד שהזמין לישון בסוכה.

ר' שלומי התקשר לר' חיים זאיד במוצאי יום טוב ראשון של סוכות (יום שני בערב) ותיאר בתדהמה את מה שקרה. לאחר יום טוב הראשון של סוכות מיד לאחר שהוא סיים את ההבדלה, נשמעו נקישות בדלת. בפתח עמד היהודי מקנדה. הוא ביקש רשות להיכנס ואמר לי: "אני איש אמיד ובעל עסקים גדולים ומשגשגים בקנדה. במשך השנה אני תומך במוסדות האדמו"ר שלמדת באותו לילה בסוכתו".

"כהכרת הטוב הוא מזמין אותי בכל שנה להתארח בסוכתו למשך החג. בסיום הסעודות אצל האדמו"ר אני הולך לאחת הדירות שבבעלותי הממוקמת באיזור וישן בה. אמש, בליל החג, סיימתי את הסעודה אצל האדמו"ר בשעה 02:30. בדרכי לדירה שבבעלותי החלטתי לעבור דרך הסוכה של מוסדות החסידות. כשראיתי אותך התפעלתי עד עומקי נשמתי לראות יהודי לומד בכזו התפעלות. ראיתי את הצער שהיה לך כשניסיתי לדבר איתך".

"כבר כמה שבועות שאני מחפש אברך לעשות איתו הסכם 'יששכר וזבולון' עם אברך ירא שמיים שלומד בהתמדה עצומה. כיוון שכולי שקוע בעסקים, אבל אני מעריך את התורה ורוצה אני חלק בה. חיפשתי השקעה באברך מיוחד".

"כשראיתי אותך לומד בלילה ובשעה כזו עם כל הכח – החלטתי שזה אתה! בוא איתי לשלושה דיינים לעשות הסכם 'יששכר וזבולון'. הם יצאו יחדיו שם נחתם הסכם ובו כתוב: "מליל י"ז תשרי ה'תשפ"ג בעיר בני ברק, תורתו של האברך שלמה בן למשפחת... תהא שייכת גם ... שגר בקנדה. בתמורה הוא מעניק דירת חמישה חדרים ברח' 'בן פתחיה' במתחם 'אוסם' (מתחם דירות יוקרה בבני ברק). בנוסף הוא יעביר לר' שלמה 5,000 יורו מידי חודש, למשך כל חייו תחת הסכם זה".

העשיר הוסיף: "דירת חמישה חדרים ב'בן פתחיה' היא אחת הדירות שבבעלותי בבני ברק. כעת היא מושכרת עד סוף השנה. בסיום השכירות אתה נכנס לשם לכל חיך!". (מעובד מתוך העלון הנפלא 'טוב לחסות בה')

מגיד המישרים הרב חיים זאיד שליט"א סיפר: בליל יו"ט ראשון של חג הסוכות ה'תשפ"ג. ברחוב 'מיימון' בבני ברק גר אברך צדיק וירא- שמיים בשם ר' שלומי, אב לארבעה ילדים. ר' שלומי עמל בתורה מבוקר ועד ערב. הוא ורעייתו גרים בשכירות ומשלמים סך של 4,300 מידי חודש.

סכום לא קטן למשפחה של תורה. בדירה שלהם יש מרפסת סוכה שבה יכולים לישון שני בני אדם בלבד. ילדיו של ר' שלומי קטנים. הוא החליט כמה ימים לפני החג להזמין את הדוד מקריית אתא להתארח אצלו בחג הסוכות ולישון איתו בסוכה. הדוד שמח מאוד על ההזמנה והגיע בערב חג לביתו. הם יצאו יחד להתפלל, סעדו בסוכה עם כל בני משפחתו, שרו ואמרו דברי תורה. לקראת חצות לילה סידרו את המקום לצורך שינה בסוכה.

לפתע ר' שלומי שם לב. לשכן מעליו יש גם מרפסת סוכה. בד"כ היא לא מאהילה וחוסמת את סוכתו מפני שהשכן פותח את הגגון של מרפסת הסוכה לכיוון הקומה העליונה. השנה, למרבה התדהמה, השכן מלמעלה פתח את גגון מרפסת סוכתו לכיוון חוץ, מעל הסוכה שלו.

כעת חצי מהסוכה שלו ממוקמת תחת הגגון שפסל את השינה והישיבה תחתיה. במקרה שכזה, הרי כעת אין מקום שינה לשניהם בסוכה אלא רק לאחד. ר' שלומי התלבט קשות: "האם יוותר על מצוות שינה בסוכה בשביל הדוד או שמא כיוון שהוא בעל הבית המצווה היא עליו?".

"מצד שני, אם המצווה עליו, מה יאמר לדוד שלו, שישן בתוך הבית?! לפתע צץ במוחו רעיון, הוא ניגש לדוד ואמר לו: "דוד יקר, שכחתי לספר לך דבר חשוב. מנהג קדום של שנים יש לי, בכל יום טוב ראשון של סוכות, בעת שהכל עייפים מהכנות ערב החג אני נוהג להישאר ער כל הלילה ללמוד תורה ולכן תישן הלילה לבד בסוכה".

לא היתה לו ברירה אלא לשנות מהאמת בשביל השלום וכדי לא לצער. הדוד קיבל את דבריו. ר' שלומי היה עייף מאוד אחר כל טרחות החג. הוא מסר נפש ולקראת השעה אחת בלילה יצא לרחוב ונכנס לאחת הסוכות של חסידות מפורסמת בבני-ברק, שם היה חשמל ומיזוג.

הוא יכל לישון שם, אבל הוא החליט כי אם כבר עושים מסירות נפש, אז עד הסוף. את הלילה הזה הוא ניצל בלימוד תורה עם כל החשק, דווקא בזמן שכולם עייפים מהכנות החג. הוא התחיל ללמוד והרגיש שהוא נרדם.

הוא קם, שטף את פניו והמשיך ללמוד. כך חזרו הדברים על עצמם. בשעה 02:30 בלילה נכנס יהודי הדור ומכובד לסוכה. כובע כחול לראשו ופפיון מעונב יוקרתי לצווארו. הוא הביט באברך הלומד בהתלהבות בסקרנות רבה.

הוא ניגש לרבי שלומי ושאל אותו במבטא אמריקאי כבד

הרב עובדיה יוסף בן גורג'ה זצ"ל
רחמים בן רחל ז"ל
חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל
ר' עוליל יושנה בן סטה מקנין זצ"ל
אביחי בן אסתר ז"ל
יצחק בן פנינה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל
ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל
אורה בת נעמה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה
מסעוד בן יקוט ז"ל
רחמה בת מסעודה ע"ה
סעידה בת תופחה ע"ה
אליהו בן חיים משה גרשון ז"ל

הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל
אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל
שמואל בן רבקה ז"ל
רפאל בן אסתר ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל
קסאנש בת דגיסו ע"ה
סוליקה בת עישה ע"ה
שרה בת נרקיס ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בת נעמה ע"ה
יהודה בן סעידה ז"ל
עפאת בת השמט ע"ה
חיים חמוטל בן רינה ז"ל
ישראל בן חיים משה גרשון ז"ל
נעמה בת שרה ע"ה

הרב תפאחה כדורי זצ"ל
מאיר מורד בן שושנה ז"ל
זהבה בת שושנה רייזל ע"ה
מרים בן דבורה ז"ל
ר' שאול בן סילביה זצ"ל
שני בת אסתר ע"ה
מסודי בת חביבה ע"ה
אסתר בת גולה גאולה ע"ה
יוסף בר סעדה ז"ל
שלום בן אסתר ז"ל
אריה בן מרים ז"ל
אלון בן סעדה ז"ל
אילנה (נחמזה) בת שרה ע"ה
מאיר בן נעמי ז"ל
שרה בת פסיה ע"ה
שרה גבריאלי בת נאוה ע"ה

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
מאיר מורד בן שושנה ז"ל
זהבה בת שושנה רייזל ע"ה
מרים בן דבורה ז"ל
ר' שאול בן סילביה זצ"ל
שני בת אסתר ע"ה
מסודי בת חביבה ע"ה
אסתר בת גולה גאולה ע"ה
יוסף בר סעדה ז"ל
שלום בן אסתר ז"ל
אריה בן מרים ז"ל
אלון בן סעדה ז"ל
אילנה (נחמזה) בת שרה ע"ה
מאיר בן נעמי ז"ל
שרה בת פסיה ע"ה
שרה גבריאלי בת נאוה ע"ה

לע"נ

תנצב"ה

תנצב"ה

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

סוכות

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון באר האמונה
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישורים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

חג הסוכות

- הושבתי את בני ישראל - הקב"ה הוא 'המושיב' את בני ישראל ולא כוחי ועוצם ידי..... ב
- סכותה לראשי - כך ה' חסיתי..... ד
- ולקחתם לכם - 'לקחת' את עצמו בהתחדשות לעבודתו ית"ש..... ה
- אזמין לסעודתי - אם אתה משמח את שלי..... ח
- שם שמים על הסוכה - השראת השכינה על היושב בסוכה..... י
- וסוכה תהיה - סגולות מצות סוכה..... יב
- על נטילת - כביכול נוטל את הקב"ה בכבודו ובעצמו ובסגולתם הנפלאה..... יד
- ושמחת בחגך - מעלת השמחה וסגולותיה..... טו
- מקראי קודש - קדושת חול המועד ובפרט שבת שבתוך המועד..... טז
- ברכת מועדך - להמשיך מימי החג לכל השנה כולה..... יז

הושענא רבא

- לעת חיתום - יום מסירת הפתקין..... יט
- בשפון תליא - בידנו לקרוע רוע גזר הדין ולהריק עלינו שפע רב..... כ
- יום ערבה - פתח תקווה גם למי שאין בו לא טעם ולא ריח..... כד
- והושיענו אלוקי ישענו - המתקת הדינים ביום הוש"ר וביותר ע"י חביטת ערבה..... כד

שמנ"ע ושמח"ת

- עכבו עוד יום אחד - הקירבה שבין ישראל לאביהם שבשמים בשמיני עצרת..... כז
- עננו ביום קראנו - ימים המסוגלים מאד לקבלת התפילות..... כח
- תעלה תפילתי - זמן תיקון וקבלת התפילות של כל השנה..... כט
- שישו ושמחו - סגולת ההקפות הריקודים והשמחה בתורתנו הקדושה..... כט
- תחילתה וסופה חסד - הזהירות בכבוד חברו..... לא
- עכבו עמי - בקבלה טובה ישאר קשור לכל השנה..... לב
- דתשרי על עמיה - השפעת קדושת ירח האיתנים לכל השנה..... לד

חג הסוכות

כן היה לו לכתוב 'בחמשה עשר בחודש השביעי' וכיו"ב, אלא משמע שאכן לא 'במקרה' חל חג הסוכות בזמן אסיפת הגרנות, מעתה יש לנו לבאר מה ענין זה לזה.

אמנם, כתיב (ויקרא כג מב-מג) 'בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים', וביאר רבינו הרשב"ם בזה"ל, למען תזכרו, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל במדבר ארבעים שנה בלא יישוב ובלא נחלה, ומתוך כך תתנו הודאה למי שנתן לכם נחלה, ובתים מלאים כל טוב, ואל תאמרו בלבבכם כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'. עכ"ל. ומדבריו למדנו מהו עיקרו של חג הסוכות, שהוא להשריש בלבבנו* ובדורותינו הבאים

הושבתי את בני ישראל - הקב"ה הוא 'המושיב' את בני ישראל ולא כוחי ועוצם ידי

ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה - זמן שמחתנו - חג הסוכות הבעל"ט, עליו נאמר בתורתנו

הקדושה (שמות לד כב) 'וחג האסיף תקופת השנה', וכבר עמדו המפרשים רבותינו הראשונים והאחרונים לבאר הטעם שנקבע שם החג בשם 'חג האסיף', הגם שלכאורה אין ה'אסיף' אלא ציון זמן ומועד החג ואינו ממהות ועניינו של חג [וכמו שזכר שם לעיל על 'חג המצות' - שהוא מצוות היום בפסח]. וכיוצא בזה צריך לבאר מה שנאמר עוד (דברים טז יג) 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך', שנראה שיש שייכות לעיצומו של חג לכך שהוא בזמן 'באספך מגרנך ומיקבך', שאם בא הכתוב להודיע רק אימתי חל חג הסוכות אם

א. וזוהי עבודתנו בימים אלו ובפרט בעת ישיבתנו בסוכה - להשריש היטב בקרבנו עיקר גדול זה, כי לפעמים יכול האדם לצאת מביתו לסוכה, וגם לנענע בד' מינים בהתלהבות ובדביקות, ועם כל זאת עדיין לא הגיע למטרת המצווה ורצון הבורא, כי כולו עסוק ח"ו רק בטפל ולא בעיקר.

וכבר הזכרנו את חובת ההתבוננות לאן אתה נכנס, משל למה הדבר דומה, לאחד שהיה עובר מדי יום ביומו בין גבולות המדינות עם רכב מפואר מלא חול, והיו שומרי הגבול תמהים ושואלים מאי האי, השיב האיש ואמר, שהוא בונה כעת ארמון מפואר ורחב ידיים בעירו, וכיון שהחול באותה מדינה זול יותר על כן הוא נוטל חול מאותו מקום לצרכי הבנייה, אולם השומרים לא קבלו את תשובתו התמוהה, שהרי החול כמעט ואינו עולה מאומה, וחשדו בו שבודאי הוא מסתיר בהם אבנים טובות ומרגליות וברצונו להשתמש מלשם עליהם מכס כדון, לפיכך ציוו עליו לרוקן את כל החול אשר ברכבו וניפו את הכל בנפה וכברה, אך לתדהמתם לא מצאו שם מאומה, בלית ברירה נתנו לו לעבור בין הגבולות, וכך נמשך המחזה הזה במשך תקופה ארוכה, מדי יום ביומו היו השומרים מנפים ומסננים את החול אך חוזרים בידיים ריקניות, שלא מצאו שם מאומה, לאחר זמן מה הודיע העשיר לשומרים, שסיים לבנות את הארמון ומעתה אינו צריך לעבור עוד בין הגבולות. היה שם חכם אחד בין השומרים, שבהיחבא ביקש ממנו שיגלה לו את סודו, וכי שוטה הוא לטרוח להעביר חול מהתם להכא להרוויח כמה פרוטות, אמר לו העשיר, לא אגלה לך עד שתבטיח אותי שלא איענש ולא תגבה ממנו מכס על כך, ואכן, לאחר שהובטח לו על הדבר הזה לגלג עליו העשיר 'וכי לחול הייתי צריך, הרי לא חסר לי חול בחצר ביתי, אלא בכל יום הכנסתי רכב חדש ויקר למכרו בהון רב, וכדי להסיח דעתכם מן העיקר מלאתי את הרכב בחול, וכך חשבתם בכל עת עברי 'מה יש להלך זה בתוככי החול', ושכחתם לגמרי לחשוב על הרכב עצמו, אף לנו ייאמר - היצר מסיח דעתנו על דא ועל הא כדי שנשכח מה'נקודה הפנימית'.

ובדרך זה פירשו בלישנא דגמ' (סוכה ב.) 'אמרה תורה כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי', והנה עיקר המצווה היא בישיבה בדירת עראי, ואם כן לאיזה צורך הזכירו שצריך לצאת מדירת קבע, ומה נפקא מינה היכן ישב מקודם, ומדוע לא אמרו בלשון קצרה 'כל שבעת הימים שב בדירת עראי', אלא ללמדנו שאין די ב'ישיבה' בעלמא בלא מח ולב.. אלא צא מדירת קבע, כלומר 'צא מעצמך' ותתבונן במעשיך בישיבה בסוכה.

התבואה יתן כל אחד שבת לה' ויודה לו, ולא יאמר כוחי ועוצם ידי עשה לי כל זה, וציוה ה' ליקח מפירות הנאים והמובחרים.

וביתר עומק נתבאר בדברי המפרשים, כי מטבע האדם לבטוח ולסמוך על ממונו ועל נכסיו [וכעין שאמרו בגמ' (פסחים ק"ט.)] 'ממונו של אדם המעמידו על רגלו', וממילא דייקא בזמן האסיף יש מקום לחשוש שמא יבטח בעשרו וישכח ח"ו מהקב"ה, על כן ציוותה תורה 'צא מדירת קבע ושב בדירת עראי' (סוכה ב.), וכמו שכתב ב'מנורת המאור' (נר ג' כלל ד' ח"ו פ"א) בזה"ל, גם באמרם צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, היתה כונתם שבאה מצות סוכה זאת ללמדנו שלא ישם אדם בטחונו בגובה ביתו וחיוזקו ותיקונו הטוב, ואף כי יהיה מלא מכל טוב, ואל יבטח בסיוע שום אדם אעפ"י שיהא אדון הארץ ומושל בה, אבל ישם בטחונו במי שאמר והיה העולם וכו', ולהעיר לאדם על זה באה מצות סוכה הזו אחר אסיפת גורן ויקב בארץ ישראל, לפי שבזמן הזה הוא זמן בעיטה לכל [- שהאדם מבעט בבוראו חלילה], שהאוצרות מלאים כל טוב והאדם כבר נאסף לעיר ומטיח את גגו ומחזק בדרך ביתו להשמר בו מזרם וממטר ומרוח ושאר פגעים, לפיכך צוה לצאת מביתו החזק וישב בסוכה כדי שיתעורר וישם מבטחו בהש"ת ויתן אל לבו כי כל הטוב שהגיע אליו מן היוצא בשדה הכל בא לו ברצון ה', וכו', ויזכור שכל שמירת גופו וכל אשר לו מאת הש"ת ולא יבטח באשר לו.

וכך כתב ה'כלי יקר' על הפסוק (ויקרא כג מב) 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות', נקט אזרח שהוא

(כדכתיב - 'למען ידעו דורותיכם')², כי כל אשר יש לו לאדם הכל הוא ממתנת א-ל, וחלילה לו לחשוב שהוא פעל והשיג לעצמו בידיו ובמעשיו ו'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', אלא יזכור כי הקב"ה הוא הנותן נחלה לאדם.

ועל פי זה יתבאר היטב שייכות חג הסוכות לזמן האסיף, וכדברי רבינו ה'חזקוני' (שם) וז"ל, החג נקבע בזמן אסיפת גורן ויקב, פן ירום לבבם על בתיהם שהם מלאים כל טוב ויאמרו ידינו עשתה לנו את כל החיל הזה, ומתוך שישבו בסוכה יתנו שבת והודיה למי שנתן להם נחלה ובתים מלאים כל טוב. עכ"ל. והוא כאשר אמרנו, שמטבע הבריות, כאשר שפר עליהם 'מולם' וקרנם מתרוממת בכבוד בהצלחה בריבוי נכסים וכדו', אזי מצוי ביותר שחלילה תזוח עליהם דעתם לחשוב שהם הצליחו, הם עשו 'משהו'... וכאותו מקרא מפורש שהזהירנו על כך, וכדכתיב (דברים ח יב-יז) 'פן תאבל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירביון וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה, ורם לבבך ושכחת את ה' אלוך ווגו', ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', על כן בעת 'אספק מגרנך ומיקבך', והבתים מתמלאים בכל טוב - ציוותה התורה לחוג את חג הסוכות, כדי שזכור שהיינו במדבר ריקים וחסרי כל, והקב"ה הושיבנו בסוכות, וממנו ניקח יסוד נאמן לכל תהלוכות החיים כי הקב"ה הוא הנותן לנו את נחלתנו, והוא מילא את בתינו בכל טוב.

ביסוד הדברים הללו הביא הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (ד"ה ולקחתם) מדברי הרמב"ם (מ"ג ח"ג פמ"ג) בטעם מצוות נטילת ד' מינים, וכלשונו, שאחר שקצר ואסף

ב. ו'ידיעה' זו צריכה להיות ברורה וחזקה עד שיהיה טופח על מנת להטפח וישפיע בזה גם על 'דורותיכם' שאף הם יהיו 'ספוגים' באמונתו ית"ש, וכמו שאמרו בדרך רמז כי למען ידעו דורותיכם ר"ת 'ילד', ר"ל שתהיה האמונה אצלו כדבר פשוט שגם 'ילד' יכול להבין...

לעומת זאת, ה'זמן' והשפעות קיום מצוות היום מסוגלים להשפיע אמונה ביותר, שהרי ידוע שמדרגת 'ידיעה' היא גבוהה יותר ממדרגת 'אמונה', שאינו רק מאמין אלא יודע בבירור שכך הוא הדבר, וכנגד זה אמר הכתוב למען ידעו דורותיכם, כי על ידי מצות סוכה ניתן להגיע למדרגות הגבוהות ביותר בהשגת האמונה ועד לדרגת 'ידיעה'. וכך כתב בספר 'קרן לדוד' (חלק המועדים, חג הסוכות אות יב), 'כי מי שיושב בסוכה לשם שמים, מרגיש עצם קדושתה בהתלהבות ורשפי אש, ומרגיש הארת המצוה, ויודע נאמנה כי זכינו להיקף ענני הכבוד, ואי אפשר להסביר הדברים להבינם, כי אם חכם מבין מדעתו ישכיל וידע כי כנים הדברים הנאמרים'.

ג. וכלל הדברים בלשון קצרה הוא וכלשונו של הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ה ד"ה מצות), מצות הסוכה הוא מדת הבטחון בה' יתברך, כמו שכתבו רז"ל 'צא מדירת קבע' - שלא לבטוח בעושר ובנכסים, רק לבטוח בה'.

בבורא יתב"ש שמספק כל צרכיו בכל עת ובכל רגע. ועיקר מצות סוכה הוא להזכיר לבשר ודם את ענן ה' החופף עליו, 'ועל כן הסכך למעלה מעשרים פסול, שאז יושב בצל דפנות ולא בצל סכך, לרמוז על השם בטחונו שתבא לו תשועתו על ידי ענייני העולם - שזה פסול, ולא נרצה לפני ה'."

סוכותה לראשי - בך ה' חסיתי

עוד מצינו שענינה של מצות סוכה להורות לנו כי דייקא צל ה' הוא המגן ושומר עלינו, וכך כתב ה'מנורת המאור' בסיום דבריו, 'וגם באה מצוה זו להעיר ולהזכיר, כי בסוכות הושיב השי"ת את בני במדבר, ושמרם מן החורף והקרח והצנה והגשמים והחום בלי בית ותקרה, ובה יראו כי בכל דור ודור שומרם בוראם בלי בית וחומה דלתים ובריח'. וביאור הדברים, כי כאמור כל מהות ענין חג הסוכות הוא הבטחון בה' ולא בכוחו ועוצם ידו, ובכדי לחזק בטחונו באבינו מלכנו, על כן ציונו השי"ת לעשות סוכות למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, ויראו ביצד תמיד הקב"ה 'מסוכך' ומגן על בניו אהוביו, ושומר

לשון 'תושב', לפי שבזמן אסיפת התבואה מן השדה כל אחד רוצה לילך מן השדה לתוך ביתו לישב בו ישיבה של קבע, וחששה התורה אולי על ידי ישיבת קבע ירום לבבו כי מצאה ידו כביר וישמן ויבעט, על כן נאמר 'כל האזרח' - הרוצה להיות כתושב בעולם הזה ולא כגר אליו צוה ה' לצאת מדירת קבע לדירת ארעי כדי שיכיר בפחיתות ערכו שאינו בעולם הזה כי אם גר ולא תושב... ועל ידי זה לא יבטח בצל קורתו כי אם בצל ש-ד-י יתלונן, כמו שעשו ישראל בצאתם ממצרים שלא ישבו בבתים ספונים וחשובים, כי אם בהיקף שבעה עננים אשר כבוד ה' היה בתוכם וזהו בצל ש-ד-י ולא בצל קורות בתיהם ארזים, עכ"ל.

ביסוד הדברים ביאר ה'ערוך לנר' (סיום למס' סוכה, נדפס בסוף המסכתא) מה שאמרו בגמרא (סוכה ב.) לפסול סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה כי אז נחשב כיושב בצל דפנות ולא בצל סוכה. ומבאר הער"ן כי הדפנות המקיפות את הסוכה מרמזות על ענייני עולם הזה המסבב את האדם מלמטה, אולם המשביל מרים את עיניו כלפי מעלה ויודע שה'סכך' הוא העיקר, להבין שההשגחה העליונה פקוחה עליו תדיר, והוא מאמין

איתא במשנה (סוכה ט:) 'העושה סוכתו תחת האילן, כאילו עשאה בתוך הבית', יש שרמזו ששני פסולים אלו דומים במהותם - כי תכלית מצוות סוכה היא להביא את האדם לידי אמונה בהשי"ת, ולזה תהא הסוכה תחת כיפת השמים בלי שום הפסק, להורות לאדם שיהא תלוי אך ורק בבורא יתב"ש היושבי בשמים, ולא יסמוך על כוחו ועוצם ידו של בשר ודם. וממילא לא יחפש אחר מגן ומחסה של 'הבית' או 'האילן', אלא ישליך על ה' יהבו. ובזה יש שביארו (בשם הגרש"ר הירש) שלכן פסול לסכך במחובר לקרקע אלא צריך להיות הסכך תלוש, כי האדם שהוא בעל נחלה הרי הוא נטוע ומחובר היטב לקרקע - כלומר בנכסים אלו מבטחו ומשענתו, לזה אמרין ליה - צא מבית זה למשך שבעת ימים, צחצח את מוחך מכל אלו המחשבות, וקבע דירתך בדירת ארעי ב'צילא דמהימנותא' (צל האמונה הטהורה).

פעם אמר יהודי לרבו כי הוא מרגיש עצמו תלוש... כי מעבידיו זורקים אותו חדשים לבקרים, ובכל 'שני וחמישי' הוא עובד במקום חדש, פעם ב'קביעות' ופעם כ'ממלא מקום' - ופעמים רבות הנו מסובב בחוסר מעש - ואני אנה בא. א"ל וכי 'תלוש' אתה, מעולם לא ראיתי אדם מחובר כמוך, כי אינך סומך כלל על מעשי ידך אלא הנך מחובר לבורא כל עולם באשר עניך תלויות השמימה בכל עת ובכל שעה...

וכבר אמרו בדרך צחות, אולי לכן מקבלים אותם השכירים מדי חודש 'תלוש משכורת' (Paycheck), לרמז שעי"ז אפשר ח"ו להיות 'תלוש' מאמונתו בהקב"ה, אם ח"ו יתחיל לסמוך על ה'תלוש' הקבוע שיבוא בעתו ובזמנו. ובוודאי אין כוונת הדברים לומר שיעזוב האדם את מקום קביעותו.. אלא ללמד שתמיד יהא מחובר אל הקב"ה ואל יסתמך על ה'תלוש' כי אין לך תלוש גדול מזה.

ד. ובדרך זה ביאר ה'פרי מגדים' (א"א תרל"א סק"ב) טעם הדין שלכתחילה צריך שִׁירָאוּ הכוכבים מתוך הסכך, וכמו שכתב השו"ע (תרל"א ס"ג) 'דרך הסיכוך להיות קל כדי שיראו ממנו הכוכבים', שעי"ז יקיים בעצמו 'שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה' (ישעיה מ כו), ויבין שהקב"ה הוא בורא ומנהיג את כל העולם, ואילו האדם עצמו אינו אלא 'גר אנכי בארץ'...

עליהם אף בלי שום סיבה טבעית, ועל ידי זה יתחזק בטחונם בה' צורם, כי הוא אבינו הוא מלכנו הוא מושיענו. וכבר כתב רבינו הספורנו (ויקרא כג מג) על הפסוק הנזכר 'למען ידעו דורותיכם' וכו' 'אני ה' אלוהיכם' - ביאר, שכל אלה לתכלית נאות לנו מכוון מאתו יתברך, כי הוא אלוהינו לא יגרע ממנו עיניו.¹

ובאותם דברים ערבים שכתב הנצי"ב ב'העמק דבר' (שם) וז"ל, כפל המקרא '[בסוכות תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסוכות]' להזהיר כל האזרח על ישיבת הסוכה, משום דתכלית המצוה לפי הפשט לצאת משיבת קבע לדירת עראי כדי שישומו בעלי האסיף אל לב שמכל מקום אינם כתושבים בארץ אלא כגרים, וכמו שאמר דוד (מלשה"ב תהלים לט יג) 'כי גרים אנחנו תושבים ככל אבותינו'. ולפ"ז הייתי אומר דמצות סוכה לא ניתנה אלא לבעלי קרקע בא"י ויש לו אסיף ולבו רחב עליו, אבל עני הנודד אין צריך

ולקחתם לכם - 'לקחת' את עצמו בהתחדשות לעבודתו ית"ש אמרה תורה (ויקרא כג ט), 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל', וביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (שפ"א סוכות תרל"ט) על דרך הרמז 'ולקחתם לכם' - ליקח עצמותינו אל הבורא יתברך, ור"ל, שמעיקרי העבודה בחג הסוכות הוא ההתחדשות בעבודתו ית"ש, ועל האדם

ה. רמז לדבר בהא דאיתא בירושלמי (סוכה פ"ב ה"ג) שלכתחילה עדיף שיראו את הכוכבים מתוך הסוכה, שהרי הכוכבים מאירים בחשיכה, ובא ללמדנו, כי גם אם נראה לאדם שיש 'סכך' ומחיצה חלילה בינו לבין קונו, תמיד יש 'כוכבים' המאירים בתוך החושך, וגם בשעת ההסתר הגדול הקב"ה משגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים... וכמו שאמר הרה"ק רבי צבי הירש מרימינוב זי"ע 'עם הסוכה אנו מרמזין שהקב"ה משגיח עלינו דרך נקבי הסכך'.

ו. בדרך צחות פירשו שהנה יש המצריכים להחזיק את האתרוג הפוך בשעה שמברכים על הלולב (או"ח תרנ"א ד), ללמדנו כי כשאדם נמצא במצב הנראה כאינו טוב כדאמרי אינשי 'מיט'ן פטעם אראפ' (כ'שהפיטם' כלפי הקרקע) - זהו שעת הכושר לברך... מתוך אמונה כי הכל לטובה, והכל יתהפך לטובה.

כדבר הזה אמרו לרמז עוד במנהג ה'נענועים' בהלל, שמבואר בשו"ע (סי' תרנא ס"ח) שנוהגים לנענע בשעה שאומרים 'הודו לה', והביא המשנ"ב (ס"ק ל"ז) שבכל פעם שמנענע לצד אחד יאמר תיבה אחת, נמצא שכשמנענע ל'למטה' אומר תיבת 'לעולם', ואילו כשמנענע לאחוריו הרי הוא אומר 'חסדו', ללמד לאדם, שאם ח"ו נמצא הוא למטה ולאחור... יזכור היטב ש'לעולם חסדו'... וגם במצב כזה לא עזבוהו חסדיו המרובים.

ז. פסק המחבר (תרל"ב א ב) 'סכך פסול פוסל בארבעה טפחים, ואילו אויר פוסל בשלשה', ותמוה, מדוע החמירו באויר שיפסול בשלשה ואילו סכך פסול אינו פוסל עד שיהא בו רוחב ארבעה טפחים, ידוע הביאור בשם הרה"ק מקאצק זי"ע (וכן איתא מהרה"ק מקאזמיר, הובא במאמר יחזקאל) כי הבטלה - כדוגמת האויר שהוא ריק, גרועה מן הכל, וגרע מסכך פסול דהיינו העסק בדברים גשמיים, דאע"פ שאינו עוסק בתורה ואינו מכוון במעשיו לשם שמים מכל מקום עדיף זה מהמבזבז זמן לריק.

בחידושי 'חתם סופר' (סוכה נג.) מפרש דברי הש"ס שם 'כשהיינו שמחים בשמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו', ויש לדקדק, וכי היאך אפשר לאדם הישן לראות את שנתו, אלא רמזו כאן על עוד מין ממיני ה'שינה' וכמו שאמרו (מג"א תקפ"ג ו) 'הולך בטל כישן דמי' (וגרע ממנו), ושינה זו שייך לראותה בעיני אדם, כי יושבי קרנות יראו זה את זה ושיניהם עוסקים בהבליהם, והרי הוא כישן (כלשונו של החת"ס), ולזה אמרו, שבשמחת בית השואבה - שמשים היו שואבין רוח הקודש (ירושלמי סוכה ח א), לא ראו שינה כזאת ביניהם, כי אם כן, לא היו זוכים למדרגת רוח הקודש (כמבואר בזה"ק ח"ב קלא:), ורק בגלל שמילאו את הזמן כראוי זכו להשיג מדרגות ולהתעלות.

הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה רגיל לחזור על דברי זקנו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ד ד"ה שמחת) לבאר מאמרם 'כשהיינו שמחים בשמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו', על פי דברי המדרש (שמו"ר מז ז) שהטעם

בוראו בשכלו, והלולב דומה לשדרה^ט שהיא העיקר שבאדם (ובכלל זה גם ענין קדושת החיים שהיא יסוד הקדושה) לרמוז שיישיר כל גופו לעבודתו ב"ה, וההדרס דומה לעינים, לרמוז שלא יתור אחר עיניו ביום שמחת לבו, והערבה דומה לשפתים, שבהן יגמור האדם כל מעשהו בדבור, לרמוז שישים רסן בפיו ויכוון דבריו, ויירא מה' אף בעת השמחה, עכ"ל.

ובאמור הזמן מסוגל להתחדשות לעבודתו ית"ש^א, ואל יביט לאחוריו לזכור את העבר, אלא יקבל על עצמו מהיום ולהלאה. גם אל ישמע לקול יצרו הרע המשיאו לאמור הן לא תוכל להחזיק מעמד ואם כן מה לך להתחיל, והבט וראה בדבריו הבורחים של הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (ד"ה ולקחתם) בזה"ל,

מוטל ליקח את עצמו לעבודת ה'. ולתכלית זו נאמרה מצוות נטילת ארבעת המינים^ה, וכדאיתא במדרש (ויק"ר ל יד) בזה"ל, רבי מני פתח 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך', לא נאמר פסוק זה אלא בשביל לולב, השדרה של לולב דומה לשדרה של אדם, וההדרס דומה לעין, וערבה דומה לפה, והאתרוג דומה ללב, אמר דוד אין בכל האברים גדול מאלו שהן שקולין כנגד כל הגוף, הוי, כל עצמותי תאמרנה, עכ"ד המדרש. ונמצינו למדים, שנטילת הלולב ושאר המינים נועדה בכדי ללמד לאדם שע"ז ישעבד את אבריו העיקריים, השדרה והעין, הפה והלב אל הבורא ית"ש.

והרחיב בדבר בספר ה'חינוך' (מצוה שכד) וז"ל. האתרוג דומה ללב שהוא משכן השכל, לרמוז שיעבוד

שמשה רבינו לא היה ישן בהיותו בשמים ארבעים יום וארבעים לילה, כי ידע שבכל רגע שהוא ישן הרי הוא מפסיד מן התורה, משל למלך שאמר לאוהבו למדוד דינרי זהב, ויקבל במתנה כל מה שימדוד, ביקש לישון, אמר אם אישן אני מפסיד אלו, כך משה מודד התורה ולא אכל ולא שתה, ביקש לישון, אמר אם אישן אני מפסיד, שלא אמר לי [הקב"ה] אלא ארבעים יום בלבד, ומהאי טעמא נמי לא ראינו שינה בעינינו בשבעת ימי החג, מפני שידעו והבינו כי אם אישן אני מפסיד, וממילא לא יכלו לישון.

הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע פירש בפסוק (קהלת יב א) 'וזכור את בוראך בימי בחורותיך', דקאי על המועדים וזמנים שאומרים בסדר התפלה 'אתה בחרתנו', כי הימים הללו נשגבים המה ביותר, והזכור אז את בוראו יזכה 'עד אשר לא יבואו ימי הרעה' - שהאור ידחה את החושך ולא יבואו ימי הרעה (הובא באמרי הרי"ם קהלת, ועוד). ח. בדרך זה ביאר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (לשבת חוה"מ) את עניין ה'נענועים', שהנה ידוע מה שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד) 'אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו עורו ישינים משנתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה' וכו', אמנם פעמים שאדם שקוע בתרדמה עמוקה עד שאפילו אם קוראים בשמו וצועקים אליו - אין מצליחים לעוררו, ואין עצה אלא לנענע אותו... וזהו עניין ה'נענועים' בלולב, שאף אם הוא עוסק בפרק 'הישן' בעמקות נוראה... תקיעת שופר לא הצליחה לעורר אותו, אך עתה הוא הזמן שצריך להתעורר...

כיוצא בדבר ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע את הטעם שעושים את ה'נענועים' כנגד הלב, כי העיקר הוא לעורר את הלב...

ט. עוד רמזו צדיקי הדורות שאף ה'לולב' הוא כנגד הלב, וכמו שנרמז בשמו לו לב, וכדאיתא בגמ' (סוכה מה:): 'מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים', וכן 'לולב' ר"ת וטהר ליבנו לעבדך באמת, כי העיקר הוא לשעבד את ליבו לאביו שבשמים.

י. מענין לענין, בדרשות מהר"ם בריסק (סוכות, ב) כתב לרמוז בהדסים שדינים להיות משולשין כנאמר ענף עץ עבות. והעולם קורין להדס המשולש 'תלת על תלת', והנה ההדס הוא כנגד העין ונרמז בזה שצריך להתבונן בעין שכלו הדק היטב היטב הדק בב' השילושים, הלא המה, דברי עקביא בן מהללאל (אבות ג א) הסתכל בשלושה דברים - מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו', והשנית - דברי רבי (שם ב א), הסתכל בשלושה דברים דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים.

יא. וכך הוכיח הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע ממה שדרשו חז"ל (סוכה יב). מאי דכתיב (דברים טז יג) 'באספך מגרנך ומיקבך - בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר', ללמדנו שגם הפחות שבפחותים שהוא כ'פסולת' גם כן זוכה לעלייה בחג הסוכות, ולהיות כהסכך שהוא חלק משמותיו של הקב"ה.

את הגל שלפניו שאינו מצליח להציף את העולם, מכל מקום אינו מתייאש ובא מחדש להציף את העולם וכך הם עושים אלפי שנים מבלי להתייאש כלל... וזהו 'אתה תשבחם' כי שבת הוא להם שאינם מתייאשים וכל אחד אומר אני אצליח.

פרי עין הדר ס"ת יצר, והוא האתרוג הדומה ללב, כמו הלב של איש יהודי, שאף שהיצר בוער בקרבו באין הפוגות, מ"מ לפרי עין הדר יחשב, ובו בחר הקב"ה לעשות נח"ר לפניו יותר מעבודתם של מלאכים ושרפים, וזה רצונו ית' שיהי' לו תמיד מלחמה כבדה. עכ"ל.

ועל ידי ה' השתוקקות' להתעלות בעבודתו ית' ולהתקרב אל השי"ת יוכה לשפע סייעתא דשמיא שאכן יוכל להתעלות כפי משאלת לבו". וכך איתא ב'דרשות חתם סופר' (ח"א דף מה. ד"ה ידיר) על הפסוק (דברים לג יב) 'לבנימין אמר ידיר ה' ישכון לבטח עליו, חופף עליו כל היום', כי חז"ל (זבחים נג:) דרשו מהבא ואמרו 'רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסה בחלקו של בנימין', והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לנוטלה, לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזן

ובך רמז לה הרה"ק ה'יטב לב' (יטב פנים סוכות מ"ב) גם בענין ריקודים והמחולות שבשמחת בית השואבה, כי בעת רקוד מגביה האדם את עצמו אעפ"י שהוא יודע שיחזור ויפול לארץ, וזהו שבת גדול, כמו שפי' הזוהר (נח סט:) את הפסוק (תהלים פט י) 'בשוא גליו אתה תשבחם', כי אמרו חז"ל (שוח"ט מומר ב) 'הים הזה הגל שלו עולה ומתגבר כאילו מציף את העולם, וכיון שמגיע לשפת הים הוא משתטח לפני החול' שלא יוכל להציף ולהתפשט בכל היבשה, ואע"פ שכל גל רואה

יש שרמזו כן בהלכות נטילת לולב (סוכה לז:) 'מוליך ומביא, מעלה ומוריד', היינו אף אם התרחק להיות בבחינת 'מוליך', יש בידו לבוא לידי 'מביא' ולחזור לשורשו בקדושה.

יב. ויש לך לדעת כי עיקר חשיבות האדם ע"ש מלחמתו היא (מבלי כל שייכות אם ניצח בסוף או לא) וכן איתא בזוה"ק (תיקו"ז כט.) שארבעת המינים הם 'מנא דקרבא' (כלי זיין) והם באים להכריז 'דידן נצח, דידן נצח' – שבני ישראל ניצחו ב'מלחמה' בימי הדין. ולכאורה צריך ביאור, כי בנוהג שבעולם ה'מנצח' מניח ועוזב את כלי המלחמה, והחיילים עוברים עם מלכם בראשם מתוך מנוחה ושלווה הנפש, אם כן מהו שציוונו לצאת עם 'כלי הזיין' בידינו. אכן אמרו צדיקים, ששונים הם פני הדברים במלחמת היצר, שאף אחר שניצח האדם שוב ושוב עליו לדעת שהוא נשאר 'איש מלחמה' ואדרבה זה הניצחון, שיצא עם כלי הזיין בידו - להמשיך לעמוד איתן בקשרי המלחמה, כי זה כל האדם. פעם הובא אתרוג נקי ומהודר בתכלית ההידור, בגידולו בקומתו ובמראהו, לפני הרה"ק רבי שלמה (הראשון) מבאבוב זי"ע, לתמיהת מקורביו התפעל הרה"ק מיופיו והדרו ואעפ"כ הודיע כי לא בזה חפץ, ולא יברך על אתרוג זה, רק על אתרוג אחר שהכין מבעוד מועד, והנה מפני הכבוד והיראה לא העיזו להעיר לו על כך מאומה, אולם בעת התפלה החליט אחד הגבאים שאם הרבי אינו נוטל את האתרוג המהודר מדוע לא יקיים הוא את המצוה בתכלית השלימות, משנטל את האתרוג באימה ובמורא נשמט האתרוג מידו מרוב פחד נפל ארצה 'מיט'ן פיטם אראפ' (עם פני הפיטם לארץ), ויהי כאשר התכופף להרים את האתרוג הבחין דמעיקרא היה הפיטם מחובר במחט אל האתרוג, ונמצא שהיה האתרוג פסול מן הדין, חיש מהר התפשט דבר המעשה בקרב החסידים וענו כולם ואמרו כאחד, שרוח הקודש שורה על הרבי, ובעיניו הפקוחות ראה וידע שלא לברך על אתרוג פסול. משנודע הדבר להרה"ק מבאבוב דחה את דבריהם, והגיד להם שאין כאן שום מופת או רוח הקודש כלל, לא מיניה ולא מקצתיה, אלא, כאשר ראיתי שהאתרוג הנו בתכלית השלימות ואין בו מום שבגלוי, ידעתי שבוודאי יש כאן מומים שבסתר, כי אין שלימות בעולם הזה.

ונראה שיש ללמוד חיזוק גדול מסיפור זה, שהרי האתרוג רומז על הלב כאמור, ועל האדם לדעת שלא להתייאש בכל מצב שהוא, ואע"פ שאדם רואה נגעי וחסרונות עצמו אל יפול ברוחו וידע שאין שלימות בעוה"ז, אדרבה, זוהי עבודתו, להיות כסדר 'איש מלחמה' ולנסות להתגבר נגד המלך זקן וכסיל, וזו מטרת בריאתו בהאי עלמא, ועל כן אל יתייאש מן הנפילות מפני שהן הן חיותו בעוה"ז.

יג. וגם זאת נלמד מ'עניינא דיומא' – אחד ממצוות חג הסוכות הוא 'ניסוך המים' בזמן שבית המקדש היה קיים, ועניינו הוא כדאיתא בחז"ל (תיקו"ז תיקון מ'; בר"ר ה ד) שבשעה שהבדיל הקב"ה - ממים עליונים עשה את הרקיע, וממים התחתונים עשה את הים הגדול, בכו המים התחתונים על שנתרחקו ממקום משכן כבודו ית' ובקשו

בכי יותן איש אשר ידבנו לבו לעשות צדקה כי רבה היא מאד ביום הזה, וגם הוא זמן אסיפה לאסוף הביתה על כל ימי החג להזמין ולהתארח עניים...

ובפרק י"ג ממשיך בזה"ל, אחי ורעי קדושי ה' ידידי עליון ואהובי נפשי, הביטו אל שיעור חשיבתם של מקיימי מצוה זו (מכניסי אורחים לסוכותיהם)^ד, אלו הן הנוחלין ומנחילים הנאולה והחירות לו ולבניו אחריו לדורות עולם, וכבוד ה' חופף עליו כל היום, והוא יושב בצל סוכה וקדושי משכני עליון - האבות הקדושים באים להתלונן עמו בצל סוכה, והם שמחים עמו בשנותן או מלחמו לדלים אביונים הגונים בעלי תורה, ועניים מרודים יביא ויאסף אותם הביתה^{טו} והם יקחו חלקם של הני אושפזין עליון קדישין^{טז}, ומברכתם יבורך גבר ירא ה' שבעה ברכות, ואיך לא יתלהב ויחם לבבו אל הזהירות והשמירה מעולה בזה מאד מאד. עכ"ל.

ובן כתב השל"ה הקדוש (מס' סוכה נר מצוה ח) 'כללו של דבר, שיזמין האדם תחלה בפיו לצדיקים הנוכחים (היינו האושפזין), ואחר כך יתן חלקם להעניים היושבים סביב שלחנו, ואם אין לו סביב שולחנו אזי ישלח לעניים לביתם, כי זה חלקם הראוי להם'.

להקב"ה, והיינו טעמא כי מיעטו בעיניו קרבתו אל אלוקים [על ידי הרצועה שלא היתה בחלקן], ועדיין נשתוקק ליותר מכל זה, ואינו מסתפק במה ששיג ממנו, על כן 'ידיד ה' ישכון לבטח עליו' - ר"ל אהבת ה' בטוחה שלא תזוז ממנה, ומים רבים לא יכבוהו. עכ"ל.

והיינו שכאן חזינו אצל בנימין - שהרצון וההשתוקקות גרמו לו שנעשה אושפזין לשכינה, ומכאן ילמד כל אחד שאף אם אינו מצליח להשיג ולהתעלות בעבודתו כפי רצונו, אעפ"כ אל יפסיק מלהשתוקק אל ה', כי בסוף יוכה לסייעתא מן שמיא כהנה וכהנה, וראייתו, שהרי בנימין הצדיק היה מצטער ברצונו לזכות לרצועה זו (שיצאה מחלקו של יהודה) בחלק מביהמ"ק, ולמעשה זכה ליותר - שנבנה קדשי קדשים בחלקו. ומכאן, שההשתוקקות והרצון תגביה ותטהר את האדם הרבה יותר ממה שדימה בעיניו, והבא לטהר מסייעין אותו אלף אלפי פעמים יותר ממה שברצונו ובדעתו להתקדש.

אזמין לסעודתי - אם אתה משמח את שלי

הזמן גרמא להרבות בצדקה בערב חג הסוכות, ובחג עצמו. כמו שכתב ה'יסוד ושורש העבודה' (שער י"א פ"ב) וז"ל, הנה זה היום של ערב סוכות, הרי הוא

'אנן בעי למהוי קדם מלכא', וניחמם הקב"ה במצוות ניסוך המים ובברית מלח (היוצא מן המים) ש'על כל קרבנך תקריב מלח', והרי לך להדיא שבזכות אותם בכיות זכו שאכן ימלא ה' משאלתם הטהורה וזכו אף הם להיות 'קדם מלכא'...

יד. בעלי הרמז רמזו מדברי חז"ל (ע"ז ג.) שלעתיד לבוא יאמר הקב"ה לאומות העולם 'מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה, מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא', ומדוע עושים סוכתם בראש גגם דוקא, אלא היינו טעמא, כדי שלא יוכלו העניים להגיע לשם, אבל בני ישראל מדה אחרת יש להם, ועושים סוכות בחצרותיהם (שבדרך כלל הוא מקום גלוי ופתוח לכל) כדי שכל דכפין ייתי ויכול כדי שבעו.

טו. וביותר ביום ראשון שהוא אושפזין דאברהם אבינו ע"ה - מכניס האורחים. מסופר על הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע שהקפיד מאד שיהיה לו אורח ביו"ט ראשון של חג יומא דאושפיזא של אברהם אבינו, באחת השנים לא מצא אורח שיסב על שלחנו וציוה לבנו הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע שיחפש ברחובות ובשווקים אחר יהודי עני שאין לו מה לאכול, ואכן יצא הבן במצות אביו ולאחר חיפושים מצא שיכור אחד מתגולל באשפתות והבין שאין לו היכן לסעוד סעודת החג, מיד נטל אותו אל בית אביו וכיבדו בברבורים ושלי ודגים, כשהוא אומר שאצל אברהם אבינו לא היו האורחים טובים יותר מאורח זה, רק בטוב לבו הכניס כל עובר אורח בכל מצב שהוא, ולכל הפחות ביום הזה צריך ללכת בדרכיו ולהיות דבוק במידותיו.

טז. דבר נפלא אמר אחד מצדיקי הדור שליט"א, כי לכאורה מן התימה הוא, כיצד הננו מרהיבים עוז בנפשנו לומר בפה מלא 'אזמין לסעודתי אושפזין קדישין', וכי 'דרך ארץ' הוא להזמין את שבעת הרועים הקדושים לבוא להסב עמנו קרוצי חומר... אלא שהיות ובחג הסוכות אנו מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים אומות העולם, וכדברי

חז"ל הנודעים (במ"ר כא כד), והרי אנו גומלים חסדים אף למי שאינם ראויים, על כן 'בדין' הוא שאף האושפיזין קדישין ירדו ממכון שבתם השמים לקדש את בני ישראל אף אם אינם ראויים... ומעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר למי שגומל חסד ומיטיב לעמו בית ישראל שבועדאי שהאושפיזין קדישין יגילו וישמחו עמו, וכלשון ה'יסוד ושורש העבודה' הנזכר למעלה שזה חלקם.

יז. ובכלל ריבוי ה'צדקה' הוא גם כעין מה שנאמר 'צדק משלך ותן לו' בריבוי ה'וותרנות'. עובדא נפלאה מסופר על הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (הח"ח חייו ופעלו חלק ג' עמ' תתקכב), בעת המלחמה בגלותו בסנובסק שברוסיה, לא היה ניתן להשיג אתרוגים, רק ל'חפץ חיים' הובא אתרוג מהשנה שעברה, שבאין ברירה יצא בו ידי חובת ארבעת המינים. ויהי לפלא בעיני מקורביו, שבבוקר בירך על 'ארבעת המינים' ואילו לנענועים בשעת הלל לא אבה להשתמש בהם, ונמוקו. שהרי בזה ייגרם צער וחלישות הדעת – לרבים ממתפללי בית הכנסת, אשר נפשם כלתה מהשתוקקות לערוך מנהג הנענועים ואין לאל ידם עשות כן, והרי ענין צער וחלישות דעת נוגע לעשין ולאין, בעוד שנענועים אינם אלא מנהג, לו יהי מנהג עתיק ומקודש. 'ובכן, יתכן בלי נענועים'.

סיפור נפלא שמעתי מפי בעלי המעשה, שאפשר ללמוד ממנו מעלת הוותרנות המצלת ממיתה משונה, ומעשה שהיה כך היה באחד מיקירי קרתי דשופריא מיושבי ירושלים של מעלה, איש מכובד ובעל משפחה ברוכת ילדים, שכאשר גדלו הילדים לא היה להם מספיק מקום לשבת בסוכה הקטנה שבנה מדי שנה על מרפסת ביתם, לכן החליטו הילדים לבנות סוכה רחבת ידיים למטה בחצר, ומן המחשבה למעשה – קנו דפנות לסוכה במידות מדויקות כדי צרכם, ובמשך שעות טרחו ועמלו בעבודת הקודש לבנות את הסוכה על הצד היותר טוב, וכאשר הכל על מקומו עמד בשלום, דפק אחד השכנים על דלת ביתם, והודיע להם, שחלק מן הסוכה נבנה בשטח שבו הוא מחנה את רכבו, ולכן הוא דורש שיסלקו את הסוכה ויבנוה במקום אחר, שמעו הלה את בקשתו וניסה להסביר לו את גודל היגיעה שכבר טרחו בבניינה, ועל כן יותר נא ויניח להעמיד שם את הסוכה למשך שמונת ימי החג, אך הלה אטם את אזניו משמוע, והודיע נחרצות שאדם אוסר את שלו והוא אינו מרשה להם לבנות את הסוכה בשום פנים ואופן. כאשר קיבלו הבנים את הבשורה הלא טובה, התחילו לכעוס על השכן שיש בו מדת סדום, וכי מה איכפת לו להשים את רכבו במשך שמונת ימי החג במקום אחר, וגם טרחו להוכיח שאותו מקום אינו שייך לו מדינא ע"פ כללי דחושן משפט, ולכל השכנים חלק במקום זה, וכיוצא באמתלאות אלו ניסו לשכנע את אביהם שלא ישגיח בדברי השכן הרע, אולם האב שצדיק היה הגיד לבניו בשפה ברורה, שבשום אופן לא ישב בסוכה הגורמת צער ועגמת נפש ליהודי, ואם ברצונם שיאכל שם את סעודות החג עליהם לסתור את הבנין עראי ולהעבירו למקום אחר. בלית ברירה טרחו הילדים פעם שניה, ובנו שוב את הסוכה לשביעת רצונו של השכן.

במוצאי יו"ט ראשון של סוכות באמצע הלילה, נשמעו לפתע חבטות עזות מחוץ לסוכתם ששכנה למטה בחצר, מתוך בהלה קמו כולם משנתם והנה המה רואים שלש אבני ירושלים גדולות שנפלו מקומה גבוהה של הבנין אל המקום שהחנה שם השכן את רכבו אשר נופץ לרסיסי רסיסים מן האבנים, ואלמלא היו מעבירים את הסוכה למקום האחר והיו ישנים באותו מקום, היתה סכנה גדולה נשקפת לחייהם, וספק גדול אם היו יוצאים משם חיים וקיימים, הרי שע"י שהעבירו על מידתם לפנים משורת הדין ניצלו ממיתה לחיים.

עוד היה מעשה בעי"ת בני ברק, בבנין בן ארבעה קומות רצה שכן מהקומה הרביעית לבנות 'מרפסת' מביתו כדי שיכול לקיים שם מצוות סוכה הנצרכת להבנות תחת כיפת השמים, אך כל השכנים מתחתיו התנגדו לכך בכל תוקף – באמרם, ששם מקום סוכתם וסוכתו תפסול את סוכותיהם, בלית ברירה החליט השכן מהקומה הרביעית לבנות סוכתו בחצר הבנין – מה שיגרום לטירחה יתירה וגדולה, כי על כל חסרון כף או צלחת, כסא או ספר יצטרכו לטפס ולעלות ארבע קומות ושוב לרדת אותם וחוזר חלילה. ויהי כי כן, נכמרו רחמיו של אחד השכנים בקומה הראשונה, ויותר משלו ובא לאמר לשכן מהקומה הרביעית – הוצא נא מרפסת מעל המקום אשר הייתי בונה עד היום את הסוכה, ואת סוכתי אבנה מצדו השני של הבנין, וליהודים הייתה אורה ושמחה... והנה, בעיצומן של ימי חוה"מ (תשע"ח) פרצו רוחות סערה בכל ארה"ק, גם על ב"ב לא פסחה וכאן אירע הנס הגדול שהציל נפשות מבני ישראל, כי באותה שעה נפל 'גג' גדול וכבד תלוי (המכסה בכל השנה את המרפסת, ובסוכות עומד תלוי כלפי חוץ) מהקומה השלישית היישר לאותו המקום שהיה השכן מלמטה בונה בכל שנה את סוכתו ובהאי שתא העבירה לצד אחר, נמצינו למדים כי פעמים נראה שאיש פלוני היטיב לרעהו, והוא לא ידע שבאמת אינו אלא מיטיב לעצמו, ולא גרם טובה וברכה אלא לעצמו.

שם שמים על הסוכה - השראת השכינה על היושב בסוכה
איתא בזה"ק (ח"ג קנ): 'תא חזי, בשעתא דבר נש יתיב
במדורא דא צילא דמהימנותא שכינתא פרסא
גדפהא עליה מלעילא' (בוא וראה, בשעה שהאדם יושב בצל
הסוכה פורסת השכינה כנפיה עליו מלמעלה) י"ח.

הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע (ליקוטים לסוכות) ביאר, ענין
הסוכה הוא כדוגמא שאנו רואין את התרנגולת
שמתחילה מצפצפת וקוראת לבניה ונותנת מזונות
לפניהם, ואחר כך מכנסת אותם תחת כנפיה. כענין הזה
נוהגת השכינה הקדושה עמנו, בראש השנה ויום הכיפורים
היא כותבת לנו מזונות וחיים טובים, ואחר שקוצבת לנו
מזונות אזי מכנסת אותנו תחת כנפיה. וזהו ענין סוכות
שהאמא הקדושה מסכבת אותנו בכנפיה, עב"ל י"ט.

והנה אמרו בגמ' (ד:): שסוכה שאין בה עשרה טפחים
פסולה - ונלמד ממה שאמרו שמעולם לא ירדה
שכינה למטה מעשרה. ולכאורה צריך ביאור מה שייכות
זה לזה... (ובפשטות הכוונה שלמידים שרק בגובה עשרה טפחים
נחשב כרשות בפני עצמו). וביאר בספר 'חסד לאברהם'
(להנה"ק רבי אברהם אוולאי זצ"ל, מעין רביעי נהר נח), וכן הוא
ב'שפת אמת' (תרמ"ב ד"ה כתיב) דבא לומר שהשכינה
שרויה בכל סוכה², לכן אין לעשות את הסוכה פחותה
מעשרה כי אז לא תשכון בה השכינה.

והוא על דרך שהסמיכו בספרים (עיי' שם משמואל סוכות
תרע"ט, ועוד) את הפסוק (שה"ש א ד) 'הביאני המלך
חרירי' למצוות סוכה, לומר שהנכנס לסוכה במי שנכנס
לחרו הפנימי של הקב"ה בכבודו ובעצמו³, על כן
'נגילה ונשמחה בך', כי עוז וחדוה במקומו⁴.

יח. צדיקים הגידו בגודל קדושת הסוכה דגם האיש הפשוט וההמוני מתקדש מאד בקדושתה ורמזו בלישנא דמתני'
(סוכה כב.) 'המעובה כמין בית כשרה', שאף מי שנכנס לסוכה מגושם בעביותו כמו שהוא בבית ג"כ מקדשתו
הסוכה למעלה ראש מפני שגדולה קדושתה עד מאד.

לעומת זאת ביאר הרה"ק מקאצק זי"ע במאמרם (סוכה כה:): 'מצטער פטור מן הסוכה', דמאחר והוא יושב בקודש
הקדשים ובצל השכינה, איך יתכן שירגיש בצער ודוחק גשמי, ולפיכך פטור הוא מן הסוכה, כלומר שאינו מקושר
ומחובר למצוה זו, וזאת אירע לו מאחר שלא השיג את פנימיות המצוה כלל.

יט. ואמר הרה"ק העטרת צבי זי"ע (דרכי חיים ושלום דף רסד) שלזה רמז הפיוט 'יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה',
שביהכ"פ מזכירים ומבקשים שמירה בזכות הסוכה.

כ. הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שחזמה"ס תרע"ג) מבאר מדוע אין נוהגים לומר 'שלום עליכם' בליל ש"ק בחוה"מ
סוכות, ומוסיף עוד ע"פ מה שהגיד אביו הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע בשם רבותיו שאם יבוא מלאך למקום שבני
ישראל מתקבצים ומתאספים יתבטל המלאך מחמת פחד ה', שהרי אמרו (סנהדרין לט.) 'כל בי עשרה שכינתא שריא',
ולכן אינו יכול להישאר שם 'על אחת כמה וכמה שיש לומר, שאין ביכולת המלאך לבוא אל הסוכה מפני פחד ה'
ומהדר גאונו, כי חל שם שמים על הסוכה, והאושפיזין גבוהין הרבה מן המלאכים כידוע, א"כ אין מקום לאמצעים,
כי בסוכה גדולה מעלת כל יחיד ויחיד מישראל שאין המלאך יכול להגיע אליו, כי הוא יתבטל מגודל הקדושה
השורה שם, 'ובזה תוכחת מגולה לכל איש היושב בסוכה לידע מה שלפניו', עכ"ל.

פעם דיבר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, בענין ה'סדר' באמירת 'שלום עליכם' בשבת חול המועד סוכות (לנוהגים לאומרו),
האם מקדימים 'אזמין לסעודתא' - להזמין את האושפיזין, או מקדימים 'שלום עליכם' למלאכי השרת תחילה, והעיר
אחד הנוכחים, שמצד הסברא נראה שצריך להקדים שלום עליכם, שהרי 'שלום עליכם' תדיר יותר שאומרים אותה
בכל שבת ושבת, וא"כ 'תדיר ושאינו תדיר קודם'. נענה הרה"ק, לא כן, כי אינו דומה אמירת 'שלום עליכם'
של שבת אחת לחברתה, שהרי ביאת המלאכים בליל שב"ק תלויה בהכנת האדם בששת ימי המעשה, שכפי גודל
עבודתו כך באים אליו מלאכי עליון חשובים ונעלים יותר, ולכן לא שייך לומר דאמירת שלום עליכם בשבת תדירה
טפי, כי הכל תלוי לפי הענין ובכל שבת ושבת היא מציאות חדשה. ולענין גוף השאלה הכריע, דעדיף לומר 'אזמין
לסעודתא' תחילה, כי בזה מזמינים את האבות לישיב עמנו בסוכה, ואילו בשבת מזמינים את המלאכים, וידוע
שמעלת הצדיקים המהפכים את החומר לצורה גדולה יותר ממעלת המלאכים שאין להם חומר וגוף כלל, לכן מצד
הדין צריך להקדימם לפני המלאכים.

כא. עוד דרשו חז"ל (שה"ר ב יט) את הפסוק (שה"ש ב ו) 'שמאלו תחת לראשי' - זו סוכה, וימינו תחבקני - זה ענין
שכינה לעתיד לבא, וביאר האר"י ז"ל ב'פרי עץ חיים' (שער חג הסוכות פ"ד) על פי מאמרם (סוכה ז:): ששיעור הכשר

ובך איתא בגמ' (סוכה ט.) כשם שחל שם שמים על איתא בגמרא (סוכה ב.) 'אדם יושב בצל סוכה'. וכן החגיגה, כך חל שם שמים על הסוכה (והיינו שחל בזה"ק (ח"ג קנ:) נקראת הסוכה צילא דמהימנותא. קדושת שם שמים על הסוכה כשם שחל שם שמים על הקרבנות)²². וצ"ב, כי הלשון 'צל' קאי על מי שאינו יושב תחת דבר

סוכה הוא שתי דפנות כהלכתן ושלישית אפילו טפח, והוא כעין צורת חיבוק שמחבק איש את רעהו, דהא כמו כן בזרועו של אדם יש שלשה פרקים, א' היא הפרק הסמוך לכתף, ופרק הזרוע עצמו, ופרק של אצבעות, וכביכול הקב"ה מחבק את ישראל בסוכה ביד ימינו על ידי שלש דפנות כשהשלישית הכשירה בטפח. והדברים נוראים על גודל הקרבה והאהבה שמתעוררת מהקב"ה לישראל.

כב. ויש להסמיק לכך דברי הש"ס בחגיגה (ה:) שהקשו משני פסוקים הסותרים זה את זה, דכתיב (ירמיה יג יז) 'במסתרים תבכה נפשי', לאידך גיסא כתיב (דברי הימים א' טז כז) 'עוז וחדוה במקומו'. ומשני, לא קשיא 'הא בבתי גוואי הא בבתי בראי', ופירש"י, שפסוק הראשון בו נאמר שהקב"ה בוכה איירי לענין הבתים הפנימיים [-בתי גוואי] של הקב"ה כביכול, ואילו בבתי החיצוניים [-בתי בראי] אכן עוז וחדוה במקומו. אמנם, ברבינו חננאל על שולי גליון הגמרא מפרש איפכא, שבבתים הפנימיים 'עוז וחדוה במקומו' ואילו כלפי חוץ בבתי בראי 'במסתרים תבכה נפשי' [וכעין שמחת חתן וכלה, שבמעמד החופה כולם בוכים, ואילו בחדר היחוד שמחים, ונמצא שהסוכה היא בבחינת חדר היחוד של קוב"ה וכנסת ישראל כביכול], ולפי זה יש לומר דבימי הדין של ראש השנה ויום הכיפורים נמצאים בני ישראל בבתי בראי, ושם מלך במשפט יעמיד ארץ בלא סימני חיבה ואהבה, ואילו בחג הסוכות זוכים ישראל להיכנס בבתי גוואי, בחדר לפנים מחדר אצל מלך מלכי המלכים, והתם הלא 'עוז וחדוה במקומו' ואין שם כי אם השראת מדת השמחה.

כג. וביותר, ב'תורת כהנים' (אמור יב) יש 'הווה אמינא' שצריך לבנות את הסוכה בהר הבית, דדרש התם 'חג הסוכות שבעת ימים לה' - יכול תהיה חגיגה וסוכה לגבוה', ופירש הראב"ד (שם בשולי הגליון) **פירוש, שיעשה סוכה בהר הבית ויקדש אותה לשמים** (דומיא דחגיגה שמקריבה בבית המקדש), אלא שלמדו מהפסוק 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים' - חגיגה לגבוה וסוכה להדיוט. נמצא שכה שגבה קדושת הסוכה שהיה 'הוא אמינא' להצריך לבנות את הסוכה דייקא במקום המקדש, והיינו, שקדושת הסוכה היא כקדושת בית המקדש.

וכך אמרו משמיה דהגר"ח קנייבסקי זצ"ל לדייק בלשון המקרא בפרשת המועדות שבחומש דברים (טז ז-טו), שם נאמר לגבי קרבן פסח 'לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך אשר ה' אלוך נותן לך, כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלוך לשכן שמו שם תזבח את הפסח' וגו', כיו"ב כתיב גם לגבי חג השבועות 'ועשית חג שבועות וגו', ושמחת לפני ה' אלוך וכו' במקום אשר יבחר ה' אלוך לשכן שמו שם', אכן בעניין חג הסוכות נאמר 'חג הסוכות תעשה לך וגו', שבעת ימים תחוג לה' אלוך במקום אשר יבחר ה', וכל המעיין ישים אל ליבו שאף שלגבי פסח ושבועות כתיב 'במקום אשר יבחר ה' אלוך לשכן שמו' אך בעניין סוכות לא כתיב אלא 'במקום אשר יבחר ה' ותו לא מידי, והטעם בזה, כי בחג הסוכות הקב"ה משכן שמו בכל סוכה וסוכה ולא דווקא בבית המקדש, אלא בכל סוכה יש השראת השכינה כמו בבית המקדש, אלא שצריך להקריב את הקרבנות בבית המקדש שהוא המקום בו בחר ה' להקריב קרבנותיו, אך לענין 'לשכן שמו שם' זה לאו דווקא במקום המקדש אלא בכל סוכה וסוכה באשר היא.

ואף 'להלכה' מצינו שיש לנהוג קדושה בסוכה כמו בבית המקדש, וכמו שכתב ה'פרי מגדים' לאסור לעשות הסוכה קפנדריא דומיא דקדושת המקדש (כדאיתא בברכות נד.), וכ"ש שריקה אסורה מקל וחומר. ומהאי טעמא יש במקובלים (פרי עץ חיים שער חג הסוכות סוף פ"ג) שיש להיזהר לאכול בסוכה על שלחן של ארבע רגלים, דומיא דשלחן הפנים שהיה עשוי מארבע רגלים, ישמע חכם ויוסף לקח בקדושת המקדש השורה בסוכה. גם כל שמה של 'סוכה' מורה על שם שמים שחל עליה, וכדאיתא בזה"ק (תק"ז ב:) ש'סוכה' היא כמנין שם הוי"ה ואדנ"י (כמנין צ"א).

הוסיף לפי"ז ה'קב הישר' (פרק צה) וז"ל, ולכן אנו מתפללין (ברכת השכיבו בתפילת ערבית) 'ופרוס עלינו סוכת שלומך', כי בזכות הסוכה שאנו מקיימין אותה יהיה השם שלם וכסא הכבוד יהיה שלם. עוד כתב בהמשך דבריו 'שכל זמן שהסוכה היא נעשית כהלכתה ובטהרה וכו' אז הסוכה היא מרכבה להקב"ה ושכינתיה, וסוכה היא במקום בית המקדש מעט, כי בית המקדש נקרא 'סוכת שלם'.

במושב המלך. והנה, אף שדברי הרמ"א נסובו על כל יהודי באשר הוא, מ"מ ביתר שאת ועז יאמר בן גבי היושב בצל סוכה, שהוא יושב בבית המלך. וכך כתב ה'ראשית חכמה' (שער הקדושה פ"ד) 'וכן היה מנהג מורי ע"ה [הרמ"ק], שלא לדבר בתוך הסוכה בימי חג הסוכות אלא בדברי תורה, כי מצות סוכה קדושתה גדולה, והעדר שעצי סוכה חל עליהם קדושה ואסורים כל שבעה'.

ויזכור מה שהביא ב'משנה ברורה' (תרל"ט סק"ב) 'ולפי שקדושת הסוכה גדולה מאוד ראוי למעט בה בדברי חול, ולדבר בה כי אם קדושה ותורה, וכ"ש שיהיה זהיר מלדבר שם לשה"ר ורכילות ושאר דיבורים האסורים, וב'ביכורי יעקב' (סימן תרל"ט סק"ב) מביא ג"ם הזהיר בשל"ה מאד שלא לכעוס בסוכה'.

וסוכה תהיה - סגולות מצות סוכה

הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע פירש במה שאומרים (בהושענות, אום אני חומה) 'שואנים הושע נא', והלא 'וכל מאמינים שהוא עונה לחש', וא"כ מדוע שואנים 'הושע נא', אלא, כי אכן, בר"ה ויוהכ"פ יש להתפלל בלחש ובהיחבא כדי שלא יפריעו המקטרגים והמשטינים, אבל בסוכות שאנו יושבים ומתייחדים בצילא דמהימנותא, לכן אין ביד המקטרגים להיבנס פנימה^{יד}, ממילא יש בידינו לשאוג ולבקש ישועה, שהרי אין מי שיעכב בעדינו (הובא בהקדמת הרה"ק החקל יצחק מספינקא זי"ע לספר אמרי יוסף, בראשית אות ב).

ואכן מצינו לצדיקי הדורות שהפליגו בגודל מצוות סוכה אשר על ידה ניתן להיפטר מכל עקתין בישין^{יד}, ולזכות לחיים טובים בשמחה ובשלום, ולפרנסה גדולה בהרחבה.

המיצל רק במרוחק ממנו מעט, כמי שיושב סמוך לאילן והצל של האילן מתפשט עליו, ואילו היושב בסוכה הרי הוא יושב תחת הסוכה, ולא בצילה.

ומבאר הרה"ק מראפשיץ זי"ע ('זרע קודש' ליל א' דסוכות) ע"פ דברי חז"ל במדרש (עי' של"ה הקדוש, תולדות אדם שער הגדול אות ה) לפרש הכתוב (תהלים קבא ה) 'ה' צלך' שכמו שכל תנועה שהאדם עושה נראים תנועותיו בצל, כיו"ב מעורר האדם בהנהגתו בעולם הזה שיתנהגו כן למעלה - שיתנהגו עמו כמידתו. וזהו ענין הסוכה, שאנו עושין בדוגמת סוכה עליונה, ולכן נקראת 'צל סוכה' שסוכה דידן היא כדמיון ודוגמת סוכה עליונה^{יד} היינו שהאדם מכין סוכה מעצים ואבנים בעולם הזה ועל ידי זה זוכה לשבת בצל של הסוכה העליונה, 'והגם שאין ערך ודמיון כלל עם כל זה מוכרח לומר כן'.

כתב ב'יסוד יוסף' (פרק עז) 'היושב בסוכה ולומד או מתפלל, הרי הוא יושב ממש בתוך עולמות עליונים, שכל עולם נקרא יום, כידוע, וזהו דכתיב (ויקרא כג מב) 'בסוכות תשבו שבעת ימים' פירוש שהאדם נכנס בשבעה עולמות עליונים בימי החג.

כיו"ב כתב ב'יערות דבש' (חלק א דרוש ו) 'כי סוכה עשויה לענן ה' יומם על הסוכה, ואף שאין נראה, מ"מ ברור ואמת, מי שיושבים בסוכה לשמה ועוסקים בתורה ושמחים בחג במצוה ושמחת מועדות, שענן ה' חופף למעלה מעלה, עין ראתה ותאשרונו'.

הנה כתב הרמ"א (או"ח א א) כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדיבורו

כד. וכדאיתא בזוה"ק (ח"ג ק: שאומרים קודם התקיעות) שיעקב ברח מעשו אל תוך הסוכה. וכה כתב ב'שער הכוונות' (ענין סוכות דרוש ד, עי"ש) להאריז"ל, 'ענין הסוכה הוא, שאנחנו ישראל בני מלכים עושים סוכה ויושבים בצל אור המקיף ההוא המתפשטת בה המקיף וסובב אותה כעין סוכה, כדי שנמשיך אלינו מן האור המקיף ההוא, ומבואר ב'בני יששכר' (חודש תשרי מאמר י אות ז) שעל ידי הארת אור מקיף בורחים כל החיצונים, ומסמיך ליה מן הכתוב (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', עליך דייקא - פירוש באור מקיף, ואז מתייראים החיצונים מן אור המקיף, 'כי הם חיצונים ואין להם מקיף, בסוד הכתוב (בראשית ג א) 'והנחש היה ערום', ודי בזה למשכיל'. ומוסיף לפי זה, דכל מה שהאדם מדקדק ביותר ומחמיר ביותר באופני עשיית המצוות הוא מאיר ביותר ברחוק את האור מקיף. ודבר ברור, שכל אחד ואחד זוכה לכך בשעה שהוא יושב בסוכה, ואין שום חילוק בין צדיק גמור המכיר ב'סודות התורה' ליהודי פשוט המכוון לעשות רצון ה' על ידי ישיבתו בצילא דמהימנותא, כי כולם זוכים להינצל מכל החיצונים.

כה. סגולות נפלאות מצינו בכח מצות הסוכה לעזור להגן ולהושיע בכל הענינים,

גם עצם ימי החג הם ימי רחמים וחסדים גדולים, וכך כתב הגר"א (קול אליהו אמור) וז"ל. בגמרא במס' סוכה (דף כה:) 'הי' גשמים יורדים בחג וכו' משלו משל לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון של מים על פניו, ויש לדקדק מדוע לא אמר כפשוטו משל לעבד שבא ליתן כוס לרבו. אכן יבואר עם מה שנודע

כי ראש השנה ויום הכפורים המה ימי הדין, ואחריהם ימי החג במצוות לקחת הלולב וישיבת הסוכה - והימים האלה המה ימי רחמים להמתיק הדינים ע"י המצות המקיפות אותנו ואשר אנחנו ממלאים ידינו ברכה בימים ההם... וזאת נודע כי המזיגה הוא עירוב מים בין להמתיק את חריפותו שיהי' ראוי לשתייה, וזהו ענין

א. ישועה בכללות. כמו שהיה הרה"ק 'שפת אמת' זי"ע (תרנ"ח ד"ה במדרש) מפרש בנוסח הברכה בשמו"ע (מחיה מתים) 'מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה', מלך ממית ומחיה זה ראש השנה ויוהכ"פ שהקב"ה מלך מלכי המלכים יושב על כיסא מלכותו במשפט וחותר קצבת חיים לכל ברואיו, 'ומצמיח ישועה' בחג הסוכות שאפשר אז לפעול ישועות ולבטל את הגזירות רעות, וכל המשפט בראש השנה היה להצמיח ישועה זו. ואולי לכן אומרים 'הושענות' בחג הסוכות, כי אפשר אז לזכות לישועות גדולות ונפלאות בימים נעלים אלו.

ב. להנצל מכל צער חולי ומכאוב. כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (מועדים הוש"ר) לרמז בדברי חז"ל (סוכה כה:): 'מצטער פטור מן הסוכה', שבסגולת מצות סוכה אפשר להיפטר מצער ומצוקותיו, והיינו 'מצטער פטור' נפטר מצרותיו על ידי מצות 'סוכה', וזהו נמי מה ששנינו שם (דף כה:) 'חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה' - שיהיו נפטרים מכל חולי ומכאוב, ויתרפאו רפואת הנפש ורפואת הגוף על ידי הסוכה, אמר.

וע"י קיום מצות סוכה יקרה גזר דינו שפסקו עליו בימים הנוראים, וכך אמר הרה"ק ה'יטב לב' זי"ע, דאע"פ שפסקו עליו 'חייב' בר"ה ויוהכ"פ יכול על ידי קיום מצות סוכה להפך את 'חייב' לר"ת של (תהלים קמט ה) 'יעלזו חסידים ב'כבוד ירננו'.

ובנותן טעם להביא דברי הרה"ק ה'שפת אמת' (תרנ"ג ד"ה איתא בזוה"ק) שכל פסוק זה נדרש על חג הסוכות, שכן 'יעלזו חסידים בכבוד' היינו בענני הכבוד (והסוכה היא כנגד אותם עננים) וכן 'ירננו על משכבותם' - כי המצוה היחידה שמקיימים בשעת השינה היא לישון בסוכה.

ג. אריכות ימים. כמו שאמר הרה"ק מראפשיץ זי"ע (ליקוטים לסוכות והו"ר ד"ה כל), שהמקיים מצות סוכה זוכה לאריכות ימים, ורמזו בפסוק 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות', דתיבת 'אזרח' עולה בגימטריא כמנין 'גבורה' (216), שהבטיח השי"ת, שכל היושבים בסוכה יהיו אזרחים וזקנים, ולכן אזרח בגימטריא 'גבורה', שיגיע לגבורות, כמו שכתוב (תהלים צ י) 'ואם בגבורות שמונים שנה'.

ד. גם יזכה ל'רפואה'. וכמו שרמז לה הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע בלשון הכתוב (דברים לב לט) 'מחצתי ואני ארפא', שעל ידי 'מחיצות' הסוכה יזכה שיתקיים בו 'ואני ארפא' (הובא בתורת אבות).

ה. יזכה לפרנסה טובה. וכך כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (לסוכות), וז"ל. במשנה פרק ב לסוכה (כה:) מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית. הנראה לרמז בזה על פי מה שנתבאר כי על ידי שהיה יושב בסוכה היה ממשיך השפעות טובות על שולחנו (רמז לפרנסתו של אדם) של כל השנה בתוך הבית שלא יחסר כלל. וזה גם כן מה שאמר (שם כט.) מנא מיכלא חוץ לסוכה, פי' כח הסוכה להמשיך שפע פרנסה לכל אחד ואחד גם חוץ לסוכה כאשר יהיה בביתו כל השנה.

ו. שלום ושלחה יהיו מנת חלקו. כתב ב'כף החיים' (סימן תרכו סק"ו) בשם ה'יפה ללב' (ח"ה אות ג) 'מאן דזהיר במצות סוכה, ולעשותה כתיקונה, מובטח לו שלא יהיה מריבה בתוך ביתו כל אותה שנה', ובספר 'סגולת ישראל' (מערכת מ אות יח) מביא סגולה להינצל ממחלוקת 'למוד מסכת סוכה [בכל ימות השנה], וזהו תצפנם בסוכה מריב לשונות' (תהלים לא כא).

וכן מקובל בשם הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע שבכל ימות השנה למד מסכת סוכה, ואמר שלימוד זה מסוגל שישכין ה' מנוחה ושלום בתוך ביתו, וממילא גם תבוא הגאולה השלימה כאשר יפרוש ה' סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים.

ז. הארת הקדושה. כמו שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ז ד"ה מצות) שכתב 'מצות הסוכה נותנת ברכה והארת קדושה לדירת האדם', ובזה מפרש מה שנאמר למען ידעו דורותיכם שהוא מלשון דירה, ש'כיון שהמצוה בדירה נשאר ממנה ברכה לדירת האדם'.

באר הפרשה - חג הסוכות

נוראים בשם רבו הרה"ק מראפשיץ זי"ע, וז"ל. 'שמעתי מפה אדומ"ו הקדוש זי"ע, גבי ארבעה מינים שבלולב, שהם נגד השם הוי"ה ב"ה, ולוקח האדם בידו ועושה בו כביכול כרצונו'.

כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (תשרי מאמר י כד) בשם הקדמונים (עי' בראש דוד להחיד"א פרשת אמור) שכתבו בקבלה, שעל אותן ארבעה מינים אין שולט עליהם שום שר בדרך שאר המינים, והוא הוראה נפלאה לישראל שאינם נתונים תחת השרים י"ה, ומבאר דבריהם על פי מה שאמרו (בר"ר י ו) 'אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע, ששם אותנו ואומר לו גדל', ובמינים אלו ליכא שרים הממונים עליהם, וכל גדילתם אינם אלא בהשגחתו יתב"ש, לכן יכול לבוא לידי דביקות בעת קיום מצוה זו.

כתב הרא"ש (סוכה פ"ג כו) בשם הירושלמי דהנענועים בהלל הם כדי לנענע כחו של קסיוגור. וכן כתב המהרש"א (ח"א סוכה לח. ד"ה ממשי) שנענוע הלולב בא לעצור 'כח הטומאה מסטרא דשמאלא דסטנא', היינו לבטל כח הרע שלא יוכל לקטרג.

המשל לעבר שבא למוזג כוס לרבו - היינו לבטל חריפותו... עכ"ל. נמצינו למדים שאף אם חרצו עליו דינו לרעה ח"ו בימים הנוראים בידו להמתיק עתה את הגזירה לחסדים טובים.

על נטילת - כביכול נוטל את הקב"ה בכבודו ובעצמו ובסגולתם הנפלאות

בתיב (ויקרא כג ט), 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל'. ואיתא במדרש (ויק"ר ל ט), 'פרי עץ הדר' זה הקב"ה שכתוב בו (תהלים קד א) 'הוד והדר לבשת'. 'כפות תמרים' זה הקב"ה שכתוב בו (שם צב יג) 'צדיק כתמר יפרח', 'וענף עץ עבות' זה הקב"ה דכתיב (זכריה א ח) 'והוא עומד בין ההרסים'. 'וערבי נחל' זה הקב"ה דכתיב ביה (תהלים סח ה) 'סולו לרוכב בערבות ביה שמו', נמצא שכל הד' מינים מרמזים על הקב"ה בכבודו ובעצמו, וכשאנו נוטלים אותם הרי אנו כביכול נוטלים אותו יתב"ש.

ולפי זה כתב ב'רביד הזהב' (להרה"ק רבי ישראל דוב גילערנשטער מיאשניצא זי"ע, כי תצא ד"ה אופן ב') דברים

כו. ב'בית יוסף' (סימן תרנא סעיף יב) מביא בשם הריקנטי (פרשת אמור ד"ה ולקחתיו), שצריך להחזיק את האתרוג יחד (צמוד) עם שאר המינים, 'וסוד זה נגלה אלי בחלום בליל יום טוב ראשון של חג הסוכות, בהתאכסן אצלי חסיד אחד אשכנזי, שמו הרב ר' יצחק, ראיתי בחלום שהיה כותב השם ביו"ד ה"א, והיה מרחיק הה"א אחרונה מן השלש אותיות הראשונות, ואמרתי לו, מה זה עשית, והשיב כך נוהגים במקומנו, ואני מחיתי בו וכתבתי אותו שלם, ואשתומם על המראה ואין מבין, למחר בעת נטילת לולב ראיתי שלא היה [רבי יצחק] מנענע רק הלולב ומיניו בלא אתרוג (היינו שלא נטלם בצוותא חדא), והבנתי פתרון חלומי וחזר בו, ומסמיך לכך דברי חז"ל הנזכרים, שכל הארבעה מינים מרמזים על הקב"ה, לכן צריך ליטלם ביחד.

בענין זה הובא משם הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, שלכן נהגו לעשות 'קושיקלאך', ותוחבים בהם ההדסים והערבות יחד עם הלולב, כי כשם שיש ליהזר בכתיבת שם הוי"ה שלא יתפרדו האותיות זו מזו, כמו כן צריך נמי להשגיח לכל יהיו דבוקים האותיות יחד יותר מדאי, כי גם זה פוסל בכתיבה, ולכן מפרידים ועושים כיסים לכל מין למען יהא ניכר כל מין ומין לעצמו.

כז. וכעין זה מביא בספר 'חמדה גנוזה' (ח"ב ע' מז) בשם חותנו הרה"ק ממעליץ זי"ע, שהרה"ק מראפשיץ זי"ע היה אומר בכל שנה בהושענא רבא 'והנה יש מאמר בפי העולם, אם אני אוחו אותך בידי אז אני תקיף ממך, ומוכרח אתה לשמוע לי, כן הוא כעת שאנחנו אווזים את השי"ת בידינו כביכול מוכרח השי"ת לשמוע תפילתנו'.

כח. הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קלח). אמר, ש'ערבה' עולה בגמטריא כמנין 'זרע' (277-), שנטילת הלולב עם ערבה (וכן נטילתה בהושענא רבא) מסוגלת לזש"ק ולזרע ברכ' ה'. ומקורו בפרי עץ חיים שער הלולב פ"ג (עיי' אמ"פ השלם תס"ה, שצריך לבשל את הערבה ועיי"ש), ולפי דבריהם יומתק מאד, שהרי אמרו (תענית ב.) 'שלשה מפתחות בידו של הקב"ה, שלא נמסרו ביד שליח, וחדא מינייהו מפתח של חיה, אמור מעתה, דכיון שדרשו 'וערבי נחל' - זה הקב"ה' והיא לא נמסרה ביד שליח על כן בשכר מצוה זו זוכים מדה במדה לדבר אשר המפתחות נמסרות בידו יתב"ש.

כט. ויתבאר הדבר במשל למה הדבר דומה, מעשה בילד קטן שהצליח לטפס על גג הבית העשוי רעפים מונחים זה על גבי זה באופן משופע, ראו זאת עוברי אורח ונחרדו לנפשם, כי ברגע קטן יכול הילד להחליק ח"ו וליפול

ושמחת בחגך - מעלת השמחה וסגולותיה
הנה מצינו לאנשי כנסת הגדולה שתקנו לומר בתפילות
וקידוש היום 'ותתן לנו ה' אלוקינו את חג הסוכות
הזה - זמן שמחתנו', והוא ממה שנאמר (דברים טז יד-טו)
'ושמחת בחגך וגו', והיית אך שמח' ל"א. וכבר פירש
ה'ספורנו' לשון הכתוב 'אך' שבידוע הוא לשון מיעוט,
ומה בא הכתוב למעט, אלא כך ביאורו, 'תהיה שמח
בלבד לך, ובשמחתך לא יתערב עצבון', והרי שבא הכתוב
לומר שכל ימי חג הסוכות תהיה רק שמח וטוב לב,
ותרחק ותרחיק מעליך כל מיני עצבות ל"ב.
מתאמרא בשם הרה"ק ה'אמרי נועם' ז"ע לבאר הטעם
שמצינו בתורה שמצות שמחה עדיפה

כתב הרה"ק מרימינוב ז"ע (מנחם ציון האזינו) 'בימי החג
אנו נוטלים ארבעה מינים שהם כמו מכבדות,
לכבוד ולטאטא בהם כל רשעי ארץ, שאנחנו בני ישראל
עומדים עלינו מקטרגים הרבה בכל דור ודור משבעים
אומות וכו', ודבר זה הוא אמת ויציב גמור, כמו שהייתי
רואה אותו למראה עינים, שכל ישראל (יהודי) בורא
לעצמו שבעים אומות (בכל פעם שהוא עובר על ציווי השי"ת)
וצריך להבניעם, על כן אנו נוטלין הארבעה מינים הללו,
ונלחמים בהם עם כל המקטרגים והמעיקים, שד' מינים
הללו הם הכלי זיין שלנו (תיקון כט.), ובהם מוליך ומביא
מעלה ומוריד, שכל מקום שיש שם מקטרג ומשטין על
ישראל כולם יפלו תחת רגלינו ולא יוכלו קום' ל.

מהגג עדי ארץ... מיד מיהרו לשטוח כרים וכסתות (מזרונים) סביבות הבית לכל צדדיו, בכדי להגן עליו ולמען לא
יחבט מהקרקע, ואף נזדרזו לקרוא לאנשי ההצלה שיורידוהו משם בסולמות הגבוהים שברשותם, זה הכלל, הכל
רועדים ומפחדים חוץ מאחד - הילד עצמו המטייל על הגג להנאתו הלך וחזור כי אינו מבין את גודל הסכנה
שהוא שרוי בה...

כדבר הזה ייאמר לדידן, זה עתה עברו עלינו 'הימים הנוראים', בהם נכתב ונחתם גזר דינו של כל אחד ואחד
עד לר"ה תשפ"ו, ומי יודע מה נכתב עליו... אלא שטחו עיננו והננו ששים ושמחים כאותו תינוק שעל ראש הבית...
אך עדיין הדבר מסור בידינו להכין דרכי הצלה, ולזאת תקנו חז"ל את ה'נענועים' לבטל רוחות רעות וכל מיני גזירות
קשות ולהמתיקם לרחמים, בטרם ימסרו ה'פתקים' בהושע"ר...

ל. עוד מסגולות ארבעת המינים הוא כמו שכתב ב'אליה רבה' (תרמה ס"א) 'לולב בגימטריא ל"ו ל"ב, כלומר ל"ו
צדיקים בכל דור, ונגד ל"ו מסכתות, ול"ב היינו תורה המתחלת בבי"ת ומסיים בלמ"ד, ולולב בגימטריא חיי"ם
היינו תורה, [ויזכה] לבנים צדיקים שיש להם לב בתורה'.

ובמהרי"ל (הלכות לולב) כתב ש'לולב' בגי' 'חיים' לרמז שהקונה אתרוג עם לולב יפים, זוכה לחיי העולם הזה
והעולם הבא.

לא. חיזוק עצום אמר הרה"ק ה'שפת אמת' כלפי הדורות האחרונים, שהנה אמרו חז"ל (ירושלמי, הובא בתוס' סוכה כ:
ד"ה חד) ששמחת בית השואבה נקראת כן 'שמשם שואבין רוח הקודש', ומפרש השפ"א שמשם מאותה שמחה
נעלית ומרוממת שהיתה בבית המקדש ניתן לשאוב 'רוח הקודש' ושמחה גם בדורות הללו שאין השמחה בשלמות.
ומוסיף עוד, שהרי נאמר 'והיית אך שמח' וזו הבטחה שנוכל להיות תמיד בשמחה, וכנגד זה אמרו בגמ' (מח.) שבא
הפסוק 'לרבות לילי יו"ט האחרון לשמחה', ורמזו בזה על לילי ימים טובים של הדורות האחרונים, השקועים בחשכת
לילה ובתוקף הגלות והייסורים, שניתן כח מלעילא גם בהם להיות בשמחה.

לב. איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' ז"ע (קנו.) 'וכשם שבימים הנוראים המקורות נפתחין על ידי היראה, כן בימים האלו
(בסוכות) המקורות של רחמים וחסדים פתוחים על ידי אהבה והשמחה בזמן שמחתנו'.

לג. מעשה באחד שאמר לרבו שהוא מתיירא להיכנס אל הסוכה אחר שהיא מלאה בשמות הקדושים (וכפי שיתבאר
להלן), וכיצד 'ידרוך עליהם'... נענה לו הרבי, תנוח דעתך, כי האדם עצמו נושא שם שמים עליו, וכמו שידוע
משם האר"י ז"ל, שעל פניו של אדם נראה את שם ה', כי שתי עיניים כל אחד בצורתו נראה כאות י', ויחדיו עולים
למנין כ' (20=10+10), הוסף את חוטמו הנראה כאות ו', ויחדיו עולים למנין כ"ו, כמנין שם הוי"ה, וממילא 'בדין' הוא
ש'שם שמים' יכנס למקום הקודש.... אמנם אין 'ההיתר' אלא באיש שמח וטוב לב, אבל אם הוא עצוב ומר לו עד
ש'מוריד את אפו' (לאזט אראפ די נאז) הרי אין האף בצורת ו' אלא בצורת נו"ן... ושוב אין כאן שם הוי"ה... וכבר אינו
כדאי לדרוך על שמות הקדושים... ואף שהדברים נאמרו ב'דרך צחות' ולא להלכה... אך זאת למדנו כי ה'סוכה'
משפיעה שמחה וטוב לב. זה הכלל, עצבות וסוכה הרי הם תרתי דסתרי.

מנטילת ד' מינים, שהשמחה נוהגת כל שבעה ואילו ולקחתם לכם אינו אלא ביום הראשון (מן התורה ובכל העולם, וזלתי במקדש), כי בא הכתוב ללמדנו בזה, שיותר אוהב הקב"ה את השמחה וחפץ שיהיו בריותיו בשמחה על כן הגדיל המצוה יותר לז'.
 מזה מאוד גדלה מעלת השמחה בחג הסוכות, וכמו שביאר ה'אבן עזרא' במה דכתיב (דברים טז יד-טו), 'ושמחת בחגך... כי יברכך ה' אלוךך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח', - 'יברכך' (לשון) לעתיד, ותהיה לעולם שמח, וטעם 'אך' כי לא תהיה כי אם כן. היינו שבשכר מצות השמחה בחג יזכה להמשיך את השמחה לכל השנה כולה, 'אך' אם לא 'כן' לא תהיה שמח...

בעין זה כתב ה'אברבנאל' (פרשת ראה) וז"ל. 'והיית אך שמח' - להבטיחו, שאם ישמח ויגיל בחג הסוכות יהיה שמח וטוב לב כל השנה. ומסיים 'ואם תתעצב בראשית השנה - בעיצבון תאכלנה, כי כן טבע המציאות, השמח בחלקו שמחה וששון ישיג...'.
 וב'פלא יועץ' (ערך סוכה סוד"ה ועוד נלוה) כתב 'וצונו לשמוח שמחה של מצוה, והוא סימן טוב לכל השנה, שכתבו גורי אר"י ז"ל, שמי שיהא שמח וטוב לב ולא יצטער כלל בחג הקדוש הזה, מובטח לו שתעלה לו שנה טובה ויהיה לעולם שמח'.

לד. ויתבונן כל אדם בעצמו עד כמה טרח ויגע למצוא ארבעת המינים כשרים ומהודרים, כמה זמן השקיע בהם... כמה מעות הוזיל מכספו עליהם... ואם כן קל וחומר עד כמה צריך 'להתייגע' לקיים מצות שמחה שהיא נוהגת מדאורייתא כל שבעה... ולא יתן 'כף רגל' לשטן המבלבלו בכל כוחו כדי להביאו לידי צער וכעס.
 ואף אם קשה לו לשמוח יזכור מה שביארו לשון המיעוט ב'אך שמח', שבא הכתוב לומר דאע"פ שהוא מרגיש בעצמו שאין בידו לשמוח כראוי וכהוגן, יעשה הוא את המיעוט שיש בידו לעשות, כי רק זה מה שהקב"ה דורש ממנו, וה' יגמור בעדו.

לה. בדרך צחות הגיד הגאון רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, שלכן נשתרש אצל העולם לשיר את לשון הכתוב 'ושמחת בחגך והיית אך שמח', שכופלים פעמיים את תיבת 'אך', שהרי 'אכין ורקין מיעוטין הן' (סנהדרין מט.), וכן קי"ל (ב"ב יד.). 'אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות', ומאחר ש'אך' שמח בא למעט על כן כופלים לומר אך אך בכדי שיהא מיעוט אחר מיעוט להרבות השמחה.
 לו. אמנם יש להיזהר שתהיה 'השמחה' שמחה של מצוה ולא הוללות, וכך כתב הרמב"ם (הלכות לולב ח יד) בשמחת בית השואבה 'לא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין, והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות, אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע', וביאר הריטב"א (ב"ב קכא). שלא כל מי שרצה לרקד שם היה יכול לבוא ורק חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין, והיינו טעמא, כדי שלא יבואו חלילה לידי הוללות. רמז לכך מצא הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (סוכות תרל"ז ד"ה והיית) מן הכתוב 'והיית אך שמח', ד'אך' בא למעט שמחה של הוללות.

הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע מפרש בשם אביו הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע ('מגן אברהם' שוהמ"ס ד"ה וישת), 'זמן שמחתנו' שהוא מלשון הכנה והזמנה, וכלשון המשנה (ביצה י:) 'זמן שחורים ומצא לבנים', והיינו, שמצות סוכה שאנחנו מקיימים בשבעת ימי החג, היא הכנה להמשיך שמחה על כל השנה כולה. כעין זה אמר הרה"ק מהר"ש מלויבאוויטש זי"ע (ספר מאמרים שנת תרנ"ה, עמוד תיג), שהתמצית והעיקר של שמחה מושפעת מכל חג הסוכות.

מסגולת השמחה להציל על ידה מכל צרה וצוקה לה, כמו שאמרו חז"ל (מובא ברש"י במדבר כט יח) שצ"ח הכבשים שמקריבים בחג הסוכות, באים לכפר על צ"ח קללות שבתוכה שבפרשת כי תבוא, ומבאר הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (הובא בשם משמואל סוכות תרע"ג ד"ה ברש"י בשם אביו) כי ע"י השמחה שב'זמן שמחתנו' מתכפרים צ"ח הקללות הבאים על חסרון השמחה, כמו שנאמר שם (כח מז) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה'.

מקראי קודש - קדושת חול המועד ובפרט שבת שבתוך המועד כתיב (ויקרא כג ד), 'אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדים', וביאר הרמב"ן בזה"ל, וטעם מקראי קדש, שיהיו ביום הזה כולם קרואים

לד. ויתבונן כל אדם בעצמו עד כמה טרח ויגע למצוא ארבעת המינים כשרים ומהודרים, כמה זמן השקיע בהם... כמה מעות הוזיל מכספו עליהם... ואם כן קל וחומר עד כמה צריך 'להתייגע' לקיים מצות שמחה שהיא נוהגת מדאורייתא כל שבעה... ולא יתן 'כף רגל' לשטן המבלבלו בכל כוחו כדי להביאו לידי צער וכעס.
 ואף אם קשה לו לשמוח יזכור מה שביארו לשון המיעוט ב'אך שמח', שבא הכתוב לומר דאע"פ שהוא מרגיש בעצמו שאין בידו לשמוח כראוי וכהוגן, יעשה הוא את המיעוט שיש בידו לעשות, כי רק זה מה שהקב"ה דורש ממנו, וה' יגמור בעדו.
 לה. בדרך צחות הגיד הגאון רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, שלכן נשתרש אצל העולם לשיר את לשון הכתוב 'ושמחת בחגך והיית אך שמח', שכופלים פעמיים את תיבת 'אך', שהרי 'אכין ורקין מיעוטין הן' (סנהדרין מט.), וכן קי"ל (ב"ב יד.). 'אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות', ומאחר ש'אך' שמח בא למעט על כן כופלים לומר אך אך בכדי שיהא מיעוט אחר מיעוט להרבות השמחה.
 לו. אמנם יש להיזהר שתהיה 'השמחה' שמחה של מצוה ולא הוללות, וכך כתב הרמב"ם (הלכות לולב ח יד) בשמחת בית השואבה 'לא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין, והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות, אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע', וביאר הריטב"א (ב"ב קכא). שלא כל מי שרצה לרקד שם היה יכול לבוא ורק חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין, והיינו טעמא, כדי שלא יבואו חלילה לידי הוללות. רמז לכך מצא הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (סוכות תרל"ז ד"ה והיית) מן הכתוב 'והיית אך שמח', ד'אך' בא למעט שמחה של הוללות.

מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, שנאמר (תהלים קיח כז) אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח, שהכוונה היא למי 'שעושה לו איסור וגדר במצות אכילה ושתיה בחג, דהיינו שלא לאכול אכילה גסה ושלא ישתכר יותר מדאי שאינו לשם שמים', ועל כך נאמר כאילו בנה מזבח, שכן שולחנו של אדם נחשב כמזבח כפרה (ברכות נה.), והקריב עליו קרבן - אותה אכילה שלא אכל...

ועל אחת כמה וכמה שתגדל הקדושה ב'שבת חול המועד' לח, וכמו שאמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בלקוטי יהודה) שבת זה דחיה"מ הוא שבת גדול, שכל שבת נתהווה מימי החול, ושבת זה דחיה"מ נתהווה מימי היום טוב, והיושר הוא לומר 'אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה' (הושע ב ט), ולא לחיות ישנים, והיו"ט הלא מעורר ישנים ומקיץ נרדמים, ורק לפחות ליתן את עצמו לעורר [כלומר, שלא יעכב את השפעת הקדושה לעורר אותו בהנהגה שאינה ראויה...].

ברכת מועדך - להמשיך מימי החג לכל השנה כולה
איתא בגמ' (סוכה נג.) שבשמחת בית השואבה בחג הסוכות זרקו 'אבוקות של אור' מיד ליד, ונרמז בזה ענין המשכת האור למקומות רחוקים ולכל ימות השנה, שבעת כזאת צריך להדליק ולהבעיר את האבוקה שיהא רישומה ניכר לעולמים לט.

ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להקבין בבית האלוקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לא-ל בבסות נקיה ולעשות אותו יום משתה, עכ"ל. והגם שעיקרם של דברים נאמרו לגבי 'יום טוב', אך גם ימי חול המועד חמה בכלל מקראי קודש (עי' סי' תקכ"ט בפרשי הלכה רבים), אשר מה שנבה ורבה קדושתם, והפליגו חז"ל (אבות ג יא) בעונשו של 'המבזה את המועדות', עיי"ש, ופירש רבינו יונה וז"ל, ואמר בכאן המבזה ולא אמר המחלל, מפני שאינו מדבר ביו"ט עצמו, כי בזה לא הוצרך לדבר שיו"ט כשבת הוא, אלא מחולו של מועד מדבר לעושה ביד מלאכת איסור, והוא מבזה חולו של מועד ואומר אלו הימים אין להם קדושה כל כך בימים הראשונים, עכ"ל.

בא וראה דברים נפלאים שכתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שבת חוה"מ פסח תרע"ג), 'כל מה שהאדם מכין עצמו בקדושה ובטהרה לעומתו נשאת הארת היו"ט אח"כ וכו', ובכל רגע ורגע מימי החג צריכים הכנה לקבל קדושת החג ששופעת כל ימי החג בלי הפסק. ומעתה דבר שפתיים אך למותר היאך צריך לנהוג בחול המועד, ו'חכם לב' ינצל כל רגע ורגע בכדי לזכות לקבל את הארות וקדושת החג. ומילתא דפשיטא היא שלא ניתנו ימים אלו לבלות אותם בהבל וריק ובהוללות...

ובך ביאר המהרש"א (סוכה מה: ח"א ד"ה כל) מה שאמרו בגמ' (שם) 'כל העושה איסור לחג באכילה ושתיה

לז. כתב בספה"ק פלא יועץ (ערך חוה"מ) וז"ל, מאמרם ז"ל (ירושלמי שבת טו ג) שלא נתנו שבתות וימים טובים לישראל אלא לעסוק בתורה. וידוע מה שפרשו הקדמונים בפסוק (תהלים עה ג) 'כי אקח מועד אני מישירים אשפות', כי אשר יש להם טענה שאינם יכולים לעסוק בתורה מחמת טרדתם על המחיה ועל הכלכלה וכו', ואם בחול המועד וכן בכל עת שהוא פנוי אינו מפנה עצמו לבטלה אלא עוסק בתורה, בא בשכרו גם על הזמן שהוא טרוד בעסקיו כאלו היה עוסק בתורה. והאיש הירא את ה' חרדה ילבש כל ימיו, ויזהר מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף (אבות ו ב). וביותר יזחל ויירא בחול המועד שהם ימי הדין שבפסח העולם נדון על התבואה ובחג על המים (ר"ה טז). וגמר הדין בהושענא רבה, והפנקס פתוח לדונו על פי מעשיו, וראוי לאזור חיל להוסיף מצוה אחת יתרה, ודי בזה למי שיש לו לב.

לח. מובא בספר מנהגי המהרי"ל 'מרגלא בפומיה דהמהרי"ל', איני נהנה משום שבתות השנה כמו משבת דחוה"מ, דיש יו"ט לפניו ויו"ט לאחריו והוא בעצמו מועד.

לט. איתא במשנה (יומא סו:) 'על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים', רמז בה הרה"ק רבי ישראל מקארלין זי"ע (המכונה ה'ינוקא') שבחג הסוכות יורד שפע גדול בעולם שיכול להספיק לאדם מחג הסוכות זה ועד חג הסוכות הבא עלינו לטובה בשנה הבאה, לכן 'פאק זיך אהן די טעשער' (מלא כיסך מברכות שמים) בשפע רב, ברוחניות ובגשמיות לכל ימות השנה.

בדברים האלה פירש הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (אמרות טהורות עניני שבועות) וז"ל. והשיאנו לשון משואות - זאלסט אונז אריין פלאקערין און אריין שיינען קדושת יו"ט (האר בנו קדושת יו"ט), לשמחה מען זאל זיך קענען נעמען א שטיקל שמחה (שנוכל לקבל לכה"פ מעט שמחה מהיו"ט).

ובל זה תלוי ביגיעתו והשקעתו של האדם בימים אלו, כי אם הוא לא יעשה מאומה באתערותא דלתתא לא יצליח לקנות בפנימיותו מן ההארה הנשפעת באתערותא דלעילא, ודומיא דאבוקה ולפיד שצריך לנער חזק כדי שיתפס האור בכולו, כן נמי צריך האדם להתעורר, זיך געבען א שאקל, כדי שיהא רושם של האור ניכר בו לכל ימות השנה.

הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (סוכות תר"נ ד"ה הימים) פירש נוסח התפלה (בשלוש גלים) 'והנחילנו ה' אלוקינו בשמחה ובששון מועדי קדשך', שישארו לנו הימים טובים בנחלת עולם (כדוגמת נחלה הבאה לאחר שהמוריש עזב את העולם).

וצריך האדם לבקש שאכן יזכה להמשיך את קדושת המועד גם לשאר ימות השנה, וכמו שפירש ה'אבודרהם' (סדר ערבית של פסח) נוסח הבקשה 'והשיאנו ה' אלוקינו' שהוא מלשון משא, והיינו שמתפללים מאת ה' שיטעין ויעמים עלינו משא של קדושה יותר ממה שיש בדינו לקבל (ואז יזכה לפירוש האחר של 'והשיאנו' שמשמעו מלשון 'נשיאת ראש'). עוד פירש שהוא מלשון המושנה (ר"ה כב:) 'משיאין משואות', דהיינו אבוקות ולפידים, שיאיר ה' לנו ע"י ברכת המועד.

ובזה ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ח ד"ה שמיני) את הפסוק (שמות לד כב) 'וחג האסיף תקופת השנה', שחג הסוכות הוא 'תקופת השנה' פירוש עיקר ותוקף הקיום של כל השנה, ולכן נקרא חג האסיף, שאוסף בו כוח ותוקף לכל השנה.

הסביר הרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד זי"ע אב"ד נאסאד מדוע נקראת מצות סוכה בלשון חז"ל (ע"ז ג.) 'מצוה קלה', דהנה בגמרא (גיטין נו:) מצינו שהיתוש נקרא בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה, היינו שיש לו פה להכניס המאכל, אך אינו מוציא, ולזה רמזו בריאת שם הסוכה 'מצוה קלה' - כי יש בה סגולה, להאיר בלבבות בני ישראל ושלא יצא האור לעולם - שתמיד ישאר בתוך חדרו של הקב"ה.

הושענא רבא

לעת חיתום - יום מסירת הפתקין

כתב בזוה"ק^מ (ח"א רכ. בתרגום) ביום ההוא של 'ראש השנה' נכתבים ה'פתקים', וכולם נמצאים באוצרו של הקב"ה, אם זוכה האדם לשוב בתשובה שלימה קורעין את האגרות הללו. ואחר כך הכין הקב"ה את יום הכיפורים כיום תשובה - אם שב הרי טוב, ואם לאו, מצוה המלך לחתום האגרות. אם זכה ועשה תשובה שאיננה בשלימות, תולים לו עד היום האחרון שהוא עצרת - יום האחרון של חג הסוכות, ואז, זכה ושב בתשובה יקרעו האגרות, ואם לאו... יצאו הפתקים בית המלך וימסרו בידי הממונים לקיים הפסק, וכבר אינם חוזרים אל המלך רק ייעשו בפועל. והרי שיום הושענא רבא הינו 'יום הדין' כראש השנה וכיום הכפורים^{מא}.

ואף שלכאורה משמע שהפתקים נמסרים בשמיני עצרת ולא בהוש"ר, כבר ביאר האר"י הקדוש (שעה"כ ענין סוכות דרוש ו, והובא ביסוד ושורש העבודה פט"ז) 'אעפ"י שנמסרו ה'פתקין' ביום הושענא רבא, עדיין לא ניתן רשות להשליחים לפעול דבר עד שמיני עצרת' - אם ישוב מיד יקרעו אותם הפתקים^{מב}.

ובך כתב ה'רקאנטי' בפירושו על התורה (פרשת שלח) 'ולכן יש אומרים ביום הושענא 'יחתמון', היינו שאמרו בפייט 'בראש השנה ישפוטון, וביום צום כיפור יכתבון וביום הושענא רבא יחתמון'.

וביערות דבש (ח"א דרוש ו) 'והנה בינוניים אין נכתבים כלל בראש השנה, וביום הכיפור נכתבים, וחתומה שלהם יו"ד ימים אח"כ, וזהו סוף ב' לתשרי שהוא ליל הושענא רבא' (ומסיים, ולכך לא נכתב בתורה, כי תורה בכללה לצדיקים וכשרים נאמרה, שהחתומה שלהם ביום הכפור).

וזוה לשון ה'סדר היום' (סדר יום הוש"ר) 'ולזהו היום הזה נורא מאד, ובו נחתמים כל הספרים בולם, והפסקי דינים ניתנים ביד כל תובע ומשטין, לכן צריך להרבות בו צדקה תפלה ותחנונים, לעורר הרחמים העליונים שירחמו עלינו, ויחתמו אותנו בספר חיים ובספר צדיקים לגאולה וישועה'.

הן הן הרברים אשר הביא השל"ה הק' (תחילת מס' ר"ה) בשם הקדמונים, שנתנו סימן בפסוק (עמוס ג ד) 'אריה שאג מי לא יירא', אריה ר"ת א' לול ר'אש השנה י'ום כיפור ה'ושענא רבא, כי גם בהאי יומא שואג האריה 'ומי לא יירא' מפחד הדין^{מג}.

מ. הנה נסדר לומר דברי הזוה"ק האלו בסוף הלילה, ומה יפה ונעים אם ישכילו ללמדו בתחילת הלילה, כי אז יגשו אל הלילה הקדוש באופן אחר לגמרי.

מא. וביאר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל הטעם שלא נזכר בתורת הנגלה מגדולתו של יום זה שהוא יום חיתום וגמר דין, כי לפנינו בישראל היתה ידיעה זו (שיום הדין הוא) גורמת להשבית ולהפריע את העם מקיום 'ושמחת בחגך', לכן הסתירו חכמינו דבר היותו יום הדין, אבל אחר ירידת הדורות שאין רועדים וזוחלים כל כך מיום הדין, ולאידך גיסא רצו חכמינו שישכילו בני ישראל לנצל שעת הכושר זו, על כן גילו לנו קדושת היום כי הוא נורא ואיום, וגמר החתימה בו ביום הוא (הובא בהליכות שלמה לחג הסוכות עמוד רמא).

ויש להוסיף נופך ביתר שאת, דאף בדורות הראשונים היה דבר הדין והמשפט ידוע ליודעי חן אלו חסידים ואנשי מעשה, והם ידעו איך לרצות את בוראם על ידי 'אבוקות של אור' ושמחה יתירה, כי השמחה היתה נעשית מתוך פחד ויראה, ובכך היו מרקדין ומבטלין כל הדינין דמעיקין, בבחינת 'שמחתי מתוך יראתי', אבל בדורות האחרונים איכא למיחש שמא מתוך השמחה יבואו לידי קלות ראש חלילה, לכן ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון יראת שמים, וכדי לעוררם גילו חז"ל רז זה, דאיכא דינא בעלמא בהאי יומא.

מב. אלא דיש דעות בין המקובלים האם ניתן רשות לשליחים בעלות השחר דשמיני עצרת או בתפילת מוסף.

מג. בספר 'הליכות שלמה' (לחג הסוכות עמוד רמא) הביאו ממנהגי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בלילה הזה, וז"ל. 'מתחילת ליל הושענא רבא היתה הנהגת רבינו באימה ויראה כבימים הנוראים, ומשעת צאת הלבנה עסק רוב שעות

וגם מצינו שיש בו מחילת עוונות דומיא דיום הכפורים, וכמו שכתב ב'מטה משה' (סימן תתקנו) מחו"ל, אמר הקב"ה לאברהם, אני יחיד ואתה יחיד, אתן לבניך יום המיוחד לכפר בו עונותם, וזהו הושענא רבא, אמר לו הקב"ה לאברהם אם אין כפרה לבניך בראש השנה יהיה ביום הכפורים, ואם לאו יהיה בהושענא רבא...^{מד}

וגם איתא ב'זוה"ק' (ח"ג לב.) שבליילה הזה יכול כל אחד לראות על הצל שלו מה יעלה בגורלו ביוז השנה, אם נמצא הצל חסר יעבור עליו מרעין בישין רחמנא ליצלו, ואם צלו שלם יוכה לשנה טובה. והביאו ה'רוקח' (הלכות סוכה אות רכא) מה שנגזר בראש השנה ונחתם ביום הכיפורים - מראה בצל בהושענא רבא, ומבאר הטעם על פי ששנינו (ר"ה טז.) 'בחג נידונין על המים', ולכן 'בלילה שלפניו [צריך] לראות כמה קרקפתא

בשפון תליא - בידינו לקרוע רוע גזר הדין ולהריק עלינו שפע רב

עוד איתא בזוה"ק (ח"ג לב.) 'תנינן, ערבה דדמיא לשפון (ערבה הדומה לשפתים), הכי הוא ודאי בהאי יומא בשפון תליא' ^{מו} - כלומר, ביום הזה הכל תלוי בפי

הלילה באמירת תהלים בהתעוררות רבה, ואף בימי זקנותו קם ממשכבו כמה פעמים במשך הלילה והמשיך באמירת תהלים, וכן זירז לבני ביתו שירבו באמירת תהלים וכו', ושנים רבות התפלל ביום זה תפלת שחרית כוונתיקין, והוסיף שם, שמאד לא הוי נחא ליה מאנשים שעלו לביתו 'ביקורי חג' לקבל פניו בלילה הזה, ואף עם אלו שבאו דיבר רק בקוצר אמרים, ומיד בתום שיחתו עמם חזר לאמירת תהלים.

מד. וכן כתב ה'מחבר' (סי' תרס"ד ס"א) 'ומרבים קצת בנרות כמו ביום הכיפורים'.

מה. ומ"מ, לעולם אל יתייאש, כי ידועים דברי 'ספר חסידים' (תמב) וז"ל, אחד לא ראה בליל הו"ר צל ראשו, והתענה הוא ואוהביו הרבה צומות ונתן צדקה הרבה, וחי כמה שנים אחרי כן כדכתיב (משלי יא ד) וצדקה תציל ממות. **מו.** להמחיש הדבר, אמרו, מעשה באב שעמד ל"ע לפני 'מיטת' בנו שנלב"ע ל"ע בעת ה'טיוול' שערך המלמד עם תלמידיו, וזעק בקול לא לו, אינני מאשים את המלמד... וכבר חישבו המלווים שהוא עומד להאשים את ה'מנהל', אך הוא המשיך, אינני מאשים את המנהל, וחשבו - מי יודע את מי הוא עומד להאשים במר לבו, עד שאמר הנני מאשים את עצמי, על שלא שפכתי כהוגן שיח לבי לפני ה' בעתו ובזמנו כאשר היו ספרי חיים ו... פתוחים, הבה נהיה החכם עיניו בראשו, ובטרם יחתמו לגמרי הדינים נמתיק את הכל.

מז. והיינו בכוח התפילה שבשפתיים, שמעו נא למעשה נורא ששמענו כעת מאחד מבני החבורה בחיפה, בדידה הוה עובדא, בני בן שש סבל זה כבר שנה מפזילה (crosseyes) קשה, כמובן שדרשנו ברופאים, שניסו לתת מזור לעיניו בכמה וכמה אופנים (משקפיים מיוחדות ועוד דרכים) ולא הצליחו כלל,

בחודש תמוז פ"ד קבע הרופא שאין מנוס וחייבים לנתח את הילד בעיניו, וקבע זמן לנתח ביום חמישי ח' תשרי פ"ה בשבוע של יוה"כ. גם ביום ראשון כ"ו אלול פ"ד כשבדק אותו בעוד 'בדיקה' נענה ואמר חייבים לנתח.

בערב ר"ה אספתי את כל בני המשפחה, סיפרנו את הסיפור של הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע, שהוכרח לעבור ניתוח בהיותו חולה במצב קשה בימות הקיץ, וביקש מהרופא לדחות את מועד הניתוח לעבור עד לאחר ימים הנוראים, כי בתפילות של הימים הללו אפשר לפעול הכל וגם לבטל את הצורך בניתוח, ואכן, לאחר הימים הקדושים התייצב לפני הרופא ונמצא בריא לגמרי עד שלא הוצרכו כלל לניתוח, ואמרתי לבני המשפחה גם אנו נתפלל בר"ה על בנינו - אחינו, שלא יצטרך לניתוח. וכן במשך כל ימי ראש השנה הזכרנו זה לזה שוב ושוב את המעשה של הנתיבות שלום, והתפללנו על כך.

וראה פלאי פלאות בכוחה האדיר של תפילה בימים הללו - למעלה מדרך הטבע. ביום שני ה' תשרי תשפ"ה אחה"צ הייתי אצל הרופא, והרופא הכריז בפליאה עצומה - מימי לא ראיתי כזאת, רוב רובה של הפזילה ירד כבר, אי"צ ניתוח, וגם אין כעת מה לטפל, נראה שהכל נסוג ונעלם לגמרי... הילד איננו פוזל. ראו נא בכוחה של תפילה בימים הללו (וראו נא מצורף כאן המסמכים של הרופא, בקביעת הניתוח בכ"ו אלול פ"ד, ובביטולו כשבוע לאחריו ביום ה' תשרי פ"ה).

האדם. ובזמן זה - קודם גמר הדין עדיין בידנו להציל כל אחד את נפשו ונפשות ביתו.
בוא וראה עד היכן הדברים מגיעים, כדכתב ה'רוקח' (הל' סוכות אות רכא) שבית דין היו מדקדקים לעבר ולחסר את החודשים כפי הצורך כדי שלא יחול הושענא רבא להיות בשבת, וכל כך למה, 'כי היו בוכים ומתחננים על המים, לכך לא יתכן בשבת'. ויש לנו

להתבונן היטב בזה, כיצד דוחים את כל שאר ה'מועדים' שבירח האיתנים כר"ה ויוה"כ מחמת יום הושענא רבא, ומי נדחה מפני מי, הוי אומר קטן מפני גדול... ולא עוד, אלא שלא חששו לגרום שלא יחול ראש השנה בשבת ויבטלו תקיעת שופר בשבת, ולא טרחו אלא שלא יחול הושענא רבא בשבת, ומכאן תלמד על מעלת התפילות ונחיצותן ביום זה (והם כפיקוח נפשות ממש) עד שאי אפשר שיחול בשבת מט, על כן 'שפכי כמים לבך'

מאחדת רמה אחות - רפואי אישי -

Page 1 of 2

תאריך: 07/10/2024 16:26
שם: ד"ר רון יונינה
מספר: 30404

סיכום ביקור

ביקור ב- 07/10/2024 16:26 אצל ד"ר רון יונינה, עניינים ילדים ופזילה מר: 30404
ביקור ראשון עם כריס
סיבות פניה - התייעצות אצל רופא מומחה
סיבות ביקור

- בריא בדרך כלל, התפתחות תקינה, מולד במועד, ללא רגישות ידועה לתרופות ידוע על אזוסטרופיה
- עבר הערכה טירולוגית מלאה ללא ממצא חוזר להערכה לפני ניתוח

בדיקה גופנית

- חדות ראייה

ימין	שמאל	בדיקה
6/7.5	6/7.5	SC - ראייה למרחק

פזילה

תנועת עין ימין	תנועת עין שמאל
IO +	IO +

היום לא עדות לאזוסטרופיה קבועה קיימת אזוסטרופיה בלבד

בדיקת עיניים

בדיקה	עין שמאל	עין ימין
במפנה	תקין	תקין
מחמית	שקופה	שקופה
קרינית	שקופה	שקופה
בלשכה קדמית	עמוקה ושקופה עד כמה שניתן להתבונן	עמוקה ושקופה עד כמה שניתן להתבונן
באישון	עגול ומצוי	עגול ומצוי
בנושית	שקופה	שקופה
בקרקעית העין	רפלקס אדום תקין	רפלקס אדום תקין

אבחנות

- ESOPHORIA

Page 1 of 2

מאחדת רמה אחות - רפואי אישי -

Page 2 of 2

תאריך: 07/10/2024 16:26
שם: ד"ר רון יונינה
מספר: 30404

הבדיקה הדרושה: סיכום מידע רפואי - GNG0037

חלופת החוליה:

- בן 5.5 שנים, במפנה פזילה, היה תופנה של שינוק עוב 6, אסילוליה לא ברורה, MRI מוח תקין.
- חשד לזיהום לחקוק פזילה.
- מולד בלתי נורמלי, אין מניעה להרדמה כללית.
- חשד לזיהום לחקוק פזילה.

אבחנות:

- ESOTROPIA

רפואית: ד"ר רחם קוריא
רפואת ילדים: רחם קוריא
מספר: 04-821515
תאריך: 14/02/2024

www.meuhedet.co.il

מאחדת רמה אחות - רפואי אישי -

Page 2 of 2

טיפול

- ילדים - בדיקת רפרקציה ופזילה

דיון והמלצות

היום ללא עדות לאזוסטרופיה קבועה קיימת אזוסטרופיה בלבד

אין צורך בניתוח

מעקב עוד חצי שנה או קודם לפי הצורך

רפואת מסל: ד"ר רון יונינה
תחום עיסוק: עניינים ילדים ופזילה
כתובת: הגליל 53 חיפה

רשיון: 30404
טלפון: 04-6194229

www.meuhedet.co.il

מח. הרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע אמר כי 'הושענא רבא' מתפרש בג' לשונות וכולם אמת, חדא, שהקב"ה שהוא רם ונשא יושיענו, וזהו הושענא רבא, כלומר שמבקשים אנו מה'רבא' הוא הבורא יתב"ש. השני, שיושיע הקב"ה את בני ישראל עם קודש המכונים 'בני בכורי ישראל', (שמות ד כב), ולפי"ז יתפרש הושענא את 'רבא'. ועוד זאת בתראי, שיושיע אותנו הקב"ה בישועה גדולה ובגאולה שלימה ורבתיית שכולנו מצפים ומחכים לה. מט. ומעתה יתבאר היטב מה שמסופר על הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע שנכנס לבית המדרש בליל הושענא רבא, וראה שני אברכים המשווחים ביניהם שיחת חולין, מיד ניגש אליהם ואמר להם 'מסתמא הנכם מדברים עניינים דחופים עד מאד שאי אפשר לדחות אותם מחמת חשיבותם, אולם מכל מקום היה עדיף טפי אם

ביום זה כי כל מהות וענין חיי האדם תלויים ביום כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (הוש"ר לב) בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, דמצינו בנערה הוזה¹.

הייתם משוחחים בענין דחוף זה בעת תפלת 'כל נדרי' מאשר בלילה קדוש זה...', כי אכן חובת היום בתפילה אפילו יותר מים הכפורים.

פעם נכנסו קבוצת אברכים דורשים ומבקשים אל החסיד המפורסם רבי אליהו ראטה ז"ל (מנקיי הדעת שבירושלים, ומשמשו בקודש של הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע) בליל הושענא רבא, וביקשו לשמוע ממנו דברי חיזוק, מיד נענה בסערת לבו - אין הזמן פנוי אפילו לשיחות חיזוק וכיוצא בהן, מהרו וקחו ספרי תהלים בידכם והתפללו... כי חובה לנצל רגעים ושעות אלו במלואם, כי הזמן בוער כאש, ואסור לבזבז שעת כושר כזו.

ה'מגיד מדובנא' נשא משלו למה הדבר דומה, לשתי מדינות שבמשך שנים רבות היו המלכים לוחמים ורבים זה עם זה על גבולות המדינות, זה אומר עיר ספר זו שייכת לי, וזה אומר שהיא שייכת לו, ומלחמה זו היתה עקובה מדם וגבתה קרבנות רבות משני הצדדים, כי למשך תקופה אחת ניצח האחד ואח"כ גבר השני וחוזר חלילה, ולא הגיעו מעולם להכרעה ברורה, עד שבליט ברירה החליטו שני המלכים שחייבים לסיים את המלחמה אחת ולתמיד, ונמנו וגמרו שכל מלך ישלח אחד מגיבוריו לחזית, ויכרעו שם בור עמוק, ומי שיצליח להפיל את השני לבור הוא המנצח במלחמה לצמיתות, ועיר הספר תהיה תחת שליטתו לעולמי עולמים. וכן עשו, כל מדינה בחרה לעצמו גיבור עצום וקבעו להם יום שבו יתאבקו זה עם זה בפני קהל ועדה, כדי שסוף סוף יסתיימו המלחמות המיותרות, ואכן ביום ההוא הגיעו הרבה אנשים להסתכל ולראות מי ינצח במלחמה, והנה בתחילת המלחמה היה נראה שהצד האחד מנצח, כי הנציג שלהם משך בכח את הגיבור של המדינה השנייה עד לפתח הבור, אך בהיותו שם התגבר השני והפיל את הראשון לתוך הבור, והוכרז הנצחון לבני מדינתו.

בשמחה רבה הזמין המלך את הגיבור וערך לכבודו סעודה גדולה כדי להודות לו על נצחונו, בתוך הסעודה כטוב לב המלך פנה אל הגיבור ושאלו, הן אמת שדידן נצח, אך בתחילה היה נראה שהצד השני עתיד לנצח, כי הוא גרר אותך בכח ובחוזק אל הבור ולא הצלחת להתגבר עליו, ובכל אותה העת הייתי מצטער ומודאג מאד מן התבוסה והמפלה, ואם ראינו בסוף שידיך גבר ידך עליו והנך חזק יותר ממנו מדוע עשה כדבר הזה וגרמת לי להצטער... השיב לו הגיבור בחכמה, הא גופא הביא לי את הנצחון, כי נתתי לו למשוך ולגרור אותי אל פתח הבור, ובכך אפסו כוחותיו, רק עי"ז הצלחתי להתגבר עליו בפתח הבור ולהפילו לבאר שחת... והנמשל הוא במלחמת היצר הרע, שלפעמים נותן השטן לאדם לנצחו בפרטים קטנים ושונים, אולם הוא אורב לו לצד פתח הבור כדי להפילו שם ח"ו, ולכן צריך להשגיח מאד במעשיו לדעת מה העיקר ומה הטפל.

במה דברים אמורים, כלפי הושענא רבא, שלפעמים נותן היצה"ר לאדם להתעלות בר"ה וביוה"כ ואף כל ימי החג, ויתן לו להרגיש קדושה עילאה מתוך שמחת החג, אך כל כוונתו הוא להפילו בהוש"ר, כי אז יאמר לו בחלקלקות לשונו, שאינו צריך לנצל את הזמן במלואו, שהרי כבר עסק בעבודת הקודש בכל ימי החג וימים הנוראים שעברו עליו לטובה, ועתה ינוח מעט וילך בשרירות לבו, אמנם האמת דרחמנא ליצלן מהאי דעתא, וצריך להיזהר עד מאד שלא להתפתות לשמוע בקולו, שהרי הכל הולך אחר החיתום, ואם לא עכשיו אימתי, והוא כעומד על פתח בור עמוק ועל ידי חוסר זהירות עלול הוא למעוד לתוכו חלילה.

נ. הוה עובדא אצל הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע שהאריך בתפלה בהוש"ר שחל להיות בער"ש עד שכבר כמעט פנה יום, ולכן הכריזו בבית המדרש שהנשים ימהרו ויחזרו לביתם כדי להדליק נרות שבת בזמנה בטרם יעבור הזמן ולא יכשלו ח"ו בחילול שבת, ולקהל הקדוש שעמדו סביבו כחומה, פתח ואמר מנהמת לבו הטהור בקדושת היום בדרך משל, למה הדבר דומה לעיר אחת שתושביה סרחו על מלכם, ושופטי בית המשפט גזרו עליהם כליה, בצר להם התייעצו עם שרים ויועצים ונודע להם שביום פלוני נוהג המלך לטייל בגינה פלונית, ובאותה שעה אפשר לגשת אליו כדי לבקש ממנו חנינה.

באותו יום התייצבו פרנסי ונכבדי העיר באותה גינה, המתינו וציפו לקראת בואו של המלך, אך חלפו שעה ושעתיים והמלך לא הופיע, אולם הם המשיכו לחכות עד שכבר נטו צללי ערב ועדיין לא ראו את הכרכרה של המלך, ומאד התעצבו אל לבם שמא הפסידו את תקוותם האחרונה. בין המשלחת היה גם פקח אחד, שאמר להם בבטחון 'מי לכם עוד כהמלך בכבודו ובעצמו - שבוודאי שומר על חוקי המדינה', ואם דרכם של מלכי המדינה

המאורסה שחייבה התורה בעונש 'על דבר אשר לא יכול לצעוק ואינו צועק מקרי רצון [ולא אונס], וכן צעקה' (דברים כב כד), נמצאנו למדין מכאן 'כשהאדם תקנו חז"ל שכל איש ישראל יצעק היום הושענא רבא,

לטייל כאן ביום זה, בודאי שהוא שוהה כאן בקרבנותנו אלא שלא גילה סודו לאיש, ומה שאין אנו רואים אותו בגלוי ובתפארתו הוא משום שהוא מסתובב בבגדים פשוטים, לכן הבה נצעק כולנו אל מלכנו שיושיענו בכל מקום שהוא, ובזאת פנה הרה"ק מסאטמאר וסיים לומר לשומעי לקחו בזעקה 'עוד מעט יבא היום ויפנה, ואף שנדמה בעיני האדם שאינו זוכה לגילוי השכינה, אל יחשוב שכפי מה שנדמה לו כך הוא באמת, כי זה אינו, רק הקב"ה אתנו אע"פ שאינו נראה בעיני בשר, ולכן הבה נצעק כולנו כאחד 'הושע נא והושיעה נא אבינו אתה'...', שהרי אבינו הוא בכל מקום שהוא, ועל כן 'הושע נא' מכל צרינו, כי זה העיקר והיסוד לצעוק לבורא כל עולמים מעומק הלב, געבן א געשריי צום באשעפער (לצעוק לפני ה'), ובודאי יושע.

נא. הנה זועקים אנו הושע נא והושיעה נא אבינו אתה, ונסמך את דבר המעשה הידוע מהגאון רבי ישעי' ברדאקי זצ"ל שהיה ממייסדי הישוב בעיה"ק ירושלים, בעת אשר הפליג בספינה לעלות לארץ הקודש יחד עם בנו ובתו הקטנים נשברה הספינה באמצע הדרך (כשכבר היו קרובים לא"י) וקפצו לים לשוט ע"פ המים, האב הגאון רבי ישעי' לקח עמו את בנו ובתו ושט יחד עמם... תוך כדי שחייתו בים הרגיש שכוחותיו אוזלים, והבין שאם ימשיך לשאת את שתיהם עליו יטבעו כולם במים אדירים, בשעה קשה זו התבונן ובירר לעצמו את ההלכה מי עדיף, ומי מהם הוא מחויב להפקיר בעבור השני, והחליט שהצלת הבן קודמת להצלת הבת כמבואר בפוסקים. בטרם עשה מעשה לעזוב את בתו הטובעת, אמר לה בלב נשבר ובחרדה, הנה ביררתי את ההלכה, וכדי להציל לכה"פ ב' נפשות הנני מוכרח לעזוב אותך לנפשך... מששמעה הבת את דברי אביה, החלה לצעוק 'אבי'... 'אבי'... אין לי על מי להישען כי אם עליך - האם תעזבני ותשליכני למצולות ים (רחם נא עלי, מבלי 'לחשוב חשבונות' שעפ"י דין יש לך לעשות כן), לשמע דבריה נזדעזע האב עד מאד, והחל צועק אל ה' שיצילם מן המיצר, והרגיש מיד שהוא מקבל כוחות חדשים בעוז ותעצומות ובכוח זה המשיך לשוט עד חוף מבטחים כשכל הג' שלמים ובריאיהם. והמשיך לשחות עם שניהם עד החוף וניצולו כולם. כך היו מרמזים אנשי ירושלים בפסוק (תהילים סח לה) 'תנו עוז לאלוקים' שבתפילתנו אנו נותנים כביכול עוז וכח כלפי מעלה לעזרנו ולהושיענו. וכן כתיב (שם קלא ב) 'כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי' וברש"י 'הנני עליך כמו שאין לו ידים ורגלים כגולם מוטל לנגדך, כגמול שהוא נתון עלי אמו נפשי בקרבי לנגדך כיונק על שדי אמו'. וכן פי' ב'מצודות דוד' נפשי כתינוק הנגמל משדי אמו שכל בטחונו על אמו כן בטחוני בד' (ספר מאריה דארעא דישראל תולדות חייו של הגר"ח זאנענפעלד).

אף אנו נאמר זעקת הבן אל אביו אבי אבי מחייבת לפעול כל מיני ישועות - מבלי לעשות חשבונות מה מגיע לנו עפ"י דין ויושר - אלא ברחמים גדולים יושיענו ויצילנו. ע"כ, בעמדתנו בזה היום הושענא רבא נזעק הושע נא והושיעה נא 'אבינו אתה' - על מי נשען אם לא עליך אבינו שבשמים, כאשר נזעק כן בוודאי נוושע ב'הושענא רבא'...

הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (ליקוטי אמרים אות יג) מבאר הטעם שאומרים תחילה 'אני והו הושיעה נא', לאחר מכן מבקשים 'אנא הושיעה נא', שוב חוזרים ומאריכים בלשון הבקשה 'אנא א-ל נא הושע נא והושיעה נא' עד שלבסוף אומרים 'אנא א-ל נא הושע נא והושיעה נא אבינו אתה', בדרך משל לבן מלך אשר גרשו אביו מהיכל המלך, ומרוב עיתים וימים נקרעו בגדיו עד שהלך לבוש בסחבות, בבגדים מטונפים ומקורעים, והתעורר לחזור אל המלך, אך התבייש להודיע כי בן המלך הוא, על כן ביקש נדבה, ונתנו לו כפי שנותנים ל'ארחי פרחי' ולקבצנים מן השוק, אך הלה לא הסכים לקבל וביקש נדבה גדולה יותר, והסכימו למלא מבוקשו ונתנו לו מתנה מכובדת יותר, אך שוב מיאן לקבל, שאלו המלך מפני מה אינו מתרצה בסכום מעות שקיבל, השיב כי קרוב הוא אליו 'ומן הדין' שיקבל כפי שנותנים לקרוב, ואכן העניק לו המלך מתנה הגונה, אך הלה חזר וטען שקרוב הוא מאוד אל המלך ואין ראוי שיקבל כפי שנותנים ל'קרוב רחוק', עד שלא היה יכול להתאפק וצעק מקירות ליבו הלא אתה אבי... כך בתחילה מתביישים אנו לבקש ועל כן מבקשים רק 'הושיעה נא' במתנת חנם, אך בהמשך מבקשים אנו יותר כדין קרוב על כן 'הושע נא והושיעה נא', עד שלבסוף צועקים 'אנא א-ל נא הושע נא והושיעה נא אבינו אתה', ומאחר שאנו בניך ואתה אבינו אם כן אין גבול לשיעור הנתינה, וכמה שתתן לנו אינו מספיק לגודל רחמנות האב על הבן...

רבא, שאפשר לזכות לישועות גדולות ביום הזה, אפילו לאיש שהוא בבחינת ערבה ואין בו לא טעם ולא ריח^{נב}.

והטעם שמכונה בשם הושענא רבא יתבאר על פי מה דאיתא במדרש (שמ"ר מה ו) על הפסוק 'וחנותי את אשר אחון', באותה שעה הראה לו הקב"ה את כל האוצרות של מתן שכר שהן מתוקנן לצדיקים וכו', ואחר כך ראה אוצר גדול, אמר האוצר הזה של מי הוא, אמר לו מי שיש לו אני נותן לו משכרו, ומי שאין לו אני עושה לו חנם ונותן לו מזה, שנאמר וחנותי את אשר אחון, למי שאני מבקש לחון, וכן 'ורחמתי את אשר ארחם', ומשום כך הערבה שאין בה טעם וריח זוכה לישועה גדולה ולאוצר גדול משל צדיקים מפני ששופכת נפשה בתפילתה עד שמעלה חן בפני המקום ב"ה, וזהו הושענא רבא.

והושיענו אלוקי ישענו - המתקת הדינים ביום הוש"ר וביותר ע"י חביטת ערבה

כתב הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (הוש"ר אות ד) לרמז במה שנהגו להסיר הטבעות שבלולב ביום הושענא רבא^{נד} (משו"ע סימן תרס"ד ס"א), שהוא כמו שכתוב (אסתר ה ב) 'ויסר המלך את טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי', כי החותם נמצא בטבעת המלך כמו

משמע שאם יצעוק יענה לו בוודאי. ומחויב כל אחד לצעוק אף שאינו יודע מה הוא צריך ומה חסר לו, אעפ"כ יצעוק סתם הושענא'.

יום ערבה - פתח תקווה גם למי שאין בו לא טעם ולא ריח ואף מי שאין בו מעשים, והוא דומה לערבה שאין לה לא טעם ולא ריח, יכול לבקש ולהיענות ביום הזה^{נב}, וכמו שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (סוכות תר"מ ד"ה ערבה) דהנה אמרו במדרש (ויק"ר ל יב) שה'ערבה' היא כנגד מי שאין בו לא טעם ולא ריח, ומה חשיבותם של אלו - 'אך הפה שהוא עיקר כחן של ישראל - הקול קול יעקב, אם כי בוודאי קול הצדיקים שיש להם טעם וריח עולה למדרגות רבות ביותר, אעפ"כ יש להם תערובות מעשים טובים, [אולם] מי שאין לו טעם וריח הוא רק תפלה בלבד, וזה שאמר (תהלים קב א) 'תפלה לעני כי יעטוף' היינו שמתעטף כולו בתפלה כמו"ש 'ואני תפילה', וזה ערב לפניו יתברך, ונקראת ערבה (ובלומר ש'ערבה' הוא מלשון 'ערב', שנמשל אחריות וערבות). ומטעם זה נקרא 'הושענא רבא', כי ביום זה נושעים בו גם השפלים שאין להם טעם וריח כנ"ל, והוא ישועה גם לדורות השפלים שלנו שאין לנו רק תפלה, וביום זה נפתח שערי תפלה בפיהם של ישראל', וזהו 'הושענא

נב. בדרך רמז אמר הרה"ק בעל ה'אמרי אמת' זי"ע להעמיס בלשון חז"ל (שבת לא). 'צפית לישועה', שעל האדם לצפות ולקוות להשי"ת ביום הישועה זה הושענא רבא, ושאלה זו ישאלו את האדם בבית דין של מעלה, מדוע לא 'צפית לישועה', כי גם הנבזים והשפלים במצבם הרוחני יכולים להיוושע ביום נשגב זה.

נג. כיו"ב כתב עוד ה'שפת אמת' (תר"נ ד"ה ליום) וז"ל. מה שקבעו חז"ל רוב תפלות בזה היום. כבר כתבנו שנקרא הושענא רבא שיכולין להוושע בו אפילו השפלים ודורות השפלים שהם בחי' ערבה לא טעם ולא ריח. ויש להבין א"כ מה כחם. אלא דהא כתיב (תהלים קטז ו) 'דלותי ולי יהושיע', פירוש על ידי שיודעים שהם דלים וצריכין להוושע - תבוא להם הישועה. וכ"כ חז"ל אעפ"י שאני דלה לי נאה להושיע הוא מטעם הנ"ל... כי עיקר הישועה לדלים. ולכן עיקר הישועה שיבוא משיח צדקנו במהרה מוכן דוקא להיות בדורות השפלים.

נד. בגמרא (שם) איכא תרי טעמי למה מוליך ומביא ומנענע עם הלולב, חדא 'מוליך ומביא למי שהארבע רוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו', ועוד 'מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד, כדי לעצור טללים רעים', ובפמ"ג (משב"ז סימן תרנא סק"ב) כתב נפק"מ בין הטעמים, ופותח וכותב 'לי העני יש בכאן רמז', דלהטעם שמנענע כדי להעיד שכל ארבע רוחות שלו יתב"ש אם כן אינו צריך כי אם הולכה והבאה ולא לכסוס בעלים, אבל לטעם 'כדי לעצור' צריך טירוף וכסוס כדי לנענע כחו של קטיגור, והגם שהוא איירי בנענועים שבכל ימי סוכות, מיהו מדבריו למדנו טעמא רבא למה בהוש"ר נוהגים להוריד ולהסיר הטבעות, שהרי ביום הזה צריך להשתיק הקטיגור ויקח הסניגור מקומו, ועל ידי הסרת הטבעות מתנענע הלולב חזק יותר.

שנה אחת פתח הרה"ק ה'קדושת יום טוב' זי"ע בקול חוצב להבות אש קודש, ואמר דברים נוקבים בדרך משל, למה הדבר דומה, לבן מלך שהלך שובב והסתובב באשפותות ולא התנהג כמעמדו הרם, לכן גרשו המלך מעל פניו והגלה אותו למדינה רחוקה, והנה בבואו לשם קיבלו אותו בני הכפרים בגסות כדרך שקיבלו שאר האנשים, וכמה שניסה להסביר להם שהוא בן מלך היו לועגים לו ומבזים אותו בכל עת ובכל שעה, ולא עוד אלא כיון שניסה

ומלקטין משם מורביות של ערבה, ואמרו שם בגמרא, 'מאי טעמא קרי ליה מוצא, אידי דמיפק מברגא דמלכא קרי ליה מוצא', פירוש כיון שהוציאו אותו מכלל חיוב המס, על כן נקרא 'מוצא' כי הוצא מן המס.

וב'שיר מעון' (להגר"ש סופר, הוש"ר ד"ה במתני') מבאר בדרך רמז, דקאי על 'ברגא דמלכא דשמיא' אלו היסורים שנגזר על האדם לסבול בהאי עלמא, וידוע מה שכתב האר"י ז"ל (שער הכוונות סוכות דרוש ח) ומקורו טהור בזוה"ק (פר' צו לא): שבהושענא רבא מבטלין כל הדינים בחביטת ה' ערבותיה וממילא אין עוד ברגא

שכתוב (שם ח) 'והתמו בטבעת המלך', וסתם המלך רומז למלך מלכי המלכים - שנותן החותם לצדיקים, ואומר להם 'כתבו על היהודים והתמו כטוב בעיניכם', ונותן הממשלה אל הצדיקים, והנה אמרו חז"ל (ויק"ר ל ט) לולב זה הקב"ה, על כן לוקחין ממנו (מהלולב) את הטבעת, להראות אשר חותם הטוב של הושענא רבא, הן ליבות והן לחוב, הכל מוסר הקב"ה לישראל לעשות כרצונם וחפצם.

שנינו בסוכה (מה). 'מצות ערבה כיצד, מקום היה למטה מירושלים ונקרא 'מוצא', יורדין לשם

לשלוט ולמלוך עליהם היו מכים ומציקים לו ומלבישים אותו בבגדים צואים, למותר לפרש גודל צערו של הבן וייסורי נפשו מתוך מצבו השפל, והתחיל להתגעגע אל אביו בגעגועין עזין, ומה רבה היתה שמחתו כאשר לאחר זמן רב נודע לו שבתוך כמה שבועות יבוא המלך לבקרו, אולם גם בני הכפר שמעו על דבר ביקורו של המלך, וידעו שאם יתוודע למלך מה שעוללו לבנו יענשו קשות, על כן מיהרו והסירו ממנו את בגדיו הצואים ותחתיהם הלבשו אותו בבגדי חמודות, והתחילו לכבדו בכבוד מלכים, וכאשר הגיע המלך שמח מאד לראות את בנו לבוש בבגדי יקר ותפארת והולך בדרך טובים ומתנהג בדרכי מלוכה, עד שכבר החליט בלבו שיהא טוב לבנו שישאר עוד באותו כפר כדי שיושלם במידותיו הטובות. כאשר נודע לבן על החלטת אביו נשבר לבו בקרבו, והלך להתיעץ עם אחד מאוהביו כדת מה לעשות, והוא אכן נתן לו עצה הגונה, שימהר לפשוט את בגדיו המפוארים וילבש תחתיהם את הבגדים הצואים, ובזאת יכנס אל אביו ויגלה לו שהוא לבוש בבגדים אלו במשך כל ימות השנה, ויבקש על נפשו בתחנונים על הסבל והעינוי מבני הכפר שמתאכזרים עליו ומענים אותו בצרות קשים ומרים.

והנמשל ביאר ה'קדושת יום טוב', דהנה הנשמה יורדת לעולם הזה ובמשך כל השנה מטנף הגוף את הנשמה, וגורם לה לסבול צרות ויסורים, אולם ביום מן הימים שומע הגוף כי בא ה' לשפוט את הארץ בראש השנה, ולכן חוזר האדם בתשובה ומזדכך ומנקה את הנשמה מכל לכלוך, עד שבימים הנוראים עומד האדם באימה ויראה לפני אדון הכל ומתלבש בבגדים נאים ולבנים צחים כשלג, ואף אומר בקול רם 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' כמלאכי השרת משרתי עליון, עד שנראה בעיני הפמליא של מעלה שאין יותר טוב מחיבורם של הגוף והנשמה גם יחד, אולם הנשמה יודעת שכל הפעולות הללו אינן אלא לשעה, וכאשר יחלפו הימים הנוראים יחזור הגוף לסורו ח"ו, ולכן אנו מסירים את הטבעות מהלולב בעת תפלת הושענא רבא, להורות ולגלות דעת על גודל צערנו ושיחנו מזה שאיננו קשורים ואגודים במלך א-ל חי וקיים כדת וכנכון, וכל השנה אנו לבושים בבגדים צואים, וחוזרים בתשובה ומתוודים ומודים לפני הקב"ה בחרטה על העבר ובקבלה על העתיד שמכאן ואילך נהיה טובים באמת, ואז צועקים 'הושענא'.

נה. כתב במנורת המאור, שמעתי שיש בה בערבה של הוש"ר סגולת שמירה למתכוין בה בסכנת דרכים. ומן העניין לציין מה שכתב בספר ליקוטי צבי (ענייני תפילת הדרך) בשם קדמון שאם נמצא על אם הדרך במקום סכנה אם יש אתו ערבה חבוטה מה טוב, ואם לאו יזכר במקום שהניחו ויאמר אני והו הושיעה נא ויראה ניסים. כעין זה כתב הכף החיים בשם ספר התניא, שהיו מניחים את הערבות החבוטות בראש מיטתן לחיוב מצוה, וכמה יש להתבונן בדבר שאם המחזיק בערבה חבוטה ואומר אני והו הושיעה נא רואה ניסים והוא שמירה בדרך, אם כן קל וחומר בן בנו של קל וחומר למחזיק בידו אגודת ערבות ביום הושענא רבא וחובטן ואומר אני והו עד כמה שעת הכושר היא להשפיע עליו שמירה עליונה בכל העניינים.

ידוע שבימי מלחמת העולם הראשונה חילק ה'אור שמח' לאותם שנאלצו לצאת לקרב מהערבות החבוטות לשמירה ולהצלה מסעירות המלחמה, ואכן כל אותם שקבלו מידו שבו לביתם בריאים ושלימים בגוף ובנשמה, ולא מילתא זוטרתא היא כלל כידוע. ובספר המידות מביא בשם ספר יפה ללב שסגולה לפחדים אצל ילדים וכדומה, מפחד לילה וחלום, שייניח מהערבות מתחת מראשותיו וישן עליה וייעלמו הפחדים.

באר הפרשה - הושענא רבא

דמלכא לשלם, ולכן היו מלקטים ההושענות מ'מוצא' עונד כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף יז:) 'ובפרט לרמז שנפטרים ביום זה מכרנא דמלכא".

ובך כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף קמב:) 'ובהושענא וצריך האדם מאוד לעשות תשובה לפני הקב"ה, ועי"ז רבא על ידי חביטת הערבה, הכל הוא בכדי להמתיק הגבורות, ושיושפע החסדים בעולם'.

בהושענא רבא צריך מאוד לעשות תשובה בעת חביטת הערבה, שבעת ההיא הוא גמר החתימה, ובגומטריא עזר'.

נו. וכיון שניתנה הרשות לדרוש יש להוסיף על דבריו, דהנה מבואר ב'ספר החינוך' (מצוה שכד) שהערבה דומה לפה, והרמז שצריך לשמור את הפה מלשון הרע, וכיוצא בזה הסביר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע מה שאמרו (סוכה לד.) בסימני הצפצפה שהיא פסולה לערבה 'עלה שלה עגול, ופיה דומה למגל', היינו שהוא מצפצף כציפור 'ועלה שלה עגול' דהיינו פתוח ואינו נזהר לסגרו כראוי, והיינו דאמרו שם 'פיה דומה למגל', היינו שדוקר את חברו בחרב פיפיות ומעליבו ומביישו, ומשום הכי הביאו את הערבות הכשרות מהעיר 'מוצא' שנפטרים שם ממס המלך מלכי המלכים, לרמז שהשומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. ואפשר שלכן נטלים אגודה של חמש ערבות בהושענא רבא וחובטים אותה חמש פעמים, שהוא כדי לכפר ולתקן את חמשה מוצאות הפה, שהרי ערבה מורה ומרמזת על שמירת הלשון.

שמנ"ע ושמח"ת

(שה"ש ז ז) 'מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים', כי אהבת ה' על ידי עינוי, כמו יוה"ב, למטה ממדריגת אהבת שמיני עצרת שהיא על ידי שמחה, ויום השמיני הוא בעצמו כמו יוהכ"פ [כי בשניהם יש בקרבן מוסף רק פר אחד לחטאת], ואפ"ה קדושתו יותר מיוה"ב - על ידי שמחה - חדותא דמלכא עם ישראל'יח.

ובבך מבאר החת"ס הטעם, ששונה שמיני עצרת מכל המועדים שקדושתם עומדת על דבר מצוה, כגון 'קרבן פסח' בפסח, שתי הלחם בשבועות, שופר בראש השנה, עינוי הנפש ביום הכיפורים, ונסילת לולב וסוכה בחג הסוכות, כמו כן עיקר מצוותן אינה אלא ביום לכן אמרה תורה לשמוח בהם ביום, אבל קדושת שמיני (עצרת) אינו אלא ע"י שמחת האדם, שמתענג על ה' וחדוותו יתברך, ואינו עומד על מצוה מיוחדת, ולכן דרשו חז"ל (סוכה מה.) 'לרבות לילי יו"ט האחרון של חג לשמחה'.

עוד איתא בזה"ק (ח"א רח:) על הפסוק (בראשית מה א) 'ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, וז"ל' (בתרגום) בשעה שהקב"ה מתייחד עם בני ישראל, אין שאר אומות ועמים יכולים להיכנס עמם, בגין כך (במדבר כט לה) 'ביום השמיני עצרת תהיה לכם', כי בזמן הזה נמצא הקב"ה בחבורה אחת עם בני ישראל לבדם, ועוד מפרש כן על הזמן העתיד לבוא, אך כבר כתב ה'שפת אמת' (תרל"ב ד"ה ח' ימי) דקדושת שמיני עצרת היא בעין דלעתיד לבוא, ונמצא ששני הפירושים עולים לקנה אחד.

עכנו עוד יום אחד - הקירבה שבין ישראל לאביהם שבשמים בשמיני עצרת

איתא בזה"ק (ח"ג לב.) 'וישראל ביומא דא [בהושענא רבא] מסיימי דינין דלהון [מסיימים את הדינים], ושראן בברכתא [ומתחילים את הברכות], דהא ליומא אחרא [שמיני עצרת] זמינין [בני ישראל] לאשתעשעא במלכא'י לנמלא מניה ברכאן לכל שתא [לקבל מאתו ברכות לכל השנה] ובהוא חדותא לא משתכחי במלכא אלא ישראל בלחודיהו [ובאותה שמחה לא יימצאו אלא בני ישראל לבדם], ומאן דיתיב עם מלכא זנטל ליה בלחודיה כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה' [וכל היושב לבדו עם המלך - יבקש ככל העולה ברצונו, וימלאו בקשתו].

נפלאים המה דברי הרמ"ע מפאנו (מאמר חיקור הדין ח"ב סוף פכ"ז) שלשון 'חג' מורה על חוגה ועיגול הסובב על נקודה פנימית ומרכזית, ולכן שמיני עצרת לא נקרא חג (ע' שו"ע סימן תרסח), כי כל שאר הימים טובים סובבים את נקודת השמיני עצרת, כי הוא קדושה העליונה מכל הקדושות, אפילו מקדושת יוהכ"פ, ולא שייך לקרותו חג.

הוסיף הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות, סוכות תקפ"א ד"ה והיית), שקדושתו שונה משל יום הכיפורים, שהרי קדושת יוהכ"פ היא על ידי עינוי הנפש ואילו קדושת שמיני עצרת היא על ידי שמחה, וזה נקרא

נז. איתא בשפת אמת שבחג הסוכות אנו יושבים בסוכה תחת הסכך שהוא בחי' החופה שהקב"ה פורש חופתו עלינו, ואילו ביום שמיני עצרת הוא כענין היחוד לאחר החופה [ועיין עוד ב'בני יששכר' (מאמר י אות י) שהפליג נוראות בגודל הקרבה והאהבה שיש בשמיני עצרת מה שאין הפה יכול לדבר לרוב קדושתם].

והנה בכל המועדים הזהירה תורה (דברים טז טז) 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו', ולא יראה את פני ה' ריקם', כי אין ביאת האדם רצויה לפני הקב"ה כאשר היא ריקנית, אלא בכדי שיוכל בשר ודם לקבל פני השכינה עליו לרצות את קונו בקרבנות כדי להתקרב אל השי"ת, אבל בשמיני עצרת אינו צריך לעשות כלום כדי להוסיף דברי ריצוי לקרב בין ישראל לאביהם שבשמים, אלא עצם ביאתו הוא השמחה והריצוי לפני הקב"ה, 'כדי שאהנה מכם'.

נח. בדרך רמז פירש הגר"א (ביאור הגר"א משלי לא כה) את הפסוק 'עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון', עוז זה ראש השנה שהקב"ה יושב על כסא דין בעוז ותעצומות לשפוט כל יושבי תבל, הדר זה סוכות שנוטלים פרי עץ הדר כמצות היום, 'ותשחק ליום אחרון' זה יום אחרון של חג - שמיני עצרת שעליו נאמר (דברים טז טז) 'והיית אך שמח' (ומשם נלמד (סוכה מה.) שמחה ליו"ט אחרון של חג).

ובכמו שכתב ב'יסוד יוסף' (פרק עט) 'ומנהג ישראל להוציא כל הספרי תורה שבהיכל, להראות חיבה גדולה להשי"ת ב"ה, כמו אב האוהב לבנו חביבו, ופותח לו כל גנוי אוצרותיו, ואינו מונע ממנו כלום, הכי נמי להריק אלינו כל האורות הקדושות, באופן שגם אנחנו נהיה כלי מוכן לקבל קדושה העליונה, ולא לפגום ח"ו י"ט.

וכך כתב הגאון רבי חיים פאלאג'י זצ"ל (מועד לכל חי כה א) וז"ל, מאד מאד יזהר בתפילות שמני' עצרת, לאומרים בכונה גדולה, כי מלבד שכל תיקון של הימים מיום ר"ה עד שמני' עצרת הוא נשלם, והכל תלוי ביום הזה, עוד בה, כי אין בכל אלו הימים יום רצון לה', לשמוע ה' תפילתו בכל מה דבעי ביום הזה.

והרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע אמר, שתפלת 'גשם' בשמני' עצרת מסוגלת לפרנסה. וב'ייטב פנים' (שמחת הרגל אות א) הביא הטעם שמתפללים תפילת גשם [דהיינו עניני גשמיים] בשמני' עצרת, כי בו פוסקים על האדם מסת פרנסתו, ורמזו כן בפסוק (במדבר כט, לה) 'ביום השמיני עצרת תהיה לכם', וידוע כי חז"ל אמרו (ביצה כח:) לכם - לכל צרכיכם, המורה על כל צרכי הגשמיים של האדם, ונרמזו גם בלשון חז"ל (סוכה מה.) 'שמני' [עצרת] רגל בפני עצמו הוא, היינו שהוא הזמן הראוי להעתיק ולבקש על צרכי עצמו, שישפיע קוב"ה השפעות טובות גם בענייני גשמיים.

כתב הרמב"ן בפירושו על התורה (פרשת אמור) לבאר הטעם שאין צריך ליטול אתרוג בשמני' עצרת וז"ל. אבל בשמני' אינו צריך - כי הוא עצמו הדר. ואף כי וודאי רב הנסתר על הנגלה בדבריו הקדושים, מכל מקום חזינו כאן, שהיום גדול ונורא וכולו הדר שבהדרים, וב'ספר החינוך' (מצוה שכה) כתב הטעם שאין נוטלין לולב ביום השמיני כי יום שמני' עצרת כולו לה'.

ענינו ביום קראנו - ימים המסוגלים מאד לקבלת התפילות איתא בחז"ל (ילק"ש פנחס תשפב) 'ביום השמיני עצרת - למה נעצרו עוד יום אחד, רב אמר, משל למה הדבר דומה, למלך שהגיע לו יו"ט, באו אריסיו וכבדו אותו, באו בני ביתו וכבדו אותו, היתה מטרונא מרמזת בהם, עד שנוהג עמכם תבעו צרכיכם מן המלך, כך התורה מרמזת לישראל תבעו צרכיכם'. והיינו כי הזמן מסוגל לקבל כל התפילות ולהשפיע שפע טוב לכל השנה הבעל"ט, ובלשון הזוה"ק הנ"ל כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה, על כן כביכול התורה מרמזת לישראל אל תאבדו את שעת הכושר ואת העת-רצון המיוחדת הזאת, אלא תבעו צרכיכם. כי לגודל התעוררות האהבה דרחים קוב"ה לבניו הרי הוא ממלא להם כל משאלותיהם, ואנו דומים לבן המתחטא אל אביו שעושה לו בקשתו.

נט. הא למה הדבר דומה, ליום השוק שהרוכלים מוכרים חפצים יקרי ערך במחירים מוזלים ביותר, והנמצא שם יכול לקנות 'מציאות' בפרוטות ולמוכרם בביתו בסכום רב ועצום, והטיפש יסתובב כל היום כולו בשוק ולא יקנה מאומה, ובלילה יחזור לביתו וימרוט את שערות ראשו בצער על שלא ניצל את ההזדמנות הנפלאה. ס. וכן זירז הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע לסיים את ספר תהלים בשמני' עצרת, כי שערי שמים פתוחים ביום הזה, ואף אמר שבית המדרש שאין מסיימים בו תהלים לא יקרא 'נדבורנא בית המדרש', כי זמנים אלו מסוגלים מאד לתפילות שתתקבלנה.

סא. הפליג ב'עבודת ישראל' (לשמני' עצרת) עד כמה ניתן לפעול בהאי יומא, דהנה בגמרא (תענית ז.) נחלקו האמוראים כמה 'גדול יום הגשמים', רבי אבהו אמר 'גדול יום הגשמים מתחיית המתים', רב יהודה אמר 'כיום שניתנה בו תורה', רבא אמר 'יותר מיום שניתנה בו תורה', ובהמשך הסוגיא (שם ע"ב) 'כיום שנבראו שמים וארץ', ורב אושעיא אמר 'שאפילו ישועה פרה ורבה בו', ועי"ש עוד דברים נשגבים, ופירש העבודת ישראל, ד'יום הגשמים' קאי על יום שמני' עצרת שבו מתפללים על ה'גשמים'. ונפלא הדבר למתבונן, כי הרי כלל ידוע ש'אלו ואלו דברי אלוקים חיים', נמצא שכל דברי האמוראים גם יחדיו מתקיימים היום... ורפואות וישועות לרוב נשפעות בעת הזאת.

בליקוטי מהרי"ח כתב בשם הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע לרמז על זה היום בלשון הכתוב (תהלים קד כט-ל) 'תוסף רוחם יגועון ואל עפרם ישובון, תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה', 'יגועון' - זה ראש השנה שכל הבריאה מתחלת מחדש, והבריאה הקודמת כלא היתה ובבחי' גויעה. 'ואל עפרם ישובון' - כנגד יום כיפור שבו הבריות נדמים למלאכי השרת ואין בבחי' אדם. 'ותחדש פני אדמה' - כנגד שמני' עצרת שממנו נשפע הברכות לחידוש האדמה והשנה כולה.

עצרת אפשר עדיין לתקן ולקבל על עצמו עול מלכות שמים ולשוב בתשובה לפני הבורא יתב"שסג.

תעלה תפילתי - זמן תיקון וקבלת התפילות של כל השנה
דרש הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע (מהר"י סוכות) בדברי חז"ל (סוכה מה.) 'שמיני [עצרת] רגל בפני עצמו, לענין פז"ר קש"ב' (סימן לששה דברים ששמנ"ע שונה מחג הסוכות, וסימנך פז"ר קש"ב, עי"ש ברש"י ותוס'), היינו שביום זה מתקבצות כל התפילות שמאזיה סיבה לא עלו לרצון לפני כסא הכבוד, והיו מפוזרים בעולמות העליונים ועתה עולים לפני כסא הכבוד לרצון והקב"ה מקשיב להן, והיינו 'פור קשב' שהקב"ה מקשיב לתפילות הנפזרות סד.

כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (לסוכות) בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בשם רבו הרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע שהזהיר לחסידים שביום שמיני עצרת יתפללו כולם בציבור, ובוה יתקנו כל התפילות אשר התפללו ביחידות בכל השנה סה.

שישו ושמחו - סגולת ההקפות הריקודים והשמחה בתורתנו הקדושה

איתא ב'יסוד ושורש העבודה' (פט"ז) 'וכל הזהיר בשמחה של תורה ביום הזה, בטוח שלא יפסוק תורה מזרעו'. וכך היה מנהג גדולים וקדושים שהיו מפזרים ורוקדים בכל כוחם ומעוזם לכבוד התורה הקדושה ס, וכה כתוב ב'שער הכוונות' (דרושי חג הסוכות דף קד.) למהרח"ו זי"ע, 'וראיתי למורי ז"ל [האר"י הקדוש] שהיה נוהג מאד בדבר זה, להקיף את הס"ת, או לפניו או לאחריו, ולרקד ולשורר לפניו בכל יבלתו ס, בליל מוצאי

והזמן גופא משפיע רב ברכות על בני ישראל, כפי שמביא הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שמח"ת תרע"ג) בשם 'אדמו"ר [רבי חנוך העניך] הבהן הגדול וצללה"ה מאלכסנדר', שלכן אין מברכין 'ברכת כהנים' בשמחת תורה ס כי ביום הזה קוראים בתורה וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלוקים את בני ישראל, 'וגנאי הוא לברכות משה רבינו ע"ה שנצטרך עמהן עוד לברכות של הכהנים'.

והקשה ה'שם משמואל' על דבריו, דא"כ לא יעלו הכהנים לדוכן לעולם, שהרי ברכותיו של משה לעולם קיימות, לפיכך מחדש, שבעת שקורין את הברכות (בכל שנה ושנה) הוא כאילו משה רבינו ע"ה עומד עדיין ומברך את הברכות, ולכן רק אז יש משום גנאי להוסיף בברכות (ומוסיף שם, שהוא בתנאי, שנהיה 'כלים' [ראויים] לקבל כמו אז - היו הברכות פועלות תיכף, כי הברכה לא חלה אלא לפי ערך הכנת המקבל, עי"ש).

והחכם עיניו בראשו להרבות בתפילה מתוך התעוררות תשובה, בכדי שיוכל לפעול לעצמו ולכל בני ישראל 'שנה טובה ומתוקה', וכמו שביאר הרה"ק רבי משה מקאזניץ זי"ע (באר משה שמנ"ע ד"ה ביום השמיני), שלכן נקרא רגל זה בשם 'עצרת' מלשון עצירה ועיכוב, שהגם שהפתקין יוצאין בהושענא רבא, עכ"ז מעכבין אותן עד שמיני עצרת, שיש עוד זמן להאדם בשמיני עצרת לשוב בתשובה ולקבל עליו מלכותו יתברך, עול מלכות שמים שלימה, וזהו (במדבר כט לה) 'ביום השמיני עצרת תהיה' - שאפשר לעצור ולעכב את הפתקין. ולכן כתיב 'תהיה לכם' - אותיות 'מלך', כי עד שמיני

סב. אין זה לכל המנהגים, אלא שרבו המקומות שנהגו כן.
סג. הובא בשם הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע לרמז בדברי הגמרא (עירובין נד.) החש בראשו - שלא עבד כראוי בראש השנה, יעסוק בתורה - ישלים עצמו ביום שמחת תורה.

סד. כתב הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע, (שער יששכר, זמן שמחתנו אות יז) **שיש לו בקבלה איש מפי איש עד ה'חזרה' מלובלין זי"ע** אשר קיבל ממון הבעש"ט זי"ע מפי אליהו הנביא, שהמכוון בתפלות בשלשה ימים אלו, הוש"ר שמיני עצרת ושמחת תורה, מובטח לו שיכוון בתפלה בכל ימות השנה.

סה. הרה"ק רבי דוד מקאצק זי"ע היה נוהג מזמן לזמן להתפלל ביחידות (וסוד ה' ליראיו), שנה אחת בשמיני עצרת הבחין אביו הרה"ק רמ"מ מקאצק זי"ע, שבנו אינו נמנה בין המתפללים, ושלח לקרוא לו, באמרו שביום הזה חותמים גזר דינו של אדם בענין הפרנסה, וכדי להוציא כאור דינו צריך להתפלל בציבור, ונתן רמז לכך, כי בפסוק (דברים טז טו) 'והיית אך שמח אמרו (סוכה מה.) לרבות יום אחרון של חג לשמחה, וס"ת של והיית אך שמח הוא חת"ך כשמו של המלאך הממונה על הפרנסה כידוע, לרמז שאז גמר החתימה בענין הפרנסה.

סו. כתב בשלמי חגיגה (דף רצ"ב ע"ב, יו"ל בשנת תק"נ) בשמחת תורה, אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה בשמחתה של תורה, לתקן את פגמי נשמתו אשר פגם בכבוד תורת ה' תמימה, ומצא כדי גאולתו, ונוסף על שזה מה

באר הפרשה - שמנ"ע ושמה"ת

יום טוב אחר תפלת ערבית. ומפי השמועה מקובל והנה בנוסח התפילה שתיקן החיד"א איתא, שבכוח עוד, שהיה האר"י הקדוש עובר מביהמ"ד לביהמ"ד הקפות אלו יפלו כל המחיצות של ברזל כדי לרקוד עם התורה במשך שעות ארוכות^{סח}. המפסיקות בינינו לבין אבינו שבשמים^{סט}.

שאמרו הראשונים כי כל הזהיר בשמחה של תורה כהיום הזה בטוח שלא יפסק תורה מזרעו, ושראו לרב גדול בישראל שהיה מרבה בשמחתה של תורה כהיום הזה, והעידו עליו שעד שלושה דורות היו מיוצאי ירכו שלשלת חכמים וידועים ומרביצים תורה זה אחר זה חבל נמרץ, וידעו הכל זה זכה על רוב שמחתו ביום שמחת תורה מה שלא ראו מעולם בשום גדול בתורה עושה כן, וברוב גדולתו היה מניח ומכרכר בכל עוז ומעורר לבות בני אדם לאמר שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישראל.

סוד גדול גילה לנו הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (הובא בתפארת רבותינו דף קיז), דהנה כתיב (שמואל ב' ו טז-כג) כי מיכל לא היה לה ילד כי 'ותבז לה בלבה' – שהביטה בבזיון על דוד שהיה מפזז ומכרכר לפני ארון ה', אמור מעתה, במידה טובה מרובה – להיפך, המפזז ומכרכר בכל עוז מבלי להביט על עצמו ועל כבודו, יזכה לילד... עובדא ידענא באחד מבני חבורתנו שהמתין כמה וכמה שנים מיום נישואיו ועדיין לא זכה לחבוק בן, מה עשה, בהגיע יום שמחת תורה בעת הריקודים לכבוד התורה, היה מפזז ומכרכר באופן נפלא, וממש ביזה עצמו לשם כך, ואכן, כעבור תשעה ירחים נולדה לו בתו הבכורה, וכמעשהו בראשונה כן מעשהו שנתיים לאחר מכן, וגם אז זכה לבן כתשעה ירחים לאחר^כ. אחד מידידיו ששמע ממנו על ה'סגולה', והוא גם נתנסה ב'חסרון בנים', הלך להתפלל ביום שמח"ת (תשע"ז) באיזה 'מושב זקנים' – מקום שאין מכירין אותו, והתבזה בעבור כבוד התורה, ובחודש תמוז הכניס את בנו בכורו בבריתו של אברהם אבינו. ומעת שנתפרסם מעשה זה לראשונה שמענו על עוד כמה וכמה ש'הלכו בדרכיו' לבזות עצמם לכבוד התורה, ואף הם נושעו בבנים.

ואין הדברים אמורים דווקא על מי שמבזה עצמו... אלא כל המתאמץ לשוב ולשמוח לרקוד ולפזז יותר מכפי טבעו ותכונת נפשו – אף הוא זוכה בברכת הבנים. וכך היה מעשה לפני כשלוש שנים, באחד שהמתין זמן ממושך ל'ישועה', ואף שלפי תכונת נפשו אינו 'אוהב' לצאת במחול אלא תמיד עומד הוא מן הצד... אכן באותה שנה התגבר על עצמו להשתתף בכל כוחו בשמחה של מצווה, וככלות השנה בשמחת תורה תשפ"ג ערך ברית מילה לבנו בכורו...

ויש להביא 'סמך' לדברים מהמובא ב'שבחי בעש"ט' בזה"ל, פעם אחת בשמחת תורה היו אנשי חבורתא קדישתא תלמידי הבעש"ט שמחים ומרקדים בעגולה (-במעגל) והשכינה מלהטת סביבותם, ובתוך הרקדתם (-ריקודם) נקרע המנעל אצל זעירא דמן חבריא והוא היה איש עני מאד, והיטב חרה לו עד מאד על מניעתו מלרקד עם חבריו לשמוח בשמחת מצוה עבור זה, ובתו הצדקנית [של הבעש"ט] מ' אדל עמדה גם כן בבית מן הצד לראות בשמחה שלהם, ואמרה לאותו תלמיד אם תבטיח לי שאלד בן זכר בשנה זו אתן לך תיכף ומיד מנעלים טובים, כי היו לה בחנות מנעלים, והבטיח לה שבוודאי יהיה לה בן זכר, וכן הוה שנולד לה הרב מורינו ברוך [ה"ה הרה"ק רבי ברוך ממעז'יבוז']. עכ"ל. ומכאן ראינו, כי המסייע לשמחת התורה זוכה לבנים... עתה חשוב נא, במי המדובר – בתו של הבעש"ט שבעלה גם היה צדיק וקדוש, ואעפ"כ כשהוצרכה לישועה רבתית בענין זש"ק הועיל לה דייקא ענין זה של הריקודין בשמח"ת.

סז. הרה"ק מסאטמאר זי"ע היה רוקד עד כלות כוחותיו ממש בשמחת התורה, וכאשר שאלו אותו פעם מהיכן שואב כוחות עצומים כאלו לרקוד בעוז ותעצומות (וכל זאת אחרי עבודתו בקודש בימים הנוראים, ובפרט שכיום אתמול בהושענא רבא האריך בתפילה ותחנונים במשך שעות ארוכות), השיב בדרך צחות 'הרי שמיני רגל בפני עצמו...' (סוכה מח.) והיינו שהקב"ה נותן לאדם רגלים חדשות שיוכל לרקוד בהן ביום הזה...

סח. ב'מעשה רב' (אות רלג) מביא ממנהגיו של הגר"א ביום הזה, 'ושמחים שמחה גדולה, ובשמחת תורה היו מקיפים הבימה עם הס"ת שבע פעמים וכו', והוא ז"ל היה הולך לפני הספר תורה שמח מאד, ברוב עוז וחדוה, וחכמת אדם תאיר פניו כלפיד אש בוערת, ומספק כף אל כף, ומפזז ומכרכר בכל עוז לפני הס"ת'.

סט. הרה"ק הריי"צ מליובאוויטש זי"ע היה אומר בשם אביו הרה"ק רבי שלום דוב מליובאוויטש זי"ע, שבמשך ארבעים ושמונה שעות של שמיני עצרת ושמחת תורה [-בחוץ לארץ משום ספיא דיומא חוגגים יום טוב שני של גליות] 'דארף מען זעהן מייקר זיין, יעדער רגע קען מען שעפן אוצרות מיט עמערס און קאדקעס בגשמיות

תורה מסלקים ומבטלים כל הנגעים והפגעים רעים, וכל מרעין בישין^א.

תחילתה וסופה חסד - הזהירות בכבוד חברו

בה אמר הרה"ק מרוזין זי"ע (עירן קדישין שמיני עצרת) וז"ל, העיקר הוא ביום זה 'אהבת רעים' באמת, ולרדוף אחר השלום, והסימן לזה, שברוב העולם שכיחים ביום הקדוש הזה מחלוקת וקטטות ומריבות. ולכן אמרו חז"ל (שבת לא.) על אותו הגר שביקש מהלל הזקן גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, גייריה, אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור, היינו כי הוא ביקש לדעת ולהבין סוד שמיני עצרת שהוא רגל בפני עצמו, וזהו 'כשאני עומד על רגל אחת', השיב לו הלל, 'דעלך סני לחברך לא תעביד', כי ביותר צריך להקפיד בזה בעת ההקפות, להיזהר עד מאד בכבוד הזולת ולכבד כל אחד ואחד יותר מכפי כבודו^ב,

הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע אמר בשם אביו הרה"ק מהר"ש זי"ע, 'מה הם הריקודים איני יכול להגיד לכם, אולם זאת אוכל לומר, שכל התפילות שאין להן עליה בכל השנה כולה עולים ביום הזה על ידי הריקודים' (מדבר קדש)^ג.

בתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לפסח ה' צד.) אמר שמחת ריקודין ביו"ט הוא מדרגה גבוהה ממדרגות הגבוהות שיש בתפילה. התפילה מדברים בפה, וכשעוזר לו הקב"ה נאמר (תהלים קמה בא) 'תהלל ד' ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו' - שנכנס בהבשר. וכשהוא במדרגה יותר נאמר (שם לה י) 'כל עצמותי תאמרנה' וכו'. וכן בריקודין הוא מגביה כל גופו בשמחת יו"ט.

בדרך רמז כתב ה'עטרת ישועה' (ד"ה במאמרם) לרמז בלשון המשנה (נגעים יב א) 'בית עגול אינו מטמא בנגעים' שעל ידי העיגולים והריקודים שעושים בשמחת

וברוחניות, און דאס איז דאך די ריקודים' (שצריך מאד לייקר ולהחשיב את השעות הללו, לצלם במלואם כהוגן, כי בכל רגע אפשר לדלות ולמלאות דליים וחביות של השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, ואפשר להשיגם על ידי הריקודים בעת ההקפות, הובא בספר המאמרים שנת תשי"א עמוד 79).

ע. שנה אחת בשמחת תורה אמר הרי"ץ, שבעת ההקפות אפשר לבקש ולפעול דברים נשגבים ביותר, כי מחזיקים את הס"ת בחיבה ומראים שאנחנו בבחינת 'חבוקה ודבוקה בך' [ולא כמו בשאר ימי החג שמחזיקים את הס"ת אצל הבימה ומסבבים אותה], והסביר את הדבר במשל, כי כך דרכו של העולם שאין החנווני מקיף בסחורתו כי אם למי שיודע ומכיר בו שהוא משלם את חובותיו, ואילו לאלו שאין משלמים כהוגן ימכור רק במזומן בלבד כדי שלא להניח מעותיו על קרן הצבי, ולכן קוראים הריקודים בשם 'הקפות', כי בעת הזאת יכול כל אחד לקבל השפעות טובות ב'הקפה' ולמלאות אסמיו בסחורה רבה [נראה הכוונה, כי אחר עבודת האדם בימים הנוראים, אין לך אדם מישראל שלא התעורר בהם לתשובה, ועל כן הם נאמנים להקיף להם סחורה בהקפה], אולם אח"כ עליו לשלם את חובותיו מדי יום ביומו, על ידי הודאה וברכה תפלה ובקשה לפני מלך הכבוד.

עא. איתא ב'אמרי פנחס' (שער ד אות ד), שנה אחת לפני הקפות בשמחת תורה אמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע להחסיד רבי רפאל ז"ל, 'תדע רפאל, שעד עתה עשינו הקפות והיה בידינו מאני קרבא [-כלי זיין] גדולים וחזקים שהם הד' מינים, וא"כ עתה שאנו הולכים לעשות הקפות בידיים ריקניות, כי תפיסת הס"ת בעת ההקפה אין בה משום קיום מצות עשה כמו בנטילת לולב, נו זאג מיר רפאל, וואס פאר א פנים האט א מענטש אז ער מאכט הקפות מיט ליידגע הענד [-איך מצינו ידינו ורגלינו בבית המדרש כאשר אנו ניגשים אל ההקפות בידיים ריקניות], נאר די עצה צו דעם איז [רק העצה היעוצה היא], שעתה יהיה האדם בעצמו קדוש כקדושת הד' מינים, ויהיה לבו בחינת אתרוג, ושדרתו בחינת לולב, ועיניו בחינת הדסים, ושפתותיו בחינת ערבה, ואז יש ביכולת לקחת הס"ת ולהקיף עמו בשמחה וריקודין..., ויהי כשמוע החסיד את דברי התוכחה של רבו ירדו פלגי דמעות מעיניו, בידעו שעדיין לא השיג קדושה זו, ואנה הוא בא, 'ואמר לו אדמו"ר זצוק"ל בזה הלשון, בדרך שחוק מעט, וויין נישט רפאל וויין נישט, דרך וועל איך מיט נעמען אויף מיינע פלייצעס' [כדי להרגיעו אמר לו 'אל תבכה, אותך אשא על כתפי...'].

עב. פעם נשאל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע מהו 'סוד ההקפות', והשיב, כשהנך מכוסה עם הטלית וכולך דביקות עם הספר תורה, אזי היזהר ביותר שלא לדרוך על כף רגלו של חברך, כי כשאנך רואה לא תדע לעולם את מי לפייס, וזה סוד ההקפות.

עכבו עמי - בקבלה טובה ישאר קשור לכל השנה
 ביום זה מבקש הקב"ה מבני ישראל (עי' סוכה נה):
 'בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה
 עלי פרידתכם' עי', ולכאורה קשה, מה יועיל לשהות עוד
 יום אחד כדי להקל על הפרידה שבה קשה, הרי
 אדרבה, איפכא מסתברא, שכאשר רעים אהובים יתעכבו
 ביחדות עוד יום הרי הם מתקשרים יותר ויותר בעבותות
 אהבה, ובתום היום ההוא יקשה עליהם טפי להיפרד
 איש מעל אחיו.

וק"ו שלא לפגוע חלילה באחרים, דבכהאי גוונא יצא
 שברו בהפסדו, ותפס את הטפל ועזב את העיקר רח"ל עי'.
 ודברי שניהם עולים בקנה אחד עם דברי הגמרא (סוטה
 יד.) 'תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות
 חסדים' עי', שבתחילתה עשה קוב"ה כתנות עור לאדם
 הראשון וחור, ובסופה נאמר שהקב"ה קבר את משה
 רבינו בגיא, ולכן דרך ארץ קדמה לתורה הקדושה עי',
 דהא בלא הא לא סגי.

מסופר על הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע שבאחת השנים לאחר שגמרו את ההקפות בשמחת תורה בבית מדרשו,
 הורה לחזור ולערוך שוב את ז' ההקפות, והעם לא ידע מה יום מיומיי ועל מה עשה כן, אך בנו העיד לאחר
 מכן, שהפציר באביו עד שגילה לו 'רז' זה היות ונכח שם תלמיד חכם חשוב אחד, אשר לא כבדוהו בהקפה כראוי
 לו והמהרי"ל הכיר שיש כאן עלבונה של תורה, על כן הורה לחזור ולרקוד עם ספרי התורה, כדי שיוכל לכבד את
 הלה כיאות בלא עשיית 'עסק' - לפייס את התלמיד חכם, כי פעמים ופיוס זה מרבה את הפגיעה לכן התחכם
 לערוך הקפות מחדש ואז כבר כיבדו כראוי לו, והכל בא על מקומו בשלום.

עג. פעם איקלע אורח אל הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, הגר"ע קיבלו במאור פנים וכיבדו לעלות לסוכה לאכול
 ולשתות כדי להשביע את נפשו, כשהוא עצמו מתנצל בפניו, שהוא הצטנן מאד מן הקור, וכבר אמרו (סוכה
 כה:) 'מצטער פטור מן הסוכה', ואכן עלה האורח והתחיל לסעוד סעודתו בסוכה, לא עבר זמן רב והנה לפתע הגיע
 הגר"ע לבוש במעיל אל תוך הסוכה, ועל פליאת האורח השיב 'אכן מצטער פטור מן הסוכה, אולם במצות הכנסת
 אורחים מחויב גם המצטער...'

עובדא זו הוה מרגלא בפומיה דהרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, והיה מפרש בדרך צחות על פי זה מה שמצינו בצדיקי
 הדורות שלא יצאו מהסוכה אף שירדו גשמים, משום שהיו אצלם באותה שעה אורחים - האושפיזין קדישין, וירידת
 גשמים פוטרת מסוכה ולא מהכנסת אורחים... וללמדנו שבענייני מידות אין פטור מצטער.

עד. מעשה שהיה אצל הרה"ק רבי שלום'קה זי"ע בשנים שעדיין היה דר בזוועהיל, באמצע יום שמיני עצרת
 - שמחת תורה, פשטה השמועה שצבאם של הרוסיים הגיעו אל תוככי זוועהיל, ובין אנשי הצבא היו הרבה
 יהודים, והללו לא אכלו ולא שתו כדבעי. תיכף פנה רבי שלום'קה אל הגה"ח ר' יוסל קאז'ליק זצ"ל ואמר לו,
 מהר קח את השק ועבור עמו בכל בתי העיר לאסוף דברי מאכל עבור החיילים היהודים, אמר לו ר' יוסל מיד
 אחר ה'הקפות' אעשה כדברי הרבי, אך רבי שלום'קה לא הסכים לו ואמר - התורה הקדושה תגיל ותשמח גם
 מבלעדי השתתפותך בהקפות, ואילו אנשי הצבא היהודים רעבים כבר עתה במה ישיבו נפשם. ואכן, ר' יוסל לא
 התמהמה ועשה על אתר כציווי הרבי, משחזר ר' יוסל לבית המדרש ובידו שק מלא עד גדותיו בדברי מאכל
 שתרמו בני העיר לצרכם של אותם יהודים, אורו פני רבי שלום'קה, מיהר ולקח את השק, הניחו על כתפיו
 והחל לרקוד עם השק הקפות סביב הבימה. כי כל כך היה חשוב ונכבד אצלו כבודם של בני ישראל, והדאגה
 לצרכיהם.

עה. בדרך צחות אומרים העולם, שעל כן נקטה תורה דוגמאות אלו דוקא של גמילות חסדים, - להורות בזה
 שפעמים מצטדק האדם לומר, וכי לפלוני עלי להיטיב, הרי הוא בעצמו אשם בכל מצבו וגרם זאת לעצמו
 בידיים וכדומה בשאר טענות, על זה אמרינן ליה, הרי גם אדם ואשתו היו אשמים בעצמם, שהרי בחטאם גרמו
 לעצמם שיצטרכו ל'כסות' ללבוש, ואף על פי כן 'ויעש ה' אלוקים כתנות עור וילבישם', (כמו כן לענין קבורת משה
 בגיא, שלא נכנס לארץ מפני מעשה ד'מי מריבה', ומ"מ התעסק הקב"ה בעצמו בקבורתו) אף אתה תנהג כן, ותתדמה בזה ליוצרך
 ובוראך.

עו. ואמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, הפירוש כי זה היו"ט הוא 'למשתוקקים ויש להם רצון לאחוז בהיו"ט', וזהו
 אומרו 'עצרת תהיה לכם' - כפי מה שקשה הפרידה אצל האדם, כן קשה עלי פרידתכם (ליקוטי יהודה

ואם יאמר האדם הרי אני קרוץ מחומר, ואיך אוכל להכין משכן קדוש הראוי למלך מלכי המלכים הגדול הגבור והנורא, לואת אומר הקב"ה 'עכבו עמי עוד יום אחד', שאין הבורא יתב"ש בא בטרונאי עם בריותיו, ואינו מבקש כי אם מילתא זוטרתא בעלמא, 'יום אחד' בלבד, איין קליינע קבלה [-קבלה טובה אחת שלימה ורצויה]?".

זכר לדבר הביא הרה"ק ה'אבני נור' זי"ע (נאות דשא), שבכל ימי חג הסוכות מרבים להקריב פרים הרבה על גבי המזבח, ואילו בשמחת תורה אינו מביא כי אם פר אחד, והיינו טעמא, כי בצאת החג צריך לעשות דבר קטן שיוכל להחזיק האור בקרבו^ע, ובאלו אסור ללכת בגדולות, רק יקבל על עצמו דבר אחד קטן שיקיים בשלימות^ע.

ובביאור הדבר אומרים משם הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע בדרך משל, לבן מלך שנשא אשה במדינה רחוקה מאד, ולבו היה מלא געגועים עזים לאביו המלך, אך מחמת המרחק הרב לא היה יכול לנסוע אליו, פעם אחת הגיע אביו לבקרו ושמח עמו הבן עד מאד, ובמשך הימים ששהה עמו היה מלא שמחה וחדוה, אולם בשעת פרידה נכנס הילד שעשועים בהתרפקות לפני אביו, השתטח לפניו על הארץ ובכה וצעק 'חולת אהבה אני' אנא, אל תעזבני ואל תשני, לבי אינני עומד לי, אי אפשר לי להיפרד מן המלך. התנצל האב באזני בנו ואמר, בני יקירי, אין לי כל רפואה לגעגועיך העזים, אך זאת איעצך בני, הכן עבורי דירה ראויה אצלך וכך אוכל לדור בקרבתך... אף כאן הקב"ה ובנ"י אומרים 'קשה עלי פרידתכם' אם כן עשו לי מקדש ושכנתי בתוכו - וממילא נשאר תמיד יחדיו.

עז. משל למה הדבר דומה לנברשת (chandelier) גדולה ומפוארת המאירה באור יקרות את כל ארמון המלוכה, אשר היא מחוברת אל התקרה על ידי 'מסמר' אחד. והגיע כסיל אחד וחשב לעצמו שהרי אין שום חשיבות למסמר הקטן שעולה כמה פרוטות, ועל אחת כמה וכמה שאין לו ערך כלפי הנברשת, אם כן מה צורך יש בו באותו מסמר, ומדוע שלא אסיר אותו מהתקרה ואשתמש בו לצרכיי... וכן עשה... גערו בו כולם ואמרו, שאמנם אין לו שום דמיון לגבי הנברשת, הן בגודלו והן בשוויו, אך מכל מקום, אי אפשר ל'נברשת' בלא 'מסמר', כי במה תחזיק הנברשת, וכיצד תשאר קבועה בתקרת הבית. כיו"ב תאמר, גבי הארות היו"ט העצומים והנוראים, שאינם מתקיימים אלא על ידי 'מסמר' אחד והוא הקבלה הטובה, ואף אם היא קטנה.

והנה מסופר, כי כה אמר הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע לחסידיו במוצאי החג, תדעו כי ה'אתה חוננתנו' הוא הוא ה'אתה בחרתנו' [והיתה כוונתם לחזק ליבם כעבור כל הימים הנוראים וחג הסוכות ושמח"ת, שאין הקב"ה עוזב אותנו... אלא אני ה' לא שניתני בין בחול ובין במועד...], ונכלל בדבריו שצריך לזכור בימי החול, לאחר ההבדלה בין קדושת המועדות לימי המעשה, את היו"ט שעברנו זה עתה, לבל תפוג כל אותה רישומא דקדושה וההתעלות שהיתה בימי החג. וכעין זה ביארו בטעם שקוראים 'פרשת עריות' במנחה דיום הכפורים, שלכאורה מה מקום לפרשה זו העוסקת בחטאים הירודים ושפלים ביותר לזמן קדוש כ"כ כיוה"כ בו אנו כמלאכים, אלא ללמד לאדם שאם יבוא עליו ח"ו שעת נסיון יעלה על זכרוננו את יום הכפורים... ושוב לא יחטא.

אמנם יש לומר גם לאידך גיסא, שבימים בהם אומרים 'אתה בחרתנו' יזכור שעוד מעט ויאמרו 'אתה חוננתנו'... ויקבל על עצמו קבלה טובה להמשיך את קדושת החג גם לימי החול. וכך גם רצו לעורר אותנו ביוה"כ, שעתה בעמדנו במדרגה הגבוהה ביותר נקבל על עצמנו גדרים וסייגים לבל תמוט רגלנו בימות השנה, ולא 'ניפול' לאותה פרשה...

עח. וכאותו חסיד שזכה להסתופף בצל קדשו של הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע באחד מן המועדים, ובחזרתו נשאל על ידי חבריו 'ווי אזוי איז אריבער דער יום טוב' (האיך עבר עליך היו"ט בצל הקודש), השיב להם החסיד 'דער יו"ט איז נישט אריבער (היו"ט לא חלף ועבר חלילה), דער יו"ט איז אריין געגאנגען' - אורות החג חדרו היטב בתוך כל עצמותיו... **עט.** קבלה היתה לו להרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע שלא לדבר אחר קריאת שמע שעל המיטה, פעם אחת בהיותו מוכן ומזומן לעלות על יצועו וכבר קרא קר"ש שלח אחריו אחיו הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לקרוא לו, ומפני הכבוד לא היה יכול לסרב, לכן הלך אל הרבי והחליט שהוא לא יתחיל לדבר, אולם ה'בית ישראל' דיבר עמו על עניינים שונים ובלית ברירה היה צריך להשיב ולענות על השאלות, ויהי כאשר חזר לביתו לא עלה על יצועו כל הלילה כדי שלא לעבור ולבטל קבלתו. וזו היא דוגמא של 'קבלה עד הסוף', שאם קיבל על עצמו דבר יקיימו בכל מצב שהוא.

ית' עושה רושם גדול למעלה כמבואר בחובות הלבבות^פ... וזה סוד 'ובזכות צאתי מביתי החוצה' (אפילו פעולה קטנה) יחשב לי בזאת [התנועה קלה] כאלו הרחקתי נדוד, ר"ל למעלה שם עושה רושם גדול כנודע.

דתשרי על עמיה - השפעת קדושת ירח האיתנים לכל השנה צדיקי הדורות היו מרמזים בלשון הזמר של האריז"ל (אומר בשבחין לליל שב"ק) 'יהא רעוא קמי דתשרי על עמיה', שאנו מבקשים ומחלים פני אבינו מלכנו - יהי רצון שהשפעת חודש תשרי תישאר עלינו עמו ישראל פא,

ודע שאפילו דבר 'קטן' יש לו חשיבות גדולה בשמים ממעל, וכך פירש הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע (ייטב פנים ליל א' דסוכות אות ה) דהנה אנו מבקשים ובזכות צאתי מביתי החוצה ודרך מצותיך ארוצה, יחשב לי בזאת כאלו הרחקתי נדוד, וקשה, וכי בעבור 'יצאה' מבית קטנה כזאת יש בידו לבקש שייחשב כאילו הרחיק 'גלות' ארוכה ורחוקה, אלא מבאר וז"ל. ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בבל, (בראשית כד א) אפילו כל דהו משמע (כמו שדרשו יומא עד. - 'כל חלב' לרבות חצי שיעור פירש"י אפילו כל שהוא משמע). ו'מדה טובה מרובה' שאפילו כל שהוא ממש תנועה קלה לכבודו

פ. וז"ל ה'חובות הלבבות' (שער חשבון הנפש פ"ה), וכפי זה אחי ראוי לך להתנהג בהרגיל החשבון עם נפשך בכל שעה ובכל רגע לא-ל יתברך, ואל תמעט בעיניך שום טובה שתעשנה לשמו אפילו במלה או בראיה, כי המעט ממך רב אצלו, וכן בענין העבירות. והקרוב שבדמיונם בזה העתקת השמש בארץ שיעור אמה. תעתק בגלגל מילין הרבה, וכן העתקת הצל באצטרולב. ואל ירבו בעיניך מעשיך, ואם יהיו לשמו, כי במעט שבטובות שיש לו עליך כפל מעשה כל יושבי העולם עם דקדוק החשבון.

פא. 'דבר חכמה' נפלא שמעתי מחכם וצדיק אחד, פיו מפיק מרגליות, בשמחת 'שבע ברכות', וכה היו דבריו, 'מעשה' ביהודי מתושבי העיר 'לעלוב', שהיה נוסע מדי שנה בשנה לקראת ה'פסח' להסתופף בצל רבו אשר התגורר ב'לובלין'. בדרכו היה עובר ב'פרשת דרכים' אשר היתה נחלקת לארבעה דרכים, וכל דרך מוליכה לעבר עיר אחרת, ולמען ידעו עובדי דרכים 'את הדרך ילכו בה' הציבו שם עמוד גדול ועליו תלו ארבע לוחות - לוח לכל רוח, ועליו נכתב שם העיר אשר הפונה שמה יגיע אליה, כגון 'לוח' לצד מזרח עליו נכתב באותיות גדולות 'ווארשא', והרי זה לסימן כי הרוצה להגיע לווארשא יפנה מזרחה, וכן העמידו לוח לצד צפון עליו הופיע תיבת 'לובלין', לקיים מה שנאמר 'תכין לך הדרך'.

והנה, באחת השנים ירדו גשמים עזים בכל ימות החורף וגם מקום הרוחות והשלגים לא נפקדו באותה השנה, וכשבא היהודי לקראת הפסח אל 'פרשת הדרכים' חשכו עיניו כי לא מצא כלל את ה'עמוד' עם הלוחות על מעמדו, והבין שנעקר ממקומו על ידי רוח סערה, ולא ידע אנה יפנה, האם למזרח או למערב, לצפון או לדרום, והמקום מדבר שממה מאין יושב - 'עובר ושב אין' ו'מורה דרך' איננו, מה עשה, החל מחפש אחר העמוד עם הלוחות, ואכן, אחר חיפושים רבים מצאו מוטל על הארץ בתוככי הביצות, מתחת הררי שלג וקרח, כאבן שאין לה הופכין, ועדיין לא ידע מה לעשות, כי הגם שעלה ברצונו להעמיד העמוד על מקומו, אבל לא ידע לאיזה צד להעמידו. עד שפקח ה' את עיניו והבין, הרי 'זאת ידעתי' לענות על השאלה 'מאין באת'... כי ברור לי באיזו דרך הגעתי מלעלוב עד הנה, מעתה עלי להעמיד שוב את העמוד כשה'לוח' המורה על העיר לעלוב יפנה לאותו צד ממנו הגעתי, וממילא הכל יבוא על מקומו בשלום, כי אז גם שאר הלוחות יהיו מכוונים כל אחד כפי מה שהיה בתחילה, ואוכל להמשיך בדרכי ולהגיע למחוז חפצי לחיים לשמחה ולשלום...

וכאן פנה אותו 'דרשן' אל ה'חתן', ואמר לו, הנה זה עתה יוצא הנך לחיי המעשה, וכלשון הכתוב 'חתן היוצא מחופתו ישוב כגבור לרוץ עלי אורח'... ומתחיל לפסוע ולצעוד ב'ים הגדול', ומורא יעלה על ראשך כי אינך יודע לאיזה דרך לפנות, לימין או לשמאל... זכור ואל תשכח מאין באת... הלא יודע אתה מקור מחצבתך, באיזה בית גדלת, ואיזה 'חינוך' קבלת בו, ואם כן, הדרך בה הגעת עד הלום היא תשמש לך 'מורה דרך' כיצד להמשיך ולעלות במסילה העולה בית א-ל.

ולעניינו יאמר, עומדים אנו בתחילת השנה, שימו על לבכם 'מאין באתם', הרי זה עתה עמדנו בראש השנה, יום הכפורים, סוכות ושמחת תורה... כל אחד ואחד היה לו התעלות לפי ערכו, הכל היו חפצים ליראה את שמך... וזכרון קדוש זה צריך לעמוד כנגד העיניים, ועל ידי זה נוכל להמשיך בדרך הנכונה מבלי להתבלבל...

שנהביא מתאונן על אותם האומרים שמ'כף רגל' מאחר יום שמיני עצרת שהוא רגל בפני עצמו (ר"ה ד: 'עד ראש' עד לראש השנה הבא 'אין בי מתום', עוזב האדם את הדרך התמימה, ועושה ככל העולה על רוחו כמו עד הנה, ורק מר"ה עד לאחר שמיני עצרת הרי הוא מעורר עצמו לעבודת הבורא (וכן פירש החיד"א בספרו צווארי שלל הפטרת דברים) פ"ה.

לכל השנה כולה^פ. כי תכלית עבודת הימים הקדושים שעברו עלינו לטובה, ירח האיתנים 'דתקיפי במצוות', וכל השפעות הקדושה והאורה והשמחה לא נועדו רק לשעתם^פ... אלא להשפיע על כל השנה כולה^פ, ובפרט על ימות החורף הבעל"ט.

וכבר ביאר הגה"ק הנודע ביהודה זי"ע את הכתוב (ישעיה א ו) 'מכף רגל ועד ראש אין בי מתום',

וכך כתב הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (ח"ב עמ' רכז), טבע האדם שממחרת היו"ט שוכח לגמרי מה שהיה, היכן היה אמש ומה היה הילוך מחשבתו, מה היו משאלות לבו בעת שרקד עם התורה 'אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתני בבית ה' כל ימי חיי', ועל זה נאמר 'אסרו חג בעבותים', לקשור את החג בעבדות חזקים שלא ישמט מבין הידיים, ושתישאר חקיקה מהיו"ט לכל השנה.

פב. יש שאמרו כי לתיבת 'תשרי' יש כמה פירושים, א. מלשון התרה - 'שרי ואסר' כי בחודש זה יכול האדם להתיר עצמו מבית האסורים ברוחניות, ולקרוא דרור ל'נשמתו' להיכנס ולבוא לשערי תורה ומצוות וקרבת אלוקים. ב. מלשון 'שריר וקיים', שיקיים היטב בלבו את השפעת חודש זה לכל השנה הבעל"ט.

פג. וכמו שביאר הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל במתק לשונו, למה הדבר דומה לחתן ש'מצא אשה' וערך שמחת נישואין ברוב פאר והדר, שכר אולם רחב ידיים מרהיב ביופיו, הביא חבורת כלי זמר מנעימים בקול ואף סעודה ערך כיד המלך, אחר כלות 'השמחה' שב לבית הוריו כשהוא מותיר אחריו את ה'כלה' בודדה בבושת פנים, ופרצה בבכי מר על שכה עולל לה ה'חתן', נזעקו אחריו חבריו ושאלוהו מה זה ועל מה זה, השיב להם ברוב כסילותו וטפשותו, העיקר שהיתה 'חתונה' יפה... וכמה נבער מדעת הוא שאינו מבין שכל ה'חתונה' אינה אלא 'הקדמה' לבניין עדי עד בהמשך החיים... ועל דרך זה ייאמר, עברו עלינו חגים וזמנים לששון, עד שהגענו ליום שמיני עצרת שהוא בחי' היחוד השלם 'בואו ונשמח אני ואתה'... אך כל נשאר עמוד ב'חתונה' ותו לא... אלא אין זה רק כ'הקדמה' לכל השנה הבעל"ט... בדרך צחות רמזו בלשון חז"ל הנודעת על ענין שמיני עצרת, שהקב"ה אומר לישראל 'קשה עלי פרידתכם, עכבו עמי יום אחד', שהנה ידוע ש'פרידה' היא עקרה שאינה יכולה להוליד, ואין ממנה המשך הדורות, ועל כך רימזו חז"ל בלשונם קשה עלי פרידתכם, שהקב"ה מתאונן ואומר שקשה עליו שכל הימים הקדושים הם בבחי' פרידה בלי המשך... אלא עכבו עמי - שישאר קיום לכל האורות הגדולים והשפעות הקדושה לאורך ימים...

פד. ידוע המעשה על ר' אייזיק יעקלס (בן ר' יעקב) אשר התגורר בקראקא (נלב"ע בשנת ת"ג) והיה עני מרוד, לילה אחד חלם חלום בו 'נתגלה' לו כי מתחת הגשר הגדול המוביל לעיר טמון אוצר גדול, ויהי בבוקר ותפעם רוחו והלך למצוא את ה'עשירות' המיועדת עבורו, והחל לחפור שם, עד שניגש אליו מפקד חיל המלך ושאל למעשיו, והשיב לו בכנות ובתמימות כי מחפש הוא אחר המטמון וכפי שהראוהו מן השמים... החל המפקד לשחוק עליו באומרו, אף אני חלום חלמתי שמתחת התנור בבית יהודי בשם 'אייזיק יעקלס' מסתתר אוצרות זהב וכסף, וכי נדמה לך שאלך לחפש שם, והרי החלומות שוא ידברון. נדהם ר' אייזיק ולא גילה לו כי הוא הוא 'בעל הדבר', שב לביתו והחל לעקור את התנור ועד מהרה מצא שם אוצרות מלכים אשר מהם נתעשר ונעשה לגביר אדיר (ומהכסף בנה בית הכנסת גדול על שמו, הנקרא 'אייזיק שול').

והרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע היה מספר מעשה זה כמשל על סדר החיים, כי רבים המה שבכל ימות השנה הנם 'עניים' במעשים טובים, ובטוחים כי 'האוצר' נמצא בר"ה וביוה"כ, אז הזמן גרמא ליטול מלוא חפניים משפע הקדושה ועי"ז יוכלו להתעלות לאין ערוך. אמנם בהגיע ה'הייליגע טעג' (ימים הקדושים) מתגלה להם כי העשירות נמצאת בקרבם, כי בכל אחד טמונים וגנוזים אוצרות אדירים של כוחות הנפש לעבודת השי"ת, ומקבלים עליהם קבלות טובות להיטיב מעשיהם. וזאת העבודה ככלות כל הימים הטובים, לחיות את גילוי האוצרות שבנפש, ולקיים כל מה שקיבל על עצמו, ולא להיות ח"ו ככלב שב על קיאו (הובא בלקוטי אמרי חיים למוצאי יו"כ).

פה. כך ביאר הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע (ראה, ד"ה לא תעשון) שלאחר הימים הנוראים, אומר הקב"ה לעמו בני ישראל 'כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך' (ירמיה לא טו-טז) - כי יש שכר לפעולת התפילות ואימת הדין שכל העוונות נמחלים. ואם תשאל, אם כן מדוע עדיין לא בא בן ישי, כי לאחר אלו הימים הקדושים - 'ושבו בנים לגבולם', שהכל חוזרים לסדר יומם כדאשתקד, ושכחו מכל אשר עבר עליהם.

מיום שמחת תורה עד י"ב יום אחר החג לעומת י"ב חדשי השנה. ונאספים אל בתיהם בקרב אלה י"ב הימים ומחזירין על לימודן כל אחד ואחד לפי שיעורו והוא סגולה נפלאה להיות לעושה אלה עזר מהשי"ת תמיד כל הימים מראשית השנה ועד אחרית השנה וכל אשר יעשה יצליח הן בתורה הן בחסידות והן בכל משא ומתן.

ובן כתב הגה"ק החיד"א (מורה באצבע אות רח"צ) בזה"ל, אחר החג וחודש חשון יתאמץ ביראת שמים ותלמוד תורה לשמה, כי הוא תחילת השנה והוא סימנא טבא לכל השנה. ועתה כי קרוב הוא לעשרת ימי תשובה^{פז} צריך להורות ולהראות כי כל מה שעשה לא היה לפני ח"ו, ואם עתה יתחיל לפרוק עול ויתרשל מעבודת ה' לא לרצון יהיה ח"ו, לכן אדרבה יעשה סימן טוב לכל השנה, ירוץ בגבור בעסק התורה והמצוה ביד ה' המובה עליו. עכ"ל.

הושע נא למענך אלוקינו הושע נא, הושע נא למענך בוראנו הושע נא, ונזכה לפיתקא טבא^{פח} לשנה טובה ומתוקה, ומוזה החודש - ירח האיתנים דתקיפא במצוות יושפע עלינו שפע רב לאורך ימים ושנות חיים בבריות גופא ונהורא מעליא בכל מיני ישועות וברכות.

והעצה היעוצה לשמר בקרבנו את כל אורות הימים הטובים היא כלשון הכתוב (תהילים קיח כו) 'אסרו חג בעבותים', לקשור את היו"ט בעבותות על ידי קבלות טובות^{פי} שמהם לא יזוז בכל זמן ועידן.

עוד עצה טובה היא כמו שהיה מרגלא בפומיה של הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימינוב זי"ע כי בכל חג ומועד מאיר הקב"ה על כל אחד ואחד מבני ישראל הארה גדולה, ועל ידי אור זה שכלו של אדם מתגבר ומתחדש בעבודת ה' ולימוד התורה הקדושה. אך בצאת החג גם אור זה יוצא מאתו, וכל איש יהיה מי שיהיה אם אך משכיל הוא, ירבה בלימוד התורה מיד בצאת החג, ובזה ישאיר על עצמו את האור הגדול לסייע בעדו לעבוד את ה' ולהתקרב אליו בכל השנה (הובא בקול יעקב פר' אמור בד"ה והקרבתם. לתלמידו הגה"ק בעל מלא הרועים זי"ע).

ובן כתב הגה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע (ספר חיים סי' לו) וזה לשונו 'אשר קבלה בידנו כפי מה שמתנהג האדם בי"ב ימים הראשונים של מוצאי החג כן יהיה תמיד מראשית השנה ועד אחרית שנה, ומנהג חסידים הראשונים להתקדש עצמם ביותר ובקדושת מחשבה ודיבור ומעשה

פו. וכה אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע כי שניים המה בקרא 'אסרו חג בעבותים', ואידך, 'ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו' (תהילים ב ג), יש מי שאומר אחר 'שמחת תורה' הבה ננתק עצמנו מכל עניני החג ל"ע, והמשכיל יאמר, אדרבה, הבה נקשור עצמו בעבותות וחבלים לחג העבר. הוסיף ע"ז בנו הרה"ק הפני מנחם זי"ע, כי שגור בפי העולם לומר 'אסרו חג בעבותים' - שצריך לקשור את ה"יום טוב" אלינו, ובאמת אין זה נכון, כי היו"ט איננו בורח כלל וכלל, אלא לנו ייאמר, שלא נברח ממנו אלא נחבר ונקשור עצמנו אליו.

פז. הנה מדרכו של היצר הרע לאחר שעברו ימים ורגעים גבוהים ונעלים וכיו"ב - להכניס קרירות בליבו, על ידי שמכניס בנפשו דמיונות שכבר התרחק והתקרב מאותה התעוררות וכבר אינו עומד בדרגא זו, ומעתה מה לו ולכל אותה התעוררות... ועל כגון דא יש להסמיך את המעשה בעיר 'חעלם' הנודעת, שבשעה שהמציאו את הרכבת התאוו חכמי חעלם אף הם לרכבת שתפאר ותרום שם עירם הנודעת, והביאו קרונות רכבת, אך לרוב כסילותם 'שכחו' להכין 'מסילות' שעליהם תנוע הרכבת, גם את ה'קטר' לא הכינו, מה עשו חכמים אלו, קראו לחמשה גבורי חיל מאנשי העיר וציוו עליהם לדחוף את הרכבת מאחוריה עד שתתחיל לנסוע, ואכן דחפו ודחפו, ומרוב מאמץ התחמם גופם הרבה ונאלצו לפשוט את מעיליהם, והמשיכו בעבודתם לדחוף את הרכבת, בינתיים הגיע גנב זריז במלאכתו וגנב את כל המעילים מבלי ששימו לב, לאחר זמן הסתובבו ולא ראו את המעילים, התמלאו שמחה ואמרו ב"ה כה הצלחנו לדחוף את הרכבת למרחוק עד שכבר אי אפשר לראות את הבגדים שנשארו אי שם... ולא ידעו ולא הבינו, כי הם 'תקועים' באותו המקום, ומה שאין נראים המעילים כי כבר נלקחו משם... כיו"ב לדידן, היצר מערים 'לגנוב את הבגדים' ולהפיל את האדם במחשבת שטות שכבר התרחק מאותה התעוררות הרבה, ואינו רואה את האמת, שעדיין הוא 'קרוב' אל ההתעוררות - 'כי קרוב אליך הדבר מאוד', ורק 'נדמה' לו שהתרחק כי היצר הערים עליו.

פח. הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע היה מברך - יהא רעוא שיפסוק הקב"ה לנו ולכל ישראל לעכטיגע קוויטלאך, מיט גרויסע אותיות, (פתקאות מלאות כל טובות, באותיות גדולות) שאף נשים ועמי הארצים יוכלו לקרוא את הפסק..., כלומר, שיהיה בהם חסד נראה ונגלה.

ובזה פירשו מה שמבקשים בליל שב"ק 'מודה אני לפניך... על כל החסד אשר עשית עמדי ואשר אתה עתיד לעשות עמי', ואם תאמר שכל מה שהקב"ה עושה אינו אלא חסד ורחמים, על כן מסיימים ואומרים ועם כל בני ביתי היינו שגם הם יראו את הרחמים והחסדים.

בס"ד

לקראת ימי הרחמים והרצון!

בזאת אני בוטח

תהלים כז ג'

הרגשת מתיקות והתעוררות מיוחדת עם "תהלים באר החיים"

תהלים באר החיים

עם
מפתח
עיונים
מפורט

מתוכן שיחותיו של

הגה"צ רבי

אברהם אלימלך
בידרמאן
שליט"א

ארה"ק:

ממלכת התורה עוז והוד
1-800-225566

ארה"ב:

נר למאור
718-384-1324

אירופה:

לעימאנס
+44(0)191 430 0555

אגעדאנק

על פרשת השבוע

יו"ט סוכות - שמחת תורה - תשפ"ה

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

זמן שמחתינו

אפשר ליתן טעם לשבח במה שמצינו בספ"ק שעד אחר שמחת תורה עדיין ניתן לשנות הגזר דין של ראש השנה ויום הכיפורים. ביום הכיפורים היה החתימה לשנה הבאה לטובה, והנה מצינו ביום הכיפורים שהיה הכהן ממרס בדם כדי שלא יקרוש, ובדרך רמז הרי החתימה ביום הכיפורים ואנו צריכים שלא "תקרוש" החתימה וזה ע"י ההכנות ליו"ט סוכות שטרודים בצרכי החג אם בבניית הסוכה ואם בקניית ארבעת המינים ושאר צרכי החג, ובחג עצמו הרי יש חיוב של שמחה בכל עת, שלא להיות "יבש" כמו שרמזו בספ"ק שישב פסול בארבעת המינים אלא כל הזמן להיות עם "חיות" ועם "ברע" כך לא נקרא החתימה וע"י השמחה וההתעסקות במצוות ניתן עדיין לשנות הכל לטובה.

מצוות סוכה בט"ו תשרי

מה הטעם שנקבע מצוות סוכה בחודש תשרי?

ידועים דברי הטור (תרכה) "והסוכות שאומר הכתוב שהושיבנו בהם, הם ענני כבודו שהקיפן בהם לבל יכה בהם שרב ושמש ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות כדי שזכור נפלאותיו ונוראותיו, ואע"פ שיצאנו ממצרים בחדש ניסן, לא צונו לעשות סוכה באותו הזמן, לפי שהוא ימות הקיץ, ודרך כל אדם לעשות סוכה לצל, ולא היתה ניכרת עשייתנו בהם שהם במצות הבורא יתברך, ולכן צוה אותנו שנעשה בחדש השביעי שהוא זמן הגשמים, ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו, ואנחנו יוצאין מן הבית לישב בסוכה, בזה יראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה".

לכאורה אף אחרי דברי הטור יש להבין טובא מה הטעם שניתקן דייקא בט"ו תשרי, למה לא לקבוע בראש חודש חשוון - לדוגמא, ואז אפי' יותר קר ויותר יהיה ניכר שיצאנו אך ורק מפני ציווי השי"ת?

הגר"א בבאורו על שיר השירים, מבאר את טעם ועניין חג הסוכות ביום זה, כך: על הפסוק "הביאני המלך חדריו נגילה ושמחה בו", מפרש הגר"א שקאי על חג הסוכות "הביאני המלך חדריו" - שציונו להיכנס לסוכה, "נגילה ושמחה בו" - זמן שמחתינו, ומה השמחה?

כשחטאו ישראל בעגל, נסתלקו ענני הכבוד. ומתי חזרו? ביום כיפור נתבשר משה רבינו "סלחתי כדבריך", בי"א בתשרי בישר את העם על הסליחה, וציווה בפרשת ויקהל על בניית המשכן, בי"ג בתשרי התנדבו כל העם כסף וזהב ועצים לבניית המשכן, עד שהורה משה להפסיק מלהביא, בי"ד שקל משה את כל הכסף והזהב וציווה לבעול המלאכה איך לעשות כל דבר, בט"ו בתשרי התחילו לבנות את המשכן. תיכף בתחילת בניית המשכן חזרו ענני הכבוד לשרות מעל בני ישראל.

בזה מובן היטיב שדווקא ביום ט"ו תשרי שייך לעשות את חג הסוכות כזכר ליום שבו חזרו העננים לשכון.

עוד יש בזה, שלכן זהו "זמן שמחתינו" כיוון שביום זה ראו בחוש שהקב"ה סלח להם על העוון, בזה שהשרה עליהם את העננים, וזהו בעצם שמחה על הסליחה שקבלו ביום כיפור. ולכן נקבע השמחה לדורות שגם אנו שמחים על מחילת העוון שהיה לנו ביום הכיפורים, וכשנכנסים אנו לסוכה הרי מוקפים אנו ב"ענני הכבוד" שהרי זהו "צילא דמהימנותא", כאות וזכר לסליחה ולמחילה.

עוד מן הדמיון בין העניינים, שכמו אז בין יום כיפור לסוכות התעסקו בני ישראל עם התנדבות של כסף וזהב ועצים כן אנו בימים אלו שבין יוה"כ"פ לסוכות מוזילים כסף וזהב לקניית ד' מינים ומתנדבים עצים לבניית הסוכה.

יש המבארים בזה את השמחה בעת שמחת בית השואבה, ומה שמצינו שאמרו "אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנתנו ומי שחטא אמר אשרי זקנתנו שכיפרה על ילדותנו", שעיקר השמחה היה על התשובה, ועל שנתקבלה התשובה.

עוד יש לבאר

הטור (או"ח סימן תי"ז) מביא מאחזי שסוכות כנגד יעקב אבינו דכתיב "ולמקנהו עשה סוכות" וצ"ב מה השייכות שעשה למקנהו סוכות לחג הסוכות?

בפסוק "ועקב נסע סוכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות על כן קרא שם המקום סוכות" (בראשית לג, יז)

ועי' בתרגום יונתן בן עוזיאל שתרגם "ויעקב נטל לסוכות ואישתויב תמן תריסר ירחי שתא ובנא ליה בי מדרשא ולגיתו עבד מסלן בגין כך קרא שמא דאתרא סוכות" ומבואר שביתו של יעקב אבינו זה בית המדרש ולקנינו עשה מבנה עראי וקנינו כולל כל ענייני הגשמיים ביתו נכסיו הכל היה בסוכות דירת עראי והיותו כל תוכן חג הסוכות הוא "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי" כדי להמחיש שכל עניני העוה"ז הם עראיים לכן חג סוכות הוא כנגד יעקב אבינו שהמחיש זאת בהנהגתו.

ובחיד"א בספרו שמחת הרגל כי "ולמקנהו עשה סוכות" וז"ל כל קניני העוה"ז "עשה סוכות" שהיה הכל ארעאי אצלו וכאיש אשר מזומן לדרך שכל עניניו בעיר אשר הוא יושב בה הוא ארעאי כן היה בעיניו כל קניני העוה"ז "על כן קרא שם המקום" העוה"ז, "סוכות" הכל ארעאי ולכן סוכות כנגד יעקב כי יעקב עשה כל עניניו וקניני העוה"ז ארעאי עיי"ש.

הרב ברוך רוזנבלום מפרש עפ"י את הטעם למה מצטער פטור מן הסוכה, שכן אם הגשמיים והנוחות עדיין תופס מקום אצלך אם לא הבנת את עניין הסוכה וא"כ פטור הינך מלשבת בו...

בזה מובן, למה אומרים קהלת בשבת חול המועד סוכות שכן מתחיל בפסוק "הבל הבלים הכל הבל", שזהו עניינו של חג הסוכות.

עוד בעניין הנ"ל:

הנה אנו עומדים עוד מעט לקיים שני מצוות עשה מן התורה, מצוות ישיבה בסוכה, ומצווה לאכול בסוכה כזית בליל א' של חג הסוכות, וזוהי אחת מן המצוות שהתורה בעצמה מפרשת את טעם המצוה כל האזרח בישראל ישוב בסוכות, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים" (שם כג מב-מד), ודעת הב"ח שבמצוה כזו לכולי עלמא מצוה צריכה כוונה לדעת הטעם על מה ולה אנו יושבים בסוכה, ולדעת הביכורי יעקב אפי' בדיעבד לא יצא אדם לא כיוון הטעם, וכן נהגו בבעלזא שהכריזו על הכוונה הראויה, ואם לא כיוונו יחזרו ויאכלו בכוונה, ונכון לשנן בפה את טעמי המצוה כמבואר בגמ' בכדי לקיים את המצוה במחשבה בדיבור ובמעשה.

תניא (סוכה יא ב:) "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל" - ענני כבוד היו, אותן הסוכות שדיבר בהן הכתוב - שהקדוש ברוך הוא הקיף את בני ישראל בענני כבוד, כדי שלא יזיקו להם השמש ביום והקור בלילה, וכדי להגן עליהם מפני האורבים להם מן הצדדים, דברי רבי אליעזר. ודוגמא לזה ציונו לעשות סוכות, כדי שזכור את הניסים הגדולים שעשה לאבותינו במדבר בצאתם ממצרים. ואילו רבי עקיבא אומר: סוכות ממש עשו להם.

והב"ח כתב שעיקר כדברי רבי אליעזר שהתרגום שהוא מסיני תירגם כמותו, ארי במטלות עננין אותיבות ית בני ישראל בפקותי יתהון מארעא דמצרים. ולכן פסק המחבר כן וכתב טעם המצוה: "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל הם ענני כבוד שהקיפם בהם לבל יכם שרב ושמש". וכן מפרש רש"י פשוטו של מקרא. ועי' רא"ם עה"ת שם שהלשון "הושבתי" מורה על פועל אלוך, ולא על סוכות שעשו בני ישראל לעצמם, וידוע מדברי הב"ח שמכיון שהאריך הטור בטעם המצוה ש"מ דכל שלא כיוון טעם דלמען ידעו לא קיים מצוה כתיקונה, וכן דעת הביכורי יעקב שהוא מעכב להלכה, ושלכן ביאר הטור שעיקר ישיבת סוכה זכר לניסים שעשה עמנו ביציאת מצרים, וכן נהגו להקפיד בבעלזא שהכריזו על הכוונה הראויה, ואם לא כיוונו יחזרו ויאכלו בכוונה.

ובאמת רבים מקשים מ"ט נפסק עיקר כר"א שהטעם הוא זכר לענני הכבוד ולא סוכות ממש עשו כדברי רבי עקיבא, והרי קיי"ל הלכה כר"א מחבירו, מה גם כשחולק על ר"א דשמותי הוא,

וראיתי דבר נפלא בערוגות הבושם תשובות או"ח סי' קפח דבאמת גבי תנורו של עכנאי שנחלקו חכמי ישראל על ר"א שהיה מטהר, מצינו שאמר ר"א אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו, ויצא בת קול מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום, אלא שעמד רבי יהושע על רגליו ואמר אין משגיחין בבת קול, תורה כל בשמים הוא, וכתב דבר חידוש שכל זה הוא בדבר הנוגע למצוה מה לעשות בזה י"ל שהתורה ניתנה לעשות כהכרעת רוב חכמי ישראל שבכל דור, אבל במה שאין נוגע למעשה הדרינן לבת קול שיצאה שהלכה כר"א בכל מקום, וא"כ בטעמי המצוות י"ל דהלכה כר"א כיון שאין

נוגע למעשה, וכתב שבזה מבואר מה שאמרו בגמ' שתפילות ר"ה זה היות תחילת מעשיך נתקנו כשיטת ר"א שבתשרי נברא העולם, והלא אין הלכה כר"א בשאר מקומות, אלא הוא העניין שמכין שמדובר על מחלוקת מתי נברא העולם שאין בזה נפקותא להלכה בזה תבנא לבת קול שהלכה כר"א בכל מקום, אולם יש להעיר כי אחרי שקבע לן הב"ח שכוונת המצוה בסוכה מעכבת שוב יש בזה מחלוקת הנוגעת להלכה, אם לכוון כך או כן, ואין זה סתם מחלוקת בטעמי המצוה, ואולי דברי ערוגת הבושם אמורים להכרעת האחרונים שבאמת אין הכוונה מעכבת במצוות סוכה כמסקנת המשנה ברורה, אולם כבר אמרנו שבבעלזא הקפידו במצוות סוכה כדברי הב"ח, עכ"פ בכזית הראשון שהוא מצווה חיובית.

והנה לדברי רבי אליעזר – וודאי דשייך לעשות זכרון לדבר הגדול הזה, שהקיפן בענני כבוד. וכמו שהתודו בעלותם מן הגולה בנחמיה (ט), שאמרו: "אף כי עשו להם עגל מסכה... ואתה ברחמיך הרבים לא עזבתם במדבר, את עמוד הענן לא סר מעליהם..., ואת עמוד האש בלילה...". דבענני כבוד היתה התגלות אלקות ממש, כמו שאמר משה רבינו בענייני דמרגלים: "אשר עין בעין נראה אתה ד', ועננך עומד עליהם, ובעמוד ענן אתה הולך לפניו יומם, ובעמוד אש לילה" (במדבר יד יד). אבל לרבי עקיבא שאומר דהכוונה על סוכות ממש – מאי רבותא יש בזה, שתאמר התורה על זה "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבת...". מה צריך כאן להודיע לדורות.

והעניין ע"פ ר"ע כתב הרמב"ן (אמור) שנדע ונזכור כי מארץ מדבר באנו ולא בית לנו למחסה, אלא כעם נוודים [כמו הבדואים] היינו נראים, ואף שלא היה לנו דבר כמו שהעיד הכתוב: "לא מקום זרע". כלכל אותנו הקב"ה בכל מכל כל, וכן אמר הנביא לישראל: "המדבר הייתי לישראל, אם ארץ מאפליה?" – כלומר: בדמדבר הכנתי להם כל דבר, ולא חסרו דבר. וכמו שאמר משה רבינו בפרשת דברים: "ידע לכתך את המדבר הגדול הזה, זה ארבעים שנה ד' אלקיך עמך, לא חסרת דבר". ואחר כך נתן לנו ארץ מלאה כל טוב, וכ"כ הרשב"ם שהוא בא בזמן אסיפה שקרוב אדם לומר כוחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה, לכן מזכיר לנו העבר איך באנו מלא כלום שלא היה לנו דבר, ורק בכוחו הגדול הנחילנו ארץ ומלוואה, וכעין מצוות מקרא ביכורים להזכיר באסיפת הטובה מתחיל בגנות איך שארמי אובד אבי והיינו נרדפים, ויתהלכו מגוי אל גוי. ומממלכה אל עם אחר, והן עתה גדלנו והצלחנו וגם עשינו פרי.

ולפי זה תרוייהו אמת. שכל א' מישראל ישב עם בני ביתו בסוכת אהלים וחיו בזה האופן ארבעים שנה, אבל הקיבוץ מישראל בעניני תורה ותפלה במדבר היה של ענני כבוד, וכמו אנשי חיל שרוים באהלי מחנה. ולדעת ר"ע הזכר לכולם הגשמי שהיה לנו, ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסוכות, ושם עשו סוכות ממש, שבהם שהו למשך ארבעים שנה, ומה שהגענו אחרי כן בחסדי ה', ולדעת ר"א הזכר הוא לענני הכבוד, ליש הרוחני, שזכו דור המדבר בין שאר ניסי יציאת מצרים.

הרוקח הובא בספר אלי' רבה רס"י תרכ"ה וכן הח"ס מביא זה הרבה מבאר דברי ר"ע שסוכות הוא זכר לסוכות ממש שעשו, שבמלחמות סיחון ועוג ולא כרכים שבארץ כנען ישבו בסוכות, ר"ל חוץ לאהליהם כסוכת הלוחמים ביום קרב יע"ש, וזה למען ידעו וכו' שלא יחשבו מאבותינו אברהם יצחק ויעקב אנחנו יושבים בארץ אלא ידעו שיצאו ממצרים וצרו על ערים. ומה שכתוב כי בסוכות הושבתי בהוציא אותם מארץ מצרים היינו שכל זמן שלא כבשו וחלקו בארץ ישראל נקראו יוצאים ממצרים, כמו שכתוב על סיחון ועוג שהכה אותם משה בצאתם ממצרים.

ולפי שיטה זאת מבואר היטב למה עושים סוכות בתשרי דוקא, שכן אמרו במדרש (תנחומא פרשה זו כ"ד), שמלחמת סיחון עשו באלול, ועשו את הרגל בתשרי, ואחר הרגל מיד עשו מלחמת עוג, וכתב בסדר הדורות בשם ראש יוסף דהיינו ממש בכ"ג תשרי היה מלחמת עוג, באסרו חג הסוכות, וא"כ ביני ביני שכנו בסוכות ממש שעשו להם בין מלחמה למלחמה. ובכדי שזכור ראשית הכיבוש של ארץ ישראל שהיו באותות ומופתים נוראים, ציונו לעשות לעת כזאת סוכות ממש כדרך שעשו אבותינו.

ולשיטת רבי אליעזר שהוא זכר לענני הכבוד והנסים הגדולים שהיו לנו באמצעותם שהגביה כל הנמוך, והשפיל כל הגבוה, והיה מכה נחשים ועקרבנים לפניו, מכבד ומרביץ לפניו (כדאיתא במכילתא ר"פ בשלח) א"כ הקשו הרי יצאנו ממצרים בחודש ניסן והמקום בו זכו לעננים, מפורש בתרגום יונתן (שמות פרק יב פסוק לו) שהיה זה מיד בהגיעם לסוכות: ביום טו בניסן, ונטלו בני ישראל מן פילוסין לסוכות מאה ותלתין מילין תמן איתחפאו שבעת ענני יקרא ארבעה מארבע ציטריהון וחד מעיליהון דלא ייחות עליהון מטרא וברדא ולא יתחרוכון בשרבי שמשא וחד מלרע להון דלא יתנוקון להון כובין ולא יחיו ועקרבין וחד מטייל קומיהון לאשואה עומקיא ולמימך טוריא לאתקנא להון בית משרוי", וכ"כ במכילתא שלפיכך נקרא המקום סוכות על שם שנסתככו שם בענני הכבוד, והגעתם לסוכות היה בט"ו בניסן ככתוב בתורה שבו ביום נסעו מרעמסס ששם נתקבצו כולם דרך נס ונסעו ביום יציאת מצרים לסוכות, וכ"כ הב"ח בתחילת הל' סוכה ולכן ביאר הטור, שלא צונו לעשות סוכה באותו הזמן, לפי שהוא ימות הקיץ, ודרך כל אדם לעשות לו סוכה לצל, ולא היתה ניכרת שזוהו לשם מצות הבורא יתברך. ולכן צוה אותנו לעשותה בחודש השביעי, שהוא זמן הגשמים, ודרך כל אדם לצאת

מסוכתו ולשוב אל ביתו. ואנחנו יוצאים מן הבית לישב בסוכה, ובזה יתראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה.

אולם ידועים דברי רבינו הגר"א ז"ל בפירוש שיר השירים שכותב לתרץ הקושיא מדוע עושים סוכות בתשרי ולא בניסן שהיה תחילת היקף עננים, ובאמת כבר ביאר כן לפנינו מהר"ם בן חביב בעל כפות תמרים בדרשה הנדפסת בספר זכרון גזי מועדים, שמפני שכשעשו ישראל את העגל בשבעה עשר בתמוז, נסתלקו העננים, וכנרמז בכתוב בשיר השירים, דודי לי ואני לו וגו', עד שיפוח היום, שבא היום השחור, ונסו הצללים, שנסתלקו ענני הכבוד שהיו עלינו לצל יומם, ואז לא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן, ומשה ירד ביוה"כ ולמחרתו הקהיל משה את העם וצוה על מלאכת המשכן, וזה היה ב"א לתשרי, וכתוב והעם הביאו בבקר בבקר עוד ב' ימים, הרי י"ב בתשרי, וי"ג בתשרי, ובי"ד בתשרי הכריזו שלא יביאו עוד נדבה, ונטלו כל חכם לב ממשה את הזהב במנין ובמשקל, ובט"ו התחילו לעשות ואז חזרו ענני הכבוד, ולכן אנו עושים סוכות בט"ו בתשרי, ז' ימים נגד ז' ענני הכבוד שהיו לישראל. וכ"כ הח"ס בדרשה לשבת שובה, שביום ט"ו נקלטו החוטאים בעגל בענני הכבוד כמקדם.

ובספר עבודת הגרשוני הביא דברי הגר"א מה ששמע פיו בתוס' ביאור, שעיקר ענין מצות סוכה שכמעט ועל ידי חטא העגל אבדנו המעלה המיוחדת של ההשגחה הפרטית ללא אמצעי וביקש הקב"ה לשלוח מלאך בדרך לשמרני, ככתוב הנה אנכי שולח מלאך, [מט"ט], אבל משה התעקש כי במה יודע איפה כי מצאנו חן בעיניך הלא רק בלכתך עמנו, ובכך נהיה שונים מכל הגוים אשר על פני הארץ, ולא נתרצה לשום מלאך ואמצעי וכמבואר בגמ' שאפי' בפרוונקא לא קבלנו את המלאך הזה, והשיב הקב"ה למשה גם את הדבר אעשה כי מצאת חן בעיני, והתרחצות זה היה ביום הכיפורים שאז ירד משה עם מצוות מעשה מלאכת המשכן ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ותיכף בתחילת הבנין ביום טו תשרי ראו כולם כי ענני הכבוד חוזרים כמו קודם החטא. והראינו לדעת כי חזר הקב"ה לשרות עמנו על אף החטא, כי בין כך ובין כך נקרנו בנים למקום ובצל כנפיו נחסה ונתלונן. ולא יסור מאתנו לעולם.

ובאמת כתוב כן בספר נחמיה (ט יח) אף כי עשו להם עגל מסכה ויאמרו זה אלהיך אשר העלך ממצרים ויעשו נאצות גדולות: (יט) ואתה ברחמיך הרבים לא עזבתם במדבר את עמוד הענן לא סר מעליהם ביומם להנחתם בהדרך ואת עמוד האש בלילה להאיר להם ואת הדרך אשר ילכו בה: (כ) ורוחך הטובה נתת להשכילם ומנן לא מנעת מפיהם ומים נתת להם לצמאם:

ואין לשער גודל החביבות והקירבה שהראה לנו בורא כל עולמים בענני הכבוד, כפי שמבואר בספורנו (תצוה) על מה שנאמר על המנורה "יערוך אותו אהרן". שכל ימי המדבר היה ענין המשכן בכל יום כענינו לדורות ביום הכפורים שנאמר בו כי בענן אראה על הכפרת, וזה כי בכל ימי המדבר נאמר כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו וכו', ושלכן היה העבודה בעיקר בכה"ג כל ימי המדבר, ובסוף פרשת פקודי הוסיף שקירבה כזאת לא היה לנו אחר כך מעולם, אפי' בבית ראשון שהיתה התגלות גדולה, אלא שליותר מזה אנו מעותדים בבית שלישי יב"ב, כאמרו ואני אהיה לה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה", ועל זה אנו מתפללים שיערוב לה' מנחת יהודה וירושלים כשנים קדמוניות, וקאי על שנות השראת השכינה במדבר, וזה עיקר הגעגועים של בני ישראל לאותה קירבה שהראה לנו יוצרינו אף שבאמת לא היינו ראויים לכולם, הרי אין לשער ואין לתאר גודל ענין הקירבה שהראה לנו אז, וגודל החסד שיש בזה בעיקר אחרי העוון, וזאת היא השמחה הגדולה [והוא גילוי היחוד כדברי רבינו הרמח"ל בדעת בתונות שדוקא במתוך מחילת העוון בהפלגה ניכר לעין כל יחוד הבורא]. ולזכר זה עושים סוכה בכל שנה אחרי התרחצות של יוה"כ שמחל לנו עוונותינו.

הדס תרי וחד (סוכה לב, ב)

בש"ס סוכה (לב, ב) גבי הדס רב כהנא אמר אפילו תרי וחד רב אחא בריה דרבא מהדר אתרי וחד הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא (פירש"י מהדר אתרי וחד אע"ג דתלתא בחד קינא כ"ש דכשר הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא) א"ל מר בר אמימר לרב אשי אבא להווא הדס שוטה קרי ליה" עכ"ל הגמרא.

חסיד אמיתי, עבד לעבדי ה', הוא זה המקיים את דברי רבו כפשוטם ממש, ללא כל שינוי, למרות שהעומד מן הצד יפרש את דברי הרב במשמעויות שונות שגם הן תתפרשנה היטב לפי פשוטם של דברים.

גסי הגר"י ישראלון, סיפר מעשה מופלא שהתרחש בברנוביץ, העיירה שבה נולד, הסיפור הוא בשם סבו שהיה משניח בשיבת ברנוביץ.

כידוע לבד משיבתו הקדושה של רבי אלחנן ווסרמן הי"ד היה בברנוביץ בית מדרש נוסף שוקק חיים של האדמו"ר מסלונים זצ"ל בעל ה"בית אברהם". סיפורים רבים נפוצו ברבות הימים על האחדות המופלאה שבין שני האישיות ענקי הרוח, האדמו"ר ורבי אלחנן, שהשישו מרוחם הגדולה על כל יהודי העיירה ברנוביץ.

הגר"י ישראלון סיפר שבשטיבל הסלונימאי היה מנהג של קבע בשבתות ובימים טובים, שבעלי הבתים לקחו לביתם את כל האורחים והעניינים שנקלעו לעיירה, ולא השאירו אף אחד ללא בית וללא שלש סעודות.

כדי לראות ולוודא שאכן לא נישאר עני אחד ללא אירוח, קבע בעל ה"בית אברהם" מנהג לעצמו, לצאת אחרון מבית המדרש. והנה אירע פעם שלאחר שיצאו כל החסידים עם אורחיהם, התברר שאחד העניינים נותר לבדו, ואף אחד לא הזמין לסעודות היום טוב. בבית החסידים היו באותו רגע רק הרב, העני ואחד החסידים.

פנה האדמו"ר לחסיד ואמר לו "אורח זה מוטל על הכתפיים שלך".

ללא שהיות רץ החסיד אל העני והזמין לסעוד על שלחנו, אך בעוד העני מתכונן לקום ממקומו התכופף החסיד וצווחו... לעלות על כתפיו, וכך יישא אותו עד הבית.

משסירב העני ו'הסביר' לחסיד שכוונתו של הרבי היתה שהוא ידאג לסעודותיו ולא ישישאו על כתפיו, ענהו החסיד כלשון פקודה: "כיוון שהרבי אמר שאתה תהיה על הכתפיים שלי, אין לך ולי כל ברירה אחרת אלא לבצע את ההוראה במלואה..."

וכך הלכו שניהם ברחוב כשהעוברים והשבים בסימטאותיה של ברנוביץ משתאים לנוכח המראה של החסיד, שלא היה צעיר לימים, הנושא את אורחו על כתפיו.

כי הרבי אמר.

ויעוין במסכת סוטה דף ל"ב עמוד ב' המספרת על רב אחא בריה דרבא שהיה מהדר לקנות הדסים שאינם משולשים ממש אלא שני עלים בעוקץ אחד ועלה אחד מלמטה העולה ורוכב על שניהם, הואיל והדבר יצא מפיו של רב כהנא.

ולקחתם לכם ביום הראשון

איתא במדרש (תנחומא אמור פרק כב) "ולקחתם לכם ביום הראשון וכי ראשון הוא והלא ט"ו יום הוא ואת אמרת ביום הראשון אלא ראשון הוא לחשבון עוונות".

בספר אמרי יצחק מפרש כך: הגמרא אומרת שהשאלה הראשונה שעליה נשאל האדם בבית דין של מעלה הוא "נשאת ונתת באמונה?" דהיינו האם עבר על איסור גזל, והגמרא במסכת סוכה דורשת מן הפסוק "ולקחתם לכם" – לכם ולא מן הגזול. וזה כוונת המדרש ולקחתם לכם ביום הראשון – ראשון לחשבון עוונות שזה השאלה הראשונה בחשבון העוונות האם היה "לכם" או לא...

חג הסוכות תעשה לך

בביאור שורש מצות סוכה כותב הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל (משך חכמה, אמור)

התורה נחלקת לשני סוגי מצוות, ישנם מצוות שמדריכים את האדם להתנהג נגד טבעו, וישנם המטהרים ומזככים אותו בדרך טבעו. מצות סוכה כיצד? אחרי שעמל אדם בשדהו, כל ימות הקיץ הוא חורש, זורע, עודר, קוצר, מעמר ובסופו של דבר אוסף הוא את גרנו וממלא אסמיו בר, לבו שמח בפרי עמלו, מה מתוקה לו מנוחתו, ואיך יערב לו להסתופף תחת קורת גגו, לשבת ולהתענג בצל ביתו. והנה באה התורה וציוותה עליו "צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי", זהו לגד לטבע לקדש כוחות האדם והרגשותיו מגבול החמרי מפני כן אמרו חז"ל ששם שמים חל על עצי הסוכה כעל החגיגה, ולמדוהו ממקרא שכתוב "חג הסוכות תעשה לך", עד שעצי הסוכה אסורים בהנאה מן התורה.

מאידך, ישנם מצוות שאם אמנם הם מובנים לפי חוקי הטבע, בכל זאת ניתוספו עליהם חוקי החכמה העליונה בפרטים מסוימים, לכן בהיות כי חוק הטבע הוא לשמוח בעת האסיף בזרעונים ועטרות של שבלים, לזה באה התורה והגבילה ארבעה מינים מיוחדים לקיים בהם "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים".

כאשר נדקדק נמצא, שלגבי אתרוג לא נזכר ענין "שיהא שם שמים חל עליו" כמו בעצי סוכה, (רק ברש"י בסוכה דף ל"ז) יוצא לנו לפי הקדמה זו שאותן מצוות שניתנו נגד טבעו, נדרש להן הכנה וחיזוק רב, ומטעם זה דרשו חז"ל "חג הסוכות תעשה לך" תעשה ולא מן העשוי, לא כן מצות ארבעת המינים שאינה מנגדת לטבע, אף שאינם אגודים כשרים הם, ולא נאמרה בהם הכנה דרבה.

(חיים שיש בהם)

בגמרא במס' סוכה (דף כ"ח) ה' גשמים יורדים בחג וכו' משלו משל לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון של מים על פניו, ויש לדקדק מדוע לא אמר כפשוטו משל לעבד שבא ליתן כוס לרבו ושפך אותו על פניו, אכן יבואר עם מה שנודע כי ראש השנה ויום הכפורים המה ימי הדין, ואחריהם ימי החג במצות לקחת הלולב וישיבת הסוכה, והימים האלה המה ימי רחמים להמתיק הדינים ע"י המצות המקיפות אותנו ואשר אנחנו ממלאים ידינו ברכה בימים ההם, אמנם בדרת גשמים המכריחים אותנו לבטל מצות הסוכה הנה זה עד משחק נאמן כי הוא יתברך איננו חפץ ח"ו לפשר הדינים כי אם שישארו בתוקפם ובגבורתם כאשר היו, וזאת נודע כי המזיגה הוא עירוב מים ביין להמתיק את חריפותו שיהיה ראוי לשניה, וזהו ענין המשל לעבד שבא למזוג כוס לרבו, היינו לבטל חריפותו והאדון שפך המים הלאה, וזהו ושפך לו קיתון של מים על פניו ר"ל שאינו רוצה בהמזיגה.

(הגאון מוילנא - ביכורי אביב. דבר אליהו):

והיית אך שמח

בגמרא, לרבות לילי יום טוב האחרון של חג. המפרשים נתקשו, האיך מרבים מכאן שמחה לליל יו"ט אחרון הרי בכל מקום "אך" הוא לשון מיעוט?

תירץ בזה הגה"ק רבי שאול בראך מקאשוי זיע"א בעל משמרת אלעזר, שגם אחרי ר"ה יום כיפור ישנה איזשהו חשש בליבו של אדם אם אכן יצא זכאי לגמרי בדינו, אבל אחרי הושענא רבה כבר מקבל "פיתקא טבא", וסמוך ובטוח ליבו בישועתו, ובליל שמיני עצרת הינו כולו שמח. ומעמיס בזה את כוונת הדרש בגמרא: והיית אך שמח – לרבות לילי יום טוב האחרון, דהיינו שבאיזה שעה נשאר האדם אך שמח בלי שום עצב ודאגה? בליל יום טוב האחרון אחרי הושענא רבה...

כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה (סוכה ט, א)

מן הראוי להעתיק קטע מתוך ספר הקדוש "ראשית חכמה" (שער הקדושה פרק ארבעה עשר) "וכן היה מנהג מורי ע"ה (הרמק) שלא לדבר בתוך הסוכה בימי חג הסוכות אלא בדברי תורה, כי מצות סוכה קדושה גדולה, והע"ד, שעצי הסוכה חל עליהם קדושה ואסורים כל ז' כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוכה פרק ד). וכן מצינו שפירש רשב"י עליו השלום (זוהר פרשת אמור סוף דף קג) שהאבות באים לסוכה ואמר כי הא דרב המנונא סבא כד הוה עייל לסוכה הוה חדי וקאים על פיתחא דסוכה מלאגא ואמר נזמן לאושפיזין מסדר פתורא וקאים על רגלוהי ומברך ואומר בסוכות תשבו, תיבו אושפיזין עילאין תיבו תיבו אושפיזי מהימנותא תיבו, ארים ידי וחדי ואמר זכאה חולקנא זכאה חולקוהו דישאל, דכתיב (בראשית לב, ט) כי חלק ה' עמו, והוה יתיב, עד כאן לשונו.

ולעיל מזה עמוד הקודם קרא לסוכה "צלא דמהימנותא" ואמר כל מאן דיתיב תחת צלא דמהימנותא אחסין חייו ולבנוי לעלמין ואתברך ברכתא עילאה וכו'. הרי שאדם בתוך הסוכה מוקף מאויר קדושה, וכמה קדושות יש בה כמבואר, ולכן ראוי להתרחק משיחה והיתול אלא יקיים וגילו ברעדה" עיי"ש עוד.

ושמחתם לפני ה' אלקיכם

כתב הרמב"ם בהלכות לולב (פרק ח' הלכה י"ב) "והאין היתה שמחה זו החליל מכה ורוקדין ומשפקין ומטפחין ומפזזין ומכרכרין כל אחד ואחד כמו שיועד... מצוה להרבות בשמחה זו... ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות... ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה' שנאמר 'ודוד מפזז ומכרכר לפני ה'".

מדברי הרמב"ם משמע, כי שמחת בית השואבה הנוהגת במקדש בחג הסוכות היא מכח "זין שמחת יום טוב", לכאורה במה נתייחד חג הסוכות משאר ימים טובים שלא מצינו בהם שמחה יתירה "שהיו מספקין ומרקדין ומטפחין"? ביאר את החילוק ראש ישיבת בריסק, הגאון רבי יאשע בער סולובייצ'יק זצ"ל באופן זה:

בשאר המועדים חיוב השמחה כפי שהגדיר הרמב"ם (בהלכות יום טוב פרק ו' הלכה י"ז) הוא ש"חייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו" יוצא מפורש מדבריו שגדר השמחה ביום טוב היא שמחת הלב שמחה פנימית. משום כך, לא חייבו לרקוד ולספק ולטפח, מכיון שפעולות שמחה אלו אינם אלא ביטוי לשמחה חיצונית.

לעומת זאת, בחג הסוכות נאמר "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים", משמע, שמלבד שמחת הלב יש חיוב נוסף של שמחה חיצונית.

והסבר הענין הוא, שלשמוח "לפני ה'" לא די בשמחה פנימית, והצורך הוא גם כן ברקידה ופיזוז שכן לא שייך לרקוד ולשמוח אלא לפני מי ששמחים בו, כמו ששינו (כתובות ט"ז) "כיצד מרקדין לפני הכלה" שמכיון שהוא לפני הכלה יש ענין של רקידה.

לזאת חותם הרמב"ם את דבריו "ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה' שנאמר 'ודוד מפזז ומכרכר לפני ה'", פירוש, כיון שדוד המלך עמד לפני הארון, לכן רקד ופיזז, ולא הסתפק בשמחת הלב שהיא שמחה פנימית בלבד.

כשהציע רבי יאשע בער זצ"ל את החידוש הנזכר לפני אביו, הגאון רבי יצחק זאב זצ"ל מבריסק קילסו מאד והסכים אתו.

הוא עוד הוסיף ואמר, שלפי זה מובן ומבואר היטב מנהגו של רבינו הגר"א מוויילנא (המובא בספר "מעשה רב") שבשמחת תורה "היה הולך לפני הספר תורה שמח מאד ברוב עוז וחזקה וחקמת אדם תאיר פניו כלפיד אש בוערת ומספק כף אל כף ומפזז ומכרכר בכל עוז לפני הספר תורה וכשהחזר הספר תורה לארון קודש שוב לא היה שמח כל כך רק כמו שאר יום טוב".

הסביר הגר"ז מבריסק את מנהגו של הגר"א כי הנה בשעה שהוציאו את ספר התורה אז היה זמן של לפני ה' לכן צריך לשמוח גם שמחה חיצונית הנעשית על ידי פעולה חיצונית של פיזוז וכרכור לעומת זאת כשהחזירו את ספר התורה לארון שוב אין כאן "לפני ה'" ולכן שמח הגר"א רק "כמו שאר יום טוב", אשר חיובו רק "להיות בהן שמח וטוב לב" - שמחה פנימית גרידא.

אם אני כאן הכל כאן (סוכה נג, א)

"אמרנו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה אמר כן: אם אני כאן הכל כאן, ואם אני לא כאן מי כאן?"

כיצד זה הלל הזקן, הענוותן הגדול יעיד וישתבח בעצמו אם אני כאן הכל כאן ואם אני לא כאן מי כאן?

ה"חתם סופר" (דרשות חת"ס) מביא ביאור בשם רבו המובהק רבי פינחס הלוי הורוביץ זצ"ל רבה של פרנקפורט בעל "הפלאה":

"אם אני כאן" - כלומר, אם אדם פחות-ערך כמוני נמצא כאן, הרי "הכל כאן" - כי אז כולם ראויים להיות כאן ולעבוד את ה'.

"ואם אני לא כאן" - וסיבת מניעתי תהיה אמנם, משום שאיני ראוי לכך, הרי "מי כאן" - הלא כל אחד יחשוד את עצמו כן, ונמצא שאיש לא יפקוד את בית ה' עד שיהא בית ה' שמם חלילה!

ומוסיף ה"חתם סופר" על פירושו זה "והוא נפלא".

(חיים שיש בהם)

יש המבארים כך: אם אני כאן - שאם ה"אני" שלי כאן בעולם הזה ומונח בגשמיות, "הכל כאן", אזי מופרע מסובביו וממעשיהם, אבל אם "אין אני כאן", שהאני שלו לא מונח כאן בגשמיות - מי כאן? מי יכול להפריע לו, שאינו מרגיש הפרעה מצד סובביו.

מצטער פטור מן הסוכה

בשור"ת מהרש"ג (או"ח סימן לה) כתב ליישב את מנהג כמה אנשי מעשה שנשארים לישב בסוכה אף אם ירדו גשמים בשיעור של "תסרך המקפה", שהנה הרמ"א פסק שאם הצער לא יפסיק כשיצא מן הסוכה, אין בו פטור מחובת סוכה. והנה אותם אנשי מעשה, באם יאכלו מחוץ לסוכה, יהיה להם צער גדול מזה. לכן, אין בהם את הפטור של ירידת הגשמים שכן מה לי צער זה ומה לי צער אחר?! אמנם, יש להזהר שלא להיות דובר שקר ושלא לרמות את עצמו בזה.

ושמחתם לפני ה' אלקיכם

כתב הרה"ק רבי יהושע מז"קוב בעל העטרת ישועה זי"ע, הנה בשעה שירד משה רבינו עם הלוחות הראשונות, אחר ששמע מהקב"ה מה שנעשה שם, עדיין לא שיבר את הלוחות עד שירד וראה מה שראה. וצריך להבין שהרי כבר אמר לו הקב"ה 'לך רד' וכו', ובחז"ל אמרו ש'אין לדיין אלא מה שענינו רואות', וקשה להבין איך שייך לומר כן אחר שהקב"ה גילה לו את המציאות, היש לך ראייה וידיעה גדולה מזו, והרי כשראו בית דין אין צריך קבלת עדות, לא תהא שמיעה גדולה מראיה, אם הקב"ה אמר לו שזהו המצב, מה צריך עוד לראות בעצמו, איך לא שיבר הלוחות מיד, הרי לא יתכן שהיה לו למשה רבינו ספק במצב.

ותירץ העטרת ישועה שלא שיבר משה רבינו על החטא בעצמו, ולכן אף שאמר לו הקב"ה את המציאות, לא שיבר הלוחות. כי יכולים לשוב בתשובה, 'כי נפלת קמתי', רק לאחר שראה את המחולות, הרי שהם שמחים יחד עם החטא, על זה שיבר את הלוחות. כן מבואר בספה"ק.

והוסיף העטרת ישועה שכיון שביזה"כ אמר הקב"ה 'סלחתי כדברך', והיתה שמחה גדולה מאד, שהיו רוקדים במחולות מרוב שמחה ששמעו שנסלח להם, אלו המחולות תקנו את המחולות דחטא העגל. כי אם עיקר החרון אף ושבירת הלוחות היה על המחולות, זה לעומת זה, צריך לקבל התורה מחדש ביה"כ, לוחות שניות, ועיקר התיקון הוא ע"י המחולות שהוא רוקד בשמחה על שחזר להשי"ת. כי אם בשעת חטא יש מחולות, ובשעת תשובה אין מחולות, הרי עדיין לא נתתן החטא, וזהו השמחה היתרה שיש בחג הסוכות, וכמ"ש הרמב"ם שאע"פ שבכל המועדות יש מצות שמחה, בחג הסוכות יש שמחה יתרה, וחז"ל מגלים כמה פעלולים עשו שם בבית המקדש בסוכות, כל זה כדי לתקן את המחולות של חטא העגל.

וכתב שלכן המצטער פטור מן הסוכה, כי השמחה בימי הסוכות חשוב יותר ממצות סוכה בעצמה. ואם הסוכה מביאה לו צער, אין שום ענין במצות הסוכה בעצמה, כי יש מצות שמחה בחג הסוכות, ויש מצות ישיבת סוכה, אם

שני מצוות הללו סותרים זה את זה, עודפת השמחה על מצות הסוכה. בשלמא אם הוא יהודי בר דעת ושמח בקיום המצוה בעצמה, הרי אינו מרגיש שום צער, אך אם איש פשוט ומרגיש צער הזבובים וכדו', מצות שמחה דוחה את מצות סוכה. כי העיקר הוא המחולות בשמחת היהדות. הגם שכל השנה יש מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד, וכל התוכחה היא על שלא עבד את ה' בשמחה וטוב לבב, אך בסוכות יש שמחה מיוחדת על קבלת התורה ביה"כ, עד כדי כך ששמחה זו דוחה את מצות הסוכה עצמה.

(הגרמ"י רייזמן טז תשרי תש"פ)

ויהי בשלם סוכה ומעונותו בציון (תהילים עו, ג)

מה הקשר בין שני עניינים אלו?

מבאר הגר"א שהן מצוות סוכה והן מצוות ישיבת ארץ ישראל, שניהם מיוחדים בכך שאנו מקיימים את המצווה בכל הרמ"ח אברים ובכל הגוף ממש, וזה הפשט "ויהי בשלם" - איזה מצוה מקיים בכל הגוף "שלם"? "סוכה", ו"מעונותו בציון" מצוות סוכה ומצוות ישיבת ארץ ישראל.

בהקשר לזה, היה פעם אחד הצדיקים שאמר שסוכה זה המצווה היחידה שנכנסים אליה אף עם המגפיים. שאלוהו הרי גם להיכנס למקדש נכנסים עם כל הגוף? ענה שלמה הרב אסור להיכנס עם מנעליו לרגליו... כך שסוכה היא בכל זאת מיוחדת בפרט זה.

מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש (קהלת א, ג)

במדרש (רבה קהלת א, ד) "א"ר יודן תחת השמש אין לו למעלה מן השמש יש לו".

בעל ערבי נחל כתב לבאר מאמר זה כך: על פי מה שמספרים שצדיק אחד בבואו לבית המדרש אמר שאינו יכול להשאר שם כי ביהמ"ד הוא מלא תורה, ובראותו איך מתפללים השומעים על דבריו אלה, הוסיף לומר: עליכם לדעת שתורה לשמה בוקעת לעילא ואינה נשארת בבית המדרש, לא כן תורה שלא לשמה, שאינה בוקעת ונשארת בבית המדרש, לכן קשה לי לסבול ריח תורה כזו.

וזה רמזו חז"ל באמרום שאף בעמלה של תורה אין יתרון, אם לומדים אותה שלא לשמה, כי אז היא "תחת השמש" כי אינה בוקעת לעילא, ובצדק סיימו חז"ל "אבל למעלה מן השמש" היינו הלומדים תורה לשמה שבוקעת לעילא ואינה נשארת תחת השמש לה בודאי יש יתרון.

רמזים לסוכות

והיית 'אך' שמח חז"ל דורשים 'והיית אך שמח' לרבות לילי יום טוב אחרון לשמחה - בכל שאר הימים טובים אין מצות שמחה בליל יום טוב ראשון, בזמן המקדש עיקר השמחה היתה על ידי בשר שלמים, ובעיני זביחה בשעת שמחה ולא מערב יום טוב, ולכן ליל יום טוב ראשון מופקע ממצות שמחה, ויש מחלוקת גדולה באחרונים האם זה מופקע גם משאר מיני שמחה או רק מאכילת בשר שלמים, ועל כל פנים ליל יום טוב אחרון התרבה מהפסוק 'והיית אך שמח' שבו יש כן מצות שמחה, והקשה הגר"א: הרי בכל מקום 'אך' זה מיעוט ואיך כאן זה מרבה ליל יום טוב אחרון? ומבאר שבחג המצוות אנחנו מוקפים בשפע של מצוות, סוכה, ד' מינים, ניסוך המים, שמחת בית השואבה, ומכל המצוות האלו נשאר לנו בשמיני עצרת אך ורק מצות סוכה, אומר הפסוק 'והיית אך שמח' לרבות יום שיש בו אך ורק את מצות שמחה. והיית אך 'שמח'.

ונראה לבאר בזה בעוד אופן בדרך רמז - כמה שעות בשנה יש מצות שמחה? חג המצות הוא שבעה ימים, שבועות יום אחד, סוכות ושמיני עצרת עוד שמונה ימים, סך הכל שש עשרה ימים, וכדי להקל על החשבון נחלק את הימים מהלילות לשתי עונות נמצא שיש שש עשרה ימים של שמחה ושלוש עשרה לילות של שמחה שהרי יורד ליל יום טוב של פסח שבועות וסוכות, סך הכל עשרים ותשע עונות של שמחה, כפול 12 שעות בעונה נמצא שיש שמח' שעות של שמחה בשבוע [29 * 12 = 348], וזה נרמז בפסוק 'אך שמח', וכל זה נכון רק אם יש מצות שמחה בליל יום טוב אחרון, וזה מה שאומרים חז"ל 'והיית אך שמח לרבות ליל יום טוב אחרון לשמחה' המילה 'שמח' שמרמזת שיש שמח' שעות של שמחה בשנה מלמדת אותנו שיש מצות שמחה גם בליל יום טוב אחרון.

שמעתי עוד רמז נפלא מהרה"צ ר' לוי יצחק מקרלינסלב [מרוסיה] על הפסוק בישעיה 'סוכה תהיה לצל יומם מחורב ולמחסה ומלטור מזור וממטר' - יש איסור בל תוסיף ובל תגרע, ובתורה יש רמז' מצות ואם מישוהו מוסיף יש לו רמז' ומי שמגרע יש לו רמז', וסוכה שומרת על האדם שהוא יקיים את מצוות ה' בדיוק כמו שהוא הצטווה בלי להוסיף ובלו לגרוע, וזה נרמז כאן בפסוק שהסוכה תהיה למחסה ולמלטור מ'זרם' ומ'מטר' מרמז' שלא לגרוע מהצוות, ממטר' שלא להוסיף על המצוות.

ולמה סוכה שייכת דוקא למצוות עשה? ידוע שהרמב"ן בפרשת יתרו כותב שמצות עשה זה בשורש אהבה ולא תעשה זה משורש היראה, וזה לשונו 'מצות עשה ממידת האהבה כי העושה מצות אדונו אהוב לו, ומצות לא תעשה יוצאת ממידת היראה כי הנשמר מעשות דבר רע בעיני אדוניו ירא אותו' וזהו

וכבר אמרנו שהקדוש ברוך הוא הורנו זאת בכלי המשכן, שהארון רומז כידוע לתלמיד חכם (יומא עב ע"ב), והשלחן רומז לעשירות (בבא בתרא כה ע"א). ומדות הארון כולן חצויות ואינן שלמות, "אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו" (שמות כה, י), ואלו השלחן "אמתים ארכו ואמה רחבו" (שם, כג), באמות שלמות. לומר לך שלענין התורה צריך האדם לדעת שעדין חצוי הוא בידיעותיו ויש לו כה הרבה להשלים, מכל צד, "והיו הכרבים פרשי כנפים למעלה" (שם, כ), להעפיל ולדאות ולנסק מעלה מעלה. והשלחן מדותיו שלמות, שיהיה שמח בחלקו.

הייתי פעם בשעור תורה. הקהל התנמנם, והמגיד שעור בקש לעוררם. אמר בהתלהבות: "והרי כלל נקוט בידינו, שהמוציא מחברו עליו" - והם ישנים! זעק: "עליו" -

קמו בבעתה ומלמלו: "עליו השלום", רק שיהיה מרוצה...

אבל מעודי לא ראיתי מי שנרדם בעסק, ליד הקפה, כשהקונים צובאים על הדלפק!...

באו ונעניין בסיפור מהגמרא (תמיד לב ע"ב): אלכסנדר מוקדון ערך מסע לכבוש העולם. עבר את הררי החשך והגיע למחוז שכלו נשים. בקש לערך עמן מלחמה. אמרו לו: "ממה נפשך, אם תהרגנו יאמר: נשים הרג. ואם נהרגך, יאמרו שנפלת ביד נשים".

השלים עמן.

אמר: "הבו לי לחם לאכל". הביאו לפניו שלחן של זהב, ועליו ככר לחם מזהב. תמה: "וכי כך נוהגים אצלכם, לאכל לחם של זהב?"

אמרו לו: "לאו, אוכלים אנו לחם חטה. אבל אם בשביל לחם חטה באת, האם לא היה לך בארץך?!"

כשיצא משם, כתב על שער המחוז: "אני אלכסנדר מוקדון שוטה הייתי עד שבאתי לכאן והנשים אלפוני חכמה..."

כשחזר ישב ליד מעין לאכל לחם, והיו עמו דגים מלוחים, שישתמרו בדרך. הדיחם במי המעין להסיר מליחותם, וספגו טעם מעדן ונפלא. אמר: כנראה, נובע מעין זה מגן העדן.

ויש לי שאלה: את המעין הזה מצא בדרכו חזרה, משמע שעבר שם בדרכו לאותו מחוז. מדוע אז לא הבחין בו ובסגלותו.

והתשובה כבר נתנה: כשהלך לשם היו כל מעיניו נתונים לכבש עוד ועוד, להשתלט ולמשל על מעבר להררי חשך. בסדר, יכניע, ידביר תחתיו, ומה הלאה, ובשביל מה, אין זו שאלה. דחף הוא, ואינו בשליטה. בסוף זה, אין מבחינים במעין מגן העדן!

רק כשפקחו הנשים את עיניו: מה צריך האדם יותר מלחם לשבע. לשם מה טרחת ובאת, מה חסר לך בארץך. וכששקטה מעט המית השקיקה, התפנה למצא את המעין המברך!

זהו שאמרו: "מה יעשה האדם ויחכם, ימעט בסחורה וירבה בישיבה" (נדה ע"א). הדגש אינו רק על "ירבה בישיבה", אלא גם על "ימעט בסחורה", כי אם שואף הוא לעוד ועוד בגשמיות, יהיה נחון במדת ההסתפקות ברוחניות. וכמאמר החסיד בעל "חובות הלבבות" (שער חשבון הנפש פרק ג, חשבון כה): "כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש, כן לא תתחבר בלב המאמין אהבת העולם זה ואהבת העולם הבא. ואמרו: העולם הזה והעולם הבא כשתי נשים צרות זו לזו, כאשר תרצה האחת תקציף השניה". וכך פרשו רבותינו (הרמב"ם ועוד) דברי המשנה: "לא כל המרבה בסחורה מחכים" (אבות פ"ב מ"ה). והעיר ה"תוספות יום טוב" שהיו שהרבו בסחורה והחכימו, כרבי אלעזר בן חרסום (יומא לה ע"ב) ואילפא (תענית כא ע"ב). ולהאמור, מעיניהם לא היו אלא בתורה. וכמו שפרשו (ערוכין נ"א) "לא מעבר לים הוא" (דברים ל, יג), לא תמצא לא בסוחרים ולא בתגרים.

וידועים דברי רש"י בפסוק: "ויעש אלקים את שני המארת הגדלים, את המאור הגדל לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה", שוים נבראו ונתמעטה הלבנה על שקטרגה ואמרה שאי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד. "ואת הכוכבים" (בראשית א, טז), על ידי שמעט את הלבנה הרבה צבאיה, להפיס דעתה.

והקשה "חדושי הרי"ם" זצ"ל איזה פצוי הוא, מה יש ללבנה מהכוכבים שסביבה, במה הם מנחמים אותה על מעוטה.

והשיב: שתראה, שיש קטנים ממנה...

זה מנחם. והראיה, שאנו די מרוצים ממצבנו הרוחני. לא שאנו משלמים, ויש הרבה לאן להעפיל, אבל יש קטנים מאתנו, אז אנחנו רגועים...

ולא זו הדרך! "בשמים - ממעל!" בעיניי הנשמה יש לשאף לעוד ועוד, "וגם הנפש לא תמלא" (קהלת ו, ז)!

וכך פרש רבנו יונה דברי המשנה: "ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש" (אבות פ"ב מ"ז). שגם אם אין גדול ממך [וכדברי רש"י] (במדבר יג ג) שכל "אנשים" לשון חשיבות] השתדל להיות חשוב עוד יותר. "ואף אם אין בדור ההוא כמות, תראה עצמך כאלו בדור חכמי התלמוד אתה, ועמם במקום אחד. וגם כי תשיג למעלתם - ופלא, על מי דבר? - תחשב כאלו אתה עומד עם הנביאים, ועם משה רבינו עליו השלום, ומתי תשיג לחכמתם. ובזה לא תתרשל לעולם מללמד, ובכל יום ויום תתקן במדותיך, כי תוסיף על חכמתך, ותהיה כמעין המתגבר!"

ואני זוכר -

בשעתו היתה בני ברק ישוב קטן, וה"חזון איש" רצה להרחיב גבולות הקדשה. עבר להתגורר ברחוב עזרא - היום קוראים לו רחוב חזון איש, ואת רחוב עזרא

העבירו מזרחה. אבל אז היה ביתו מחוץ לעיר, בין חרשות ועצי אקליפטוס, ובלילות נשמעו שם יללות תנים וצבועים. פחד היה לעבר שם בחשכה. ראש העיר, ר' יצחק גרשטנקורן, הציב עמוד תאורה, פנס רחוב, ליד ביתו. יום אחד באתי, וה"חזון איש" שאל: "נו, ר' יעקב, מה תאמר לעמוד החשמל שהציבו כאן?"

הבנתי שהוא רוצה לומר דבר מה, וצדקתי.

אמר: "ראה, אני יוצא מהבית, ורואה שיש לי צל ענק, מתמשך והולך למרחקים. ככל שאני מתקרב לעמוד החשמל, כך הולך הצל ומתקטן. וכשאני מגיע אליו, עובר תחתיו, הצל נעלם. אני ממשיך והולך, והצל שב ונמתח לפני. ככל שאני מתרחק, הולך הצל ומתארך -

ולמדתי, שכלל שאנו מתרחקים מהאור, אנו מרגישים וחשים יותר ויותר "יש", וככל שאנו מתקרבים אל האור, אל חכמת התורה וחכמי התורה בדורות הראשונים, אנו נוכחים יותר ויותר בקטנותנו ואפסותנו!"

זה שאמרו (קדושין מט ע"ב): סימן לגסות הרוח, עניות דתורה. והינו, שמשוה עצמו לפחותים ממנו ומתגאה עליהם, וממילא אינו משוה עצמו לגבורים ממנו ואינו משתדל להעפיל אליהם!

ועתה, לענייני.

ידועים דברי המדרש (ויקרא רבה ל, יב): "פרי עץ הדר" אלו ישראל, מה אתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח, כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים.

"כפת תמרים" אלו ישראל, מה התמרה הזאת יש בה טעם ואין בה ריח, כך ישראל יש בהם שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים.

"וענף עץ עבת" אלו ישראל, מה הדס יש בו ריח ואין בו טעם, כך ישראל יש בהם שיש בהם מעשים טובים ואין בהם תורה...

"וערבי נחל" אלו ישראל. מה ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח, כך ישראל, יש בהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים. ומה הקדוש ברוך הוא עושה להם, לאבדם אי אפשר, אלא אמר הקדוש ברוך הוא: יקשרו כלם אגדה אחת והן מכפרין אלו על אלו.

והנה, לערבה אין במה להתגאות. אין בה לא טעם ולא ריח, לא תורה ולא מעשים טובים. כל הצדקת קיומה, בהתחברותה לאגד הלולב. וגם שם, הערבה משמאל ("משנה ברורה" תרנא, יב) ונמוכה היא מהלולב וההדס (רמ"א, שם).

בהושענא רבה, כשמביאים אותה בפני עצמה, חובטים אותה. כל קיומה, בהתבטלותה לאלו שמעליה, מהבחינה הרוחנית, לבעלי תורה ומעשים טובים. אך אם מתיצבת היא כשלעצמה, מתגאה היא לא בתורה שאין בה ולא במעשים הטובים שאינה עושה, אלא בעיני העולם, "ואל הארץ" זה הגוף (סנהדרין צא ע"ב). תחבט בארץ!

מעלי ההדס, יש לו במה להתגאות. ניחוחו ערב, מעשים טובים בידו. אך לא: "ענף עץ עבת", "עבת" נוטריקון: "תהרביני בנפשי עז" (תהלים קלח, ג), אין "עז" אלא תורה (זבחים קטז ע"א). ידע ההדס שאינו משלם, ידע שאין די במעשים טובים, שדבר אחד מן התורה שוה מכל מצוותיה של תורה (ירושלמי, ריש פאה), ושנר מצוה ואלו התורה אור (משלי ו, כג). ואם אמנם גבוה ההדס מן הערבה, ומימין הוא, אבל הלולב במרכז, וגבוה מכולם.

והלולב אף הוא אינו מתגאה. אמנם גבוה הוא, ועוצר רוחות רעות וטללים רעים (סכה לו ע"ב) כי התורה מגינה ומצילה (סוטה כא ע"א), אבל שלמות אין בו, כי תורה בלא מעשים טובים כמוה ככנין בלא יסודות איתנים (אבות דרבי נתן כב, א. כד, ב-ד). ועדין צריך הוא לבקש "וטוה לבנו לעבדך באמת", שהאתרוג דומה ללב (ויקרא רבה ל, יד), האתרוג שיש בו שלמות תורה ומעשים טובים, ויש ללולב לאן לשאוף. "לולב", נוטריקון לו לב (זהר ח"ג רכ, ב)!

האתרוג משלם הוא, אך כשהיה האתרוג בעצו, עם אתרוגים אחרים, ידע שזו השלמות, תורה ומעשים טובים, ולבו יודע מרת נפשו, שמשלם אינו. יש אתרוגים נאים יותר, ומיחסים יותר, ונקיים יותר.

קוטפים אותו ועוטפים בפשתן ומניחים בכלי כסף, והוא רואה עצמו כמהדר שבארבעת המינים, ומבקש: "אל תבואני רגל גאווה!" רבונו של עולם, שלא אשׁוה עצמי ללולב להדס ולערבה, ושלא תזוז דעתי עלי. שאשׁוה עצמי לאתרוגים שמעלי, ואוסיף בתורה ובמעשים הטובים!

(והגדת)

אומרת התורה בפרשת אמר - (ויקרא כג, מ) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים... התורה מצוה אותנו לקחת ארבע מינים...

כתוב בתלמידי הבעל שם-טוב, שהקב"ה, כדי לתת לנו את ההכנה להחזיק ביד את אותם ארבעת המינים, שכתוב בחז"ל, שאלו ארבעת המינים, שמושגחים ישירות, ע"י הקב"ה, כך מופיע בחז"ל...

כל אחד מהצמחים, יש לו מלאך שאומר לו "גדל", אבל ארבעת המינים, הם המינים המושגחים ע"י הקב"ה באופן אישי, וכדי להכין אותנו לקראת לקיחת ארבעת המינים, נתן לנו הקב"ה ארבעה ימים, בין יום הכיפורים לסוכות, שכל יום מהימים האלה, צריך לעשות הכנה מיוחדת, על כל אחד מהמינים – יום אחד צריך לעבוד על לולב, יום אחד על אתרוג, יום אחד על הדסים, יום אחד על ערבה....

אלו ארבעת הימים, שבין יום הכיפורים לסוכות, ארבעה ימים של הכנה, לקראת יום חג הסוכות, שבו אנו ניטול את ארבעת המינים.

בא המדרש ושואל שאלה - ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר? זה לא יום ראשון, זה אמצע החודש, ט"ו בחודש...

ותשובת המדרש ידועה (תנחומא ויקרא) - ראשון לחשבון עונות.

אז בשנים עברו, דיברנו על הענין שכותב רבינו בחיי, אומר שמה שכתוב **ולקחתם לכם ביום הראשון**, הכוונה ליום הראשון שמכפר על חטאו של אבינו הראשון, שנעשה ביום הראשון לכריאה.

היות וחטא אדם הראשון, נעשה בא' בתשרי, זה היום שבו נברא האדם הראשון, ובשעה השביעית, הקב"ה נפח בו נשמה, ובשעה השמינית הכניסו לגן-עדן, בשעה התשיעית ציוה עליו, לא לאכל מעץ הדעת, בעשירית הוא סרח אכל מעץ הדעת....

מה היה עץ הדעת?

הגמרא אומרת, שזה היה תאנה או חִטָּה או גִּפְנֵי.

במדרש כתוב למאן דאמר, שזה היה אתרוג.

אומר רבינו בחיי - ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר? במה? בגלל מה שקרה ביום הראשון לכריאה, שהאדם הראשון אכל מעץ הדעת, אז האכילה הזאת מעץ הדעת, למאן דאמר שזה היה אתרוג, לוקחים אתרוג, כדי לכפר על חטאו של אבינו הראשון.

אלו דברי רבינו בחיי, אבל המדרש עצמו אומר - ולקחתם לכם ביום הראשון, ראשון לחשבון עונות.

למה הכוונה ראשון לחשבון עונות?

אז המדרש אומר, שביום הכיפורים, נמחלים עוונותיהם של ישראל. עם ישראל עבר מחילת עוונות ב"ה, כולנו נקיים, כמו שכתוב, שיוצאת בת-קול ואומרת לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך... הגענו לדרגה של ניקיון עוונות בס"ד..

ממשיך המדרש ואומר - אבל בין יום הכיפורים לחג הסוכות, כולם עסוקים, זה בלולב וזה באתרוג וזה בסוכה... אז אין זמן לעשות עבירות, אז ממילא, אומר הקב"ה - לא מונים להם את העבירות...

אבל זה לא אומר, שאם לא מונים להם את העבירות, אז אם תעשה עבירות, זה לא יחשב לך ☺

אני לא זוכר אם סיפרתי לכם, אבל לפני 22.5 שנים נולדו לי תאומות, אז היה יהודי אחד, מבוגר מאוד שישב בחר לידה... אז עוד לא היה פלאפונים, היה רק טלפון ציבורי עם אסימונים...

בקיצור, הוא ישב שם ברחבה, יהודי מבוגר, בסביבות גיל ה-80, תיארתי לעצמי שהוא לא בעל של אישה, שבאה ללדת...

הוא ראה שאני מלא שמחה, התקשרתי להורים שלי, הודעתי להם שנולדו לי תאומות...

הוא שאל אותי "מה נולד לך, בן?"

אמרתי לו - "לא... שתי בנות"

הוא אמר לי "אני נותן לך הבטחה, שבשנה הקרובה, אתה לא עושה עבירות"

אמרתי לו "אתה מדבר בתור נציג של יצר הרע? מאיפה הביטחון שלך?" אמר לי "זה משנה מפורשת במסכת אבות שגייעת שניהם משכחת עון... אם יש לך שניים ביחד, זה משכיח ממך את העבירות.... צריך לתת לזה בקבוק, לזה בקבוק, להחזיק אותם ביחד... אין לך זמן לעשות עבירות"

אומרים חז"ל - כשאדם נמצא בין יום הכיפורים לחג הסוכות, זה עסוק באתרוג, וזה בלולב... אין זמן לעשות משהו אחר. עד כאן דברי המדרש.

ראיתי בקדושת לוי, לר' יצחק מברדיטשוב, שכתב דבר נורא, שראיתי שהבאבא סאלי זצ"ל, היה כל-כך מבסוט מהחידוש הזה, שהוא הוסיף עליו כהנה וכהנה.

אומר ר' יצחק לוי מברדיטשוב (קדושת לוי, מאמרים בפרשת האזינו) -

כתוב בגמרא (מסכת יומא) שאדם שעשה תשובה מיראה, כיון שהוא פוחד מהעונש, אז ודונות נהפכים לו לשגויות. זה לא שהחטא נמחל בתשובה, אלא זה ירד מדרגת מזיד, לדרגת שוגג, אבל אם אדם עשה תשובה מאהבה, אז הזדונות הופכים לו לזכויות.

כשאדם עושה תשובה בראש השנה וביום הכיפורים, הוא מפחד מהקב"ה, אז הוא עושה תשובה, זה לא שהוא עושה תשובה כי הוא אוהב את הקב"ה, אלא הוא עושה תשובה, כי הוא מפחד מהעונש שהוא יחטוף. אבל כיון שמגיע חג הסוכות, ובחג הסוכות אנחנו עושים תשובה מאהבה- בכל קניית ארבעת המינים, קונים אתרוג, לולב... בונים סוכה, אז התשובה היא מאהבה, אתה מראה כאן, כמה אתה מחבב את המצוות, אז הזדונות הופכים עכשיו,

לזכויות, לכן הדין הופך להיות, דין חדש, לכן כתוב ולקחתם לכם ביום הראשון, כי הדין, הוא דין חדש.

כתוב שנוהגים ללכת לתשליך בראש השנה. מה עושים בתשליך? מוציאים את הכיסים, וכביכל, זורקים את כל העוונות החוצה.

אמר הבאבא סאלי על זה, דבר נפלא ביותר - אם עפ"י מה שכתב ר' יצחק מברדיטוב, שבחג הסוכות אנחנו עושים תשובה מאהבה, אז הזדונות הופכים להיות זכויות, אז אנחנו מבקשים את העוונות בחזרה, לכן כתוב

(ישעיה יב, ג) ושאתם מים בששון ממעיני הישועה... לכן השמחה הגדולה של חג הסוכות היא, שאנחנו כביכל, שואבים את כל העוונות חזרה החוצה, כך אמר הבאבא סאלי זצ"ל.

אם ככה, אמר השפת אמת - תבין דבר נפלא ביותר, אומרים ביום הכיפורים (ישעיה מג, כב) מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאותיך שובה אלי כי גאלתיך - כשאנחנו יושבים בסוכה, זכר ענני הכבוד, אז מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאותיך - שתי הדברים האלה, מחזירים אותנו למצב, של כפרת עוונות בחג הסוכות.

אם ככה, נוכל בס"ד, לעמוד על עוד דבר אחד:

בזכות מה זכו ישראל למתנה, שנקראת חג הסוכות?

אז יש הרבה דעות, למה זכו לזה...

אחד הדברים שחז"ל מביאים - כיון שאברהם אבינו, הושיב את האורחים שלו תחת העץ. אמר הקב"ה "אתה הושבת את האורחים שלך תחת העץ, חייך, שאני נותן לבניך מצוה שעושים אותה, מתחת לעץ, זו המצוה של חג הסוכות, שנאמר (בראשית יח, ד)... והשענו תחת העץ. אלו הדברים שמביאים חז"ל במדרש.

אם ככה, אומרים רבותינו דבר נפלא ביותר - בזה שאברהם אבינו, הושיב את האורחים שלו תחת העץ, בזה הוא זכה לקרב אותם לעבודת ה'.

הרי הוא נתן להם לאכל, ואמר להם "רבותי, או שאתם מברכים או שאתם משלמים"

אז אנשים העדיפו לברך מאשר לשלם, אז הם הגיעו לידי אמונה, שהזכירו שם שמים, היו שם גם ישמעאלים, גם ערבים... כולם אמרו "הקב"ה, הוא המלך!"

יוצא, שבזה שהכניס אברהם אותם אליו, הם באו לידי אמונה.

אומרים רבותינו - זה הכוח שיש במצות סוכה, שהיא הופכת להיות צילא דמהימנותא... זו המצוה שאדם מקיים אותה, בכל הגוף שלו.

אין מצוות שאדם מקיים בכל הגוף, אמר הגאון מוילנה, רק ישיבה בארץ ישראל ומצוות הסוכה. יש טוענים שגם מקווה.

אם כך, הייתי רוצה לעמוד רק על עוד נקודה אחת, ברעיון של צילא

דמהימנותא, כדי לחבר לנו רעיון נוסף:

להלכה נפסק, שכל המלאכות שאדם עושה, צריך לעשות אותם בסוכה - אוכל בסוכה, ישן בסוכה, מדבר בסוכה... אבל שני דברים כתוב בהלכה, שלא עושים בסוכה, מהם?

לא מתפללים בסוכה, ואדם שרוצה ללמוד בעיון, שלא ילמד בסוכה, שילך לבית הכנסת.

כל אחד שואל את עצמו - אם לאכל בסוכה, ולישון בסוכה... אז למה לא להתפלל בסוכה?

שאלה נוספת שראיתי, ששואל אותו ספר, שנקרא שדה אברהם - אתה מזמין את האושפזין לסעודה?! תזמין אותם שאתה מתפלל... מה החגיגה הגדולה?!

הוא אומר תשובה נפלאה ביותר - הקב"ה בדק אותנו כבר בראש השנה וביום הכיפורים, וראה באיזה דרגה אנחנו בימים האלה, אבל בחג הסוכות, אומר הקב"ה "בא נראה אותך, כשאתה אוכל, כשאתה ישן, כשאתה מטייל, בא נראה שם, אם אתה נמצא ב - צילא דמהימנותא. זה שהיית דבוק בי בעשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, כולם ראו... אני רוצה לראות עכשיו, בשבעה ימים האלה, שאתה לא נמצא איתי ביחד, שאתה נמצא ב - צילא דמהימנותא.

אז כל שבעת הימים האלה, שאתה נמצא ב - צילא דמהימנותא, שם צריך לבדוק אותך, איך אתה נמצא מבחינה רוחנית, לכן דווקא האכילה והשתיה והשינה, דווקא אז, צריך לראות איך אתה מתנהג בסוכה, כשאתה נמצא ב - צילא דמהימנותא.

זאת ההקדמה לחג הסוכות, ורציתי להיכנס לדבר קצת יותר עמוק:

בשבוע הבא בע"ה, נקרא פרשת וזאת הברכה, תהיה חציצה של יום אחד, ומיד עוברים לפרשת בראשית, אז ממילא, אני רוצה לעמוד על נקודה אחת, שבע"ה תחבר לנו גם את פרשת וזאת הברכה, וגם את פרשת בראשית וגם את חג הסוכות. אני רוצה לחבר את שלושתם ביחד, ברעיון נפלא שראיתי, בשם משמאל, ממאמרים שלו, בפרשת בלק, ומשם בע"ה, אני רוצה לבנות יסוד נפלא.

היסוד שאני רוצה לבנות עליו את הדברים, זה רש"י, בפרשת בלק, לאחר שהאנון פתחה את פיה ואמרה (במדבר כב, ל) הלא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה... מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים...

שואל המדרש תנחומא – ממתי אתון מדברת בלשון הקודש?

אומר רש"י במקום, בשם מדרש תנחומא – זה שלש רגלים. רמז לו אתה מבקש לעקור אמה החוגגת שלש רגלים בשנה.

שואלים כל המפרשים כולם מדוע שאלה האתון דוקא על שלוש רגלים? אומר הכלי יקר דבר נפלא ביותר – הרי האתון נטתה מן הדרך, שלוש פעמים, בשלושת המוקמות שהיא נכנסה, הכל רומז לשלוש רגלים.

אומר הכלי יקר – ומדכתב רש"י זה שלש רגלים, אתה רוצה לעקור אומה החוגגת שלש רגלים (במד"ר כ"ד). שמע מינא שאותן ג' סימנים שהזכיר הם כנגד ג' רגלים ומתחיל מן סוכות אשר בחדש תשרי ראש השנה שנאמר בו (דברים טז) באספך מעשיך מן השדה, ועליו נאמר ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה אתה רוצה לעקור אומה החוגגת חג האסיף התלוי בשדה ובו מקריבים ישראל ע' פרים כנגד ע' אומות וא"כ בטולם גורם בטול כל האומות.

* שלוש פעמים מוזכרת המילה שמחה, לגבי חג הסוכות. אומרים חז"ל (ילקוט שמעוני) – למה נאמר שלוש פעמים שמחה?

אומר המדרש – בחג הפסח אתה לא יכל לשמוח, כי עדין לא היה קציר של התבואה, ואתה לא יודע אם התבואה תצליח או לא, ולכן בחג הפסח נידונים על התבואה, ולכן מביאים שעורים.

בחג העצרת מביאים שתי הלחם, כי בעצרת נידונים על פירות האילן, והוא לא יודע אם פירותיו יצליחו או לא.

אבל כשמוגי' כבר חג הסוכות, שכבר את התבואה הוא הכניס הביתה, וגם את הפירות הוא כבר הכניס הביתה, ויש לו כבר מחילת יום הכיפורים, לכן כתוב שלוש פעמים 'שמחה', בחג הסוכות!

ממשיך הכלי יקר ואומר – ואח"כ אמר במשעל הכרמים, רמז לחג הפסח זמן י"מ שנאמר (תהלים פ"ט) גפן ממצרים תסיע תגרש גוים ותטעה, כי הדין נותן לעקור הקוצים וליטע הגפן ואיך אתה רוצה להחליף הקערה ולעקור הכרמים מפני הקוצים, ודרך הגפן שהוא נרפס ברגלים ולסוף היין מפיל את זה הרופסו כששותהו, כדמסיק בילקוט פ"ר (וישב קמח). בשם מדרש שוחר טוב ושם מביא הרבה דמיונות על שישאר נמשלו לגפן וכולם שייכים לבטל דעת בלעם. ורמז לחג הפסח שבו שותים ד' כוסות של יין כנגד כוס ישועות לישראל שנמשלו לגפן, וכתוב ד' לשונות של גאולה, וכנגדם הקב"ה משקה לאומות ד' כוסות תרעלה כדמסיק בב"ר, (וישב פח.ה) ואיך אתה רוצה לעקור כל זה ולהחליף השיטה בין ישראל לעמים.

ואח"כ אמר ויעמוד במקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל, כנגד עצרת שבו קבלו את התורה שנאמר בה (משלי ג.טז) אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד, ואלמלא קבלו ישראל התורה היה העולם חוזר לתוהו ובוהו (שבת פח). והיו כל האומות בטלין ואיך אתה רוצה לעקור אומה זו החוגגת חג זה שיש בו צורך לכל האומות ולכל הנמצאים שבמעלה ושבמטה ויכול להיות שגם במשעול הכרמים רמז לו אתה רוצה לעקור אומה החוגגת חג הפסח ושותין בו ד' כוסות, כנגד ד' מלכיות, ושל יין כמספר ע' כנגד ע' אומות, ובטול זה גורם ג"כ ביטול כל ע' אומות.

אם ככה, אומר הכלי יקר, שאתון ירדה שלוש פעמים – לשדה – רמז לחג הסוכות, הכרם – רמז לחג הפסח ומשעול הכרמים – רמז לחג השבועות, שהקב"ה תחם אותנו במקום אחד, מבלי יכולת לזוז ימין ושמאל.

יוצא, שכל הענין הזה, רומז לשלושת הרגלים, וכאן השאלה שנשאלת היא – מה האתון 'התלבשה' דוקא בענין של 'שלושת הרגלים'?

אתה השאלה הזאת מצאתי, בספר שנקרא שם משמאל, שנת תרע"ח. במאמרים שלו הוא שואל את השאלה הזאת, ואומר דבר נפלא ביותר.

אני אומר את התשובה שלו, ומהתשובה שלו, נגיע לחג הסוכות – בלעם הרשע, רצה להחזיר בעם ישראל, את המידות שלו.

המידות של בלעם הרשע, מופיעות במשנה באבות (ה, יט) – עין רעה, ורוח גבוהה, ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע.

בשפה שלנו – עין רעה, ורוח גבוהה, ונפש רחבה זה קנאה תאוה וכבוד.

שואל הספר שם משמאל – מה פתאום הוא רצה לעקור מעם ישראל את הרגלים?

ואומר – הוא רצה לעקור את הרגלים, כי הרגלים מגינים את עם ישראל, מקנאה תאוה וכבוד.

כל רגל בפני עצמו, יש לו מאפיין, והמאפיין שלו, מגן על עם ישראל. ברגע שעם ישראל חוגג את החג הזה, יש לו כוחות עילאיים, להתגבר על המידה הזאת.

אומר השם משמאל – פסח, הוא כנגד אברהם, הוא כנגד לעזור לבן-אדם, להילחם כנגד הכבוד.

ידוע לכולם, שהרי במצה אין כלום, לא תופחת ולא מתפתחת, אז כל המהות של זה, מבטא את השפלות, שזה נגד הכבוד.

חג השבועות, הוא כנגד התאוה. ידוע לכולם, שהקב"ה אמר לעם ישראל "אל תיגשו אל אישה..." כל המהות של מתן תורה, הוא כנגד הענין של תאוה.

סוכות, אומר השם משמאל, הוא כנגד הקנאה. יעקב אבינו, זה החג שלו, כמו שאומר הטור – פסח כנגד אברהם, שבועות כנגד יצחק וסוכות כנגד יעקב.

אלה הדברים שאומר הספר שם משמאל, בפרשת בלק.

אומר השם משמאל – היות ויעקב אבינו, הוא הסמל של חג הסוכות,

וביעקב כתוב (בראשית לג, יז) ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות

שואל השם משמאל – ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם

המקום סכות? על שם מה שהוא עשה לבהמות שלו? מה החידוש כאן?

שואל רש"י ועוד מפרשים – בגלל שהוא עשה לבהמות שלו סוכות, לכן הוא קרא את המקום סכות?

וכולם מבססים את תשובתם על התרגום יונתן-בן-עוזיאל במקום.

אומר התרגום במקום – ויעקב נטל לסוכות ואיתעכב תמן תריסר ירחי שתא ובנא ליה בי מדרשא ולגיתיו עבד מטלן בגין כן קרא שמא דאתרא סוכות.

בית המדרש, הוא בנה בנין של קבע – ויבן לו בית, את זה הוא בנה... ולמקנהו עשה סכת עשה דירת ארעי.

עד כאן דבריו של הספר שם משמאל, בפרשת בלק.

התעוררתי לדבר הזה, היות והשבוע בע"ה מסיימים את התורה, פרשת וזאת הברכה, ושם הפסוקים מדברים על מות משה, בהר ההר... עד כאן הדברים ידועים...

ראיתי שתי מדרשים... מדרש אחד היה חדשני מאוד עבורי, במדרש תנחומא בפרשת ואתחנן, שם מביא המדרש דבר שהוא פלא, ואחרי זה ראיתי את המדרש, בפרשת וילך, שניהם מדברים על הבחירה של משה רבינו.

במדרש תנחומא, בסוף פרשת ואתחנן, לפני שמשה רבינו מסתלק לבית עולמו, מביא המדרש שמשה רבינו בא לקב"ה, וביקש לחיות, ובמדרש בפרשת וזאת הברכה כתוב, שמשה רבינו ביקש אפילו להיות בהמה....

שמעתי את הרב שך זצ"ל כמה פעמים, שהוא שואל את השאלה – איזה מן דבר זה, לחזור לעולם הזה בגלגול של בהמה?

והתשובה שאמר הרב שך – אמר משה רבינו "כל רצוני, זה לקדש שם שמים..." אם אני יהיה בשמים, לא יהיה לקב"ה, שום קידוש שם שמים,

אבל אם אני אהיה כאן, בתור בעל חיים מה תהיה התוצאה?

תעמוד אמא עם הבן שלה, והבן יגיד לה "אמא, תראי איזה ציפור יפה!..." והאמא תגיד לבנה "את הציפור הזאת, ברא הקב"ה בששת ימי בראשית..." ואז יתקדש שם שמים.

אמר משה "לא אכפת לי להיות ציפור, אם יתקדש ע"י שם שמים".

באחד הפעמים שמופיע בפרשת ואתחנן, אמר משה לקב"ה "ריבונו של עולם, תשאיר אותי כאן"

אמר לו הקב"ה – איני יכל להשאיר אותך כאן, כי כבר הגיע זמנו של יהושע, למלא את מקומך. ואין מלכות נוגעת בחברתה....

אמר משה – זה כל הבעיה! אני פותר אותה ברגע! יהושע יהיה מלך ואני נישאר.

אמר לו הקב"ה – אין שום בעיה, מחר יהושע מוסר שיעור, ואתה תילך לשיעור שהוא ימסור....

אני מקריא את דברי המדרש (מדרש תנחומא, פרשת ואתחנן) – אמר לפניו, רבוני, אם מפני יהושע אני מות, אלך ואהיה לו תלמיד. אמר לו: אם אתה רוצה לעשות כך, לך עשה. עמד משה והשכים לפתחו של יהושע. היה יהושע יושב ודורש, ועמד משה וכפף קומתו והניח ידו על פיו, ונתעלמו עיניו של יהושע ולא ראה אותו, כדי שיצטער וישלים עצמו למיתתו. והלכו ישראל אצל משה לפתחו ללמד תורה, ושאלו ואמרו, משה רבנו היכן הוא. אמרו להם, השכים והלך לפתחו של יהושע. הלכו ומצאוהו בפתחו של יהושע, והיה יהושע יושב ומשה עומד. אמרו לו ליהושע, מה עלתה על לבך שמשה רבנו עומד ואתה יושב. כיון שתלה עיניו וראהו, מיד קרע בגדיו וצעק ובכה ואמר, רבי רבי, אבי אבי ואדוני. אמרו ישראל למשה, משה רבנו, למדנו תורה. אמר להם: אין לי רשות. אמרו לו: אין אנו מניחין אותך. יצתה בת קול ואמרה להם, למדו מיהושע, וקבלו עליכם לישב וללמוד מיהושע. ישב יהושע בראש, ומשה בימינו, ובני אהרן משמאלו, והיה יהושע יושב ודורש בפני משה. אומר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, בשעה שאמר יהושע, ברוך אשר בחר בצדיקים, נטלו מסורות חכמה ממשה ונתנו ליהושע, ולא היה יודע משה מה היה יהושע דורש. אחר שעמדו ישראל מיישיבה, אמרו למשה, פרש לנו את התורה. אמר להם: איני יודע מה אישיב לכם. והיה משה רבינו נכשל ונפל. באותה שעה אמר משה, רבון העולמים, עד עכשו בקשתי חיים, ועכשו הרי נפשי נתונה לך...

עד כאן דברי המדרש תנחומא...

אני מקריא מדרש רבה, פרשת וילך, אות ט – קרא את יהושע, אמר לפניו רבונו של עולם, יטל יהושע ארכי שלי ואהא חי, אמר הקדוש ברוך הוא עשה לו כדרך שהוא עושה לך, מיד השכים משה והלך לביתו של יהושע, נתיירא יהושע ואמר משה רבי בוא אצלי, יצאו להלך, הלך משה לשמאלו של יהושע, נכנסו לאהל מועד, ירד עמוד הענן והפסיק ביניהם, משנסתלק עמוד הענן

הלך משה אצל יהושע ואמר מה אמר לך הדבור, אמר לו יהושע כשהיה הדבור נגלה עליך יודע הייתי מה מדבר עמך, אותה שעה צעק משה ואמר מאה מיתות ולא קנאה אחת, ושלמה מפרשה (שיר השירים ח, ו): כי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה, אהבה שאהב משה ליהושע, ומה שקנא משה ביהושע...

בא הספר המאור שבתורה, ושואל שאלה עצומה – איך אפשר לומר את זה על משה רבינו?

משה רבינו, כאשר יהושע אומר לו אלדד ומידד מתנבאים במחנה... אדני משה כלאם... מה אומר לו משה רבינו?

ומי יתן כל עם ה' נביאים שכולם יהיו נביאים, מה אכפת לי?

אומרים חז"ל – ביום תום שבעת ימי המילואים... בכ"ג באדר... מתחיל משה רבינו לעבוד במשכן, ונמצאים שם אהרן ובניו, ומסתכלים כיצד משה עובד... מגיע ראש חודש ניסן, אומר הקב"ה למשה "סיימת... בבקשה להעביר את העבודה, לאהרן ולבניו..."

למשה רבינו של חרה... ושאל את הקב"ה "למה?"

אמר לו הקב"ה – שבעה ימים בסנה דיברתי איתך... גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך... דיברתי ודיברתי, ניסיתי להשפיע עליך שתיקח את העבודה, ולא לקחת! שבעה ימים עבדת את העבודה, עכשיו תעביר אותה לאהרן אחיך...

אתם חושבים שהוא נישבר?

מה פתאום... אומר לנו דוד המלך בתהילים (קלג) כשמן הטוב על הראש ירד על הזקן זקן אהרן שירד על פי מדותיו.

שואל המדרש (ויקרא רבה, פרשה ג) – וכי שני זקנים היו לאהרן ואת אמרת הזקן זקן, אלא כיון שראה משה את השמן יורד על זקן אהרן היה שמח כאלו על זקנו ירד. משה רבינו היה כל-כך שמח, שאהרן אחיו התמנה להיות כהן גדול!

עוד מביא המדרש – (תהלים קלג, א ג): הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד כשמן הטוב על הראש וגו'...

מתחילת הבריאה, שתי אחים שיושבים ביחד, רק אקשן יש בניהם – קין הרג את הבל, אח"כ יש את ישמעאל ויצחק, עשו ויעקב, יוסף והשבטים... כל הזמן מריבות... על מה טוב ועל מה נעים?

אומר המדרש, שכל הפסוקים האלה, לא נדרשו אלא על משה ואהרן.

אהרן ומשה, זה שבת אחים גם יחד הם אוהבים אחד את השני!

כך שאל הספר המאור שבתורה – אני לא מבין, אם יהושע מקבל נבואה, ואני לא יודע מה מאה מיתות ולא קנאה אחת... מה הולך כאן? מה היסוד שכתוב כאן?

רבותי, אם אלה הדברים, בואו ונתחיל לבארם:

ישנה מידה שנקראת קינאה, היא נפוצה יותר מאשר האבולה ☺.

אני רוצה לעמוד על המידה הזאת, שנקראת קינאה, כי המידה הזאת, איתה יצק הקב"ה את העולם.

איפה אנחנו רואים את זה?

אנחנו רואים את זה עוד לפני שנבראו בני-האדם, שכבר היה אקשן, בין שתי בריות – השמש והירח.

במדרש כתוב, ששניהם היו אותו גודל, ושניהם האירו... הם נבראו כבר ביום הראשון, וביום הרביעי, אומר רש"י, הקב"ה כבר תלה אותם בעליונים... באה השמש וטענה – מה זה הדבר הזה, איך יכל להיות שהקב"ה ברא, שתיים אותו הדבר?!

היא באה לקב"ה ואמרה – "ריבונו של עולם, אין שתי מלכים משמשים בכתר אחד..."

אם היא היתה באה ואמרת – ריבונו של עולם, אין שתי מלכים משמשים בכתר אחד, **לכן תקטין אותי**, אז זה היה בסדר גמור... אבל היא אמרה – לכן תקטין אותי...

לכן יוצא, שמידת הקנאה הראשונה שהיתה בעולם, היתה כאן, ודרך-אגב – היא הביאה גם את הלשון הרע הראשון בבריאה, כך כתוב בספר האשכול, כתוב, שזאת הסיבה שכתוב מאורות חסר, כיון שביום הזה נבראה מיתת האסכרה (רש"י, שבת ל"ב).

אומר הספר אזנים לתורה – כאן, מהקנאה הזאת, אתה לומד דבר נפלא. הירח חיפשה שררה, למה?

השמש אמרה "אין שני מלכים משמשים בכתר אחד" – מי אמר לך שאת מלך בכלל?!

מילא, היתה אומרת "עבדים..." עבדים כן משמשים ביחד...

אומר הספר אזנים לתורה – כל הרודף אחר הכבוד, הכבוד בורח ממנו... השורש של המידה הזאת, זו מידת הקנאה.

אם ככה, נוכל להבין דבר נפלא – לא רק שהנבראים האלה, גם המלאכים, שתגיד לכאורה, מה שייך מלאכים למידות?!

אבל חז"ל מלמדים אותנו, שהמלאכים קינאו בבני-אדם.

אומרת הגמרא (מסכת סנהדרין נט), שהמלאכים צלו בפני האדם הראשון בשר וסינינו לפניו יין, אותו רגע שראה זאת הס"מ, שלא היה מלאך כמותו, שהיה בעל 12 כנפיים, אמר – המלאכים צולים לפניו בשר ומסננים לפניו יין? חייבים להחטיא אותו!

למדנו עוד דבר – שהמלאכים מקנאים בבני-האדם, והקב"ה ידע, שאם הוא לא ינהג בפעולה מסוימת, כל הבריאה כולה תתערבב בגלל קנאה.

למה הקב"ה ברא את אדם הראשון, ביום השישי, חלקו מן העליונים וחלקו מן התחתונים – את הגוף הוא לקח מן האדמה למטה, ואת הנשמה מן העליונים?

אומר רש"י במקום – ויפח באפיו. עשאו מן התחתונים ומן העליונים, גוף מן התחתונים ונשמה מן העליונים, לפי שביום ראשון נבראו שמים וארץ, בשני ברא רקיע לעליונים, בשלישי תראה היבשה לתחתונים, ברביעי ברא מאורות לעליונים, בחמישי ישרצו המים לתחתונים, הווקק בששי לבראות בו מעליונים ומתחתונים, ואם לאו יש קנאה במעשה בראשית, שיהיו אלו רבים על אלו בבריאת יום אחד.

פירוש הדבר – אמר הקב"ה "אני חייב לעשות את זה, אחרת תהיה בעולם קנאה".

אם אלה הדברים רבותי, למדנו דבר ראשון, שגם דוממים מקנאים, למדנו שמלאכים מקנאים, ועכשיו הגיע האדם.

איפה האדם מקנא?

כתוב בחז"ל – שהגיע הנחש ופיתה את חוה, אומר המדרש – אמר לה "תאכלו מן העץ..." למה? "כי ידע אלהים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים ידעי טוב ורע"

אומר הספר המאור שבתורה – תראה מה עשה כאן השטן, הוא לקח את הקנאה, ואמר לו "בא תראה... דע לך, אתה רוצה להיות אלהים? יש לך אפשרות, פשוט תאכל מהעץ הזה, ותוכל לברוא עולמות".

זאת אומרת, הוא יצק בו, שיוכל להיות כמו הקב"ה. זה היה אצל אדם הראשון, ומה היה אצל חוה?

אומר המדרש – אמרה חוה "אני אכלתי מהעץ הזה, ואם אכלתי, אלך ואתן גם לאדם, למה?

כי קינאה באדם הראשון... אמרה "אם אני אכלתי, אני הולכת למות, שנאמר (בראשית ב, יז) כי ביום אכלך ממנו מות תמות..."

אם הוא לא יאכל, הוא ישאר בחיים, ואם הוא ישאר בחיים, יהיו צריכים לברוא לו אישה אחרת, ואם צריכים לברוא לו אישה אחרת, פירוש הדבר, שהוא מרוויח... אז אם אני הולכת, כולם הולכים איתי ביחד ☺

אם ככה יוצא, שחוה קנאה באדם... אז יש לנו קנאת דוממים, קנאת מלאכים וקנאת בני-אדם...

רבותי, יש גם קנאה בבעלי חיים, איפה זה מופיע?

אומר הדעת זקנים מבעלי התוספות – אומרת התורה, שאסור לחרוש בשור ובחמור יחדיו, למה?

לפי שהחמור אינו מעלה גרה, אלא הוא רק מפריס פרסה, והשור, הוא גם מעלה גרה וגם מפריס פרסה... הוא כל הזמן מעלה אוכל, אז החמור מהצד מסתכל על השור, ואומר לעצמו "מאיפה הוא משיג כל-כך הרבה אוכל..."

אנחנו שתינו סוחרים, והוא תמיד סוחר עליו אוכל.."

יוצא שהחמור מקנא בשור, הוא לא יודע שכל מה שהוא אוכל, זה בא לו מבפנים, הוא כל הזמן אוכל בחזרה את אותו האוכל.

באה התורה ואומרת לנו (דברים כב, י) לא תחרש בשור ובחמור יחדו כי זה מעורר בניהם קנאה.

יוצא עפ"י זה, שאין לך נברא בעולם, שלא שתול אצלו מידת הקנאה.

אומר הספר יפה תואר על המדרש – חז"ל אומרים שקין קם על הבל, כדי להרוג אותו. אמנם קרבנו של הבל התקבל וקרבנו של קין לא התקבל, אבל זו לא היתה הסיבה...

למה קרבנו לא התקבל?

כתוב בפסוק (בראשית ד, ח)... ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו...

מה קרה בשדה?

אומרים חז"ל שלוש דעות – הם פתחו במחלוקת. איזה מחלוקת?

אחד אומר – על חלוקת מקרקעין ומיטלטלין.

אמר קין – אם אני עובד אדמה, אז עבודת האדמה שייכת לי, אז האדמה שלי! ואם אתה הבל, רועה צאן, אז העבודה שלך היא מיטלטלין, אז תעבוד במיטלטלין. מחלוקת אחת.

רבו בניהם... אמר קין להבל – אם האדמה שלי, תשלם לי אגרה!

אמר לו הבל – אין בעיה, אבל הבגדים שלך, הם שלי, כי המיטלטלין שלי... אז בא ונעשה קיזוים, אתה לא תשלם לי, ואני לא ישלם לך... על זה קם קין והרג את הבל.

עוד דעה אומרת, שהם רבו על ענייני בית המקדש, למה?

כי בית המקדש נקרא שדה, שנאמר (ירמיה כו, יח) ציון שדה תחרש.

אומר פרקי דרבי אליעזר – שם הם גרו, לאחר שאדם הראשון גורש מגן עדן, הוא גר בהר המוריה, ושם הם רבו, מי יקבל מה, שתהיה החלוקה העתידית על ענייני הקרקעות, מי יקבל את מקום בית המקדש. על זה קם קין והרגו. עוד דעה בחז"ל – הם רבו על התאומה היתירה, שנולדה עם הבל. קין אמר "אני בכור, היא שלי"... הבל אמר "היא נולדה איתי, אז היא שלי". אישה נקראת בשם שדה, שנאמר (בראשית כה, כט) ויבא עשו מן השדה והוא עיף...

אומרת הגמרא – חמש עבירות הוא עבר באותו יום, אחד מהם, שהוא בא על נערה מאורסה, למה זה נקרא שדה? עין מסכת ב"ב. יוצא שכל המחלוקת בניהם, היתה על ענייני שדה. או נדלן, או בית המקדש שנקרא שדה, או אישה. אלו הדברים שאומרים רבותינו. אומר הספר יפה תואר – ומכאן למדת, כי כל מריבה שבאה בעולם, באה או בגלל קנאה, או בגלל תאוה או בגלל כבוד. ועל זה ר' אליעזר הקפר אמר – הקנאה התאוה והכבוד, מוציאים את האדם מן העולם. הדעה הראשונה שאומרת, שהם רבו בענייני מיטלטלין, לוקח לצד של קנאה. העניין של איפה יבנה בית המקדש, לוקח לצד של כבוד. והעניין של תאומה יתירה שנולדה, קשור לענין של תאוה. ממילא, המחלוקת היא בשלושה דברים – קנאה, תאוה כבוד. אם ככה, נבין בס"ד דבר נפלא ביותר: כל המהות של הבריאה, התחיל מהענין של קנאה, משם עבר לתאוה, ומשם עבר לכבוד. אם אלה הדברים בס"ד, נחזור לדברי הספר שם משמואל: אומר השם משמואל – מידת הקנאה, היא המידה המושרשת בתחילת הבריאה. מתי היתה תחילת הבריאה? עפ"י מה שאנחנו סוברים, ועפ"י מה שאמרנו בראש השנה היום הרת עולם – היום הקב"ה ברא את העולם. פירוש הדבר, שבריאת האדם, היתה בא' בתשרי. בראש השנה, אנחנו חוזרים לנקודת ההתחלה, של לפני 5775 שנה, שהקב"ה ברא את האדם הראשון. איך התחיל היום הזה? היום הזה התחיל במידת הקנאה – המלאכים נתקנאו באדם הראשון, והחליטו להחטיא אותו באכילה מעץ הדעת. יוצא, שיום ראש השנה, זה היום שבו פעלה מידת הקנאה במלאכים, שקינאו באדם הראשון, והחטיאו את אדם הראשון, לרצות להיות כמו אלוקים יודעי טוב ורע, ובזה פיתו אותו לאכל מעץ הדעת. חוה, היתה אצלה מידת הקנאה, שאמרה "אני אהרוג גם את אדם הראשון, כדי שלא תברא בשבילי אישה אחרת. יוצא, שכל המהות של יום ראש השנה, נבנה על המידה הזאת, שנקראת מידת הקנאה, שיצק אותה הקב"ה בבריאה, כדי שהעולם יתופעל ע"י מידת הקנאה. לשם מה נועדה מידת הקנאה? אומר המדרש (מדרש שוחר טוב בתהילים, מזמור לט) – מידת הקנאה, היא המתפעלת את הבריאה. המנוע המרכזי של הבריאה, זו מידת הקנאה. למה? לפי שאדם רוצה להתחתן, כי גם חברו התחתן. אדם רוצה בית, כי לחברו יש בית...

אבל הקב"ה, לא יצק את זה, רק בשביל זה. הוא יצק את זה, בשביל הענין שנקרא קנאת סופרים תרבה חכמה. אומרים חז"ל במדרש – אברהם פגש את שם בן נח, ושאל אותו "בזכות מה יצאתם מן התיבה?" אמר לו "בזכות שלא נתנו שינה לעינו. לילות וימים נתנו אוכל לבהמות, לא ראינו שינה! אמר אברהם "אם בזכות זה הם יצאו, אני הולך לעשות מפעלי חסד, ולהאכיל בני אדם. אומר המדרש – בקנאה שקינא אברהם, לשם בן נח, מזה הוא יצא לעשות את כל הפעולות שעשה, זה נקרא קנאת סופרים תרבה חכמה. אומר רבינו יונה – הקנאה התאוה והכבוד, מוציאים את האדם מן העולם – זו מידה טובה, אבל עדיף שהיא לא תהיה. עדיף שהרצון שלך, לעשות את המצוות בחיקוי, לא יהיה. למה? כי קנאת סופרים בחיקוי, היה לנו גם אצל הבל. קין הקריב את הקרבן ראשון. הבל שראה שהוא הקריב קרבן, מזה הוא קיבל את החשק להקריב קרבנות. עדיף שהרצון שלך להקריב קרבנות, לא היה בגלל שהשני עושה, אלא מכיוון שאתה רוצה לעשות את זה. זו המידה החיובית שיש בך. אומרים רבותינו – משה רבינו, כשראה שיש בו גם את הקנאה החיובית.... אמר משה רבינו "אם יש בי מידה של קנאה, אני מעדיף למות ושלא תהיה בי" אף עפ"י שהמידה שהוא קינא ליהושע, היתה קנאה חיובית.

אומר השם משמואל – בא חג הסוכות אחרי ראש השנה, וחג הסוכות, הוא החג שמלמד אותנו, שכולם שווים. כולם יושבים תחת פסולת גורן ויקב, כולם יושבים על כיסאות פלסטיק, בקושי זזים, אין הבדל בין עשיר לעני, אף אחד לא מקנא בשני. זה מה שרבותינו מלמדים אותנו, שכל הימים האלה, שבת ימי הסוכות, הם כנגד שבעים שנותיו של האדם. לומר לך, שאדם ארעי כאן בעולם. כמו שבחג הסוכות, אדם יושב בסוכת ארעי, להראות לו, שהוא ארעי בעולם הזה, זו המהות שלנו. אדם שהוא ארעי כאן בעולם הזה, לא מקנא בחבר שלו. מצד מה באה הקנאה? כאשר אדם רואה דבר שאין לו, ולחברו יש, אז הוא גם רוצה. אבל אם אתה נוסע באוטובוס, ורואה שכולם נוסעים איתך גם, אז אין לך במה לקנא. קראתי באיזה ספר אחד, שיהודי אחד, בא לרב שטיינמן, ואמר לו, שהוא רוצה לקנות רכב חדש, ואמר לו שאשתו מאוד מפחדת מעין הרע. אמר לו הרב שטיינמן – תגיד, נזיקין אתה יודע בש"ס? לא... וקידושין אתה יודע? לא... אז מה אתה יודע? פרקי אבות אני יודע.

אמר לו הרב שטיינמן – תגיד לאשתך, שאני לא מכיר מישהו שיקנא בך ☺ אומרים לנו חז"ל – אתה רוצה להיות בשמחה? הקנאה מונעת את השמחה, למה? כי תמיד הוא לא יסתפק במה שיש לו. יש לו מנה, הוא ירצה מאתיים, תמיד ירצה עוד... הוא אף פעם לא מושלם. חג הסוכות, הוא חג שמלמד אותנו, שהחיים שלנו, כאן בעולם הזה, הם חיים של ארעי, הכל עובר, שבעה ימים הכל ניגמר... הגאון מוילנה אומר, שהיא המצוה הקשה ביותר לקיים אותה. ושמחת בחגך... – שבעה ימים לא להסיח את הדעת מהשמחה. כותב האברבנאל – ואני מבטיח, לכל מי שיהיה בשמחה בחג הסוכות, כל השנה כולה, תעבור אצלו בשמחה.

(ברוך שאמר)

"אם אני כאן, הכל כאן"

כתב הרמב"ם (הלכות לולב פ"ח ה"ב-ט"ו): אף על פי שכל המועדות מצוה לשמח בהם, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתרה, שנאמר: "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים" (ויקרא כג, מ). ומתחילים לשמח ממוצאי יום טוב הראשון וכל בכל יום ויום מימי חלו של מועד, מתחילים מאחר שיקריבו תמיד של בין הערבים לשמח שאר היום עם כל הלילה.

והאיך היתה שמחה זו, החליל מכה ומנגינן בכנור ובנבלים ובמצלתיים, וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו, ומי שיודע בפה בפה, ורוקד ומספקין מטפחין ומפזזין ומכרכרין כל אחד ואחד כמו שיודע, ואומרים דברי שיר ותשבחות.

מצוה להרבות בשמחה זו, ולא היו עושים אותה עמי הארץ וכל מי שרצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה, הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגינן ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות. אבל כל העם האנשים והנשים כלם באים לראות ולשמע.

השמחה שישמח האדם בעשית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו, שנאמר: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב" (דברים כח, מז). וכל המגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעיניו במקומות אלו, חוטא ושוטה. ועל זה הזהיר שלמה ואמר: "אל תתהדר לפני מלך" (משלי כה, ו). וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו הוא הגדול והמכבד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אמר: "ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני" (שמואל ב, כב). עד כאן דבריו.

שמחת בית השואבה היא אפוא המקום בו שכח האדם מעצמו וכבודו וכל מעיניו בכבוד שמים. איך נבין דברי הברייתא (סכה נג ע"א): תניא, אמרו עליו על הלל הזקן, כשהיה שמח בשמחת בית השואבה, אמר כן: "אם אני כאן, הכל כאן. ואם אין אני כאן, מי כאן!" הוא היה אומר: "כל למקום שאני אוהב, שם רגלי מוליכות אותי. אם תבוא אל ביתי אני אבוא אל ביתך, ואם אתה לא תבוא אל ביתי אני לא אבוא אל ביתך, שנאמר: בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך" (שמות כ, כא). ואיך השתבח בעצמו, במקום בו משבחת העונה.

וביותר יפלא על הלל, שהרי אמרו: "תנו רבנן, לעולם יהא אדם ענותן כהלל" (שבת ל ע"ב) שהיה סמל הענוה, ונקבעה הלכה כמותו משום ענותנותו

(ערוכין יג ע"ב). ופעם אחת התייהר לכאורה [וטעמו עמו גם בזה ("ערכי נחל", דרוש ה' לשבת הגדול)] ומיד הקפידו עמו ממרום (פסחים סו ע"א). ואף יעלה על הדעת שיתהלל לומר על עצמו: "אם אני כאן הכל כאן".

ובכן, ראשית לכל כתב רש"י: דורש היה לרבים בשמו של הקדוש ברוך הוא: "אם אני כאן, הכל כאן", כל זמן שאני חפץ בבית הזה ושכינתי שרויה בו היא כבוד קים ויבואו הכל כאן, ואם תחטאו ואסלק שכינתי מי יבוא כאן. [ויצוין למה שאמרו (רש"י ותוספות, סכה מה ע"א) ש"אני" הוא אחד השמות משם בן ע"ב שמות. והשכינה קרויה "אני" (זהר ח"ג רעו, א). והמהרש"א כתב ש"הלל" בגימטריא אדני", שם השכינה (זהר ח"א צט, ב), וזהו "והלל לה" (דברי הימים ט טז, לו. "בני יששכר" כסלו ד, מב)]

ונסביר באופן רחב יותר, ומשמעותי יותר לגבינו.

יש "אני", השכינה הקדושה, ויש "הכל", כל עניני העולם. ו"אם אני כאן, הכל כאן. ואם אין אני כאן, מי כאן!"

נזכיר: "ויתרוצצו הבנים בקרבה" (בראשית כה, כב), בקרב רבקה אמנו, ופרש רש"י: מתרוצצים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות.

ואמרו במדרש (תנא דבי אליהו זוטא יט): אמרו רבותינו, עוד כשהיו יעקב ועשו במעי אמן אמר יעקב לעשו: עשו אחי, שני אחים אנחנו לאבינו ושני עולמות יש לפנינו, העולם הזה והעולם הבא. העולם הזה יש בו אכילה ושתייה ומשא ומתן ולשאת אשה ולהוליד בנים ובנות, אבל העולם הבא אינו בכל המדות האלו. ואם הוא רצונך, טל אתה העולם הזה ואני אטל העולם הבא. ומניין שכן הוא, שנאמר: "ויאמר יעקב מכרה כיום את בכרתך לך" (בראשית כה, לא) כשם שהיינו אומרים בבטן. באותה שעה נטל עשו בחלקו העולם הזה ויעקב נטל בחלקו העולם הבא. עד כאן דברי המדרש.

נעקוב אפוא אחר האחים, ונראה מה היה בחלקם בעולם הזה.

עשו נטל העולם הזה לחלקו, ומהר ונשא ארבע נשים. אם קבל "סדור מלא", והלא בנו הבכור של יצחק אבינו היה, היו לו ארבע דירות. ארבע נשים התחרו על תשומת לבו, מי תכין לו ארוחת צהרים עשירה יותר ומגוננת יותר. היה עשו בשדה והתעייף. היה רעב. לאן ילך. למי מנשיו. עסוקות הן, טרודות בענייניהן. יש לו אח, כוללניק, אצלו יתקבל במאור פנים, שם ישיביע רעבונו, ילעט בקדרת עדשים. כך נראה ה"עולם הזה" שלו.

כשרבקה שומעת שיצחק מבקש לברך את עשו, ומצטוו בנבואה לשלח את יעקב לקבל את הברכות, היא מלבישה אותו "את בגדי עשו בנה הגדל החמדת אשר אתה בבית" (בראשית כז, טו). ותמה רש"י: והלא כמה נשים היו לו, והוא מפקיד אצל אמו! אצלנו מנהג ישראל שהזוגות הנשואים לוקחים מבית ההורים, ולא מביאים לשם! אלא, כותב רש"י, שהיה בקי במעשיהן וחושדן. היו מרוקנות לו את הכיסים, אפילו 'מקוה געלט' לא היה מוצא למחרת. הבגד עצמו היה עלול להעלם, מפקידו היה אצל עמו. הנה, "עולם הזה". על העולם הבא, מי מדבר.

ויעקב, יושב האהלים, ה'בטלן', חוזר מבית לבן עם ששים רבוא עדרי צאן (בראשית עג, יא), איזה דורון שגר לעשו, כולל אבנים טובות ומרגליות (רש"י בראשית לב, יד), וערם לפניו הר של זהב וכסף כדי לרכו חלק עשו במערת המכפלה (רש"י שם מז, ו, נ, ה).

"וישא עשיו עיניו וירא את הנשים ואת הילדים, ויאמר מי אלה לך" (בראשית לג, ה). ופרש שם במדרש (תנא דבי אליהו זוטא יט): הלא נדברנו שאני נוטל את העולם הזה, וחלקך הוא העולם הבא. והנה גם כסף וזהב, גם אבנים טובות ומרגליות, גם "שור וחמור וצאן ועבד ושפחה", וגם נשים, וגם ילדים, איך זה מגיע אליך, מה זה עושה אצלך!

"ויאמר", יעקב אבינו ענהו, "הילדים אשר חנן אלקים את עבדך". עשו שאל על הנשים והילדים, ויעקב ענה על הילדים לבדם. עכל כאן, מפרש המלבי"ם, רמז את התשובה. אמת, חלקי הוא העולם הבא. אבל כדי לנחל אותו יש להשתמש בכלי העולם הזה, והם נהפכים לכלי הקדש, למכשירי מצוה! התורה מצוה להקים משפחה, ולחנכה. עקר אהבת ה' לאברהם אבינו, היתה משום כך: "כי ידעתיו [אהבתי] (רש"י) [למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (בראשית יח, יט). ולכן, נשאתי את הנשים. [והלא נראה, שכאשר גזר פרעה להטביע הילדים, עמד וגרש את אשתו, ועמדו כלם וגרשו נשותיהם] (סוטה יב ע"א). כי יעקב אבינו לא בחר בעולם הזה כשלעצמו, אלא ככלי עבור העולם הבא. ואלו עשו שהלך בדרך בלעם היה כתלמידיו שיוורשין גיהנם [בעולם הזה! (תוספות יום טוב)] ויורדין לבאר שחת (אבות פ"ה מ"ט).

הכרתי אדם שגדל בבית דתי, וגלש. שוחחתי אתו, והודה על האמת: חלש אופי הוא, ואינו יכול - שקר הוא, אבל כך אמר - לשים רסן ליציריו. יודע הוא ששומרי התורה יזכור לעולם הבא, אבל הוא נוהה אחר העולם הזה. כמה שנסיתי להסביר לו ששומרי המצוות אשרם בעולם הזה, מלבד ה"וטוב לך" לעולם הבא, נפלו הדברים על אזניים ערלות. לא זו בלבד, אלא בטוח היה שאין הוא לבד. אי אפשר לגדל דור בבוועה, במנתק מן העולם הגדול. והם יפזלו, וישפעו, ויפנו לם ערף, עוד תראה.

ובכן, רואים אנו את עולם הישיבות פורח, עולם התורה גדל, דור לתפארת, מאשר וגאה. ולא עוד, אלא שהמונים נוהרים ומצטרפים, חוצים את הקוים בדרך ההפוכה.

מה תאמר לך, שאלתיו. תחזיתו התנפצה והפרכה.

אמר לך, השיב, הם אכולי אכזבות, חייהם משמימים, והאמונה מספקת להם עגן, משענת איתנה ונותנת להם ספוק, מעניקה ענין לחייהם.

חיכתי, מי כמוהו מבין אותם. ואמרתי: למה אתה עומד, תשוב! לא הבין, למה לשבת.

הסברתי: שב 'שבעה' על עצמך, על חיך שאבדו לשוא! נטשת דת אמת, כי אתה בן העולם הזה. כעת מודה אתה, שהמונים שבים בתשובה כדי להשיג ספוק בעולם הזה, מלבד חיי העולם הבא. הפסדת אפוא את שני העולמות, אבדת חיך בידיך, הלא תתאבל עליהם!

נאנח, הודה לדברי, אבל 'שבעה' לא ישב.

וכדין עשה, שהרי המתאבד אין מתאבלין עליו (יורה דעה שמה, א)!

היה לי חבר בישיבה, נער צעיר, שמיל. גם הוא התגלגל לסביר בסערת המלחמה. התפילין אבדו לו, ספרים לא היו, בשבתות אלץ לעבוד, כשרות נבצר ממנו לשמור, ולבדו היה. נשחק, ולא החזיק מעמד. הרגל נעשה טבע. איני רוצה לשפוט, ואיני יכול להצדיק. שמעתי שעלה ארצה, ושמעתי שאינו שומר מצוות. טרחתי והשגתי בטלפון.

שמח לשמע את קלי: "יענקלה קרינקער", קרוי הייתי בישיבה על שם עיר מולדתי, "שמעתי שהחזקת מעמד", צין בהערכה.

הזמנתי אותי אלי לשבת

נרתע, אינו מסגל לך, זו תהיה טלטלה עזה מדי.

לחצתי, ונאות לשבת אצל קרובי בגבעתיים הסמוכה, ויבוא לביתי לסעודת ליל שבת.

שיהיה, בתור התחלה.

חזרתי מתפלת ליל שבת, ובקשתי מהמלאכים להמתין, אינכם האורחים היחידים. עוד מעט יגיע שמיל, ברכוהו לשום מלאכי השלום, שישבו לכוור מחצבתו.

למלאכים היה פנאי, אבל לילדים לא היתה סבלנות. נדנדו, נמנמו, וכשהנרות עמדו לכבוד החלטנו שנקדש בלעדיו. גם "כל דכפין ייתי" אומרים אחר הקדוש. אחר כך נזכרנו שפותחים את הדלת רק לאחר ברכת המזון.

סוף דבר, לא בא.

לא כעסתי, דאגתי ורחמתי.

הרמתי טלפון: חלית, התחרטת?

כמעט בכח: לא, דוקא הגיע. התארח אצל הקרובים ובערב הלך לבני ברק. מבתי הכנסת המוארים בקעה התפלה והשירה, וברחוב הלכו נשים לבושות בגדי שבת מטילות עם עגלות התאומים ואחד אוחד בעגלה מזה והאחת אוחות מזה ואחד רץ קדימה והאחר משתרך מאחור, נחילים נחילים, בלי עין הרע, וקבוצות נערות וחבורות נשים מבגרות. איזו אחדות, איזה אשר, ומאיפה הוא בא ולאן הוא הולך, הלב נצבט. וחשב שהנה יעלה לביתי, ומי יודע כמה ילדים יושבים ושרים זמירות ואומרים דברי תורה. לא יוכל לעמד בזה, לבו יתפלץ מכאב וקנאה. הוא פנה לאחור ושב על עקבותיו...

איי, אם רק נדע להוקיר את אשרנו. בשני העולמות.

הלכתי פעם לחתנה בבני ברק. לאכל איני צריך לבוא, הלא את המנה מכיר אני מהשמחות הקודמות, אני בא לרקודים. לפני הלך זוג חלוני. שמעו את התזמורת, והבעל אומר לאשתו: "בואי ונראה חתונה אצל האדוקים". עמדו בפתח וסקרו, והאשה אמר: "תראה, רק גברים! מסכנים, המחצה מפרידה בינם לנשים! אבל אתה יודע" אמרה בפליאה, "הם רוקדים!"

אכן, יש להם במה לקנא -

אנחנו רוקדים!

וכשעלו לרקד בשמחת בית השואבה, פתח הלל ואמר, בשם השכינה הקדושה: "אם אני כאן, הכל כאן!" אם העולם הבא עקר, נתנים כלי העולם הזה בשפע ובגדש, ואוכלים בעולם הזה ונוחלים לעולם הבא, ו"עולמך תראה בחיך" (ברכות יז ע"א), חיים שהם מעין עולם הבא (בבא בתרא יז ע"א), והשמחה מושלמת!

"ואם אין אני כאן, מי כאן", יורשים גיהנם בעולם הזה ויורדים לבאר שחת בעולם הבא...

רבותינו אומרים, שכל הציווי שהקב"ה ציוה להשתמש בארבעת המינים, זה כדי לסמן את הניצחון שלנו בדין.

כך כתוב בחז"ל, במדרש {תנחומא, פרשת אמר} - ולקחתם לכם. זה שאמר הכתוב: אז ירנו כל עצי יער {תהלים צו, יב}. במי הכתוב מדבר. בישראל ובאמות העולם, שהקדוש ברוך הוא דן אותן ביום הכפורים. אלו ואלו נכנסין

לפני המלך לדין, ואין אנו יודעים מי היה מנצח. משל למה הדבר דומה. לשני בני אדם שנכנסו לדין לפני המלך, ולא היה יודע אדם מה ביניהם אלא המלך בלבד. דן המלך אותם, ולא היו יודעים הבריות מי נוצח לחברו. אמר המלך, כל מי שהוא יוצא ובידו אגין, הווי יודעין שהוא נצח. כך ישראל ואמות העולם נכנסין לדין ביום הכפורים, ואין הבריות יודעין מי נצח. אמר הקדוש ברוך הוא, טלו לולביכם בידכם, שידעו הכל שאתם זכיתם בדין.

אנחנו בס"ד, נמצאים אחרי יום הכיפורים, כולנו תקוה שנחתמנו לחיים טובים, לשנה טובה ומאושרת. נכנסים בדחילו ורחימו, לקראת חג הסוכות, והולכים לקיים את המצוה של ד' מינים. כל אחד ואחד, לוקח את הלולב ביד, את האתרוג, הדסים, ערבות...

חז"ל אומרים, שמניין חשבון העבירות של השנה החדשה, מתחיל מן היום הראשון של חג הסוכות, כך כתוב במדרש.

אומר המדרש {תנחומא, ויקרא} - מה ישראל עושיין. נוטלין לולביהן ביום טוב ראשון של חג ומהללים ומקלסים לפני הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא מותרצה להם ומוחל להם, ואומר להם, הרי ותרתי לכם את כל עונותיכם הראשונות, אבל מעכשו הוא ראש חשבון. לכך כתיב: ולקחתם לכם ביום הראשון, ראשון לחשבון עונות.

חוץ ממצוות ד' המינים, חוץ ממצוות ישיבה בסוכה, נתייחד חג הסוכות, במצות השמחה.

אומר המדרש {ילקוט שמעוני אות תרנ"ד} - אתה מוצא שלוש שמחות, שנאמר בחג הזה. הראשון - {דברים טז, יד} ושמחת בחגך ... השני - {דברים טז, טז} והיית אף שמח ... והשלישי - {ויקרא כג, מ} ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים.

אומר המדרש - אבל בחג הפסח, אתה לא מוצא שכתוב בו שמחה. למה? אתה מוצא שבפסח התבואה נידונה, ואין אדם יודע, אם עושה השנה תבואה או אינו עושה.

היות ובפסח נידונים על התבואה, כך אומרת הגמרא במסכת ראש השנה, והיות ונידונים על התבואה, אדם לא יודע מה יצא בדינו על התבואה, היות וכך, הוא לא יכל להיות בשמחה.

ממשך המדרש - וכן אתה מוצא בחג העצרת, שמופיע בו פעם אחת שמחה, דכתיב {דברים טז, י} ועשית חג שבעות לה' אלהיך מסת נדבת ידך אשר נתן כאשר יברכך ה' אלהיך: {יא} ושמחת לפני ה' אלהיך אתה ובנך ובתך... ולמה כתב בה שמחה אחת? מפני שפירות האילן נידונים בו. אבל בראש השנה, אפילו פעם שמחה אחת אין, שהנפשות נידונות, ומבקש האדם את נפשו יותר מממונות, אבל כשהגיע חג הסוכות, לפי שנתלו הנפשות בדימוס, ביום הכיפורים, כמו שנאמר {ויקרא טז, ל} כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, ועוד שהתבואה ופירות האילן, כבר בתוך הבית, לפיכך כתיב שלוש שמחות - השמחה הראשונה שב"ה, זכינו בדין, השמחה השנייה שיש את התבואה, והשמחה השלישית שיש את הפירות.

החג הזה, לא רק שיש בו את המצוה המיוחדת של מצות השמחה, החג הזה יתייחד באמירה שאנו מכנים את החג הזה בשם 'זמן שמחתנו'.

חג הפסח נקרא 'חג חירותנו', חג השבועות נקרא 'זמן מתן תורתנו', חג הסוכות התייחד בשם הזה 'זמן שמחתנו'.

מה המיוחד בזמן השמחה, שיש בחג הזה, עד כדי כך, שחז"ל מציינים, כמו שהרמב"ם מביא, שאף עפ"י שכל המועדות מצוה לשמוח בהם, אך בחג הסוכות היתה שמחה יתרה, שנאמר ושמחתם לפני ה' שבעת ימים....

אומר הרמב"ם - ומצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושים אותה עמי הארץ, וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה, הם הם שהיו מרקדים ומספקים ומנגנים ומשמחים בבית המקדש בימי חג הסוכות, וכל העם האנשים והנשים כולם באים לראות ולשמוע.

אנחנו בע"ה, ננסה להבין בס"ד, מה העומק של השמחה, שיש בחג הסוכות. בהלכות ר"ח, כותב הטור בשם אביו- אמר לי אחי ר' יהודה, ששלושת הרגלים כנגד שלושת האבות - פסח כנגד אברהם, שבועות כנגד יצחק, וסוכות כנגד יעקב.

לאברהם וליעקב, הוא מצב פסוקים בתורה, ליצחק הוא לא מצא, אבל הוא מביא מדרש, דרבי פרקי דרבי אליעזר.

פסח כנגד אברהם, שנאמר {בראשית יח, י} לוישי ועשי עגות מה הראיה שלו שזה פסח?

כיון שאברהם לא צריך לתת לשרה הוראות, איך לעשות עוגה. זה לא העוגה הראשונה שלה שהיא עשתה. מדובר כאן על 74 שנות נישואין, אז מסתמא שהיא יודעת, כבר איך ללש עוגות.

שואלים המפרשים - למה הוא אומר לה ללוש?

משום שמדובר בפסח, הוא אמר לה אל תשהי את הבצק, אפילו רגע אחד, כדי שלא יבוא לידי חמץ. זו נקודה אחת.

שבועות כנגד יצחק - כתוב בפרקי דרבי אליעזר, שהקין שבה תקע הקב"ה, במעמד הר סיני, נלקח מהקין של האיל שהוקרב במקום יצחק אבינו. כל מה שהיה באיל הזה, אומר המדרש, נלקח ונעשה ממנו משהו.

מהקרינים של האיל, קרן אחת תקע בה הקב"ה, במעמד הר סיני, והקין השני כתוב בחז"ל - עתיד להשתמש בה הקב"ה, כשיבוא המשיח, שנאמר תקע בשופר גדול לחירותנו.

סוכות כנגד יעקב אבינו - כתוב מפורש בפסוק {בראשית לג, יז} ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת.

עד כאן דבריו של הטור, קדש קדשים. אבל אומר לכם את האמת, מאוד התקשיתי בדברי הטור, למה?

אילו היו שואלים כל אחד ואחד - איזה חג מחובר לאיזה אבא?

אז אם אתה אומר שה הולך לפי סדרן, אז פסח הוא כנגד אברהם, כי הוא האבא הראשון, ואחרי זה שבועות, כנגד יצחק, אז אין שום שאלות...

אם אתה רוצה להתבונן בעומק של הדבר, והיו שואלים אותנו "בואו ונתבונן בעומק, לאיזה חג שייך כל אבא", אני לפחות, לא הייתי מחבר את יעקב אבינו עם חג הסוכות, אלא את יעקב הייתי מחבר עם חג השבועות, ואת אברהם אבינו, הייתי מחבר לחג הסוכות, ותכף אני יאמר למה...

מצאתי כמה וכמה ראיות, לחבר דוקא את אברהם אבינו לחג הסוכות, ונתחיל בס"ד, אחת לאחת למצוא חשבון:

אמר הקב"ה לאברהם אבינו - כל פעולה שעשית עם מלאכי השרת, בשעה שאירחת אותם בביתך, אתה עתיד לקבל שכר, לבניך במדבר, לבניך בארץ ישראל, ולבניך לעתיד לבוא, לאחר בואו של המשיח.

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה מח, אות י} - ויאמר אדני אם נא מצאתי חן {בראשית יח, ג}, תני רבי חייא לגדול שבהן אמר זה מיכאל. {בראשית יח, ד}: יקח נא מעט מים, רבי אלעזר בשם רבי סימאי אמר, אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אתה אמרת יקח נא מעט מים, חייך שאני פורע לבניך במדבר ובישוב ולעתיד לבוא, הדא הוא דכתיב {במדבר כא, יז}: אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה, הרי במדבר. בארץ כנען מנין, {דברים ח, ז}: ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר. לעתיד לבוא מנין, תלמוד לומר {זכריה יד, ח}: ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים. אתה אמרת ורחצו רגליכם, חייך, שאני פורע לבניך במדבר, ובישוב, ולעתיד לבוא. במדבר מנין, שנאמר {יחזקאל טז, ט}: וארחצך במים. בישוב מנין, שנאמר {ישעיה א, טז}: רחצו הזכר. לעתיד לבוא מנין, שנאמר {ישעיה ד, ד}: אם רחץ ה' את צאת בנות ציון. אתה אמרת והשענו תחת העץ, חייך שאני פורע לבניך במדבר וכו', שנאמר {תהלים קה, לט}: פרש ענן למסך, הרי במדבר. בארץ מנין {ויקרא כג, מב}: בסכת תשבו שבעת ימים. לעתיד לבוא מנין, שנאמר {ישעיה ד, ו}: וסכה תהיה לצל יומם מחרב, אתה אמרת ואקחה פת לחם, חייך שאני פורע לבניך וכו', {שמות טז, ד}: ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, הרי במדבר. בארץ מנין, שנאמר {דברים ח, ח}: ארץ חטה ושערה. לעתיד לבוא מנין {תהלים עב, טז}: יהי פסת בר בארץ. כך כתיב {בראשית יח, ז}: ואל הבקר רץ אברהם, חייך שאני פורע לבניך וכו' {במדבר יא, לא}: ורוח נסע מאת ה' ויגז שלום מן הים, הרי במדבר. בארץ מנין {במדבר לב, א}: ומקנה רב היה לבני ראובן. לעתיד לבוא מנין, שנאמר {ישעיה ז, כא}: והיה ביום ההוא יחיה איש וגו'. כך כתיב {בראשית יח, ח}: והוא עמד עליהם, חייך שאני פורע לבניך וכו' {שמות יג, כא}: וה' הלך לפניו יומם בעמוד ענן לנחתם הדרך, הרי במדבר. בארץ מנין, שנאמר {תהלים פב, א}: אלהים נצב בעדת אל. לעתיד לבוא מנין, שנאמר {מייכה ב, ג}: עלה הפרץ לפניו.

כל מה שיש לנו בחג הסוכות, שייך לאברהם אבינו, למה?

כל מה שאנחנו יושבים בסוכות, למה???

{ויקרא כג, מג} למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם

מביאה הגמרא מחלוקת, באיזה סוכה מדובר - חד אמר, סוכה ממש, וחד אמר, ענני כבוד.

כל מה שזכינו לענני כבוד, זה היה בזכותו של אברהם אבינו.

אמר הקב"ה לאברהם - חייך שאני פורע לבניך במדבר וכו', שנאמר {תהלים קה, לט}: פרש ענן למסך.

אתה, ישאל אותי תלמיד חכם - הרי בגמרא במסכת תענית כתוב, ששלוש מתנות טובות, נתן הקב"ה לישראל, ושלושתם נתנם ע"י שלושה פרנסים טובים, ושם כתוב, שאת העננים זכינו, בזכותו של אהרן...

וכל אחד ישאל את השאלה באופן אוטומטי - את השאלה הזאת שואלים כבר, המפרשים במסכת תענית, ועונים תשובה, שאברהם אבינו זרע את

הגרעין, ולאחר מכן, מה שנבט, היה בזכותו של אהרון הכהן. כמדומני שהמהרש"א במקום, מעיר את ההערה הזאת שם במקום.

אם ככה, כל מה שזכינו לענני הכבוד, היה בזכותו של אברהם. מה שזכינו לסוכה, בארץ ישראל, שהקב"ה צוה אותנו לשבת בסוכות, היה בזכותו של אברהם, ומה שנוזה לעתיד לבוא, זה גם יהיה בזכותו של אברהם.

אם ככה יוצא, שכל הישיבה בסוכה, יונקת מאברהם אבינו.

אומרת הגמרא (מסכת בב"ב טז, ב) - {בראשית כד-א} וה' ברך את אברהם בכל מאי בכל רבי מאיר אומר שלא היתה לו בת רבי יהודה אומר שהיתה לו בת אחרים אומרים בת היתה לו לאברהם ובכל שמה...

כתוב במדרש - {בראשית כד, א} וה' ברך את אברהם בכל. מכאן שעשה אברהם אבינו סוכה.

ישב הגאון מוילנה בסוכתו, בחג הסוכות, ושאל את כל האורחים בסוכה, איפה כתוב בפסוק הזה וה' ברך את אברהם בכל, שאברהם ישב סוכה?

אמר להם הגאון מוילנה - פשוט מאוד. שלושת המקומות שמוזכרת סוכה, מתחיל באותיות ב-כ-ל = בסכת תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסכת, למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ ...

מכאן יש לנו ראיה, שאברהם אבינו ישב בסוכה, כי כל הפסוקים האלה רמוזים במילה "בכל".

עד כאן דבריו של הגאון מוילנה.

אם אנחנו צודקים עד עכשיו, אברהם הוא כנגד סוכות.

פסח, כנגד יצחק אבינו. למה?

כי יצחק אבינו, נולד בפסח, כך כתוב בחז"ל.

בשעה שהמלאכים הגיעו לאברהם אבינו, כתוב שהם שרטו לו שריטה על הכותל, ואמרו לו - {בראשית יח, יד} כעת חיה ולשרה בן.

כתוב בחז"ל, שבשעה שמשו רבינו סיים את בניית המשכן, בכ"ה בכסלו, אמר לו הקב"ה - את הכל תשאיר בארזים עד ראש חודש ניסן...

שואל אותו משה - למה?

אמר לו הקב"ה - תמתין עם זה, עד החודש שבו נולד יצחק אבינו.

אם ככה, פסח שייך ליצחק אבינו...

אם נכונים דברינו עד עתה, אם ככה יעקב, שייך לחג השבועות, למה?

יעקב עמוד התורה. תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. איש תם וישר אהלים, 14 שנה בבית שם ועבר... הראיה שהוא עמוד התורה - כי שרו של עשו לא נילחם באף אחד, לא באברהם ולא ביצחק, אלא במי הוא נילחם?

ביעקב אבינו! למה דוקא בו?

אומרים המפרשים - כי ידע שרו של עשו, שהדרך היחידה להתגבר על השטן, זה רק באמצעות התורה, כי הרי כתוב בחז"ל בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין. יודע יצר הרע, שבאמצעות התורה, אפשר לגבור עליו, אז כנגד זה הוא נילחם.

יוצא שכל המלחמה שהיתה לו, היתה רק כנגד יעקב אבינו, למה?

כי יעקב אבינו, הוא עמוד התורה, אז איפה הוא פגע בו?

הוא פגע בו, בכף הירך. במה הוא רצה לפגוע, כותב הזהרה?

ב - תמכין דאורייתא - בתמיכה של התורה, למה? כי יעקב אבינו, הוא עמוד התורה.

אם כנים דברינו, הרי שחג הסוכות כנגד אברהם, חג הפסח כנגד יצחק, וחג השבועות כנגד יעקב.

נציב עוד כמה שאלות, לפחות עוד ראייה אחת או שתיים לכך שחג הסוכות שייך לאברהם אבינו, אבל כדי להבין אותם, צריכים להגיע לגמרא, שרק בסיומה, נגיע לעיקר הדברים:

הגמרא פרושה על גבי שני עמודים, במסכת עבודה זרה {ב, ע"א - ג, ע"ב}, ולשימושינו אנחנו צריכים כמה קטעים קטנים.

אומרת הגמרא - לעתיד לבא מביא הקדוש ברוך הוא ס"ת ומניחו בחיקו ואומר למי שעסק בה יבא ויטול שכרו מיד מתקבצין ובאין עובדי כוכבים בערבוביא שנאמר {ישעיה מג-ט} כל הגוים נקבצו יחדו [וגו'] אמר להם הקדוש ברוך הוא אל תכנסו לפני בערבוביא אלא תכנס כל אומה ואומה וסופריה שנאמר {ישעיה מג-ט} ויאספו לאומים ואין לאום אלא מלכות שנאמר {בראשית כה-כג} ולאום מלאום יאמץ

הראשונים שנכנסים, הם מלכות רומא - נכנסה לפניו מלכות רומי תחלה מ"ט משום דחשיבא ומנלן דחשיבא דכתי' {דניאל ז-כג} ותאכל כל ארעא ותדושינה ותדוקינה אמר רבי יוחנן זו רומי חייבת שטבעה יצא בכל העולם...

באים הרומיים ואומרים - ריבוננו של עולם, אנחנו רוצים שכר... על מה!?

וכך הם אומרים - רבש"ע הרבה שווקים תקנינו הרבה מרחצאות עשינו הרבה כסף וזהב הרבנו וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה...

אמר להם הקב"ה - יש קבלות?

לא שמרנו קבלות... עבר הרבה זמן מאז... ☺

אמר להם הקב"ה - שוטים שבעולם כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם תקנתם שווקים להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן עצמכם כסף וזהב שלי הוא שנאמר {חגי ב-ח} לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות כלום יש בכם מגיד זאת שנאמר מי בכם יגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנאמר {דברים ד-מד} וזאת התורה אשר שם משה מיד יצאו בפחי נפש...

יצאה החוצה מלכות רומי, ונכנסו הפרסיים, ודרשו שכר... על מה?

רבש"ע הרבה גשרים גשרנו הרבה כרכים כבשנו הרבה מלחמות עשינו וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה...

אמר להם הקב"ה - כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם תקנתם גשרים ליטול מהם מכס כרכים לעשות בהם אנגריא מלחמות אני עשיתי שנאמר {שמות טו-ג} ה' איש מלחמה כלום יש בכם מגיד זאת שנאמר {ישעיה מג-ט} מי בכם יגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנאמר וזאת התורה אשר שם משה...

בא הגר"ז מבריסק ושואל שאלה עצומה - לכאורה, הקב"ה היה צריך להגיד "שקרנים", אבל הוא לא אמר להם "שקרנים", אלא "שוטים". למה?

אומר הגר"ז מבריסק - כי זה לא שקר. למה לא?

כתוב בתורה - בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ...

אומר רש"י בשם חז"ל - בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל, שנקרא ראשית.

כל מה שאתם רואים בעולם, זה בשביל ישראל!

בשביל מה ברא הקב"ה מיליארד סינים, שאוכלים רק אורז, וכל השכר השבועי שהם צריכים, הוא בערך עשרה שקלים???

יש לי חבר, איש עסקים, בפעם הראשונה שהוא נחת שם, הוא ממש היה מופתע - כל סין מלאה עובדים זרים !!! ☺

אז למה הסינים ככה?

כיון שהם רוצים להרוויח, הם מייצרים הכל בזול.

יבואו הסינים לעתיד לבוא, ויגידו - ריבוננו של עולם, מגיע לנו שכר!

מה זאת אומרת? למה מגיע לכם?

"אנחנו יצרנו את כל החולצות של בחורי הישיבות 3! חולצות בעשר! למה עשינו את זה?"

הכל בשביל הבחורי ישיבות, שיאכלו ללמוד תורה! מגיע לנו שכר!

אומרת הגמרא - לעתיד לבוא, יבואו כל אומות העולם ויבקשו שכר, ויתברר להם, שכל מה שהם עשו, זה היה לצורך עם ישראל...

יבואו היפנים ויגידו - ריבוננו של עולם, המצאנו את המצלמה, הנה ב"ה יש כאן מישור שמסיר את השיעור, מוכר עם זה דיסקים, כולם רואים את זה בכל המקומות... זה עובר לכולם דרך האינטרנט... ריבוננו של עולם, מגיע לנו שכר!!!

אומר להם הקב"ה - אתם עשיתם את זה, בשביל שילמדו תורה! עשיתם את זה כדי להתפרנס!

יבוא זה שהמציא את הפלאפון... "אני רוצה שכר"

"מה אתה קשור לעניין?"

"מה זאת אומרת?! סידרתי פלאפון, כדי שמי שנוסע בכביש, יהפוך שעת עבודה לשיעור תורה. יתקשר לקול הלשון, שיחת חינוך, וישמע שיעורי תורה!"

לעתיד לבוא, אומר הגר"ז מבריסק - כך יתברר להם, שכל מה שהם עשו בעולם, הכל זה בשביל ישראל, כדי שהם ילמדו תורה, לכן הקב"ה לא אומר להם שקרנים.

אמר להם הקב"ה - הרי אתם שוטים, שכל מה שעשיתם, לצורך עצמכם עשיתם. היום אתם רואים, שהכל עשיתם בשביל ישראל, אבל בשעה שיצרתם את המצלמות, לא עלה בדעתם בכלל, שמישור עתיד להשתמש בזה, ולהקליט בוה שיעורי תורה!

באים הגויים ואומרים - רבש"ע תנה לנו מראש ונעשה - תן לנו מצוה אחת ונעשה.

אמר להם הקב"ה - שוטים שבעולם מי שטרך בערב שבת יאכל בשבת מי שלא טרך בערב שבת מהיכן יאכל בשבת אלא אף על פי כן מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה... ואמאי קרי ליה מצוה קלה משום דלית ביה חסרון כ"ס

אומרת הגמרא, שכל אחד ואחד מהגויים שמע, שיש מצוה שאפשר לקבל עליה שכר רב בימות המשיח...

מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא שנאמר {תהילים ב-ג} נתתה את מוסרותינו ונשליכה ממנו עבותינו...

הם עושים סוכה בלי כסף, יושבים בסוכה, ומה עושה הקב"ה?

הקב"ה מוציא עליהם חמה כבתקופת תמוז, מחמם אותם... הם יוצאים החוצה... ונותנים בעיטה לסוכה ויוצאים!

שואלת הגמרא – מקדיר והא אמרת אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו למה הקב"ה בא איתם בטענות?!

אתה מביא עליהם חמה, 50 מעלות בסוכה, אם הוא מפעיל מאוורר בסוכה, הוא מרגיש כמו במאפיה בויז'ניץ. ניכנס לו חום מתוך העיניים, איך אתה רוצה שישב לך בסוכה בחום כזה?? ©

אומרת הגמרא – דישראל נמי זימני דמשכא להו תקופת תמוז עד חגא והוי להו צערא גם ישראל יוצאים מן הסוכה בחום כזה והאמר רבא מצטער פטור נכון, בחום כזה פטורים מן הסוכה נהי דפטור בעוטי מי מבעטי האם ישראל שיוצא, בועט בסוכה? ישראל שיוצא מהסוכה, יוצא שבור ורצון.

כתוב בגמרא, שברגע שיורדים גשמים, מה מרגיש יהודי? כאילו שופך לו רבו, קיטון על פניו.

רבתי, בראש ובראשונה אני לא מבין, למה מחפש הקב"ה, שזה לא יעלה להם כסף? מה אכפת לו שזה יעלה כסף?

השאלה השניה שנשאלת היא – אם הקב"ה מחפש מצוה קלה, שלא עולה כסף, למה דוקא סוכות? יש לו עוד כמה מצוות שלא עולות כסף, למשל מצות שילוח הקן.

היה אומר להם – רבתי, יש לי מצוה קלה – כל אחד הולך לגינה, לוקח סולם... מחפש יונים... לוקח מטאטא ומגרש אותם בשעות הלילה...

אתה רוצה מצוה שלא עולה כסף, שהגויים דוקא מתמחים בזה? כיבוד אב ואם. עיין דמה בן נתינה {גמרא מסכת שבת לא}.

המדרש אומר, שלא היה כעשו אשר כיבד את אביו, שהיה מלביש בגד מיוחד, לכבוד כיבוד אב.

אם יש מצוה, שהכי לא שייכת לאומות העולם, זו סוכה!

מה זה סוכה?

סוכה זה זכר, למה שהושיב אותנו הקב"ה בענני הכבוד...

לך תגיד לגוי – אתה רוצה מצוה? תאכל מרור!

מה זה מרור?

מרור, זה זכר לעבודת פרך, שפרעה העביד אותנו במצרים...

מה זה עסק שלי, מה שפרעה האכיל אתכם?!

מושיב אותם בסוכה – כי בסוכות ישתבחו...!

מה זה העסק של הגוי, בזה שישבנו בסוכה במצרים? תן לו מצוה שאקטואלית לגביו!

איזה?

כיבוד אב ואם, יכל להיות אקטואלי עבורו!

אתם רוצים מצוה? סוכה!

שאלה נוספת שצריכה ביאור, והאמת היא, שזה חידוש גדול – בספר תורת חיים, על מסכת עבודה זרה, כותב הרב שור בספרו, שהקב"ה רצה לתת להם מצוה, שכוללת את כל המצוות שבתורה.

כותב התורת חיים, שישנם מצוות ששקולות כנגד כל התורה כולה, כמו למשל מצות ציצית, מצות מילה, שבת שקולה כנגד התורה כולה...

ביקשו הגוים שייתן להם הקב"ה, מצוה ששקולה כנגד כל התורה כולה...

"אנחנו לא יכולים עכשיו, לקיים את כל התרי"ג, תן לנו מצוה אחת ששקולה כנגד כל התורה, אבל לא עולה כסף"

מצוה ששקולה כנגד כל התורה ולא עולה כסף, מצא הקב"ה רק סוכה. למה?

כי ציצית עולה כסף. שבת עולה כסף, עם כל ההוצאות, ובכלל הוא יצטרך לסגור את העסק. מילה זה כואב, אז הם לא רוצים לעשות את זה. המצוה ששקולה כנגד כל התורה, ולא עולה כסף, זו מצות הסוכה.

החידוש הגדול, שבחז"ל לא כתוב, שסוכה שקולה כנגד כל התורה כולה.

מוצא התורת חיים, פיוט שכתב ר' אליעזר הקליר. הוא מופיע בפיוטים ליום ב' של חג הסוכות.

אומר הפייטן – "בל תהי מצות סוכה בעיני קלה, כי כנגד כל מצוות דת חוקותיה שקולה..."

מביא התורת חיים – הנה, ר' אליעזר הקליר, כך כותב בפיוט שלו, שמצוה הזאת שקולה כנגד כל התורה, אז עכשיו תבין, למה הוא נתן להם דוקא את

מצות הסוכה, כי זה שקול כנגד כל התורה כולה, וחזן מזה, זה גם לא עולה כסף. עצים אתה יכל לאסוף בחוץ, מבלי לשלם כסף.

עד כאן דברי התורת חיים.

הם עושים סוכה על ראש הגג... למה?

אומר רש"י – משום שרוב תשישים בגגות.

הם עושים את זה בראש הגג, והקב"ה עושה להם חמסין. למה?! ממאי נפשך? אם אתה לא רוצה לתת להם מצוות, אז תגיד להם – רבותי, איחרתם את המועד, מי שטרך בשבת יאכל בשבת, ומי שלא טרך לא יאכל...

אם אתה רוצה שיקיימו מצוה, אז תן להם אפשרות לעשות את זה!

הקב"ה נותן להם לעשות את המצוה, ומוציא להם חמה מנרתיקה, עושה להם חמסין והם בורחים החוצה.

נשאלת השאלה – למה אתה עושה להם חמסין? תעשה להם גשם!

אם אתה רוצה להבריח אותם, גשם עושה את העבודה יותר טוב מאשר חמסין. תוריד מכה אחת של גשם, כולם יברחו פנימה!

לא. הקב"ה מקדיר להם חמה!

ראיתי באחד הספרים שהוא אומר – למה הקב"ה מקדיר להם חמה? משום שכל מה שזכינו לסוכה, זה בגלל שהקב"ה הקדיר חמה, למה?

כתוב בפרשת וירא, שבשעה שאברהם אבינו היה ביום השלישי למילתו, רצה הקב"ה שאברהם ינوح.

אמר הקב"ה – אני יוציא חמה מנרתיקה, יהיה חמסין בחוץ, אף אחד לא יסתובב!

אברהם אבינו לא מסוגל לשבת בבית, יושב בפתח האוהל {בראשית יח, א} והוא ישב פתח האהל כחם היום... הוא מסתכל והוא לא רואה אורחים.

הוא שולח את אליעזר "לך תחפש אורחים..."

"אברהם אין איש בחוץ, החזאי הודיע 50 מעלות, מי מסתובב בחום כזה?!"

"אתה לא רוצה לקיים את המצוה, כי אם היית רוצה, היית מוצא"

כיוון שהקב"ה רואה שאברהם אבינו רוצה לקיים את המצוה, שולח לו שלושה מלאכים, בדמות בני-אדם.

נשאלת השאלה – אם הקב"ה רוצה שאברהם יקיים הכנסת אורחים, ישנה דרך הרבה יותר פשוטה – תחזיר את החמה לנרתיקה! למה הוא צריך לשלוח מלאכים?!

הקב"ה לא עושה ככה, אלא מה הוא עושה?

הולך הקב"ה ומשאיר חמה בחוץ... שולח מלאכים, כי בני-אדם לא מסתובבים בחוץ, מביא אותם לאברהם אבינו, בשלישי למילה, בחמסין של ששים מעלות, הוא נותן למלאכים אוכל!

שוחט עבורם שלושה עגלים... שלושה לשונות בחרדל... משרת אותם... שם אותם תחת העץ שישבו בסוכה בצל, ונותן להם לאכל...

אומר הקב"ה – לפום צערא אגרא... לפי הצער שהיה לך באירוח המלאכים, הרי יכולתי להכניס חמה לנרתיקה, ואז לא היה חמסין, אבל לא! אני משאיר את הטמפרטורה ברמה גבוהה, ואתה תעבוד בחמסין!

עפ"י מה שתעבוד בחמסין, אני ישלם לילדים שלך!

באים אומות העולם, ורוצים קשר למצות הסוכה...

אומר הקב"ה – אהא, אתם רוצים קשר לעם ישראל? בואו נבדוק אתכם...

האבא הראשון של עם ישראל, אברהם אבינו, זכה במצוה שנקראת סוכה, למה?

כי הוא שירת מלאכים בחמסין! בואו ונראה איפה אתם נמצאים, כשעושים לכם חמסין, נראה אם אתם בורחים או לא בורחים!

יוצא, שכל מה שזכינו לסוכה, זה בזכות החמסין!

מה עושה הקב"ה?

מקדיר להם חמה, כבתקופת תמוז... "בואו נראה איפה אתם שייכים"

עפ"י הדברים האלה נוכל להבין, שכל מצות הסוכה קשורה לאברהם אבינו! אז מה אומר הטור, שהיא קשורה ליעקב?

לכאורה, הדבר הזה צריך ביאור.

לאחר ההקדמה הזאת, נוכל בע"ה ללכת לשלב נוסף:

ישנו מדרש {ילקוט שמעוני, סוף רמז תרנ"ג} – כל מי שמקיים סוכה בעולם הזה, הקב"ה נותן לו חלק לעתיד לבוא, בסוכתה של סדום.

לעתיד לבוא, תהיה סוכה לצדיקים, שתהיה עשויה מעורו של לויתן.

שאר החבר'ה, תהיה להם סוכה מיוחדת, בסדום.

רבתי, תשמעו מה המדרש מספר על הסוכה הזאת, בחיים שלכם לא

ראיתם סוכה כזאת:

מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה, הקב"ה נותן לו שכר לעתיד לבוא בסוכתה של סדום. (תהילים ס, ח) אלהים דבר בקדשו אעלזה אחלקה שכם ועמק סוכת אמדד .

מה זה ועמק סוכות, שואל המדרש? זו סוכתה של סדום, שהיתה מסוככת בשבעה אילנות, שמסוככות זו על גבי זו. ממה עשוי הסכך הזה? מגפן, מתאנה, רימון, אפרסק, שקדים ואגוז, ולמעלה יש תמרים!

בן פורת יוסף, סלט פירות כזה מזמן לא אכלתי ☺

תראו ממה עשוי הסכך של סוכת סדום!

אומר המדרש {פרקי דרבי אליעזר פרק כה, ויקרא רבה, פרשה ה} על הפסוק {איוב כח, ז} נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה... על מי הכתוב מדבר? על סדום.

אומר המדרש - דבר אחר, והוא ישקט ומי ירשע, נתן שלוח לסדומיים מי בא וחיבן, ומה שלוח נתן להם (איוב כח, ה ז): ארץ ממנה יצא לחם, מקום ספיר וגו' נתיב לא ידעו עיט, רבי לוי בשם רבי יוחנן בר שאונה הדין בר הדיא הוא צופה מאכלו משמונה עשר מיל, וכמה הוא פרוסה, רבי מאיר אומר שני טפחים, רבי יהודה אומר טפח, רבי יוסי אומר שתיים ושלש אצבעות, כיון דהוה קאי על אילניא דסדום לא הוה יכול למחמי על ארעא מן חיליהון דאילניא. מקום ספיר, כשהיה אחד מהן הולך אצל הגנן ונותן לו ירק באסר, היה מוצא בעפרו זהב, דכתיב (איוב כח, ז): ועפרת זהב לו, כיון שאמרו (איוב כא, טו): מה שדי כי נעבדנו (איוב לד, כט): ויסתר פנים ומי ישורנו, שהסתר פניו מהם. מי אמר לו לא עשית כשורה, ובמה הסתיר פניו מהם, המסיר עליהן גפרית ואש (בראשית יט, כט): וה' המסיר על סדם וגו'.

לסדום, אותו עיט לא הגיע בראיה שלו, למה?

כי הוא לא ראה את הרצפה של סדום, כי סדום היתה מכוסה בשבע אילנות זו על גבי זו.

אומר איוב - דע לך, נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה - בחיים לא עבר שם עוף כזה, כי הוא בחיים לא יכל לראות את הרצפה, כי מעליו ישנם שבע שכבות של אילנות, וזאת הסוכה של סדום, והקב"ה עתיד להושיב אותנו בסוכה של סדום.

למרות שאנחנו כולנו מקווים, שנשב בסוכת עורו של לויתן, אבל בכל אופן כתוב, שיש שם סוכה מיוחדת, שבע שכבות, זו מתחת לזו, ואנחנו רוצים לברר מה זה הסוכה של סדום, שמי שישב עכשיו בסוכה, בסוף ישב בסוכה של סדום.

השאלה האחרונה היא - האבודרהם כותב, שנוהגים לקרוא בחג הסוכות, את מגילת קהלת .

כל אחד שואל את עצמו, מה הקשר שיש לחג הסוכות עם מגילת קהלת? ננסה להסביר את זה בס"ד, אבל קודם כל נתחיל להסביר את הדברים וממילא נבין, מה העבודה של חג הסוכות, ואם נבין את זה, נבין גם למה חג הסוכות הוא כנגד יעקב אבינו:

אנחנו נמצאים בס"ד לאחר יום הכיפורים, הזכרנו מקודם את דברי המדרש, שלכן יש שמחה יתרה בחג הסוכות, כי התבואה בבית, פירות האילן בבית, ובגלל שנתכפרו עוונותינו, לכן כתוב שלוש פעמים שמחה בחג הסוכות, כי בסוכות יש את השלמות של הכל!

מי ששם לב, אומרת הגמרא {מסכת סוכה נג, א} - ת"ר יש מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו אלו חסידים ואנשי מעשה ויש מהן אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו אלו בעלי תשובה אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו...

מה זה כל השירים האלה? הכל זה מסביב לתשובה...

למה מסביב לתשובה?

כי בן-אדם שאין לו מחילת עוונות, לא יכל לשמוח. שמחה יכולה לבוא רק מתוך מחילת עוונות.

מי שאין לו מחילת עוונות, אינו יכל באמת לשמוח. מאיפה אנחנו לומדים את זה?

כי זה הפסוק שפותח את יום הכיפורים - אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה .

מי מסוגל לשמוח?

מי שהוא ישר לב! מי שאין לו ישרות הלב, אינו מסוגל לשמוח.

אומר הפסוק אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה - ה' ברא את האדם ישר, וברגע שיש לאדם עוונות, הוא כבר לא ישר, ואם הוא לא ישר, הוא לא יכל לשמוח.

אחרי שנמחלים לו העוונות, כותב השפת אמת, והוא נקי מעוונותיו, הוא חוזר להיות ישר, ואם הוא חוזר להיות ישר, הוא יכל לשמוח!

עפ"י זה, ראיתי לזה רעיון פעם, חיפשתי לזה מקור ולא מצאתי, אבל פעם ראיתי את זה באיזה שהוא ספר - כתוב ברש"י, שחתן, מוחלים לו על כל עוונותיו .

ראיתי מישור ששואל - למה חתן מוחלים לו על כל עוונותיו?

אז למה אתה צריך לצום? תתחתן פעמיים בשנה ☺ יש לך פתרון ...

כתוב שיש מצוה על חתן, לשמח את אשתו. איך הוא יכל לשמח, אם הוא מלא בעבירות?

אומר הקב"ה - אני מצוה אותך לשמח את אשתך, ולכן אני מוחל לך את העוונות .

יוצא, שכל השמחה שיש לנו, נובעת מכפרת העוונות.

כתוב בחז"ל, וכך מביא גם הגאון מוילנה, בביאורו על ספר יונה {ד, ה} יוצא יונה מן העיר וישב מקדם לעיר ויעש לו שם סכה וישב תחתיה בצל עד אשר יראה מה יהיה בעיר.

אומר הגאון מוילנה - ויעש לו שם סכה כמ"ש באספך וכו' תחוגו את חג הסוכות וכו' בסוכות וכו' ואמרו בפסולת גורן ויקב וכו' ואמרו שיהא צלתה מרובה מחמתה. והענין כי כל מעשה עולם הזה ועשרו וטובו הכל מן השמש והוא שאמרו במזל תליא מילתא כפי אשר השמש עומדת במזלות והוא ידוע לחזוים. ולכן כתבה התורה באספך וכו' שלא תמשך אחר העולם הזה תעשה סוכה בפסולת גורן ויקב שכל סעודה הוא על הלחם ויין כמ"ש (קהלת י') לשחוק עושים לחם ויין וכו' ואמרו שלא תהנה מהן אלא בפסולת ותפריש מעושר עולם הזה רק תשב בצל שלא תחת השמש ויהי תורתך קבע ומלאכתך ארעי. וזהו צלתה מרובה מחמתה וזהו וישב תחתיה בצל ולא עסק כלום עד אשר יראה מה יהיה בעיר עם מזלו אם ישונה לטובה וצפה תמיד אולי ישנה וחפץ ד' להראותו שאין טובת העולם הזה כלום.

אנחנו בע"ה, רוצים לפרש את דבריו, ולנסות ולפענח מה הוא רוצה מאיתנו, ונתחיל בראש ובראשונה, לפני שניגש לקטע נוסף, בגאון מוילנה :

באים המפרשים על הגאון מוילנה, ואומרים יסוד נפלא - ישנם בשמים שתי מערכות, שמש וירח.

מערכת השמש, מסמלת את ענין הטבע, ומערכת הירח מסמלת את מערכת ההתחדשות .

לשמש יש סיבוב קבוע, כל השנה, היא לא משתנה.

הגויים עובדים את השמש, למה?

כי הם בוטחים בטבע.

עם ישראל, מונה לירח. הירח, זה הסמל של הקבלת פני שכינה. למה?

כי הירח, זה סמל ההתחדשות.

כל מי שמקדש את החודש, כאילו מקביל פני שכינה, לכן החודש נקרא 'חודש', מלשון התחדשות.

השמש, זו מערכת של שנה.

שנה, פירוש הדבר - 'חוזר ושונה'. הוא כל הזמן חוזר על עצמו. אין בו חידושים.

אומר הגאון מוילנה - דע לך, שכל עניני העולם הזה, טובו ועשרו, הכל בא מן השמש, וזהו שנאמר במזל התליא מילתא .

מה כתוב כאן? רק נפרש את הדברים:

אם השמש מסמלת טבע, אומות העולם בוטחים בשמש, ואומרים חז"ל, שבזמן שהשמש לוקה, זה סימן רע לאומות העולם, למה?

כי הביטחון שלהם הוא השמש, הביטחון שלהם הוא טבע.

עם ישראל, הוא מעל הטבע. הוא נמצא במערכת שנקראת ירח, היא מתגלה ומתכסה, וחוזרת שוב מתכסה ומתגלה...

אומר הגאון מוילנה יסוד נפלא - בחג הסוכות מצוה אותנו הקב"ה {ויקרא כג, מב} בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת, למה? כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים ... אז מה??? הוצאתי אתכם ממערכת השמש. מערכת השמש, פירושה מערכת הטבע. אתם מעל הטבע!

אתם נמצאים 40 שנה במדבר {דברים ח, ד} שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה... תתבוננו מה הולך כאן!

ילד בגיל שנה יוצא ממצרים, מלבישים לו חליפה, הוא לא יוצא עם חמש חליפות! חליפה אחת - 40 שנה! זה גודל איתו ביחד!

ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה - לא מחליפים נעליים!

שהיינו ילדים, מי שהיתה גודלת לו הרגל, היו גוזרים לו בפינה את הנעל, כדי שהצבעות יוכלו לצאת למרחב ☺

40 שנה במדבר, אין לא קונדיטוריה ולא מאפייה, אין מה לאכל, שום דבר! רק נחש, שרף ועקרב...

הקב"ה לקח אותנו על הידיים (שמות יט, ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים... רבותי, 40 מעלות במדבר, לא צריך שום מזגן, הקב"ה שם אותנו על ענן. כמה טמפרטורה שהוא צריך, הקב"ה נותן לו, הוא לא צריך שום דבר !

זו ההרגשה שהיתה לעם ישראל במדבר.

אומר לך הקב"ה - בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים...

אז אם הקב"ה הושיב אותנו בענני הכבוד, למה אנחנו צריכים לשבת, במקום שמכוסה בצל ומנתק אותנו מן השמש?

אומר הגאון מוילנה - כי השמש זו הנהגת הטבע, "ואני רוצה לנתק אותך מן הטבע, כדי שתדע שאתה לא חי בטבע, אלא אתה חי מעל הטבע".

איפה זה בא לידי ביטוי, שאתה חי מעל הטבע?

תשב בסוכה, שמנתקת אותך מהשמש. הסוכה יש בה "צללה מרובה מחמתה".

במקום שנכנסת השמש יותר מהצל, הסוכה פסולה.

למה זה פסול?

אומר הגאון מוילנה - כי אתה חוזר להנהגת הטבע. כל הישיבה בסוכה, זה כדי לנתק אותך מהטבע ! להביא אותך להרגשה, שאתה מעל הטבע.

הבנו את הבסיס הראשון - ניתוק מהטבע.

הבסיס השני, אומר הגאון מוילנה - הלחם והיין.

הלחם והיין, כותב הגאון מוילנה - הלחם והיין, זה ביטוי לכל הנאות העולם הזה. למה?

לחם, פירוש הדבר - מה שאדם נצרך לתאוות גופו, לאוכל שלו.

יין, זה לתאוות נוספות, הממריצים את האדם לעוונות נוספים.

אומר הגאון מוילנה - לכן כאשר הקב"ה מצוה אותך לעשות סכך לסוכה הזאת, הוא לא אומר לך לעשות את זה, מלחם ויין, משעורים וגפן, אלא, הוא אומר לך לעשות את הסכך, מפסולת דגן ופסולת של גפן.

לא להשתמש בגפן ובשעורה עצמה, למה????

כי זה מושך לתאוות. אלא מה?

אומר לך הקב"ה - תשתמש בפסולת שלהם. במה שאתה נזקק, במינימום שבמינימום, שאתה נזקק לצרכי עצמך. לא במוצר עצמו, כי המוצר עצמו מושך לתאוות.

רבותי, אם זה ההקדמה הראשונה, אנחנו בע"ה רוצים ללכת ליסוד נוסף:

ישנו פסוק שמופיע במגילת אסתר, והגאון מוילנה גילה עבורנו, מה הסוד שמונח בו.

אילו מישוהו היה אומר לכם - תשמע, במגילת אסתר רמוז חג הסוכות...

"חג הסוכות במגילת אסתר? זה דבר שלא שמעתי".

בא הגאון מוילנה ואומר - דע לך, השנה שלך מתחילה בחג הסוכות, ורמזה בפסוק במגילת אסתר, הכל בדרך הפרד"ס.

כותב הגאון מוילנה כך - (אסתר ב, יב) ובהגיע תר נערה ונערה לבוא אל המלך אחשורוש מקץ היות לה כדת הנשים שנים עשר חדש כי כן ימלאו ימי מרוקיהן ששה חדשים בשמן המר וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי הנשים: (יג) ובוזה הנערה באה אל המלך...

הפסוק הזה, אומר הגאון מוילנה, מלמד אותנו עבודת שנת תש"ע, שמתחילה בחג הסוכות.

הרי ארבעה ימים אמרנו, שלא מונים עבירות ... ראשון לחשבון עוונות, מתחיל מהיום הראשון... יש לך 12 חודשים להתכונן לבוא אל המלך !

ובזה הנערה באה אל המלך... בפסוק הזה רמזו, איך מגיעים חזרה, בשנת תשע"א, בראש השנה, אל הקב"ה.

אומר הגאון מוילנה - בכל ראש השנה ויום הכיפורים, האדם חוזר בתשובה, וצוהק 'חטאתי', והקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו, מעביר חטאיו ועוונותיו, פירוש שהעוון עצמו אינו נמחק, אלא תלוי אם יחזור בתשובה.

נסביר למה הגאון מתכוון:

רבותי, בן-אדם נתפס עובר ברמזור אדום.

עוצר אותו השוטר - אתה יודע שעברת באדום??

"לא נכון, לא עברתי באדום !"

עברת באדום !

"לא נכון ! זה היה ירוק מהבהב"

אדום/ירוק/אדום/ירוק ... בית משפט !

באים לבית משפט, אומר לו השופט - תשמע, השוטר אומר שעברת... אבל אתה נראה לי אדם אמין. גם אם אני חושב שזה לא היה ירוק מהבהב, נראה לי יותר כתוב מהבהב, אבל אמרת - אני סולח !

אבל תדע לך, שהסליחה הזאת, זאת לא סליחה, זה על תנאי. אני כותב שאתה יוצא עכשיו נקי בלי הרשעה, אבל, אם בשנה הקרובה תיתפס שוב פעם, אני נותן לך 5 שנות שלילה וחמישים אלף שקל קנס!

אומר הגאון מוילנה - אדם בא בראש השנה וביום הכיפורים, ומבקש מחילה... הקב"ה אומר לו "בקשה, נמחל. אבל אתה נמצא ב-12 חודשים על תנאי".

כי כן ימלאו ימי מרוקיהן - עכשיו מתחיל המירוק של העוונות. איך אתה ממרק את העוונות?

ששה חדשים בשמן המר וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי הנשים.

מה עושה שמן המר?

אומרת הגמרא במסכת מגילה - מסירה את השערות מהבשר.

בשמים זה 'מצוות עשה', ותמרוקים זה מצוות 'לא תעשה'.

אומר הגאון מוילנה - תחילת העבודה של האדם בתשובה, שישה חדשים בשמן המר, להסיר שערות.

מה זה שערות? מה פתאום צריך להסיר שערות?

אומר הגאון מוילנה - כתוב בזוהר, שיש אדם שיוצא למלחמה ורואה אשת יפת תואר, הוא רוצה להתחתן איתה, מה אומרים לו?

"אתה רוצה להתחתן איתה? היא צריכה לעשות שתי פעולות - לגדל את השערות ולגדל ציפורניים"

אומר הגאון מוילנה - שני הדברים האלה, שערות וציפורניים, הם ברי חלוף. אין בגוף האדם דבר שהוא בר חלוף, חוץ משערות וציפורניים.

אומרים המפרשים - למה עשה הקב"ה, ששערות וציפורניים יהיו מתחלפים?

כיון שזה נועד להראות לאדם, שהוא בר חלוף כאן בעולם הזה.

אתה קוצץ ציפורניים כל יום שיש? תדע לך, עבר עוד שבוע, אתה מתקרב לסוף !

הייתי פעם במפגש של שני גדולי ישראל, שלא ראו אחד את השני שש שנים.

אחד ניגש לשני ואומר לו - פשש, לא הייתי מכיר אותך, איך הלבנת!?

אומר לו השני - לא הלבנתי, אלא קיבלתי הזמנה מהר הזיתים.

לכן, אומרים המפרשים - אבל, מגדל שיער וציפורניים, כי כל הסיבה שתדע שאתה בר חלוף.

כל מה שאתה קוצץ, זה כדי שתדע שזה בר חלוף, אבל אם רח"ל, ישבת שבעה, אתה רואה שזה בר חלוף, אז אתה יכל לגדל !

אומר הגאון מוילנה - ששה חדשים בשמן המר להסיר שערות... למה??

כי השיער הוא ביטוי למותרות. אין לך דבר שמיותר בגוף האדם, חוץ משיער וציפורניים !

ברגע שגוי, רוצה להיכנס לכרם ישראל, אומרים לו - דבר ראשון, תוריד את השערות. למה?

כי השערות זה ביטוי למותרות.

למה גוי לוקח מותרות, ויהודי לא לוקח מותרות?

גוי לוקח מותרות, כי העולם הזה, הוא עולם אצל. אין המשך, זה העולם ! אין לו עולם הבא, אז למה הוא לא צריך ליהנות?! אז הוא נהנה בעולם הזה !

יהודי לא רוצה ליהנות בעולם הזה, כי כל מה שהוא נמצא כאן, דיברנו בשבוע שעבר, סוף אדם למיתה, התכלית שלו, זה להגיע ליום המוות. כל מה שהוא נמצא כאן, זה כדי להתכונן ליום המוות.

אז במה הוא צריך להשקיע?

ראיתם פעם אדם, ששוכר דירה, ומשקיע בדירה השכורה? מי עושה את זה?!

אני אשקיע? מי משקיע? שהוא ישקיע, זה לא דירה שלי !

במה בן-אדם משקיע?!

ברגע שהוא יודע, שהעולם הזה עבורו הוא קבע, אז הוא משקיע כסף !

באים המפרשים ואומרים יסוד נפלא - אין דבר שמנתק את האדם מהקב"ה, יותר ממותרות !

מותרות, זה דבר שמנתק את האדם מהקב"ה.

זוכים בני-האדם, בראש השנה וביום הכיפורים, לקרבת אלוקים ... ב"ה, בן-אדם יוצא במוצאי יום הכיפורים, איזה התקרבות הוא מרגיש לקב"ה !!! הוא כל-כך מחובר לבורא יתברך, עד שהוא אומר "חבל שזה ניגמר" ...

בא הקב"ה ואומר לך – תשמע, אתה רוצה להרגיש מחובר אליי? תתנתק ממותרות העולם הזה!

אומר הגאון מוילנה - ששה חדשים בשמן המר. שמן המר, מוריד את השערות.

תתנתק מן החומר, אתה מתחבר אליי!

יהודי מארה"ב הגיע פעם לביתו של החפץ חיים, ונחרד – מה כאן אתה גר? הכיסאות מתנדנדים... שולחן רעוע....

הוא שואל את החפץ חיים – איפה הסלון שלך?

"ואיפה הסלון שלך?" שאל אותו החפץ חיים...

הסלון שלי במנהטן, כבוד הרב!

אז למה לא הבאת אותו איתך?

"חחחח, כבוד הרב, יצאתי לטיול שלושה חודשים, אני אסחוב איתי את הסלון!"

אמר לו החפץ חיים – האמת היא, שגם אני יצאתי לטיול...

"באמת, לאיפה?"

"אמנם לא לשלושה חודשים, אלא בסביבות 120 שנה..."

"אני מסיים את העולם הזה, ואז מגיע למקום הקבוע שלי... עולם הבא... שם יש לי סלון!"

המהות של העולם הזה, זה התנתקות מהחומר, כי אדם שחי בדירת ארעי, לא משקיע.

אומר השפת אמת, ששלושת המועדים, הם כנגד קנאה, תאוה וכבוד.

כותב השפת אמת {שנת תרל"ח} - התאוה בלב, הקנאה בנפש, והכבוד בנכסים. כנגד זה, שלושת המועדים, לביטול הקנאה התאוה והכבוד, והם כנגד בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, ועל זה נאמר בנביא (ירמיה ט, כב) אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו {כג} כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי...

המועד השלישי, שהוא חג הסוכות, הוא כנגד ובכל מאדך. וכנגד עשיר בעשרו. אם אתה רוצה להתנתק מזה, אתה רוצה להגיע לחיבור לקב"ה השכל וידע אותי – תתחבר אלי. זה החיבור של חג הסוכות.

רבנות, אם אלה פני הדברים, נוכל בס"ד להגיע ליסוד:

סוכה זה דירת עראי...

תארו לעצמכם בס"ד, בן-אדם גר בקומה חמישית, אין מעלית. הוא כדי לעלות לסוכה, צריך לעלות 68 מדרגות. כל ארוחה שהוא אוכל, הוא יורד את כל המדרגות, חוזר דחליל... כל היום מדרגות, למטה/למעלה...

רבנות, בואו תיכנסו לראש של בן-אדם, שגר קומה חמישית, והסוכה שלו היא בקרקע. מה הוא לוקח איתו לסוכה?

הוא לוקח איתו צלחת, שעליה יש את העוף, את האורז, את המלפפון חמוץ, על זה מונח עוד משהו, לוקח אותו כוס שתייה, הצלחת מפלסטיק, הסכום מפלסטיק, השולחן מתקפל, הכיסא מתקפל, המיטה מתקפלת... הכל חד-פעמי בסוכה!

הסוכה חד-פעמית וכל מה שנמצא בתוכה! מה זה???

מה רצית שאני יוריד את המקרר למטה? עוזב... אוכלים חד-פעמי... הכל ב"ה, מסתפקים במועט... זה הכל ארעי, מה קרה לך? בשביל שבוע לעשות כזה בלגן?

למה?

אתה עראי!

אם אתה עראי, אז אתה לא משתמש במותרות!

גומר לאכל, מרים את הניילון... הופההה, הכל בפח!

הכל, כדי להראות לאדם, שהוא נמצא בדירת עראי...

אומר הקב"ה – אתה רוצה להיות מחובר אליי??? תתנתק מן המותרות! עד כאן, דברי הגאון מוילנה.

רבנות, נלך עוד נדבך אחד:

אם אמרנו, ששלושת האבות- אברהם יצחק ויעקב, כמו שכותב הטור, כנגד שלושת המועדים, יעקב הוא כנגד סוכות.

אם יעקב הוא כנגד סוכות, אז הוא כנגד ובכל מאדך, וכנגד אל יתהלל עשיר בעשרו.

רבנות, בואו נלך לפסוק שמביא הטור:

{בראשית לג, יז} ויעקב נסע סכתו ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על-כן קרא שם-המקום סכות.

שמעתם פעם פסוק כזה? אחד הפסוקים הכי מוזרים בתורה.

אומרים לך – תשמע, הגעת למקום שאף אחד לא גר בו, ובמקום הזה, עשית לעצמך וילה, ולחמורים עשית סוכות, לכן קראת למקום הזה סכות.

מה התורה מספרת לנו כאן?

בא התרגום יונתן בן-עוזיאל, ואומר לך, בא תשמע מה כתוב כאן - ויעקב נטל לסוכות ואיתעכב תמן תריסר ירחי שתא ובנא ליה בי מדרשא ולגיתוי עבד מטלן בגין כן קרא שמא דאתרא סוכות - יעקב אבינו בנה לעצמו בית מדרש!

הוא לא בנה לעצמו בית, הוא נישאר לגור בבית עראי כל החיים שלו, למה??? כי יעקב אבינו, הוא הסמל של התנתקות מן החומר! כל מה שיש לו, הוא נתן עבור בניית בית מדרש, ולעצמו - דירת עראי כל החיים.

את זה הנציחו - "על כן קרא שם המקום סכות" - האדם הראשון, שבשביל ההנאות שלו, בנה דירת עראי.

בתנא דבי אליהו זוטא {פרק יט} מסופר, שכשיעקב ועשו היו בתוך רחם אמם, אמר יעקב לעשו - תדע לך, אנחנו עוד מעט אמורים לצאת מהרחם, ובחוץ מחכים לנו שני עולמות - עולם הזה ועולם הבא.

שואל אותו עשו - ומה עושים שם?

"בעולם הזה עושים חיים, ובעולם הבא לומדים כל הזמן!"

"בא ונחלק את העולמות, ותחליט מה אתה רוצה..."

אמר לו עשו - לא רוצה עולם הבא, רק עולם הזה!

"מזל וברכה..."

סגרו דיל... יצאו החוצה... חילקו ביניהם את העולמות - עשו לוקח עולם הזה, יעקב לוקח עולם הבא.

יעקב אבינו מגיע לחרון, ב"ה הקב"ה עוזר לו... חוזר אחרי 22 שנה...

כתוב בחז"ל - עשרות אלפי כלבים, שמרו על הצאן של יעקב אבינו.

עשו פוגש אותו - תגיד, מה כל זה?! אמרת לי שאתה רוצה עולם הבא... ככה נראה אדם שרוצה רק עולם הבא?

אומר לו יעקב - אתה רואה את הכל? כל זה שלך! אני רוצה ממך רק דבר אחד, אני רוצה ממך 2.5 מטר בארץ ישראל...

אומר יעקב אבינו ליוסף - בבקשה תקבור אותי במערת המכפלה, שנאמר {בראשית נ, ה} בקברי אשר כריתי לי...

אומר רש"י - אשר כריתי לי. אמר רבי עקיבא כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למכירה כירה, ועוד מדרשו לשון כרי, דגור, שנטל יעקב כל כסף וזהב שהביא מבית לבן ועשה אותו כרי, ואמר לעשו טול זה בשביל חלקך במערה.

אמר יעקב לעשו - אני לא רוצה ליהנות מזה... בקשה תחתום...

עשו חותם לו, ויעקב מוסר לו את כל הרכוש, בשביל חלקת קבר אחת.

חוזר יעקב אבינו מהמפגש עם עשו, משאיר לעצמו כמה עיזים שהוא צריך לעצמו...

"... ויבן לו בית" הוא בונה בית מדרש... "ולמקנהו עשה סכת" ובמה שנשאר לו, הוא בונה סוכת עראי... זה יעקב אבינו.

באים חז"ל ואומרים לנו - אתה רוצה לדעת מה זה סוכות?! זה כנגד יעקב! למה כנגד יעקב?

כי יעקב אבינו לימד אותנו, מה זה המושג הזה של 'סוכות'.

כשיעקב אבינו הולך לחרון, הוא אומר לקב"ה - ריבונו של עולם, מה אני מבקש?! {בראשית כח, כ} ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש - אני לא רוצה יותר מזה כלום!

מה עם בורקס? מה עם פיצה?

שום דבר! תן לי רק לחם, שאוכל לאכל... לא בזונדה! ☺

הסמל של ההתנתקות מן החומר, הוא יעקב אבינו!

אומר הגאון מוילנה - אתה רוצה לדעת מה העבודה שלך?

"ששה חדשים בשמן המר" - אתה מסיר מעצמך את כל הדברים המיותרים! למה???

מי שרוצה להתחבר לבורא יתברך, מתחבר אליו במיעוט החומר, שמביא לדבקות.

הסוכה נקראת "צילא דמהימנותא" - האדם נמצא בצלו של הבורא, איך???

בדירת עראי.

בדירת עראי אין כלום. אין מזגן, יושבים על כיסא פלסטיק, הרגליים מתקפלות, 17 אנשים, כל אחד שאוכל דוחף את השני... אבל מה? "צילא דמהימנותא" - נמצאים דבוקים בבורא יתברך! יש לך שמחה גדולה מזאת?!

אם אלו פני הדברים, נחזור לגמרא במסכת עבודה זרה:

באים אומות העולם, ומבקשים מהקב"ה מצוה לקיים ...

אומר להם הקב"ה – רוצים מצוה? קחו – סוכה !

למה?

כי סוכה זה התנתקות מהחומר.

כשאני רוצה להכניס אשת יפת תואר, מה אני אומר לה?

דבר ראשון – להוריד שערות. למה שערות?

כי שערות זה דבר מיותר.

אתם רוצים להיכנס? יש עוד אפשרות – סוכה !

מה יש בסוכה?

סוכה זה דירת עראי. יושבים על כיסאות 'כתר', הכל חד-פעמי, יושבים ב-
"צילא דמהימנותא", לא תחת השמש, בוטחים בבורא יתברך, אין טבע, הכל
ניסים !

מוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, כולם יוצאים ובוועטים בסוכה.

למה נותנים בעיטה?

הקב"ה כתב בתורה את הסיבה לבעיטה – {דברים לב, טו} וישמן ישרון
ויבעט ...

מי בועט??? בהמה בועטת ! למה?

כי היא חומרית !

"וישמן ישרון" – מי שמלא בכסף בועט ! למה בועט?

כי זה טבע האדם, שיש לו שומן.

אומרים הגוים – מה, אתה רוצה לנתק מאיתנו את החומריות? אנחנו נשב
בסוכה בלי מזגן?

מיד הם נותנים בעיטה ... "וישמן ישרון ויבעט..."

רבותי, אם אלה פני הדברים, נוכל להבין:

אמא שלי תמיד היתה אומרת – כסף, לא הולך ברגל...

למה אומרים "כסף לא הולך ברגל" ?

"כסף לא הולך ביד" ... למה "ברגל"?

אומרים חז"ל – רגליו של האדם, הם הערבים לו.

אספר לכם סיפור:

היה יהודי אחד שמלווה בריבית. יהודי אחד בכל הישוב, מלווה לכל
המשפחות...

"רבותי, אני מלווה ב-1% לחודש ..."

יום אחד הוא החליט, שזה לא מספיק 12% בשנה ... הוא רוצה 1.5% לחודש
– 18% לשנה.

באו אנשים – מה זה, עושק אותנו האיש הזה !

הלכו לרב ואמרו לו – כבוד הרב, הבן-אדם הזה, הוא היחיד שמלווה פה כסף
בריבית, אמנם בהיתר עסקה, אבל הוא עושק אותנו... תנסה אולי לדבר
איתו...

אמר להם הרב – אני אמצא שעת כושר ואני ידבר איתו...

אחרי שבועיים, נפטר נדבן אחד גדול, שתרם הרבה כסף באותה עירה ...
הקים את הבית מדרש, את הבית חינוך... מקווה ... הכל הוא הקים !

כל העיר באה להלוויה ... עומד הרב בהלוויה מדבר בלהט, פתאום הוא רואה
את הבן-אדם הזה, שמלווה בריבית... מגיע עם קסקט ... משקפי שמש...
מניפה ...

והרב מדבר "אין מלווים לו לאדם, לא כסף ולא אבנים טובות... כלום לא
לוקחים" והרב רואה אותו מתנועע ... ואומר לעצמו "אוו, הנה הדברים
נכנסו ללבו, הוא יפסיק לעשוק את כולם..."

נגמרה ההלוויה, הוא פוגש את אותו אחד מלווה בריבית ...

אומר לו המלווה בריבית – כבוד הרב, חזק וברוך ! כל מילה פנינה !

שואל אותו הרב – מה כל כך פנינה?!

אומר לו – תשמע, לא תאמין, השבוע העליתי את הריבית מ-12% ל-18%,
תשמע אותם איך הם מייילים כולם ! הם לא יודעים שלא לוקחים איתם שום
דבר לעולם הבא! ☺☺☺

רבותי, "וישמן ישרון ויבעט" – כסף לא הולך ברגל ! מאיפה יודעים?

פסוק בפרשת עקב {דברים יא, ה} ותבלעם ואת בתיכם ואת אהליהם ואת כל
היקום אשר ברגליהם בקרב כל ישראל...

בן פורת יוסף, 300 פרדות לבנות, נושאי מפתחות אוצרותיו של קרח, הכל
בתוך האדמה !

אומר רש"י – ואת כל היקום אשר ברגליהם. זה ממנו של אדם, שמעמידו על
רגליו.

אהה, עכשיו אתם מבינים למה כסף הולך ברגל???

כשבן-אדם נופל, מה אומרים?

הוא 'פשט רגל'.

מה קשור הרגליים לפשיטת רגל??

הכסף של הבן-אדם זה רגל.

אומר הקב"ה לאומות העולם – אתם רוצים להתחבר אלי? אין בעיה – תעשו
סוכה – התנתקות מן החומר!

בבקשה... מנסים לעשות... פעם אחת שמו אותם בלי מזגן, והם בועטים !
למה בועטים???

כי הבעיטה זה סטטוס של כסף.

אם אלה פני הדברים, נוכל להבין מה זה סוכות:

אומר הגאון מוילנה – סוכות זה תחילת ימי מרוקיהן, תחילת המירוק של
האדם, לקראת ראש השנה, מתחילה בחג הסוכות.

אומר הגאון – "ששה חדשים בשמן המר" – תתנתק מן החומר. חג הסוכות
נותן לך את האפשרות, שלא תגיד "אני לא יכל", הנה אתה רואה, בסוכה
אצלך הכל חד-פעמי. שום דבר אתה לא צריך בסוכות, אתה יושב צמוד
לקב"ה !

אם דברינו ודברי הגאון מוילנה נכונים, נוכל להבין פסוק שמופיע בברכת
יצחק ליעקב :

אומרת רבקה ליעקב – לך תקבל ברכה מיצחק אבינו...

מה הוא אומר לה?

{בראשית כז, יא} הן עשו אחי איש שער ואנכי איש חלק – עשו הוא איש
שעיר, כולו מחובר לעולם הזה, הוא מלא שיערות ! אני איש חלק, אין עלי
שיערה אחת ! אם אין עלי שיערה אחת, אני מנותק מן החומר...
יעקב אבינו מנותק מן החומר, אין לו קשר לחיי העולם הזה !

עפ"י זה, נוכל להיכנס לעומק הדברים :

אומר יעקב – אם אני מנותק מן החומר, אני לא צריך את הברכה של יצחק,
כי כל מה שיצחק מברך, זה חיי העולם הזה, אני לא צריך את זה, כי אני
מנותק מן החומר.

יוצא שכל המהות של חג הסוכות זה תשבו כעין תדורו, אבל בדירת עראי.
בדירת עראי, אדם חי במינימום.

אם אלה פני הדברים, נוכל בע"ה, להבין מה מונח כאן בחג הזה:

אין לך מקום בעולם, שהיה בו שפע כלכלי, כמו בסדום.

חז"ל אומרים, שסדום היתה שיא השפע של העולם. תסתכלו בפרקי דרבי
אליעזר – אדם היה יוצא אל תוך הערוגה שלו להוציא צנון, היה מוציא צנון
עם חתיכת זהב.

אוצרות של זהב, אבנים ומרגליות טובות, נמצאים בסדום, שפע כלכלי שאין
כמותו ... המקום הכי מבורך!

לא סתם לוט הלך לשם ...

מה עשו אנשי סדום?

השתמשו בעושר, כדי להשחית את המידות שלהם...

אומר הקב"ה – מי שיודע להתנתק מחיי החומר בעולם הזה, הוא יקבל
לעתיד לבוא, את סוכת סדום ! שיא השפע !

אנחנו ב"ה, נכנסים לחג הסוכות. כל החודש אנחנו מבקשים שבתי בבית ה'
כל ימי חיי ...

חג הסוכות זה שבתי בבית ה' – צילא דמהימנותא.... אדם יושב עם הקב"ה,
יושן עם הקב"ה... הכל עם הקב"ה !

מחזיקים ארבעת המינים- מחזיקים את הקב"ה בידיים. כל החג הזה, אדם
נמצא ב- "צילא דמהימנותא".

(ברוך שאמר)

על הסלע הך – תפילת גשם

הט"ז מוותר על תיקון הגלות, שלא לראות בצער ישראל

מעשה נורא [שהיה הגרי"ז מבריסק בוכה כשהיה מדבר ממעשה זז] בשנת
ת"ח ות"ט בשנות הגזירה הנוראה רח"ל, באותה שנה כבר היה הט"ז מורה
הוראה בישראל, וכבר הודפס ספרו טורי זהב, והצדיקים שבאותו דור ידעו
לפני כן על הגזירה הזאת, וג' צדיקי הדור קבלו עליהם יסורים כדי להמתיק את
הדין, והט"ז קיבל על עצמו יסורי גלות, היינו שהולך ממקום למקום וממדינה

מאחבה. וא"כ קושיא מעיקרא ליתא. וכן מה שמזכירים ב'תענה אמונים' בזכות חזקיה שסתם מי גיחון, והושיענו אל מעונו, אע"פ שבפסוק כתוב שהנביא היה לו טענות על סתם מי גיחון, אלא שחזקיה הצדיק שב בתשובה מאחבה ממילא אנו מבקשים בזכותו. ונמצא שיכולים לספר סיפורי צדיקים וגם להזכיר את 'עוונותיה' כשאנו בטוחים ששבו בתשובה מאחבה, הרי הם זכויות, ומה לי לספר ממצותיו של הצדיק או מעבירותיו שנהפכו לזכויות, על אחת כמה וכמה כשהעברה עצמה היא רק מאחבת ישראל, ולא עוד אלא ששב על זה בתשובה מאחבה, נמצא שאנו יותר שייכים לדבר מהעבירות של הצדיקים ממצותיהם.

כתב הערוגות הבושם ע"פ מש"כ בזה"ק שעץ הדעת היה אתרוג, ואמרו חז"ל בגמ' שבד' מינים אנו מרצים על המים, וצ"ע שהרי השופר אסור שיהיה מכוסה בזהב, כיון שבא לרצות דינו כעבודת פנים, ואהרן הכהן אינו נכנס לפני ולפנים בבגדי זהב שלא להזכיר את העגל, ואין קטגור נעשה סניגור, וא"כ צ"ע איך אנו לוקחים אתרוג לפעול ישועה? [החיד"א כתב שעץ הדעת היה ענין רוחני שהיה מחובר בו חטה, ענבים, אתרוג, ותאנה, כי כל דברי חז"ל אמת]

ותירץ הערוגות הבושם שבתחילת תשרי שאנו שבים מיראה, יש לפחד מאד מזכרון הזהב, אך עתה שהתחיל תשובה מאחבה, אדרבה תביא את האתרוג שמזכיר עץ הדעת, אדרבה בזה נרצה את השי"ת, ולא עוד אלא שאנשי ירושלים הכניסו את הלולב בגימטריה של זהב, לעומת השופר שאסור לצפותו בזהב, עתה שעובדים את ה' מאחבה, אם לוקחים אתרוג, יכולים קצת להכניס הלולב בזהב, כי הכל נתהפך לזכויות.

נוטלים אתרוג לרצות על המים, שהוא עץ הדעת שנהפך לזכות

בערוגות ערוגות הבושם על סוכות [דף קכב בד"ה ולקחתם לכם] כתב לבאר הענין שכששב מיראה נעשה מזדון שגגה, ומאחבה נהפך לזכות. ע"פ דברי המדרש שהוא כפליאה טוב השם לכל, יכול לכל, תלמוד לומר ורחמי על כל מעשיו, וצ"ע דאדרבה אם רחמי על כל מעשיו, הרי בוודאי טוב השם לכל ממש? ותירץ החיד"א ע"פ הנודע שכל מצוה בורא מלאך טוב, וכל עבירה בורא מלאך רע, כמובא במהרש"א ובספרי הקדמונים. אך כששב בתשובה מיראה הרי הוא הורג את המלאך הרע, ומונח אותו המלאך כפגר מת, כיון שנעקר הרצון לחטוא, הוציא את הנשמה מאותו מלאך, אך מעשה העבירה נשארה, ונשאר הקטגור פגר מת, גוף בלא נשמה. ואם תאמר והלא הקב"ה מחיה הכל, יכול לכל, שמא יחיה גם את המלאך השחור שמת. כמ"ש בתומר דבורה שהקב"ה 'נושא עוון' ומחיה ומפרנס את החוטא, א"כ מדוע הוא מניח אותו מלאך פגר מת. אלא שהקב"ה מניחו להשאיר כך, כדי שבבא היום ויזכה האדם לשוב בתשובה מאחבה, אזי יפיח בו הקב"ה רוח חיים שבבא באותו מלאך, ויתהפך ממלאך מקטרג למלאך מסגור, ונמצא שהוא חסד גדול, מה שלא נתבטל הקטגור לגמרי, כדי שיוכלו להחזיר בו נשמת חיים כשישוב מאחבה.

ולזאת אנו יוצאים לגלות בימי הסוכה, חוץ מהבית, כי בתשובת ר"ה ועשיית ויהי"כ הרגנו כל הקטגורים ונשארו פגרים מתים, ובמשך ימי הסוכות שבים מאחבה והם הנפכים לסניגורים.

וכתב רבי דוד דייטש תלמיד החת"ס שכך כתוב בתוה"ק 'איש או אשה אשר יעשו מכל חטאת האדם והתודו את חטאתם ואשמה הנפש ההיא, וגו' והשיב את אשמו בראשו'. ואמרו בגמ' ע"ז 'כל העושה אחת בעוה"ז מקדמתו והולכת לפניו לעולם הבא, וכל העובר עבירה אחת מלפפתו ומוליכתו ביום הדין', הרי שהמצוה הולכת לפני האדם, מקדמתו, והעבירה הולכת מאחוריו, מלפפתו. כשמוליכים אדם למקום טוב, הולך המוליך לפני האיש, שאינו מתיירא שיברח. אך שמוליכים אדם לכלא, המוליך הולך מאחוריו שלא יברח, לכן במצוה הולך המלאך לפניו ובעבירה לאחוריו. אך כששב בתשובה 'והשיב את אשמו בראשו', שהוא קורא למלאך שהיה מקודם מלאך רע והלך מאחוריו, עתה יכול לחזור לפניו, והלך לפניו צדק, וכבוד ה' יאספך. כיון שכבר שב בתשובה, וחמישייתו יוסף עליו, שתיקן אות ה', תשובה.

נחזור לעיל שבהושענא רבא אנו מזכירים כמה 'עבירות' של אבונה"ק ורבוה"ק שנהפכו לזכויות, כהכאת הסלע, וכסתימת מי גיחון, וכמקלותיו של יעקב אבינו בשקתות המים שאמרו במדרש לפי דעה אחת שלא היה זה כראוי. בצדקם חון חשרת מים, דווקא בהו"ר ושמייני עצרת שאנו עובדים את ה' מאחבה, מזכירים עבודתם באחבה, ומזכירים המצוות ועבירות בחדא מחתא.

(הגרמ"י רייזמן – י"ח תשרי תשע"ז)

שישו ושמחו בשמחת תורה

נשאלתי שאלה, מה ראו חכמים לקבע את חג שמייני עצרת ליום שמחת תורה, לסיום התורה והתחלתה, ועושים משתה לגמרה של תורה (שיר השירים רבה א, ט). המועד הנאות לכך הוא לכאורה בחג השבועות. ואכן, אמרו בגמרא (פסחים סח ע"ב) שאפלו רבי אליעזר שסובר שאפשר להקדיש כל חג לרוחניות בלבד, מודה שבשבועות יש לשמח במאכל ובמשתה, כי יום שנתנה בו תורה הוא, להראות שנוח ומקבל יום זה לישראל (רש"י). ורב יוסף הורה להכין ליום זה עגל משלש, להביע שמחתו שלמד תורה והתעלה על ידה

למדינה בלי לקחת איתו צדה לדרך, ופעם אחת ישב בבית המדרש שבאיזה עיר, ואחד מתלמידיו הכירו שהוא רבו הט"ז, וניגש אליו איך הרבי מבזה את עצמו הרי הוא מבזה כבוד התורה, ואמר לו הט"ז, הריני גוזר עליך בגזירת רב לתלמיד שתסגור פיו ולא יספר לאיש, וכן ביקש ממנו שלא יביא לו מאכלים ומשקאות, שלא יתבטל ענין הגלות לכפר על ישראל. כשראה התלמיד כך, אמר להט"ז שבבית השחיטה מחפשים מנקה, ואולי יואיל בטובו להיות מנקה בבית השחיטה, ובזה לא תתבטל ענין הגלות, ויהיה לו מה לאכול. [כמ"ש חז"ל לענין כיבוד אב, יש מטחינו בריחיים ומכבד את אביו] וכמובן שהט"ז ידע היטב איך לנקר, אלא שהמרא דאתרא דשם היה מחמיר גדול, והיה מטריף רוב הבהמות. אך כשהחל הט"ז לנקר וראו הסובבים שהוא יודע ספר, ומכיר היטב בכל ענייני השחיטה והניקור, והתחילו לשאול אותו שאלות בבית השחיטה, והיתה הרווחה שהיה מכשיר כמה דברים שהמרא דאתרא הטריף מחוסר ידיעה. כשהכיר המרא דאתרא שהפסיקו לבא לשאול אותו מדי יום בשאלות, ואמרו לו שלא רצו להטריח את המרא דאתרא.. בקיצור עד שסיפרו לו האמת, כי שאל אותם האם המנקה החדש הוא מקל או מחמיר, ואמרו לו שהוא מקל בהרבה יותר מהרב. ויקצוף הרב מאד וחמתו בערה בו על המנקה החדש שמאכיל את כל העם ב'נבילות וטריפות', כשבא הט"ז לפני הרב, סטר לו הרב בלחיו. והיה הט"ז שש ושמח באותה סטירת לחי להשלים תיקון גלותו. ולא עוד אלא שגזר הרב שלא יוכל להיות עוד מנקה בבית השחיטה, והכניסו בחדר הקלון שבפינת בית המדרש, כמו שיש בכל בתי כנסת דאיתו דור בפולין ואוקראינה, חדרון קטן סמוך לכניסה לבית המדרש, שאינו גבוה כגובה אדם, והיושב שם מוכרח שיהיה כפוף, שם הוכנס מרן הט"ז וכל אחד היה עובר שם, ומבזה אותו, כל חד כפום מה דמשער בקנאותיה, זה ביריקה זה בדחיפה, וזה בגערה, ככה יעשה לאיש המאכיל נבילות וטרפות לבני ישראל. רבינו הט"ז יושב שם בשמחה ושינן על כל התורה כולה. ואותו תלמיד ראה מה שנעשה רבו, ודמו עלה בראשו, אך חזקה עליו גזירת רבו למסור נפשו ולשתוק, כדי להציל את הדור מגזירת ת"ח ת"ט.

והנה לשכת המרא דאתרא היה גם סמוך לבית הכנסת. יום אחד באה נערה יהודית עם עוף לשאול את הרב, והרב הטריף את העוף, הנערה יצאה מלשכת הרב בבכי גדולה, בדמעות שליש, כשעברה ליד חדרונו של הט"ז שמע אותה בוכה, והוא שאל את הנערה, למה תבכי, בתחילה חששה להשיב לו, שהרי הוא מוחרם ואסור לדבר עמו, אך לאחר שהפציר ספרה לו שאמה אלמנה ובקושי רב קיבצה פרוטה לפרוטה שיהיה להם עוף לכבוד שבת, והנה באת אל הרב בשאלה והוא הטריף את העוף, ומה יאכלו עתה בשבת האלמנה והיתומים, והמשיכה לבכות בדמעות שליש. ביקש הט"ז לראות את העוף וראה שבאמת העוף כשר, ויאמר הט"ז לנערה, תזכיר את מה שאני אומר לך, תיכנס את המרא דאתרא ותאמרי לי שהעוף הוא כשר, ושיעניין בט"ז סי' פלוני ס"ק פלוני, ושם יראה שאכן העוף כשר. ותעש הנערה כדבריו, והרב [היה בעל מדרגה ו] הודה על האמת וחזר בו והכשיר את העוף. ושאל אותה מי גילה לך כל זה? אמרה לו הנערה 'כך אמר לי ה'נעבין' הזה שיושב שם בקיטון הקלון'. הרב התחיל להבין שאינו איש פשוט, וקרא לו וגזר עליו בגזרת מרא דאתרא שיגלה לו מיהו, ולא היה לו שום ברירה ואמר לו 'אני הוא דוד הלוי בעל הסורי זהב'. אותו רב זכה לגילוי הט"ז... ותיכף התעלף. לאחר שעוררו מעלפוניו ביקש ממנו סליחה בלב מר, ומובן שהט"ז תיכף מחל לו מחילה גמורה ושלילה.

כשהיה הגרי"ז מבריסק משנן המעשה, היה מדגיש שהט"ז באותה שעה ידע שאם הוא יגלה את ההלכה שהעוף כשר, הרי הוא מבטל בכך את כל תיקון הגלות שקיבל על עצמו, ומי יודע איזה חשבונות יצא מזה, אך לא היה יכול לראות דמעות ואצער של האלמנה והנערה היהודית, זה הכריע את הכף יותר מכל החשבונות שבעולם. לא היה לו כח לסבול את הצער של דמעות של יתומה יהודית. אם היה אכזר באותה שעה, יכול להיות שהעולם היה נראה אחרת היום, אך לא היה יכול לעמוד מול בכיות של ישראל.

כך פי' החת"ס שזה היה חשבונו של משה רבינו, לאחר ג' ימים שטף ונשים אין שותים מים, הרי אינם בשמחה, והיו שם כמה קולות של בכיה וצער, לזאת שכח את הכל והכה בסלע. גם אצל מהר"א מבעלזא ראו הנהגה זאת, גם כשהיה עוסק בעבודות נוראות, אם היה שומע תינוק בוכה, היה הכל נעצר, לאחר שנגרע התינוק חזרו לעבודת הקודש.

כך ידע משה שאם ידבר אל הסלע, יוכלו לשתות רק בעלי המדרגה ולא הקטנים, לא אכפת לו ללכת לגהינם כדי שילד מיישראל ישאר צמא, זהו תמונת צדיק אמת. ועתה נבין היטב דברי התרגום 'ואשתכח מהימן', כי אכן היה רועה נאמן בזה שהכה בסלע, אם לא היה מכה בסלע, היה הוא הולך לגן עדן ונכנס לא"י והוא היה נשלם בתכלית השלימות, אך כשהוא רועה נאמן כל עסקו להציל את הצאן, ויוכל לומר להשי"ת אני רעיתי את צאנך באמונה, לא חשבתי על הגהינם שלי אפי' בשביל קצת מים של ילד יהודי פשוט.

משה רבינו שב בתשובה מאחבה ממילא הכל נהפך לזכות

הבית ישראל אמר בשם אביו האמרי אמת בשמיני עצרת 'על הסלע הך ויצאו מים', שבלי ספק שמשה רבינו שב בתשובה מאחבה, א"כ נהפך הדבר לזכות ואנו יכולים לבקש גשם בזכותו, כי בלי ספק שהיה משה רבינו עובד את ה'

(רש"י). והשמחה בתורה ביום מתן תורה, מענינו של יום היא, כשם ששמחים בפסח בגאלת מצרים. אבל השמחה בשמיני עצרת בגמרה של תורה, היא לכאורה ערוב שמחה בשמחה. וכשם ששלמה המלך לא ערב שמחת חנכת בית המקדש בשמחת חג הסוכות (מועד קטן ט ע"א), כך אין לערב שמחת סיום התורה ותחלתה בשמחת שמיני עצרת.

השאלה טובה, והיא מסוג השאלות שמביאות לשנוי בגשה ובתפיסה. להבנה מחדשת של חג שמחת תורה.

שמעתי מהרב שך זצ"ל, שאמר בדרך צחות, וכמה עומק יש באמרה זו -

בספר "נפש החיים" (שער א' פרק ד, בהג"ה) הביא רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל דברי זוהר הקדוש (ח"ג קסא, א) שהאדם הוא "עולם קטן", ולבו הוא כנגד בית קדשי הקדשים. וכתב שרבותינו רמזו זאת בדברי המשנה (ברכות כח ע"ב) שהמהלך בדרך, יכון לבו כנגד בית קדשי הקדשים. [ואם כן, החושב מחשבה זרה בלבו, הרי הוא כמכניס צלם בהיכל, ה' ישמרנו.] וכל ימות השנה הלב מאבן, כתוצאת פעלת היצר הקריי "אבן" (סוכה נב ע"א, מייחזקאל יא, ט). ועקר מאמצינו בחדש אלול ובימים הנוראים לרכך לב האבן, שיפתח לרשמי קדשה והרהורי תשובה וקבלת על מלכות שמים. וכשם ששבע חומות יריחו נפלו בתקיעת השופרות ונבלעו במקומן, כך מזעזע קול השופר בראש השנה את הלב ומערער חומותיו. ובכמה פיוטים, ובאמירת "אבינו מלכנו", פותחים הארון לשעה קלה, לרמז פתיחת הלב, וכן באמירת "אבינו מלכנו" בעשרת ימי תשובה.

מגיע יום הכפורים, ופותחין הארון ל"כל נדרי", ולתחלת הפיוטים, ול"אבינו מלכנו", ול"שיר הכבוד", ולכמה פעמים בתפלות היום הקדוש, ולבסוף בכל תפלת נעילה. ארון הקדש פתוח, והלב פתוח.

באים ימי הסכות, ופותחים ארון הקדש לאמירת ההושענות. ומוציאים ספר תורה אחד ועומדים עמו ליד הבימה, ומקיפים סביבו. וביום השביעי, הוא יום הושענא רבה, מוציאים כל ספרי התורה, ומקיפים הבימה שבע פעמים (ארח חיים תרס, א). והרי כאן צעד נוסף. לא די שהלב נפתח. הלב נפתח, ומה. מה יש בו, ומה יצא ממנו. ספר התורה. זה מה שבלבנו, וזה מה שאנו מוציאים וסביבו אנו מקיפים.

וגם בכך אין די. הפסגה, השיא בשמיני עצרת. מוציאים אנו את כל ספרי התורה ועמם אנו מקיפים, ובהם אנו שמחים, ואתם אנו עולים. זה מה שבלבנו, וזה כל עולמנו, "אין בלבנו אלא אחד" (פסחים נו ע"א).

אוי, כמה שהוא חי את הדברים! כמה שלא היה בלבו אלא אחד, קדשא בריך הוא ואוריתא!

כמה נפלאים דברי המדרש (שיר השירים רבא א, לד): רבי אבין פתח, "זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו" (תהלים קיח, כד). אין אנו יודעים במה לשמח, אם ביום אם בקדוש ברוך הוא. בא שלמה ופרש: "נגילה ושמחה בכך" (שיר השירים א, ד), "בכך בקדוש ברוך הוא, בכך בתורתך.

כי בקדוש ברוך הוא ובתורתו, הינו הך. שהאוחז בתורה, אוחז כביכול בקדוש ברוך הוא (זהר ח"ג קעו, א), "כי הוא ורצונו אחד, ובוה הוא דבוק בו יתברך ממש כביכול" ("נפש החיים" שער ד פרק ו).

ונמצא שאין שמיני עצרת אלא יום שמחה בקדוש ברוך הוא. "לפי שכל ימות הרגל הקריבו שבעים פרים כנגד שבעים אמות, וכשבאים להפריד אמו להם המקום: בבקשה מכם, עשו לי סעודה קטנה ונשמח ביחד, כי קשה עלי פרדתכם" (רש"י במדבר כט, לה-לו). זו מהותו של היום.

למה נמשלו ישראל לתמר, לומר לך, מה תמר זה אין לו אל אלא אחד [שאין בו פצולי ענפים אלא גזע אחד ויחיד מתמר עד לתפוחתו, ההופכת לחלק מגזעו] כך ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים (סוכה מה ע"ב).

כל השגתנו ואחזתנו בבוראנו היא כפי השגתנו ואחזתנו בתורה שהיא רצונו, ושמחתנו בה היא שמחתנו בו.

ונמצא, שהכרזת: "אתה הראת לדעת, כי ה' הוא האלקים, אין עוד מלבדו" (דברים ד, לה) מול ארון הקדש, ההכרזה הפותחת את סדר ההקפות, היא פסגת הימים הנוראים שעברנו. היא הסכום והלקח, היא המשמעות והתמצית: אין עוד מלבדו, ומלבד תורתו. זה עולמנו, וזו שמחתנו.

"קשה עלי פרדתכם", וקשה עלינו פרדתך -

אז לא נפרדים!

ועלתה בידינו תשובת השאלה, מה ראו חכמים לקבע ליום זה את שמחת התורה, ומדוע אין זה ערוב שמחה בשמחה. משום שאין בלבנו אלא אחד, ו"הקדוש ברוך הוא לבם של ישראל, שאמר (תהלים עג, כו): צור לבבי וחלקי אלקים לעולם" (שיר השירים רבה ה, ב), וקדשא בריך הוא אוריתא וישראל חד, וכשנפתח לבנו מתברר כי ארון קדש הוא, והתורה בו, ובה אנו שמחים. כדברי המדרש: "כשאמות העולם אוכלים ושותים מתחילים בדברי תפלה. אבל כשישראל אוכלים ושותים מתחילים בדברי תורה ובתשובות לפני הקדוש ברוך הוא (אסתר רבה ג, יג) -

וזה חג שמחת תורה!

נגיל ונשמח בזאת התורה

גסי, רבי זלמן אסטולין, שבע מרורים משך שנים ארכות בסביר הקפואה, תרתי משמע, קר עז וכפור רוחני נורא. בכל כחו שמר על יהדותו, סבל רב סבל על שמירת המצוות, אבל יחיד היה, בודד. בלא מנין בחל ובשבת, במועד ובחג, בראש השנה וביום הכפורים! עזר ה', ונחלץ מעמק הבכא, הגיע אלינו מדדה על קביו. כמה שמח להיות בין יהודים, לראות סביבו שומרי תורה ומצוות!

בשבת בבקר הלכתי עמו לתפלה. אח, תפלה במנין, ברב עם, עיניו נצצו. חקר, וספרתי שיש ב"לדרמן" מנין ותיקין, ובעודם מתפללים מתארגן בירכתי בית הכנסת, ב"בית שני", ותוך כדי מתחילים להתפלל למעלה, וכשהמנין הראשון מסתיים מתחיל מנין נוסף. לא שבע מלשמוע.

התפלה הסתיימה ופניתי לחזר לביתי, בקש רשות להשאר עוד קצת, לחוות, הוא כבר יגיע, ידוע את הדרך. טוב, בינתיים אקדש ואלמד מעט.

וברוך השם "תורתם מתברכת": אני מספיק ללמד דף, ושנים, ושלשה, ורבי זלמן איננו.

אני דואג, ככלות הכל זר הוא בעיר, ומדדה על קביו. אולי אבד את הדרך, מי יודע היכן אמצאהו. קדם כל, נלך לבית הכנסת. נחקר, אולי ראו לאן הלך. ראו, ודאי. הוא למעלה, בקומה העליונה. עליתי, והנה הוא לפני. מסמן לי בידו שאמתין, עוד מעט. מה יש, מה קרה. המתנתי לצדו עשרים דקות. רק אז קם וחפץ את קפיו.

"מה מעשיך כאן", שאלתי.

אמר: "אתם כעכבר השוכב על ערמת דינרים. רואה בהם מזון שאינו נח. אינו מבין איזה אוצר תחתיו!" כבר שעה ארוכה - הוא מספר לי! - שעה ארוכה שהוא מדלג על קביו ממנין למנין. לענות עוד אמן, עוד אמן יהא שמייה רבה, עוד קדושה. אלו אוצרות, מוכן הוא לשהות כאן עוד ועוד! שנים היה מנותק מרעב, וכעת כזה שפע, כבזה גדש, איך אפשר להתנתק!

ונזכרתי במה שהיה רבי אליה לופיאן זצ"ל אומר בשם הסבא מקלם זצ"ל: העולם הזה נברא עבור תכלית מרכזית אחת ויחידה. כאמרו: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שנאמר (ישעיהו מג, ז): "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו" (סוף אבות). והינו, שיכירוהו "[דישתמודעונו ליה" (רעיא מהימנא, בא)] בני האדם: "ברוך הוא אלקינו שבראנו לכבודו!"

לפיכך, אמר, כדאי היה לברא את העולם כלו, ולהחזיקו ולהחיותו ששת אלפים שנה, כדי שבמהלך כל ימות עולם יהיה ולו אדם אחד, שפעם אחת בחיים, יאמר: "ברוך הוא וברוך שמו" -

כבר התקיימה מטרת בריאת העולם. הופך ממנו כבוד שמים!

והוסיף: ואלף "ברוך הוא וברוך שמו", אינם "אמן" אחת!

ואלף אמנים, אינם שקולים ל"אמן יהא שמייה רבה" אחד!

וסיים: ואלף "אמן יהא שמייה רבה", אינם מלה אחת של תלמוד תורה!

לא בכדי, תקנו חז"ל לשמח בשמחת תורה, בסיום קריאת חמשה חמשי תורה. אני נתקל בבני ישיבה קודרים ומיואשים. מדוע, כי אינם מבינים את שעורו של ראש הישיבה, אינם יודעים את הסוגיא על בריה, מביטים הם בקנאה על המכשירים והמצלחים והמשננים והמחשבים. איי, כעכברים הרובצים על דינרי הזהב -

היש לכם מושג בערכה של מלה בתורה!

נתחיל מ"בראשית", כמה יהודים בעולם יודעים לקרא באותיות רש"י!

כמה יהודים בעולם יודעים מה כתוב בחמשי!

כמה יהודים בעולם קוראים מדי שנה בשנה חמשה חמשי תורה, שנים מקרא ואחד תרגום, ושומעים קריאתם בבית הכנסת בצבור -

וכמה פתחו גמרא, יודעים הם מה היא "בבא מציעא", ראו צורתה של שמועה! תקנו לנו לרקוד, על סיום חמשה חמשי תורה!

כל השאר, כל דרגה ודרגה, עולם מלא, תוספת אורה -

אבל שלא נהיה כפויי טובה!

שנאמר, קדם כל, "אשרינו מה טוב חלקנו מה נעים גורלנו ומה יפה ירשתנו, שאנו מעריבים ומשכמים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואומרים פעמים באהבה, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" -

קדם כל וראשית לכל, להודות על כך!

להודות שאיננו בסביר הקפואה. אחים רבים כל כך קפאו שם למות. ואנו, בחסדי שמים, גם "אמן", וגם "אמן יהא שמייה רבה", וגם "מלה של תלמוד תורה" -

"נגיל ונשמח בזאת התורה, כי היא לנו עז ואורה" -

ושלב אחר שלב, נעלה מעלה מעלה!

(והגדת)

זכר מאמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

חג הסוכות - בראשית תשפ"ה שנה י | גליון מס' 553

ת.ד 102 בני ברק | פקס : 03-5055919
9139191@gmail.com

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

מצוה קלה ואמן שמה

בחג הסוכות, אנו מעלים בקדש ופותחים במחזור חדש של למוד התורה הקדושה בשבת בראשית, החלה מדי שנה בסמוך לחג הסוכות, והשנה היא ממש דבוקה ומחברת לחג.

מפליא לראות כי גם בשמה של שבת זו, כבשמו של חג הסוכות, נרמזת חשיבותה של עניית אמן. ידועים הם דברי הקדמונים כי "בראשית" היא ראשי תבות: "בקול רם אברך שם יי תמיד". אם כן אפוא, גם שבת בראשית ממשיכה לשמש כתזכורת חשובה על מחיבותנו לברך כל ברכה בקול ולזכות את הסובבים אותנו בעניית אמן.

על זו הדרך נתן להוסיף ולדרוש שהמלה השניה בתורה: "ברא", משלימה את קודמתה בכך שהיא מרמזת על חובת עניית אמן אחר הברכה, שכן היא ראשי תבות: "בקול רם אמן".

מלבד הרוח שבעניית אמן, אמירת ברכה בקול היא מעלה בעצם אמירת הברכה. אדם הממלמל את ברכתו בינו לבין עצמו, עלול שלא להגות את מלות הברכה כהלכה, או אפילו לשכח לברך חלילה. לעומת המברך בקול מרויח גם ברכה כהלכה וגם ברכה שלמה.

על פי זה נתן להוסיף ולנעץ סוף התורה בתחלתה בדרך שנהגו חכמי הדרוש: בכל בקר בבית הכנסת, מבלי להתבייש ומבלי להתחשש, עלינו להקפיד "לעיני כל ישראל", על "בראשית ברא" - לברך ברכות השחר בקול ולענות אמן בקול רם אחר ברכות השחר של זולתנו.

חג הסוכות ושבת בראשית מלמדים אותנו אם כן על חשיבות אמירת הברכות בקול והשלמתן בעניית אמן. אין בטוי נפלא יותר לקריאת ההתעוררות הזו ממשפט הסיום בנסח "רשות" החגיגי, שבו אנו קוראים לחתן בראשית לעלות לתורה בשמחת תורה: "אמן יענו אחריו הכל מהרה!"

אהלו". הסכה מעוררת אותנו על אודות מצות עניית אמן, הקורעת את גזר הדין הנמסר סופית ביום האחרון של החג - בהושענא רבה.

דמיון נפלא יש בין מצות עניית אמן במשך כל ימות השנה, למצות הישיבה בסכה כל ימי החג. כשם שאת מצות הישיבה בסכה אנו יכולים לקיים בכל רגע ורגע משבעת ימי החג - ימים כלילות, כך אין גבול ומדה לפעמים שבהן אנו יכולים לקיים את מצות עניית אמן במשך ימות השנה כלה. בעוד את הברכות עלינו לברך במדה, להקפיד שתאמרנה רק בזמן הנדרש ושלא תהיה חלילה ברכה לבטלה, בעניית אמן ההקפדה היא הפוכה - לא לבטל חלילה אף לא אמן אחת ולהרבות ככל האפשר בהזדמנויות לעניית אמן.

הגמרא במסכת עבודה זרה (ג א) מתארת את אשר יארע לעתיד לבוא, כשיראו אמות העולם את השכר שזוכים לו ישראל על שקימו את מצוות התורה. באותה שעה הן יעמדו ויטענו בפני הקדוש ברוך הוא כי גם הן רוצות לקיים את מצוות התורה, וישיב להן ה': "מצוה קלה יש לי וסכה שמה, לכו ועשו אותה". אף הגמרא ממשיכה ומתארת כי באותה עת יגביר הקדוש ברוך הוא את חמה של השמש, ויכל אחד אחד מבעט בסכתו ויוצא, וכך יסתתמו טענותיהן של האמות...

ברוך השם, אנו מחבבים את מצות סכה עד מאד. טורחים בבנייתה, מזילים ממון רב כדי להקימה כהלכתה ומוסיפים אחרי כן לעטרה ולקשטה, כל אחד כיד ה' הטובה עליו. אולם האם גם במצות עניית אמן, שהיא כאמור בגימטריה סוכה ודומה לה באפשרות לזכות בה עוד ועוד, אנו נוהגים כן? הלא היא אינה דורשת משאבים ותנאים מיוחדים, כי אם להיות "שומר אמונים"! שומה עלינו לתת אל לבנו להקפיד ולהדר בקיומה, לבל נהיה חלילה בבחינת "מבעט בסכתו ויוצא"...

אנו זוכים בחסד ה' לתברך לילה מחיל אל חיל, ומקדשת ימי הדין ונכנסים אנו אל ימי חג הסוכות, לחסות תחת כנפי השכינה בצלל דמהימנותא, כהמשך וסיום לימים שבהם יחלנו בתפלה שיעלה זכרוננו לטובה ולברכה.

אף שביום הכפורים כבר נגזר דיננו, למדנו הזהר הקדוש (ויקרא לב א) כי גזר הדין הסופי עוד נתון בידינו לשנותו לטובה, עד היום האחרון של החג, יום הושענא רבה, שבו "נמסרים הפתקאות" למלאכים הממנים על בצוע הדין.

משל למה הדבר דומה? לאדם שהעמד למשפט לפני המלך על חטא גדול שחטא כלפיו, ועל צוארו מרחף איום ענש מות. משך כל תקופת הדין בבית המשפט הובאו עדים לכאן ולכאן, ובסימומו ישבו השופטים וכתבו את פסק הדין. כל זמן שלא נמסר פסק הדין בידי הממנים על בצוע הענש, יכול האיש לזעק ולהתחנן על נפשו, "להשיב את הספרים" (אסתר ח ה). אף לאחר שנמסרו הפתקים בידי הממנים, שוב אין לו תקוה. כך הוא יום הושענא רבה, שבו נתנים הפתקים בידי הממנים. כל זמן שלא נתנו בידי הממנים, יכול האדם לפעל שיקרע גזר דינו לטובה.

כיצד אפוא נשכיל להמשיך ולקרע את גזר הדין ולשנותו לטובה? הן גלה לנו הזהר הק' (תקו"ז מ א) כי על העונה אמן קורא הכתוב (ישעיה נח ט) "אז תקרא ויה' יענה", ובכחה של עניית אמן לקרע את גזר דינו של האדם. הנה כי כן, אם רק נתחזק בימים אלו בעניית אמן - נזכה שיענה ה' לקריאתנו ובידי הממנים ימסרו פתקי דין לטובה, לפרט ולכלל.

כמה נאים הדברים בעתם, עם בוא חג הסוכות ועם כניסתנו אל הסכה, צל האמונה. ידועים דברי גדולי הדורות כי סוכה בגימטריה אמן. שכן, כאמור, בימי החג ששמו נקרא על שם מצות סכה - "חג הסוכות", עלינו להקפיד ולהרבות בעניית אמן, שפחה רב להגן ולסוכך עלינו, כסכה שעליה אומר הכתוב (תהלים כו ה): "כי יצפוני בסכה ביום רעה יסתרני בסתר".

בקריאת "בראשית ברא"א!"

חג שמח,

278 213 מחנכים

חנייה לצורך עליה

לקחת מים מהקולר החדש בדרך לדלת היציאה.

"רגע", רץ אחרי היהודי, לפני שאשתלב בנהר האנושי מעבר לשער בדרך לסדר יומי הקבוע, "כפי שנזכרת לראות היום, גם אחרי החלמטה של הילדה אנו ממשיכים במנהג זה, ומלב אל לב אני יכול לומר לה, שמאז שאני פותח את היום שלי בעגית אמן אחר ברכות השחר של ידידי - החיים שלי השתנו לטובה, בכל התחומים".

לחיי נעו בצמרמרת דקה, ואיש שיחי המשיך בהתלהבות: "גם אשתי וילדי נזכרו לראות בחוש שכל סדר היום שלי קבל ממד אחר, חיובי יותר. אני רואה סיעתא דשמיא בכל צעד עסקי שלי, ולא פחות מזה - בכל החלקה חנוכית באשר לילדי. לא אגזים אם אמר לה, שאני מרגיש את יד ה' מלווה אותי בכל צעד ושעל".

חרטום האוטובוס הציץ בתחנה, וידידי נשם עמק ופתח בריצה קלילה, הוא הספיק פמובן, אלא מה...

המשכתי הלאה, ממתינ בסבלנות לרמזור הירק. מחשבותי הבהבו בצבעי הרמזור, אדם-צהב-כתם, ושחר עגום... בעיני רוחי בערה בכאב חנייה שוממה ושקטה, של שלושה אוטובוסים משבתיים, מתפסים בשכבה של אבק. זה קרוב לחמשה חדשים שפרנסתי מגיעה בדחק רב. אני מזיע ומתיגע מאד להרים את הראש מעל המים, בקשי מצליח לראות בקו האפק את סוף החדש.

מאז תחלת המלחמה בדרום ובצפון ובעקבות המצב הבטחוני הנפיץ,

בדיקת אני רוצה לספר.

בקר אחד שגרתי ביומן, לא שרבי יותר מדי וגם לא מענן או ערפלי, שר השנה נפרד ממני מקדם יותר מן הרגיל. החלטתי ללכת בעקבותיו ולקום! נעלתי את הלילה ופתחתי את היום, ויצאתי לבית הכנסת עשרים דקות מקדם יותר. השעה היתה קרוב לשש וחצי בבקר, והנוף האנושי היה שונה ואחר. הגננים לא נצפו בשדרה, הממטרות לא הזדקפו ורכבי ההסעות עדין לא נראו. אבל ריח הבקר, כך הרגשתי, היה צלול מתמיד.

כשנכנסתי לבית הכנסת, הבחנתי בקבוצה של חמשה יהודים שהקדימו וברכו ברכות השחר, זה באזני זה. כל אחד מן החבורה ברו בתורו במתינות, וכלם ענו אחרי אמן. זו היתה תמונה מסקרנת שהפתיעה אותי.

סקרנותי לא הרפתה ממני גם כשהסתממה התפלה. נגשתי לאחד מהחמישיה וברתי: "מדוע אתם נוהגים כך? מה הספור שלכם? ממת? כמה זמן?" כתשובה למבול שאלותי הוא ספר לי על אחד ממתפללי בית הכנסת שבתו היתה חולה מאד, וכשהרופאים דנו בתיק הרפואי שלה - הם לא הצליחו לגלות אפלו אופטימיות זהירה... אותו יהודי לא נשאב לבור היאוש שכמעט נפער תחתיו, והחליט להחיות את המנהג של עגית אמן אחר ברכות השחר.

"גו", סקרנותי הכפילה את ממדיה, "והיא הבריאה?"

"כן!" תיף היהודי, "לחלוטין".

מדהים. בלעתי גוש של התרגשות וקפלתי את הטלית בחזרה, פונה

ספור זה, המפליא להמחיש את מעלת אמירת ברכות השחר בחברותא וכחה הסגלי, עבד על פי מכתב שנשלח למערכת העלון. השם והפרטים המלאים שמורים במערכת.

את הפסיפס האנושי של השעה 06.45 בבקר אני מכיר על-פה ישר והפוך, גם אם עפעפי עדין מצפים בשאריות הלילה...

ערב אחד, לאחר חמשה שבועות, בקו הגבול בין התמודדות לתקווה מצליח הטלפון שבכיס. על הקו התנשף קולגה בבשורה מענינת.

למעלה מתריסר שנים אני צועד במסלול הקבוע הזה, יום-יום, בקר-בקר, עם ריח של טל וצנה של שחרית, מביתי ברחוב הראשי שבפער בת ים אל בית הכנסת הקטן הנמצא בפאתי העיר. כמוני מגיעים למגן עשרות יהודים נוספים מרחבי האזור, שגם הם מכירים את הנוף השכונתי דוקא בשעה הזו. משאיות פורקות סחורה, הסעות מעמיסות תלמידים וגננים גוזמים שיחים. הכל מפר ויציב, זורם ובלתי משתנה. וכך יכול היה להמשיך הלאה.

אולם בזכות עשרים דקות מכוונות הכל השתנה מן הקצה אל הקצה, ועליהן

נעצרה בבת אחת תנועת התירים בארץ. הבקוש לשרותי ההסעות הלך ודעך וכמעט גוע למות. גם המטילים המקומיים צמצמו את תחביבם עד לקו המינימום. פתאום מצאתי את עצמי בפני שקת שבוירה. יומני הצטמק באפס הזמנות ובמינוס נסיעות. נאלצתי בשברון לב לפטר שנים מנהגי הותיקים, כשרק נהג אחד נשאר גלעד לכל הצות. אלא שגם את משכרתו התקשיתי מאד לשאת. המשואה פעלה בצורה הפוכה: הוצאות גבוהות מן ההכנסות.

ובכן, כל הדרך הרהרתי בשפל הפלפלי שאני מתבוסס בו כבר תקופה ארוכה. כשהגעתי חזרה לביתי, החזקתי בהחלטה אחת ברורה, שאותה אני מתחיל כבר למחרת.

עם רדת הלילה, כוכבים זהרו מולי בחשך. גם הירח האיר לי בתקוה בהירה. בבקר, כך ידעתי היטב כבר בעלויות על יצועי, אני מקדים להפרד משר השנה והולך לבית הכנסת עשרים דקות קדם לכן.

שש עשרים וחמש בדיוק. צעדתי אל בית הכנסת בלב נרגש. הצטרפתי אל חמישית המברכים ברכות השחר בחברותא, שהפכו עתה לששה. ברכת בקול ברכה אחר ברכה וזכיתי את ידי בעגית אמן. אחר כך האזנתי לברכותיהם, ועניתי אחריהם אמן. תחושה טובה הציפה אותי, והענקתי לה מקום.

יום ועוד יום. שבוע אחר שבוע, והלאה...

ערב אחד, לאחר חמשה שבועות, בקו הגבול בין התמודדות לתקוה מצלצל הטלפון שבכסי. על הקו התנשף קולגה בבשורה מענינת. הוא ספר לי על חברת הסעות צבורית שהפעילה לאחרונה מערך קווים בינעירוני נוסף, וכורעת תחת העמס של סופי שבוע. עמיתי הציע לי הצעה חביבה אך לא מסגורת, של תגבור ההסעות בימי ששי ובמוצאי שבתות. ההזדמנות היתה סבירה ולא מבטיחה, אבל ראיתי בה קצה של ישועה ונעניתי בחיוב.

נרשמתי לתגבור בנסיעות בודדות בסופי שבוע, אלא שמהר מאד זכתה החברה במכרז לפתיחת מערך נסיעות נוסף, ושוב העמס כמעט הכריע. שוב פנו אלי הבעלים לבקשת תגבור נוסף, הפעם לנסיעות במהלך השבוע... מהר מאד התגלגלו הדברים, עד שהזמנתי למשרדי ההנהלה לחתם אתם על חוזה העסקה לעבודה יומית וקבועה.

כיום החניה שלי פנויה, כי כל האוטובוסים שלי בתנועה, תפוסים בנסיעות צבוריות מסביב לשעון. אני משפיש עינים בהתרגשות בכל עשירי

לחדש, נכח התשלום והמכבד, מתוך שלות נפש והודיה לשם יתברך.

הרב מרדכי אליהו שפר שליט"א בית הכנסת פינסק קרלין, ירושלים

השחר מקבל ממני ספריה קטנה - כמנהגם של אותם חסידי קמאי...

אני חייב להבין, מדבר בילדים או במבגרים?

בדאי במבגרים. יש גם יהודים ישישים המגיעים אלי לאמירת ברכות השחר. כמו כן, בית המדרש שלנו סמוך לשיבת מיר והמנון שלנו מתחיל קצת לפני המנון בישיבה, מה שמאפשר לבחורים רבים מן הישיבה לעלות ולברך באזני ברכות השחר לפני שהם הולכים להתפלל בישיבה.

כל זה בימות השבוע, אך בשבת מתווסף צבור נכבד לתור הארץ של מקבלי ספרות ברכות השחר בשלחני, הלא הם צעירי הצאן, ילדי החמד של החסידות המגיעים להגיד ברכות השחר ולקבל את הספריה המבטחת.

יש עוד משהו שגורם לאנשים לבוא ולברך?

אגיד לה משהו מעניין: אצלנו בקרלין נסח ברכות השחר שונה מהנסח המדפס בסדורים. בשל כך הדפסתי על דף את ברכות השחר לפי הנסח המקביל אצלנו, כך שכל חסיד יוכל לברך מהכתב את ברכות השחר בנסח שלנו. עם השנים נוכחתי שהדף המיוחד הזה, עם ברכות השחר בנסח קרלין, הוא גורם משיכה לאנשים רבים הנזקקים לבית המדרש ומסתמקונים להפרי מקרוב את נסח ברכות השחר שלנו. בסופו של דבר אני מרויח מזה, והם כבר נשארים לומר ברכות השחר באזני...

מדוע לדעתכם אנשים נוטים לזלזל במצוה נשגבה זו?

צריך לזכור שכבר בגמרא (ברכות ו ב) דרשו את הפתוב (תהלים יב ט): "כרם זולת לבגי אדם" - "אלו דברים שעומדים ברומם של עולם ובגבי אדם מזלזלים בהם", כך שכבר בזמן הגמרא היה זה בטבעו של עולם. דרכו של אדם לזלזל בדברים החשובים באמת. כמו כן אנשים אינם מודעים דים לדברי חכמים על עצמתה של עניית אמן. אם היו מודעים יותר, היו מקפידים יותר.

מהי הדרך לחבר את צבור המתפללים להנהגת הקדמונים לברך ברכות השחר בפני מי שיענה אמן?

האמת היא שזה דבר כה חשוב, שלא פלא שהיצר הרע נלחם בזה ממש ומנסה לרפות ידים. לדעתי, הדרך הטובה לחבר את הצבור לגדל מעלת עניית אמן היא שיעוד ועוד יהודים יצטרפו ללגיטו של מלך וישתדלו לשמח כל יום ברכות השחר מכמה שיותר מתפללים. כך יתחברו עוד יהודים לאמירת ברכות השחר בחברותא, וכמאמר

המחזה קסום, מוגש, מעביר רטט בלבם של כל יהודי, אף שהוא חוזר על עצמו מדי בקר כבר עשרות שנים: שעת בקר, בית הכנסת של חסידי פינסק קרלין בירושלים. בפניסה לבית הכנסת יושב יהודי בעל צורה, על השלחן שלפניו מנחת שקית קטיפה קטנה, בדיק כמו תיק תפלין, אבל עליה רקומות בזהב שתי מלים מפתיעות: קענדי מאן (איש הספרות).

רבי מרדכי אליהו שפר שליט"א, כך קוראים ליהודי החסידי הנלכב היושב מאחורי השלחן, מיקרי עיר הקדש ירושלים קרתא דשופרא, שכתר האמן ענוד לראשו זה שנים רבות. מדי בקר הוא מקדיש זמן רב לעניית אמן אחר ברכות השחר של יהודים רבים מכל הגונים והעדויות, בסבלנות, מתינות וחיוך מחמם לב הפוזמין אותם לבוא מחר בבקר שוב, לזכות לומר באזניו את הברכות.

הרב שפר שליט"א רואה בכך משימת חיים רוחנית, והוא משקיע את כחותיו לא רק בעניית אמן מדי יום, אלא גם בלמוד ההלכות ולבון הסגיות ההלכתיות הנוגעות לעניית אמן, כשהוא סמל ודגמה לרבים כיצד נראה 'יהודי של אמן'.

הרב שפר על משרתו בבית הכנסת פינסק קרלין בירושלים.

שקית הקטיפה של הרב שפר

רבי מרדכי, מה גרם לכם להתמסר למצוה זו ולהדר כל כך בעניית אמן?

רבי מרדכי מחזק, מסיט את מבטו כחוזר שנים רבות אחורה:

האמת היא שזה התחיל בילדותי.

עוד כשהייתי ילד קטן, היו אצלנו בבית הכנסת יהודים יקרים, חסידים זקנים מהדור הקודם, שהיינו עומדים אצלם בתור כדי לברך ברכות השחר והם היו עונים אמן ומיד לאחר מכן הם היו מחלקים ספריה קטנה, א- צוקערל, לכל מי שברך אצלם ברכות השחר בחברותא. הדבר עשה רושם עמוק בלבי וכשגדלתי החלטתי שאני ממשיך בדרך, וכך ב"ה בכל יום אני עומד בבית הכנסת ועונה אמן לעשרות מתפללים.

עם השנים זכה אותי ה' ללמוד ולהתעמק בהלכות עניית אמן ואף זכיתי לחבר קונטרס מיוחד עם כל הלכות אמן ובאור על ברכות השחר.

איך אנשים מגיבים כשאתם פונים אליהם ומבקשים מהם שיברכו בפניכם?

אני לא פונה לאף אחד... יש לי מקום קבוע בפתחו של בית הכנסת, ומיד עם בואי אני מניח על השלחן שני תיקי קטיפה מהדרים, את תיק התפלין ועוד תיק הדומה ממש לתיק התפלין, אלא שעליו רקומות המלים: "כאן מחלקים ספרות"...

אנשים מגיעים אלי ומתעניינים על טיבן של הספרות שזכו לשפן בתיק קטיפה כה מכבד, משל היו חפץ של מצוה, ואני מסביר להם בועם שהספריה האמתית היא השלמות שאני מעניק לברכתם בענותי אמן אחריה. ואולם לצד זה כל אחד שאומר אצלי ברכות

הקב"ה שימח פשישראל מנצחים אותו בתפלה

"הושע נא למען נצחק"

פרוש קדום לאחד מן הראשונים מפרש בקשה זו, על פי דברי חכמים (פסחים ק"ט א) הדורשים את הלשון המצויה בספר תהלים (ג' א ועוד): "למנצח מזמור לדוד", כן: "זמרו למי שנוצחים אותו ושמח. בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם; בשר ודם מנצחים אותו - ועצב, אבל הקדוש ברוך הוא נוצחים אותו ושמח".

אף כאן מבקשים אנו "הושע נא למען נצחק" - הושע אותנו בזכות התפלה שאנו מתפללים, אשר מכחה יכולים אנו, כביכול, לנצח ולבטל מעלינו כל גזרות קשות, ואתה שמח בכך (מכץ ח"י עולם' [פריז תרל"ט] חוברת א עמ' 48).

הדבקות בה' על ידי מאה ברכות

"הושע נא חבוקה ודבוקה בך; הושע נא טוענת עלך"

רבי אורי לנדמן, רבה של וישוביץ, פרש, כי שתי המעלות "חבוקה ודבוקה" ו"טוענת עלך" תלויות זו בזו:

על הכתוב (דברים ד'): "ואתם הדבקים בה' אלקיכם", שעליו מבסס הבטוי "ודבוקה בך" האמור כאן, כותב בעל הטורים כי התגים שעל האות ק' בתבת "הדבקים" מרמזים לאמירת ק' ברכות ביום. כונתו, שכאשר אדם מקפיד על אמירת מאה ברכות כהלכה לאורך כל היום כלו, נמצא על ידי כך דבוק כל העת בקונו, וכפי שכתב הרמב"ם (הלכות ברכות א ד'): "נמצאו כל הברכות כולן ... כדי לזכר את הבורא תמיד וליראה ממנו".

והנה אמרו חכמי המדרש (במדבר רבה יח כא) שתקנת מאה ברכות נתקנה על ידי דוד המלך, כפרמז בפסוק (שמואל ב כג א): "ואלה דברי דוד האחרונים ואם דוד בן ישי וגאם הגבר הקם על" - "על" בגימטריה מאה.

לאור זאת אפשר לפרש שזו כונת הפסוק: "הושע נא חבוקה ודבוקה בך" בכך שהיא "טוענת עלך" - מקפידה על אמירת "על"

ברכות ביום ('אור יצהר' ימים נוראים, פתח דבר עמ' כז).

היראה מן העמים מביאה ליראת שמים

"הושע נא כבושה בגולה; הושע נא לומדת יראתך"

כך מפרש ה'בני יששכר' את הקשר בין שני התארים הללו:

תלמידי הפעל שם טוב למדו שכאשר מתעוררת באדם תחושה גשמית של אהבה או פחד, נועד הדבר לעוררו להגביר בלבבו את אהבת ה' או את יראתו. ליסוד זה כון הפסוק: עבדת היות ישראל "כבושה בגולה" ונתונה בפחד מתמיד מפני אויביה, היא היא שמזכירה להם להיות "לומדת יראתך" ('בני יששכר' מאמר חדש תשרי מאמר יב אות יז).

דור שכלו חיב

"הושע נא דלותי ולי יהושיע"

פרש רבי אליהו שיק, רבה של לידא:

אמרו חכמים (סנהדרין צח א): "אין בן דוד בא אלא בדור שכלו זכאי או כלו חיב". הסבה שממנה הקדוש ברוך הוא לגאל את ישראל בדור שכלו חיב היא משום שכל מנהגו של עולם; כאשר רואה האב את בנו שוקע בחטא, אינו מסלקו מעל פניו, אלא הוא ממרר להושיט לו עזרה וסיוע, בטרם יהיה מאחר. זהו שמבקשת כנסת ישראל: דוקא משום ש"דלותי" במצוות והנני בגדר "דור שכלו חיב", עליך להושיעני כדי שלא אשקע במצולת החטא, שהרי אבי אתה ('עין אליהו' פסחים ק"ח ב).

"כל שיח" יצמיח ישועה

"הושע נא כל שיח תדשא ותושיע"

דרש האדמו"ר רבי שלמה לייב מלענטשא: על הכתוב "יצא יצחק לשוח בשדה" דרשו חכמים (ברכות כו ב): "אין שיחה אלא תפלה". אף כאן מבקש הפסוק: "הושע נא" ועזר לנו ש"כל שיח" - כל תפלה, אף תפלתו של מי שאינו יודע לערוך תפלתו כראוי, "תדשא ותושיע" - תתקבל ותעשה פרות (תולדת אדם, לקוטים מהרה"ק מלענטשא).

עוד דרש רבי נפתלי מרופשיץ:

כאשר האדם זוכה, הוא יכול לפעל בדבור בעלמא, אף מבלי שיתפלל. כגון שאומר: "האיש הזה צריך לרפואה" וככל היוצא מפיו נעשה. וזהו שמבקשים כאן: "הושע נא" ש"כל שיח" - שיחה בעלמא, אף שלא נאמרה בדרך תפלה, "תדשא ותושיע" - תצמיח פרי ותשפיע ישועה ('עשר צחצחות' מערכת ו אות טג).

הגשמים יורדים בזכות האמונה "תענה אמונים שופכים לך לב פמים"

בפיוט זה אנו מבקשים שיענה הקדוש ברוך הוא לתפלתם של ישראל המכנים "אמנים" בכתוב (ישעיה כו ב): "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמנים" (פרוש הרומח).

הכנוי "שמר אמנים" נתן לישראל, בפשטות, על החזקתם באמונתם בה' בזמן הגלות (ראה רד"ק שם). אולם חז"ל דרשו (שבת ק"ט ב): "אל תקרי שמר אמנים אלא שאומרים אמון". ה'מגלה עמקות' (פרשת האזינו) מבאר שאין פונת חכמים לשנות את משמעות הכתוב, אלא שבאו לפרש שעם ישראל נותר "שמר אמנים" גם בהיותו בעמק הגלות, לפי שהקפידו על עניית אמון, "כי עקר אמונה נתלה בעניית אמון".

את הסבה לכך שכנו ישראל בשם "אמנים" דוקא בפיוט זה, פרש בספר 'פני מלך' כך:

אמרו חכמים (ר"ה טז א) שבחג הסוכות נדונים על הגשמים. ומבאר הטור (או"ח תרסד) שעקר הדין נעשה ביום אחרון של חג - בהושענא רבה. ולפי שאמרו חכמים (תענית ח א) ש"אין גשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמה", נמצא שביום זה נבחנת אמונתם של ישראל; אם יש בהם "בעלי אמה" - יהיו גשמי שנה מרבים, ואם לאו לא תתברך השנה בגשמים, חלילה.

לכך פתח הפסוק פיוט זה הנאמר בהושענא רבה ובו אנו מבקשים על המים, במלים: "תענה אמונים שופכים לך לב פמים" - כיון שאנו מאמינים בך, ראוי שתקבל את תפלתנו על המים ('פני מלך' מועדים א עמ' תד).

אמן, והדור מיחד היה לו: הוא היה עונה אמן ומיד לאחר מכן היה מוסיף את משמעותה: "אמת". וראה זה פלא, ר' יהושע זכה לחיות מתוך בריאות שלמה עד גיל 91. בימיו האחרונים הוא התבטא שהוא בטוח שה' העניק לו 91 שנות חיים, בדיק בגימטריה אמן, בזכות הדור במצוה זו.

לאחר מכן שמעתי מהרב דוד קלצקין, שהוא הפיר יהודי נוסף בירושלים בשם ר' זכריה אייזנבך זצ"ל, שגם הוא הקפיד במיוחד על עניית אמן וזכה לחיות עד גיל 91 כמנן אמן. יהי רצון שנוצח לקים מצות עניית אמן בהדור, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

חז"ל "חברך חברא אית לה", זה 'דביק' עוד ועוד יהודים להדר ולברך בחברותא.

אתם עוסקים בזכוי הרבים שנים ארכות. האם נתקלתם בספור מיחד שארע בעקבות אמירת ברכות השחר בחברותא?

יש כל כך הרבה ספורים על סגלת עניית אמן... כל מי שמקפיד על כך יכול לספר לך. אספר לך רק על יהודי יקר שהכרתי בירושלים. קראו לו רבי יהושע חשין זצ"ל. הוא היה מקפיד מאד על אמירת

שלוש קדשות בנגד שלושה עקרים

"ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ" (א כו)

הפיתוב אינו מגלה את הסבה לכך שאדם הראשון נקרא בשם זה, ואולם חכמי המדרש פרשו (תנחומא צו יד) שאדם נקרא בשם זה לפי שישודו "עפר מן האדמה" (בראשית ב ז). אלא שמצאנו מדרש חכמים (ילקוט שמעוני רמז תתקמג) המפרש להפך, שהאדמה נקראה בשם זה משום שהאדם נוצר מעפרה, ולשטותם יש לבאר - מדוע נקרא אדם הראשון בשם זה?

בהקדמה לספרו שו"ת 'ספר יהושע' מבאר רבי יהושע באב"ד, רבה של טרנופול, כי בשם "אדם" יש משמעות עמקה:

משלושה עשר עקרי האמונה שנקבעו הרמב"ם, יש שלושה עקרים יסודיים הנוגעים להבדל שבין הבורא ברוך הוא לברואיו, וראשי תבותיהם "אדם": א. אחדות - להאמין שהבורא הוא אחד מחלט שאין דגמת אחדותו בעולם; ב. דמות - להאמין שאין לבורא גוף ואף לא דמות הגוף; ג. מציאות - להאמין במציאות הבורא, ושמציאותו מקימת את כל הנמצאים. מכיון שנברא האדם בצלם אלקים, מתבקש היה בעת בריאתו להדגיש עקרים אלו, כדי לחדד שפיתר הנבראים נבדל אף האדם מבוראו בשלושה עקרים אלו, ולפיכך הוא נקרא "אדם" לפי שבשם זה נרמזים עקרים אלו.

מטעם זה אף משלשים מלאכי השרת וישראל באמירת "קדוש קדוש קדוש" - שלוש פעמים בזו אחר זו; שכן "קדוש" משמעותו מבדל ומפרש (רש"י ויקרא יט ב), ובאמירת שלוש פעמים "קדוש" מכריזים המלאכים, ואנחנו בעקבותיהם, על שלשת ההבדלים היסודיים המבדילים בין הבורא לברואיו. את פרושו הנפלא מסיים רבי יהושע בפסק הלכה: "ראוי לכל אדם פשוט אשר אין לו עסק בנסתרות, לכוון זאת באמירת קדשה" (שו"ת 'ספר יהושע' בהקדמה).

יתרון שהוא חסרון

"ויאמר ה' אלקים אל הנחש כי עשית

זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה על גחנך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך" (ג יד)

מעשיו של הנחש למדו חכמים (יומא עה א) שאף כשמעניש הקדוש ברוך הוא את החוטא הוא מרחם עליו בדינו, שכן עקב קללת "ועפר תאכל כל ימי חיך" מזונותיו של הנחש מצויים לו בכל מקום - "עולה לגג מזונותיו עמו, יורד למטה מזונותיו עמו". אלא שלכאורה אם כן יצא הנחש נשכר, ומה קללה היא זו?

הרבי ר' בונים מפשיסחא מבאר כי מצב זה שבו מזונותיו של הנחש מצויים לו בכל מקום, הוא עצמו קללה, שכן בכך נתקו הקדוש ברוך הוא ממנו. שכן בנגוד לשאר בעלי החיים המשוועים לבוראם בעת שאין הם מוצאים את מזונם, פכתוב (תהלים קד כא): "הכפירים שאגים לטרף ולבקש מא-ל אכלם", הנחש בעקבות קללתו אינו נצרך לעולם להתפלל על מזונו. באמרו: "ועפר תאכל כל ימי חיך", כביכול אמר הקדוש ברוך הוא לנחש: טל מראש את מבקשך והסתלק מעל פני, לבל אראה פניך ולבל אשמע את קולך ('בית ישראל' תולדות תשי"ב).

דורשי רשומות פרשו על פי יסוד זה את נסח ברכת "בורא נפשות רבות וחסרונן", אף על החסרונות עלינו להודות לקדוש ברוך הוא, שהרי בזכותם זוכים אנו להתקרב ולהתקשר אליו בתפלותינו ('אמת לעקב').

באופן נוסף פרש רבי יוסף פצנובסקי מלודז':

הלא כבר קבעו חכמי הטבע כי רגש התשווה והחמדה הכרחי לחיי האדם, וכפי שנתן לראות שדוקא אותם בני אדם שנדמה כי אינם חסרים מאומה, שרונים כל ימיהם בעצב ובכעס. נמצא שבכך טמונה קללתו של הנחש - שמתוך שאינו חסר דבר, אינו רואה שמחה וענג בחייו.

אף לאור הדברים נוכל להבין את משמעות השבח: "בורא נפשות רבות וחסרונן", חסרונם של הבריות - ברכה היא בעבורם, שכן הוא מוסיף טעם ואתגר לחייהם ('פרדס יוסף').

בעניית אמן מנצחים את המקטרגים

"ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן

את הפרבים ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים" (ג כד)

חכמינו זכרונם לברכה (שבת קיט ב) הבטיחו שכר מפלא ומיחד למקפיד לענות אמן פראוי: "כל העונה אמן בכל כחו - פותחים לו שערי גן עדן".

מה טיבו של שכר זה דוקא למי שעונה אמן בכל כחו?

טעם נפלא לכך באר רבי יוסף שטיינהרט, רבה של פירדא, על פי דברי רש"י ש"הפרבים" האמורים בפסוק שלפנינו הם מלאכי חבלה שהציב הקדוש ברוך הוא "מקדם לגן עדן".

שכן, במסכת ברכות (נג ב) דמה רב נהוראי את המברך לחיל פשוט ["גוליר"], ואלו את העונה אמן לחיל גבור המנצח במלחמה. ויש לבאר שדברי רבי נהוראי לא נאמרו רק כמשל בעלמא, אלא שכך היא האמת: המלאך הנוצר מאמירת הברכה משול לגוליר, חיל פשוט שאין בכחו להתגבר על קטרוגם של מלאכי החבלה הנוצרים מחטאי ישראל. זאת לעמית המלאך הנוצר מענית אמן, אשר הוא מלאך גבור שבכחו לנצחם. לאור זאת מתבארים דברי חכמים היטב: כיון שבענית אמן גורם האדם שינצחו מלאכי החבלה השוכנים מסביב לגן עדן, לפיכך בבוא עתו נפתחים בפניו שערי גן עדן, מבלי שמלאכי החבלה יוכלו לעכב בעדו (שו"ת 'זכרון יוסף' דף קב ע"א).

המגיד מוילקומיר באר באופן נוסף את הטעם לכך שדוקא מצות ענית אמן יש בכחה לפתח שערי גן עדן:

אמרו חכמים (קהלת רבה ז לא) שבין גן עדן לגיהנום מפריד כתל. ולפי שעל גן עדן חופפת מדת הרחמים ואלו על הגיהנום מתוחה מדת הדין, הרי שעל הכתל המפריד ביניהם חופפות בשותף מדת הרחמים ומדת הדין גם יחד. משום כך רק בכחה של ענית אמן - שהיא כוללת בגימטריה גם את שם הוי"ה המסמל את מדת הרחמים וגם את שם אדנות המסמל את מדת הדין (בעל הטורים' דברים כז כו) - לפתח את 'שערי גן עדן' הקבועים בכתל זה. לפיכך גם אדם שאכזייתו רבות וקנה לעצמו חלק ונחלה בגן עדן, לא יפתחו בפניו שערי גן עדן ולא יוכל להכנס בקלות לחלקו ולנחלתו, אם לא יקפיד על ענית אמן ('עיני יצחק' שבת קיט ב).

חובת אמירת הברכה בקול

תנאי קודם לעניית אמן כהלכתה הוא להשמיע את הברכה בקול. כאשר אדם מברך בקול ואינו ממלמל את הברכה בחצי פה, מלבד הרוח של עצם אמירת הברכה כראוי, הוא אף מזכה בכך את זולתו במצות עניית אמן הנשגבה. בפרק זה נביא מחרזת אמרות ופנינים מגדולי הדורות העוסקים בגדל החובה לברך כל ברכה בקול.

גזלת האמן

מן הפסוק (תהלים קג א): "לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי [איברי הפנימיים] את שם קדשו", לומד רבי יהודה החסיד: "כשיברך להקדוש ברוך הוא צריך לברכו בקול רם, כי בקול רם כל הקרבים מתנועעים ונמשכים אחר הקול" (ספר חסידים תתכ).

מלבד החיוב לשתף את איבריו הפנימיים באמירת הברכה, מוסיף רבי יהודה החסיד ומביא (שם רנד) סבה נוספת המחייבת את האדם לברך בקול: כאשר אדם מברך בלחש, הוא נמנע מלזכות את השומעים בעניית אמן ויש בכך חטא של מקש, שכן הוא גוזל מהם את מצות עניית אמן (הובאו דבריו ב'באור הלכה' קלט ו).

מעלתו של המברך בקול

רבי יצחק מוינה, האור זרוע' (ח"ב שבת מב

ו), מביא בספרו מעשה נורא המלמד על גדל שכרו של המברך ברכותיו בקול:

"ואני הפכתי יהודי אחד מוורמ"ש [וורמזא], והיו קורין אותו ר' בונים, והיה זמן וקובר מתים. ושמעתי אל נכון ואל האמת שפעם אחת השכים לבית הכנסת וראה אדם אחד יושב לפני בית הכנסת ובראשו כתר של עשבים שקורין 'צפל' [עשב בעל ריח טוב במיוחד], ונתפחד, כסבור שהוא שד. וקראו ואמר לו: וכי אינך פלוני שמת עתה, וקברתיך? ואמר לו: הן. ואמר לו: היאך אתה באותו עולם? ואמר לו: היטב עד מאד. ואמר לו: מה זכיות יש לך? והלא אתה היית אדם כל דהו? ואמר לו: רק באותו זכות שהייתי אומר ברכות בקול נעים בבית הכנסת, בזכות זה הביאני בגן עדן ומכבדים אותי! וזה לך הסימן שאני הוא המדבר אליה, כי תראה בית יד חלוקי שקרוע, שקרועת לי כשהלבשתני התכריכים. ושאל לו: מה זה שבראשך? וענהו: הם עשבים שבגן עדן ששמתי בראשי כדי לבטל ריח רע מעלי של זה העולם. כתבתי אני המחדר אלו המעשים, כדי שיראה ירא שמים וישים אל לבו ויאמר שבחותיו של הקדוש ברוך הוא בקול נעים ובכונה וזכה לגן עדן".

בראשית - יש לברך בקול

רמז לחיוב אמירת הברכה בקול כדי שיענו

אמן אחריה, הביא החיד"א בספרו 'נחל קדומים' (פר' בראשית) בשם גורי האר"י מן שמהלה הראשונה בתורה, "בראשית", היא ראשי תבות: "בְּקוֹל רֶם אֲבָרָךְ שֵׁם יְיָ תְּמִיד".

בספר 'גדיל תורה' (פרשת בראשית) הוסיף ששמע מהרבי מגור בעל ה'בית ישראל': "הדבר הראשון שצריך לדרוש מהתלמידים הוא לברך בקול", וכתב שעל פי דבריו יש לבאר שלכך נרמז חיוב זה במלה "בראשית".

המברך בלחש נענש

כתב רבי מנחם די לונגו, בעל 'שתי ידות' ('דרך חיים' דף ל ע"ב): כשם שמי ששומע ברכה ונמנע מלענות אמן נענש על כך בחמרה (ראה זהר וילך רפה ב), כך המברך בלחש וגורם בכך שלא יענו אמן ראוי שאף הוא יענש בענש זה.

העלמת עדות

עוד כתב המוכיח רבי משה כהנא מגביטש ('דרך משה' ליום יא): עניית אמן היא עדות על אמתות תכן הברכה, לפיכך כאשר אדם מברך בלחש נראה הדבר כאלו מבקש הוא להעלים עדות זו. על כן "כל איש מישראל מחייב לומר הברכות בקול רם, כדי שישמעו בני הבית או שאר העומדים אצלו ויכולים לענות אמן".

אגרת אמונים

מכתב מקורא נאמן

בשנה האחרונה צטטתם כמה פעמים את דברי ה'תנא דבי אליהו' (רבא יא) על הפסוק האמור בשירת דבורה (שופטים ה ב): "בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'", ואלו דבריו: "מה נתנבאה דבורה לישראל? אלא כך אמרה להם: בזכות מי הקדוש ברוך הוא נפרע לישראל מאמות העולם? בבני אדם שהם משכמים ומעריבים לבית הכנסת ולבית המדרש ועונים אמן".

למותר לצין עד כמה צפינו בשנה האחרונה לראות בנקמת ה' באויבי ישראל. אישית התחזקתי וחזקתי רבים באמירת ברכות השחר בחברותא בפרט ובעניית אמן בכלל, וגליונכם הנכבד היה לי למקור חזק ועידוד.

והנה פלאי פלאות! לקראת כלות השנה, נוכחנו לראות "בפרע פרעות בשונאי ישראל" באפנים שונים ומשנים, ולקראת שבת נצבים-וילך התבשרנו על חסולו של הצורך מלבנון ימ"ש, כה יתן ה' וכה יוסיף.

בראותי זאת קמו לנגד עיני דברי ה'תנא דבי אליהו' ולא היה ספק בלבי שפדבריו, ההתחזקות בעניית אמן, אשר אתם נוטלים בה חלק בראש, היא שעמדה לנו לראות כיצד הקב"ה נפרע לנו מצרינו.

כל מי שקרא את ההפטרות של פרשת נצבים-וילך נתקל בפסוק (ישעיה סג ד): "כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה", והתעורר להודות לה' על "יום נקם" שזכינו לו. אולם אני הקטן האיר ה' את עיני וראיתי שבכתוב זה גופא אף נרמז מדוע זכינו ליום נקם, שכן הגימטריה של ראשי התבות: "כי יום נקם בלבי ושנת גאולי" עולה תשעים ואחת בגימטריה של 'אמן'! רמז לדברינו, כי זכינו ל"יום נקם" ונזכה בעזרת השם ל"שנת גאולי" בעבור ההקפדה על עניית אמן. ויש להוסיף שהמלה האחרונה בכתוב: "באה" מרמזת אף היא לעניית אמן, שכן היא ראשי תבות: "בני אמונים" ו"ברכות השחר".

תחל שנה וברכותיה, ונזכה שתקיימנה בנו כל ההבטחות שהבטיחו חכמים למקפידים על עניית אמן.

ברכת ה' עליכם!

ש"ב ב'

עיה"ק ירושלים ת"ז

האהל על מצבת הפלא יועץ
בסליסטרה שבבולגריה

ה'פלא יועץ' ב'בתשרי תקפ"ח

כשמונה שנים עד לפטירתו.

רבי אליעזר נודע בעקר בספר המוסר המפלא שחבר: 'פלא יועץ', אולם מלבדו חבר ספרים נוספים, כמו: 'דן ידיו' ו'אלף המגן' על התורה, 'חסד לאלפים' - פסקי דינים על חלקי ארץ חיים ויורה דעה מה'שלחן ערוך', ועוד.

ב'בתשרי תקפ"ח, בעצמו של חל המועד סכות, הסתלק רבנו מן העולם והוא בן מ"ב שנים בלבד. נטמן בבית הקברות היהודי שבסליסטרה. טרם הסתלקותו אמר כי מן השמים גלו לו על סכנת מגפה המרחפת על עירו והוא בחר להקריב את עצמו כדי לכפר על תושבי עירו ('אורות פלא' עמוד כח).

רבי אליעזר פאפו נולד לאביו רבי יצחק בעיר סריבו, בירת בוסניה, בשנת תקמ"ו. כבר בצעירותו נודע בשקדנותו העצומה ובהנהגתו בפרטיות ובטהרה מפלגת. למד תורה מפי חכמי עירו, רבי משה דאנון ורבי מאיר בנימין מנחם דאנון.

בערך בשנת תק"ע, והוא בן עשרים וארבע שנים, החל לכתב את חבורו הראשון - 'חדש האביב' על מסכת ברכות. בשנת תק"פ נקרא לכהן פאר כרבה של העיר סליסטרה שבבולגריה, תפקיד שבו כהן

יש אנשים שיודע בהם שחפצים לענות, אל ימנע טוב מהם, ולו תהיה צדקה יותר ממנה יפה, כי גדול המצוה, ו'כל המעשה' [המביא] את חברו לדבר מצוה - מעלה עליו הכתוב כאלו עשה' (סנהדרין צט ב). ועוד כתבו הפוסקים (או"ח קסז ב) שהעונה אמן יענה גם כן בקול רם כדי שישמע המברך, ויכון המברך להיות שומע האמן כעונה, והעונה יכון להוציא ידי חובת ענה למברך, ומהמברך והעונה יתקלס עלאה ועליהם תבוא ברכת טוב" ('פלא יועץ' ערך אמן).

המברך בקול שכוור הרבה מאד

בערך 'מצוה' מוסיף הפלא יועץ וכותב שהמברך ברכותיו בקול כדי לזכות את השומעים בעניית אמן, הרי הוא בכלל מזכי הרבים, שעליהם אמרו חכמים (אבות ה יח): "כל המצוה את הרבים - אין חטא בא על ידו". ולפי ששכר המצוה הוא בהתאם לרום מעלת המצוה שבה הוא מצוה את זולתו, נמצא שהמצוה את חברו במצות עניית אמן שהפליגו חז"ל בשגב מעלתה, הרי שכוור רב עד מאד.

"וגדל החיוב בברכות השחר"

בספרו 'חסד לאלפים' (מו א) מדגיש הפלא יועץ כי מטל חיוב מיוחד על האדם לומר את ברכות השחר כהלכה, וכך הוא כותב: אף שאת כל הברכות צריך האדם לומר מלה במלה ובכונה יתרה, אמנם "וגדל החיוב" להקפיד על כך בעת אמירת ברכות השחר. זאת משום שהן הנאמרות ראשונות בתחלת היום, ומי שיאמרן כראוי, מתוך "שמצוה גוררת מצוה" (אבות ד ב), ממילא אף את הברכות הנאמרות בהמשך היום יאמר כראוי. ולעמית זאת מי שחלילה יתחיל באמירתו, עשוי להתקיים בו מאמר חכמים (שם): "ועברה גוררת עברה", אף ביחס ליתר ברכות היום...

עליו נאמר (שמואל-א, ב ל) "ובזי יקלו" (זהר תרומה קעח ב). ועל זה ידוע כל הדוים, כי מי הוא זה נקי? על כל פנים, לו בכח יגבר איש לעשות מצוה פתקונה לעשות נחת רוח ליצורו, פעם אחת יותר, ויהיה מאמן חטופה, וקטופה ויתומה שענשם מבאר בש"ס (ברכות מו א) ופוסקים (או"ח קכד ח), עז עליהם ושומר נפשו מאד אם בעל נפש אתה".

או תבין יראת ה'

גם בספרו 'חסד לאלפים' (נו א) מעורר בעל הפלא יועץ על גדל החובה המוטלת על האדם לענות אמן, וכך הוא כותב: "ראוי לכל אדם להשתדל לרוץ ולהמתין על עניית אמינים, ומי יתן והיה שישתדלו על עניית אמינים כמו על רוח איה פרוטות. על כגון זה נאמר (משלי ב ד-ה): 'אם תבקשנה כפסוף וכמטמונים תחפשנה; אז תבין יראת השם'".

גדל השכר מלמד על גדל המצוה

עוד כתב בספרו 'חסד לאלפים' (שם): השכר העצום המבטח למקפיד על עניית אמן בכל כחו - "פותחים לו שערי גן עדן" מלמד על שגב מעלתה של עניית אמן ועל גדל נחת הרוח הנגרמת לקדוש ברוך הוא מעניית אמן כראוי. והרי בודאי צריך האדם להיות מאשר מכך שהוא זוכה לעשות נחת רוח ליצורו, ואף ראוי לכל יהודי למסר נפשו על כך.

ברכה ואמן בקול רם

עניית אמן מתנית בכך שיאמר המברך את ברכתו בקול רם, לפיכך בערך 'אמן' אף מוסיף הפלא יועץ וכותב על חשיבות אמירת הברכות בקול, ואלו דבריו:

"מאחר דכתיב (משלי ג כז): 'אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות' מה מאד צריך להזהר לומר הברכות בקול רם אם

להזהר בעניית אמן

בספרו 'פלא יועץ' מיוחד רבי אליעזר פאפו שני ערכים על החובה להקפיד לענות אמן כהלכה, וגדל שכרו של המקפיד לעשות כן. הראשון באות א' בערך 'אמן', והשני באות ע' בערך 'עניית אמינים'. וכך הוא פותח את ערך 'אמן':

"ידוע כמה הפליגו בזה הקדוש (וילך רפה ב) בגדל ועצם שכר מי שהוא שומר אמונים, שיושב ומצפה מתי יבוא לידו לשמע ברכה כדי לענות אמן. כל קבל דנה [לעמית זאת] תקף וחמר העניש למי שאינו חושש לענות אמן. באמת תסמר שערות אנוש מראות חמר שבו. ולבבות יכאבו על רבים מעמי הארץ שאין נזהרים כלל. ה' הטוב יכפר בעד, כי לכל העם בשגגה".

לגבי שכרו הרב של המקפיד על עניית אמן, כותב הפלא יועץ כך:

"ואלו היו יודעים המונעים מלענות אמינים, גדל שכר עניית אמינים... היו רודפים לילך לשמע ולענות, כ'אשר ירדה הקרא [מין עוף] בהרים' (שמואל א' כו כ), והיו ששים על עניה אחת כמוצא שלל רב. אבל דא עקא, כי לא ידעו מה היא המצוה הזאת, וחמר שבה, וגדל שכרה".

דברים העומדים ברומו של עולם

את הערך השני, ערך 'עניית אמינים', פותח הפלא יועץ כך:

"עניית אמינים... הם דברים העומדים ברומו של עולם ובגי אדם מזלזלים בהם. יש שהם כחרש לא ישמע ויאלם לא יפתח פיו לענות, ויש שעונים אמן קטופה, או חטופה או יתומה. וידוע חמר שבו, שהחמירו בזה הקדוש (שם) על מי שאינו עונה אמן, הפלא ופלא... ואין די בעניית אמן אלא צריך לכוון בו לפי מה שהוא, ומי שאינו מכוון בזה

גיליון מס' 578 חג הסוכות
תשפ"ה שנה שלוש עשרה

הגליון נתנדב ע"י
הרב דוד כץ שליט"א
והרב ד"ר. יוסף דב פרעגער שליט"א
יה"ר שיזכו הם ובי"ב וכיוצ"ח
לכוח"ט ולשנה טובה ומתוקה
Project of Israel Heritage Foundation

דברי שי"ח

ממרח רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - אשת חבר ואשתו כגופו לרגל יא"צ הרבנית ע"ה

לכונן על אשתו כגופו בברכת כהנים

נשאל רבינו זצ"ל, מובא בגמ' חולין (מ"ט א') שבברכת כהנים הקב"ה מברך את הכהנים הם צריכים רק לכונן את הקהל והקב"ה מברך אותם, אם אשתו חולה והרי אשתו כגופו האם מותר לכהן לכונן לרפואתה, והשיב רבינו, יכול להתפלל וכן מותר לו להתפלל עבור עצמו, השאלה רק אם צריך, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ז סי' כ"ב).

אם להמנע מלספר לאשתו מצות שעושה

נשאל רבינו זצ"ל, הצנע לכת במצוות העושה מצוה האם יש בזה משום הצנע לכת לא לספר אפי' לאשתו או דלמא אשתו כגופו ואינו מגרע, והשיב רבינו, יכול לומר לה אבל יתכן שיש ענין לא לומר לה משום הצנע לכת, (לבנימין אמר עמוד צ"ב, ועי' בכתובות ס"ז ב' ההוא יומא נהא ליה למר עוקבא לבי מדרשא ואתיא דביתהו בהדיא ובמאירי כתב שמה שהלך עם אשתו בין שחשבה בגופו עדיין נחשב למתן בסתר אך אולי יש לחלק בין מתן בסתר לבין הצנע לכת).

אשת חבר כחבר לעמוד בפניה

כתב רבינו די"א שצריך לעמוד בפניה כמו שנראה בשבועות (ל' ב') ואף שלא הובא בשו"ע ועי' פת"ש (יו"ד סי' רמ"ד סק"א), ונשאל למה הביא בשם י"א הרי זה גמ' ערוכה, והשיב השו"ע לא הביאה, ונשאל כיון שהוא גמ' ערוכה ללא חולק למה הפוסקים לא הביאו זה, והשיב, אין זה הלכה אלא עיצה טובה. ועי' בתוספות מסכת שבועות (ד"ה אפרח וד"ה והאמר) דשמא אין באשת חבר לאחר מיתה עשה דכבוד תורה עדיף, ועדיין צ"ע אמאי השמיטו דין לכבד אשת חבר בחייו, והשיב רבנו, עי' ט"ז יו"ד (סי' רמ"ב סק"ד) ושם כתב עשה דכבוד תורה לענין אשת חבר שמא אין שייך לאחר מיתה כן כתבו התוספות בשבועות העדות (ל' ב'), אבל בתשובת מהר"ם מינץ כתב אשת חבר שניסת לעם הארץ אין חייבין לכבדה כבראשונה עכ"ל, משמע דבעודה אלמנת תלמיד חכם חייבים לכבדה כבראשונה ע"כ מצאתי. וא"כ נפסק בט"ז. (ספר שערי ציון ח"ב עניני אשת חבר ובשערי שיח תשובה ל"ה).

כבוד אשת חבר לגבי אביו וישיבה במקומה

בהא דק"ל ביו"ד (סי' ר"מ ס"ד) בכבוד אביו ואמו שנתגרשו דשויין, דן רבינו, דאם נשאת לחבר תהא קודמת מדין אשת חבר. ושאלו האם יש קפידא שלא לישב במקומה הקבוע של אשת חבר, והשיב רק לאשה. (שערי ציון שם).

מוחלת על כבודה

השיב רבינו (שם) לגבי ת"ח שמחל על כבודו דק"ל שכבודו מחול דלכא' עדין איכא חיובא לכבד אשתו מדין אשת חבר, ודן אולי אשת חבר יכולה למחול על כבודה. (שם).

למה לא כתוב 'אשת חבר' במצבת הרבנית ע"ה

נשאל רבינו זצ"ל, אודות מצבת הרבנית אשת חבר לרבנו שכתוב בת מרן הגר"ש זצ"ל, אבל לא כתוב אשת חבר, הגיב רבנו הקדוש בענוותנותו אינני זוכר את השיקולים שבניסוח המצבה ומה שלא כתבו יותר כי לא רצו לעשות לה בזיון, ומביא מפי השמועה כי ניסחו את המצבה עלפי נוסח מרן הסטיפלער במצבת אם רבנו הצדקנית אשת מרן הסטיפלער שהוא ניסח את המצבה לרבנית שלו. (סי' כל משאלות עמוד קנ"ח).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רפי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

לימוד אשת חבר בעוה"ב

נשאל רבינו זצ"ל, בענין העוה"ב של אשת חבר, ושל מי שלא למד אבל עשה יששכר וזבולון, האם ילמדו שם תורה, והשיב רבנו, מי שאינו לומד כאן בעוה"ב ואסור לו ללמוד לא ילמד גם שם, אלא שיש לה שכר מיוחד של מסייעי ועוזרי תורת בעליהן, (דרך שיחה ח"ב עמוד ש"ס ועי' מש"כ הגר"א גנחובסקי זצ"ל בהקדמת ס' נאות אפרים עה"ת דמ"מ מראים להם תורת בניהם ע"ש מעשה מופלא שהיה עם אמו).

אשתו כגופו בהחזקת תורה ובעשיית חסד

סיפר רבי מאיר הרשקוביץ שליט"א לרה"י הגר"ד לנדו שליט"א (בבר מצוה לנינו כ"ה אלול תשפ"ד) שעוסק בצ"צ של אברכי כולל פונבז', ושאל ממרן רה"י הגר"א"ל שטינמן זצ"ל, דהאשה נוטלת חלק עם בעלה בתורתו וד"ז לא מצינו בשאר מצות, וא"כ נהי דעוסק בדבר שא"א לעשות ע"י אחרים אבל האשה מפסידה מכך, ואמר דכיון דמסייע להם שיוכלו ללמוד ג"ז בכלל ת"ת, ורבינו זצ"ל אמר לו דכיון דמסייעת לכך גם היא חולקת עמו בזה, וכשאמר לרבינו מה שאמר הגר"א"ל, אמר רבינו, הוא צודק, ונענה הגר"ד, מה אני יאמר, שניהם צודקים.

אשתו כגופו בהכנות לשבת ובסעודת סיום

נשאל רבינו זצ"ל במש"כ הערוה"ש (סי' ר"נ ס"ג) בדין מצוה בו בהכנות לשבת, ואצלינו נשותינו עושות ומכינות בעצמן לכבוד שבת ואשתו כגופו, דאם אשתו מכינה א"צ להכין דאשתו כגופו, וכתב רבינו, צ"ע, (מועדי הגר"ח ח"א סי' תשכ"ד ועי' שאילת רב ח"א פ"א אות ל"ח שהניח רבינו בצ"ע אם אשתו כגופו לסעודת סיום כשלא היתה בסיום).

אשתו כגופו בנדרים ובנגעים

כתב רבינו זצ"ל במכתב לחמיו, בנדרים הקפידה תורה שהוא לא יחל נדרי עצמו כמ"ש לא יחל דברו, וכיון דאשתו כגופו הרי מחל דברו ע"י עצמו, ולכן צריך שאחר יתיר, אבל בנגעים הרי לא הקפידה תורה שלא יראה השייך לעצמו, דהרי נגעי בגדיו וביתו רואה למאן דשרי נגעי קרוביו, כמ"ש הר"ש בשם תוספתא, ורק נגעי גופו מתמעט מדכתיב וראה אותו הכהן כמ"ש הרא"ש, דהיינו שאין שייך ראי' על גופו, ואשתו נהי שהיא כגופו היינו ששייכת לו, מיהו גופו ממש אינו, ושייך בה ראי', דלא גרע מבגדיו וד"פ, (אגרות וכתבים דרך אמונה אגרות הגר"ש אגרת ט"ז, ועי' שיח השדה ח"ב קונטרס הליקוטים סי' י"ד).

אשתו כגופו בבעל ברית

נשאל רבינו זצ"ל, למש"כ הפוסקים שבעל ברית הוא כיון שנחשב שמקריב קרבן, וביום שמקריבים קרבן זה כיו"ט א"כ יל"ע לגבי לכבס בגדים לפני הברית האם מותר להורים או לא כי בערב פסח נפסק במשנ"ב (סי' תס"ח סק"ז) דכבוס כליו הוא בכלל מלאכה גמורה ואסור, ואם מדמים יום של ברית ליו"ט של הבאת קרבן כמו בערב פסח, לכאורה צריך להיות שיהא אסור לכבס בגדים, האם לדינא יכולים לכבס או שראוי להמתין ולכבס רק לאחר הברית, והשיב, מצוותו אז, ונשאל, האם יש מקום לומר שרק לאבי הבן ראוי שלא יכבס ואילו האמא תוכל לכבס כי רק אבי הבן הוא נחשב למקריב קרבן שהוא מצווה להכניס את בנו בברית ואצלו זה יו"ט, משא"כ האמא לא נחשבת למקריבה קרבן כי לא מצווה להכניס את בנה בברית ואצלה אין זה כיו"ט ותוכל לכבס, והשיב רבינו אשתו כגופו כדאי' ביבמות (ט"ב ב'), ע"כ, (עזרת אליעזר עניני מילה עמוד מ"ה).

ניתן לתורם גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה 4310

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפִי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לַשְּׁבֻעוֹת הַבָּאִים בַּעֲזָה"י

הגאון רבי אברהם הלוי הורביץ זצ"ל (כ"ז אלול תשס"ד) | הג"ר ראובן אליצור זצ"ל (י"ג תשרי תשס"ט)

הגאון רבי יצחק שוורץ, התנו של רבי זונדל קרליץ הי"ד - אחי החזון איש (כ"ג תשרי)

נשמה לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגה"צ רבי אליעזר בן ציון ברוק זצ"ל

ראש ישיבת 'בית יוסף' נובהרדוק - ירושלים (י"ד תשרי תשמ"ו)

החשיבו למורו ורבו

רבינו הכיר את רבי בן ציון משחר טל ילדותו, כתלמיד וידיד קרוב של אביו זצ"ל, והיה מספר בשבחו, שלמרות שהיה כמעט בגילו של אביו מרן הסטייפלר, שמע שיעורים ממנו בנערותו כשלמדו בישיבה של נובהרדוק, והסטייפלר כיהן שם כראש ישיבה, ורבי בן ציון היה קורא לו עד סוף ימיו רב'ה, כי החשיבו למורו ורבו.

שדכן משני הצדדים

כאשר עלה רבי בן ציון לארץ ישראל התגורר בשכונת 'בתי נייטן' בירושלים, וייסד בה את ישיבת 'בית יוסף' נובהרדוק. ביתו היה בסביבת משכנו של מרן הגרי"ש אלישיב, והשניים הכירו היטב זה את זה. וכשעלתה הצעת השידוך להשיא את רבינו עם בתו הגדולה של הרב אלישיב, שימש רבי בן ציון כשדכן, שתיווך ודחף את שני הצדדים, אותם הכיר היטב רבות בשנים, ומרן החזון איש היה זה שעומד מעל גבו ומעודד את הגמר הטוב של השידוך.

תמונה נדירה: רבינו בצעירותו עם חמיו מרן הגרי"ש אלישיב

ביקש למנותו למגיד שיעור

רבינו כדרכו לא הירבה לספר על עצמו, אך פעם 'פלט' לאחד מנכדיו של רבי בן ציון אנדקוטה מעניינת ולא ידועה בענינו:

"רבי בן ציון הכיר אותי מצוין, ואיני יודע מדוע החזיק ממני...." גילה רבינו. והוסיף "כשאני התארסתי הוא בא לאבא ואמר, הרי מסתמא חיימ'קה יתגורר אחרי נישואיו בירושלים סמוך להורי הכלה, ואם כן אני רוצה למנות אותו לר"מ אצלי בישיבה...." וכידוע בישיבתו

של רבי בן ציון כיהנו רמ"ם גדולי תורה ויראה כדוגמת הר"ש וינטרוב, הרא"מ שך, ר"א פלצינסקי, רש"א יודלביץ, זכר צדיקים לברכה. "אבל בסוף החזון איש הכריע שאני אשאר לגור בבני ברק, כנראה סבר שאיני מתאים להיות ר"מ בישיבה, אלא אני צריך לשבת וללמוד בכולל...." סיים רבינו את העובדה.

רבי בן ציון ברוק ראש ישיבת 'בית יוסף' בירושלים

הוא לא שומע כלום

מסופר שפעם נכנס רבי בן ציון אל מרן החזון איש, לדבר איתו על הצעת שידוך עבור רבינו, - יתכן שזו הצעת השידוך הנ"ל ויתכן שאחרת - ומכיון שרבינו ישב אז בחדרו של החזון איש ולמד, הציע רבי בן ציון לחזון איש שיאמר לרבינו שיצא, כי אין טעם לדבר על כך בפניו.

נענה החזון איש: אין כל צורך, כאשר חיים לומד הוא שאינו שומע כלום ממה שנעשה סביבו (מרבי מיכאל אריה שטיגל לרפו"ש)

דמי שדכנות

כאמור לעיל רבי בן ציון עסק בשידוכו של רבינו, שאכן בסופו של דבר נסגר למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת. על פי מסורת שעוברת במשפחתו של רבי בן ציון, כאשר נגמר השידוך בטוב, פנה החזון איש אל גיסו מרן הסטייפלר, ואמר לו שצריך לשלם 'שדכנות גלאט' לרבי בן ציון....

אך הסטייפלר, שהיה אז מחוסר אמצעים לא יכול היה לשלם דמי שדכנות, מכיון שידע בטוהר רוחו של רבי בן ציון, אמר לגיסו החזון איש, אדרבה, שהדוד (-של החתן) יתן ברכה טובה לרבי בן ציון שיזכה אף הוא לשידוכים הגונים לצאצאיו.... ואכן החזון איש נענה ובירכו, וזה היה התשלום עבור השידוך....

ואכן רבינו וכן רעייתו הרבנית ע"ה כל השנים זכרו לטובה את היותו רבי בן ציון השדכן, וגם בשנים שאחרי כן, כשהיו מגיעים לרבינו בניו או נכדיו של רבי בן ציון זכר להם את טובת הסבא וקיבל אותם בקורת רוח מרובה, בזכות אבות.

מה כלול בירושה

פעם אחת הגיע לרבינו אחד מנכדיו של רבי בן ציון וביקש ברכה עבור בנו - מצאצאי רבי בן ציון, תוך שהוא מציין כי הלא 'רבי בן ציון לא קיבל כסף על השידוך אלא במקום זה קיבל ברכה לשידוכים הגונים, וצריך איפה לדאוג, שהברכה תתקיים....

נענה רבינו בענווה: אמנם ירשתי את החובות של אבא, אבל לא ירשתי את האפשרות לשלם את זה....

רבי בן ציון ברוק זצ"ל

מזל טוב כפול

עד נאמן שלח לנו תיאור מרתק מזכרונו, ממה שראה בעת שהגיע רבינו להשתתף בשמחת אחד מצאצאיו של רבי בן ציון, שנערכה באולמי 'וגשל' בבני ברק, בשנת תשמ"ג:

וכך הוא מתאר:

רבי חיים קניבסקי שהיה אז כבן שישים וחמש, נכנס לאולם השמחה, ומיד ניגש היישר אל שולחן הכבוד. הוא 'דילג' על החתן, המחותנים, ושאר הנכבדים, ופנה היישר אל רבי בן ציון שישב במרכז, ונעמד בפניו בהכנעה ובדרך ארץ ואמר לו: "באתי לומר לראש ישיבה 'מזל טוב' שתי פעמים" ומיד הסביר: "פעם אחת, כי אני שליח של האבא, הוא חלש וקשה לו להגיע לחתונה, ועשה אותי שליח לומר לראש ישיבה מזל טוב" "ופעם שניה, אני מרשה לעצמי גם כן לומר לראש ישיבה מזל טוב...."